

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

SZTERÉNYI JÓZSEF: A parlament vitája	49
GARAMI ERNŐ: A képviselőház szociálpolitikai nagyhete.....	52
MÉHELY KÁLMÁN: A képviselőház a munkásbiztosításról	59
PAP GÉZA: Törvényhozásunk és a munkásbiztosítás	69
Törvényjavaslat a munkásbiztosítás reformjáról	81

A Munkásügyi Szemle közleményeit a szociálpolitikai törekvések hivatott képviselői írják. Az eddigi évfolyamokba írtak:

Ágoston Péter, jogakadémiai tanár. Baumgarten Nándor dr., egyetemi m. tanár, közgazdástí bíró. Eduard Bernstein, a birodalmi gyűlés tagja (Berlin). Brod Betty író (Wien) Brod J. (Wien), az »Arbeiterschutz« szerkesztője. Böhm Vilmos szakíró. Bud János miniszteri titkár. Farkas Elek, az Építőmesterek orsz. szövetsége igazgatója. Farkas Geiza dr. közgazdasági író. Fräsdorf Julius (Dresden), a német pénztárak főszövetségének elnöke. Fáy Gyula dr., miniszter. tanácsos, az Országos gazdasági munkásbiztosító pénztár igazgatója. Ferenczi Imre dr., a székesfehérváros szociálpolitikai előadója. Friedrich Vilmos dr., egyetemi m. tanár főorvos. Forel Ágoston tanár (Svájc). Fodor Ármán dr., kúriai bíró. Gallai Marcell, az Országos Pénztár titkára. Garbai Sándor, a Magyarországi Építőmunkások Szövetségének titkára. Gelléri Mór, az Iparegyesület igazgatója. Gyóry Tibor dr., egyetemi magántanár. Hahn Dezső dr., az Országos Pénztár főorvosa. Harkányi József miniszteri titkár-bíró. Hartmann Konrád dr. (Berlin), a német birodalmi biztosítási hivatali tanácselnöke. Heller Parkas dr., műegyetemi tanár. Hlavács Kornél miniszteri titkár-bíró. Hofitscher dr., az absztinens orvosok nemzetközi szövetségének ügyvezetője. Jászai Samu, a Szakszervezeti Tanács titkára. Paul Kaufmann dr., a Reichsversicherungsamt elnöke (Berlin). Kiss Gyula dr., szakorvos. I. I. de Roode szerkesztő (Amszterdam). Jezsovits János dr., miniszteri titkár. Koch Károly, törvényszéki bíró. Kovács Gyula, a szombathelyi munkásbiztosítási választott bíróság elnöke. Kramolin Ernő dr., a Budapesti Munkásbiztosítási Választott Bíróság elnöke. Lévai József dr., sebészfőorvos az Országos Pénztár h. főorvosa. Lukács Hugó dr., főorvos (Köszösvár). Méhely Kálmán, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének igazgatója. Moldoványi István dr., ipari főfelügyelő. Meszlény Artur dr., egyetemi m. tanár, bíró. Mihályfi Dezső, az Országos Pénztár műszaki titkára. Pap Dezső dr., miniszteri osztálytanácsos. Pap Géza dr., miniszter osztálytanácsos-bíró. Pikler Gyula dr., statisztikai hivatali aligazgató. Rónay Zoltán dr., ügyvéd. Sarbó Artur dr., egyetemi tanár. Sarkadi Ignác, az Országos Pénztár igazgatója. Sasvári József dr., a budapesti pénztár titkára. Schulz Ágost dr., miniszteri oszt. tanácsos-bíró. H. Schulz dr., kormánytanácsos, a Reichsversicherungsamt tanácselnöke (Berlin). Sztérényi József, v. b. t. t., nyug. államtitkár. Stein Fülöp dr., kórházi főorvos. Stier-Somló dr., egyetemi tanár (Bonn). Szemenyei Kornél dr., az Országos Pénztár aligazgatója. Szladits Károly dr., miniszteri tanácsos, egyetemi tanár. Temesváry Rezső dr., egyetemi m. tanár, főorvos. Thirring Gusztáv dr., statisztikai hivatali igazgató. Török Lajos dr., egyetemi tanár. Varga Jenő, közgazdasági szakíró. Varró István dr., keresk. és iparkamarai fogalmazó. Vágó József, a keresk. és iparkamara segédtitkára. Vályi Sándor dr., kir. ítélőtáblai bíró. Vámbéry Rusztem, egyetemi m. tanár. Weltner Jakab, szerkesztő. Weninger János dr., ügyvéd, az Országos Pénztár segédtitkára.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.

Telefon: 93-99.

Postafakarekpenztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvezű radio-aktív gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és nepegőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat”

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.
Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, Clubok részére.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”-s

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-ndvar)
Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.

Az Országos Munkásbetegszegélyező és Balesetbiztosító Pénztár szerződéses szállítója

SZÁLLÍT: orvosi műszereket, kötszereket, és az összes betegápolási cikkeket.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papírkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!

Kőszénbánya's Téglagyár Társulat

Telefonszám: PESTEN (ezelőtt DRASCHE) BUDAPEST. VII. ker., Király-utca 34-61 és 34-51. 67. szám.

Keramit kocsiut-kövek. Keramittlapok. Keramit-, steró-, pillér-téglák. Traversz-téglák. Falburkoló-téglák. Fayence porcellán lemezek. Porcellán szigetelők. Egészségügyi és használati cikkek. Tűzálló chamotte téglák. Árjegyzék díjmentesen.

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A parlament vitája.

Irta: Szterényi József.

A kivételes hatalomról szóló törvény kiegészítése iránt tett a kormány előterjesztést az országgyűlésnek. Ez előterjesztés lényege a munkásbiztosítást érintette: felhatalmazás vált szükségessé a háború folytán előállott helyzet némely részeinek szabályozására. Sem a törvényjavaslat, sem annak indokolása még csak nem is sejtette, hogy mire kívántatik a felhatalmazás, melyek azok a viszonyok, amelyeket rendezni vagy javítani kell, mi idézte elő azokat és milyen irányban terveztetnek intézkedések? Egy egészen új kormányzati rendszerrel áll az ország és törvényhozása egy jó ideje és különösen a háború óta szemben: a tájékoztatás felesleges volta ez a rendszer, mely ez esetben azzal indokoltatott, hogy a háború folyamán azok az intézkedések is megváltozhatnak, melyek eleintén terveztetnek, tehát a kormány előre nem kötheti le magát. Óvatosságnak ez bőven elég ahhoz, hogy az intézkedéssel szemben a kritikát befolyásolja, de érvnek annál kevesebb. Ámde ez elvégre mellékes és inkább szépség-hibája egész parlamenti rendszerünknek. Ha a többi kormányzati ágat illetőleg elviselte ezt eddig az országgyűlés, miért tegyen a munkásbiztosítás ebben kivételt?

Nem is ez a lényeges. Az a fődolog, hogy végre történt valami a munkásbiztosítás tekintetében is. Az a lényeges, hogy a munkásbiztosítás kikerült vélt hibáinak végnélküli hánytorgatásából és egyoldalú, tendenciózus kezeléséből és immár a helyzet javításának terére léptünk, melyet illetőleg ez a kezdeményezés jelentős lépést képez. Csak egy részét érinti ugyan a háború okozta helyzetnek és a leglényegesebbjét, a háború után várható helyzetet nem, de ezt nem rónám fel hibájául, hanem talán még előnyének is mondanám, mert ez a helyzet még nem alakulhatott ki úgy, hogy arra végleges intézkedések alapíthatók lennének. E részben indokolt óvatossággal állunk szemben. Igaz, hogy ezt az óvatosságot nem tapasztaltuk eddig — a munkásbiztosítás újabb tíz éves történetében — a kritikában; ki nem alakult helyzet, végre nem hajtott törvény alapján gyakoroltak

kritikát az intézmény fölött. Elvégre ez is mellékes. A mi munkásbiztosításunk dacára kétségtelenül fenforgó hiányainak, elég erősnek bizonyult, hogy elbírja a kritikában a pártpolitikát, a rosszindulatot és a reakcionárius szociális szellemet is. A mi munkásbiztosításunk elég szilárdan megalapozottnak bizonyult arra, hogy kivárja a maga idejét és önerejéből, minden külső támogatás nélkül, sőt minden mesterségesen szított ellenségeskedéssel szemben is életképességét beigazolja.

Munkásbiztosításunknak újabb alapokra fektetése és kibővítése óta ez az első érdemleges lépés annak kifejlesztésére. Abban a szociális szempontból sívár, rideg korszakban, amelyben Magyarországon élünk, ezt is elismeréssel kell fogadni. Nem is tagadom meg ezt ebben a vonatkozásban a kereskedelmi kormánytól. Mégis egy újabb szociális alkotás. Mégis ismét egy lépés előre. Különösen abban az irányban, melyre ma, a háború okozta helyzet következtében legnagyobb súlyt kell fektetni: a *jövő* munkásnemzedék megmentését illetőleg. Ebben a tekintetben egyenesen jelentős lépés: előfutárja a nemzetgyarapodási szempontból annyira fontos, egyenesen életbevágó anyasági biztosításnak. Legelőbb az ipari munkásságot illetőleg készíti elő ennek talaját és nyújtja a szükséges anyagi eszközöket. Az igaz, hogy — szerintem — indokolatlanul az érdekeltség egyoldalú megterhelésével, ami hiba, mert a nemzet számbeli gyarapodása nem lehet egyoldalú érdeke az iparnak, ez egyetemes nemzeti érdek, melynek terheit is a nemzet összességének kellene fedeznie. De az ipar már megszokhatta az egyoldalú megterhelést. El fogja viselni — ha kell — ezt is.

A kormány kezdeményezése közszükségnek felelt meg. Ez kifejezésre is jutott a javaslat képviselőházi tárgyalása során. Bármily magasra csapjanak is most — sajnos, a háború dacára — a pártharcok hullámai, egy pillanatra, ennek a javaslatnak tárgyalásánál elcsendesedett minden szenvedély, a képviselőház egyesült a szociális érzésben. Különbség közöttünk csak egyben volt — a szociális fejlődés mértékének megítélésében, de nem a javaslat szükséges voltának megállapításában. A mai képviselőházi viszonyok mellett ez is nagy haladás már. Azon ritka törvények közé fog ez a felhatalmazási törvény tartozni, melyet az országgyűlés egyhangulag alkotott meg. Az intézményre és azokra, akikre ez vonatkozik, ez közömbös lehet. Akár teljes egyértelműség, akár politikai harc szüleménye legyen is, közvetlen kihatásában tökéletesen mindegy lehet. Nem így szociális jelentőségében. Ebben a tekintetben ez igen lényeges. Mert a dolgozó társadalomnak bizonyosságul szolgálhat arra nézve, hogy a nemzetnek törvényhozásában egyesült *összessége* szükségét érzi helyzetének javításának és a munkásság iránt tartozó kötelessége lerovásának. Soha ez indokoltabb nem volt, mint most, ebben a világháborúban, amelyben a munkásosztály oly példásan teljesíti a haza iránt tartozó kötelességét. Nem mintha ezzel az intézkedéssel már kötelességét rófta volna le. Szó sincs róla. A tulajdonképeni kötelességeknek a munkásbiztosítás csak egy kis részlete. Csak egyik jele annak, hogy a nemzet érzi kötelességét és akarja is azt leróni. Meg is kell tennie — saját érdekében. A munkásosztálynak is éreznie kell, hogy tagja, szerve ennek a nemzetnek.

De nemcsak a munkásosztállyal szemben lényeges ez az egyhangú akaratnyilvánítás. Az a munkaadók osztályaival szemben is. Útmutatás arra, hogy a nemzet elvárja tőlük, munkásaik iránt tartozó speciális szociális kötelességeik teljesítését. Ebben sincs pártszempont, ez is a törvény-

hozás összességének akarata. Eltérés csak a követelések mértékében lehet, de nem magának a követelésnek felállításában. Nemcsak a munkás-ság, hanem maguknak a munkaadóknak, nemcsak a munkának, hanem magának a tőkének is érdekében. Mert a munkásosztály helyzetének javítása, sorsának biztosítása a tőkének is elsőrangú érdeke. Csak e két érdek méltányos kiegyenlítése képez egységes szociális irányzatot. A túlzások mindkét irányban károsan hatnak. A munkás, aki lehetetlen követeléseket támaszt a tőkével szemben, éppen oly káros hatású a munkásosztály érdekében, mint a tőke képviselője reakcionárius szellemével nem a munkásosztálynak árt végeredményben, hanem magának a tőkének. Pillanatnyi sikert érhet el mindegyik, de ez csak látszat, a valóságban reális érdekeket sért. Az a pillanatnyi siker, amely kábító arra, aki aratja, olyan káros arra, akinél aratta. Ezért a munkásságnak is, a tőkének is mértékletességet kell tanusítania. Annak a követelésekben, ennek a tartózkodásában. Az az áldozat, amelyet a tőke, munkásai érdekében hoz, gyümölcsöző befektetés, olyan beruházás, amely annál nagyobb jövedelmezőséget biztosít annak, mennél észszerűbben eszközölte azt. És miként a beruházásoknál az időszerezés is nagy szerepet játszik, azonképpen a szociális berendezések eszközlésénél is. Soha időszerezőbb egy újabb lépés a szociálpolitikában nem volt, mint ma. Soha jelentősebb sem lehetett az országgyűlés akaratnyilvánításának egyhangú megnyilatkozása, mint most, a háborúban. E megnyilatkozás szép volt, méltó volt a nagy időkhöz.

Vannak, akiket nem elégített ki: a munkások oldalán kicsinyelték, hogy az akaratnyilvánítás nem jutott nagyobb, szélesebb arányokban kifejezésre, nem ölelte föl az egész szociálpolitikát; a munkaadók oldalán olyan hang is emelkedett, amely még azt is sokalta, ami történt, azt csak a hatalom képviselőjének mérsékletes tartózkodása elégítette ki. Mert mennél kevesebbet nyújt ez irányban, annál biztosabban számíthat tetszésére. A hatalom árnyéka nálunk csaknem mindig ugyanazokra esik, bárhonnán jöjjön ez a hatalom és bárki kezelje is azt. Ritkán esik változás azokban, akik a hatalom árnyékában élnek. Ez magyar specialitás. Olyan, mint sok egyéb, ami nem éppen kívánatos.

Ijesztő szűkkeblűség nyilvánul meg ebben a felfogásban. Amilyen túlzás a másikonban. Nemcsak hiba nem volt, hogy nem öleltük fel az egész szociálpolitikát a képviselőház tárgyalásain, hanem éppen ellenkezőleg, az lett volna hiba, ha ezt tesszük. Így kidomboríthattuk magát a szociális biztosítást, úgy rendezhettünk volna egy szélesen megalapozott szociális vitát, de ez csak olyanfajta görögtűz lett volna, amely fellobban, pillanatnyi fényt áraszt, de maga után sötétséget hagy és legfeljebb még — kellemetlen utóhatást. Ez most nem lett volna helyén. Most a munkásbiztosítás javítása volt napirenden, erre kellett szorítkozni. Majd napirendre kerül a szociálpolitika a maga nagyságában is. Gyorsabban, mint gondolnók, a viszonyok kényszere folytán. Akkor lesz helyén szélesebb alapon foglalkozni vele, mélyebb barázdákat szántani. Vajha akkor is lehetővé válnék a törvényhozás összességének egyhangú akaratnyilvánítása! De akkor is meg kell tartanunk az okos mérsékletet a követelésekben. Lehetetlent követelni egyértelmű az okos haladás megakasztásával. Ez nem érdeke a hazai munkásságnak.

A képviselőház szociálpolitikai nagyhete.

Írta: **Garami Ernő.**

»Ez a háború megmutatta, hogy mennyi erőt adott népünknek a német szociálpolitika« — ezeket a szavakat E. Francke tanár, a »Soziale Praxis« egyik kiadója írta le. De nem azért, hogy egyszerően a multtal való meglegedettségnek adjon kifejezést, nem azért, hogy az eddigi német szociálpolitika alkotásaival büszkélkedjék, hanem azért, hogy még több, még mélyebben járó, még tökéletesebb szociálpolitikát követeljen. »Lehetetlen — mondja — hogy mind e küzködés és harc, mind e szenvedés és áldozat, mind a külső és belső győzelmek és eredmények nyomán népünk a békében ismét ott folytassa útját, ahol azt a háború előtt megszakította. A történelem legnagyobb forradalmát éljük, egy egész világ hull porba és új kor következik — nem arany kor, hanem a komoly munka és szükös élet kora. De hogy ezt a kort az igazság és a megértés szelleme töltse meg, arról majd gondoskodnak azok a milliók, akik kint a harcmezőn az ellenség előtt életüket tették kockára s akik — férfiak, nők egyaránt — hűséges munkával teljesítették odahaza kötelességüket a hazával szemben. Népünk, amely kimondhatatlanul és fölmérhetetlenül sokat alkotott, nem engedi majd magát tetteinek és szenvedéseinek gyümölcseitől megfosztani.«

Komor memento gyanánt hangzanak ezek a szavak, nem valami radikális túlzó, hanem egy hazafias német tanár ajakáról. Ez a komor memento nemcsak Németországnak szól, és jaj nekünk, hacsak ott értenek belőle azok, akikhez szól! Jaj nekünk, ha a mi sorsunk intézői, kormány és parlament, idején nem veszi észre, hogy a háború után semmiféle téren sem lehet egyszerően ott folytatni a dolgokat, ahol félbemaradtak, de a legkevésbé a szociálpolitika terén!

Igaza van Francke tanárnak: a háború megmutatta, hogy milyen erőt adott a német népnek a szociálpolitika. De abban is igaza van, ha azt mondja, hogy az újrafelépítés, az újjáalkotás munkájához még több erőre lesz szükség, mint a háborúhoz. Mennyi minden dőlt a háborúban össze! Mennyi romot kell majd eltakarítani! Mennyit kell majd egészen újonnan megalkotni! Honnan lesz az államnak ereje e gigászi munkához, ha a nép erőtlen és gyönge lesz? És a háborúban kimerült nép — bármily győzelmes legyen is a harctereken — honnan merítsen erőt és kitartást, ha védtelenül magára hagyják és kiszolgáltatják a létért való küzdelem pusztító tendenciáinak és eshetőségeinek?

A szociálpolitika a nép védelmét jelenti mindezekkel a pusztító tendenciákkal és eshetőségekkel szemben. A háború kaszája rémes rendet vágott népünk soraiban s amerre suhint, ott pótolhatatlan, helyre nem hozható veszteségeket okoz. Erős, munkabíró férfiak százezrei hullottak már el e kasza éle alatt, mialatt az elhagyott nők és gyermekek élet-halál harcot vívnak a nélkülözés minden szenvedéseivel, olyan élet-halál harcot, amelyben vajmi sokszor a halál kerekedik győztesen felül. Megtizedelt, legyöngült, ellentálló erejében megroppantott, szenvedésektől megtört népet talál majd az állam, amikor az újjáalkotás munkájához kell fognia. Védő, istápoló, erősítő szociálpolitika nélkül, becsületes, erélyes és bátor, egész rendszabályokkal dolgozó szociálpolitika nélkül akarják-e a felfordult gazdasági élet viszontagságainak és az eddigi állami gazdaságpolitika terheinek kiszolgáltatni ezt a népet?

Ez lehetetlen. Lehetetlen, mert nemcsak az oly csodásan viselkedett nép nem tűrné el, de lehetetlen azért is, mert ez az öngyilkosság politikája

volna. Az az állam, amely a háború után azonnal haladéktalan és legelső feladatának nem népének regenerálását, erőssé, munkabíróvá, fajfentartásában is produktívá való tételét fogja tekinteni, az az állam akkor is pusztulásra lesz kárhóztatva, ha fegyvereivel a félvilágot győzte is le.

És jaj annak az államnak, amelynek vezetői ezt nem érzik és nem tudják már most is, amelynek vezetői nem látnak már most hozzá mindazokhoz az előmunkálatokhoz, amelyek a nép talpraállításához, erejének felfrissítéséhez és fokozásához szükségesek! Mert a népet védő, erősítő és gyarapító szociálpolitikai alkotások nem lehetnek sem ötletszerűek, sem máról holnapra valók. Ha azt akarjuk, hogy a szociálpolitikai alkotások épületei szilárdak legyenek, ha azt akarjuk, hogy minden viszontagsággal szemben biztos védelmet és nyugodt otthont biztosítsanak, akkor nagyon mélyen kell leásni az alapfalakat. Ezeket az épületeket nem a felső földréteg sikamlós agyagjára kell emelni, hanem le kell menni velük a népelet legelső sziklatalajáig. Az építés munkájához tehát hozzá kell látni már most, hogy azután késő ne legyen...

De rögtön, haladéktalanul hozzá kell fogni ezekhez a munkálatokhoz azért is, mert olyan sok a teendő és minden tennivaló olyan sokoldalú, sokoldalúságában pedig annyira szervesen összefüggő, hogy még a legelőhaladottabb, legkifejlettebb szociális kulturájú államban is mérhetetlenül nehéz lesz minden feladat helyes megoldása. Hát még minálunk! Minálunk, ahol még teljesen hiány vagyunk sok elemi szociálpolitikai alkotásnak, például a rokkant- és aggkori biztosításnak is. Azok a feladatok, amelyeket a háború állított a szociálpolitikus elé, olyan terjedelműek, hogy köteteket lehetne megtölteni taglalásukkal. Igaz, hogy e feladatok között alig van, amelyet a szociálpolitika ne ismert volna már a háború előtt is, — ilyen talán csak a háborús rokkantak és nyomorékok kérdése — alig van olyan, amelylyel az elmélet ne foglalkozott volna már és amelyre legalább a külföldi gyakorlat tapasztalatokat ne szolgáltatott volna. De a háború mindezeknek a problémáknak a jellegét megváltoztatta, terjedelmüket megnövelte, megoldásuk jelentőségét fokozta és égetőbbé tette. Ami azelőtt elsősorban csak egy-egy társadalmi osztály számára volt életkérdés és csak közvetve ezen a társadalmi osztályon keresztül volt érdeke az államnak, az most elsősorban és főleg az állam életérdekévé vált. Hogy csak egy példát említsünk, ilyen az *anya- és csecsemővédelem*. Régi szociálpolitikai követelés és feladat. Miután elsősorban a munkásosztály testi és szellemi épségének ügyét szolgálja, azért eddig állami érdekeknek csak annyira közvetve tekintették, hogy az államhatalom intézői közömbösen mellőzhették nálunk. Lehetséges-e ez a közömbösség a háború után is? Nem lesz-e kötelessége éppen az államhoz leghűbb rétegeknek, hogy a népesedés arányszámát rohamosan fokozzák és hogy egészséges gyermekek születését és fölneveltetését biztosítsák? Ez a probléma azonos ugyan a háború előtt volt problémával, de vajjon méretei nem nőttek-e az egekig és sürgőssége nem vált-e égetővé? Ez a probléma a háború hatása alatt jelentőségében és méreteiben annyira megnőtt, hogy valósággal egészen új feladatként áll előttünk.

Mire lesz az államnak elsősorban szüksége a háború után? »Népünk erejének fokozására« mondja Francke tanár. Nos, messzemenő munkásvédelem, munkásbiztosítás és a szociálpolitikának a társadalmi élet minden részletére kiterjedő gondossága nélkül hogyan lehet vajjon emelni a nép erejét? A született és születendő gyermekeknek az anyákon keresztül való megvédése és istápolása mellett mi lehet vajjon a legfőbb és legfontosabb állami feladatok egyike? *A gyermekek és fiatalok védelme*, a dolgozó majdan anyává leendő leányok védelme. Ami ezen a téren eddig történt, az valósággal semmi ahhoz képest, aminek meg kell történnie. A legkeve-

sebb, amit meg kell tenni, az a gyermekmunka eltiltása, a fiatalok és nők munkájának szigorú és nagymértékű korlátozása, a termelés minden ágában és minden éjjeli munkájuk teljes eltiltása. A kötelező iskolázatásnak a papirosról az életbe való átvitelével együtt megvalósítandó az iskolás gyermekek közkölségen való ellátása, hogy az államnak most már sokszorosan legbecsesebb kincse, a gyermek, ne nélkülözzön semmiben és hasznavehető dolgos polgárrá nőhessen.

A gyermekek megvédésének fontosságával együtt nő a szülők megvédésének jelentősége. Amaz enélkül lehetetlen. És ezen a ponton a szociálpolitikai teendők végtelen hosszú sora tárul föl előttünk. *Munkásvédelem a műhelyen belül*; ez a hosszú sornak az egyik ága. A munkásélet viszontagságaival szemben való biztosítás betegség, baleset, rokkantság, aggkor, munkanélküliség esetére, ez a másik ága. Mennyi sok itt is a teendő! Mennyi nincs meg ebből még csirájában sem és abból, ami már megvan, milyen sok a hiányos, a felemás! Balesetbiztosításunk alig ad alamizsnánál többet, betegbiztosításunk pedig csak most kezdi (ezt is csak a maga önkormányzatának érdeméből és nem a törvény tervszerű szándékából) egyik legfőbb kötelességét teljesíteni: *a betegségek megelőzését és a tömegbetegségek (szifilisz, tüdővész, iszákosság) ellen való céltudatos harcot*, pedig a háború ennek a feladatnak jelentőségét is óriásivá növelte. Szűklátókörű államférfiak a háború előtt még tekinthették ezeket a feladatokat a biztosító pénztárak egyszerű anyagi kérdéseinek. A háború után a legegészségesebb férfiak javától megfosztott állam saját életérdekei szempontjából sem nézheti tétlenül, hogy a megmaradottakat miként tizedelik a legszörnyűbb betegségek. E betegségek ellen való harc legfőbb — talán egyetlen — valóban hatásos módszere pedig a kultúr- és életszínvonal emelése. Milyen óriási prespektíváját nyitja ez is meg a sürgős, életbevágó tennivalóknak!

A *mezőgazdasági munkások és a bányászok* nemcsak politikailag és gazdaságilag páriábbak az ipari munkáspáriáknál, hanem a szociális biztosítás terén is. A mezőgazdasági cselédpénztár és a bányatársláda csak karrikaturája minden komoly biztosításnak. Annak, hogy ezek az intézmények fennállanak, csak egy komoly jelentősége van: az, hogy útjában állanak a komoly és becsületes biztosítás megalkotásának!

Hát az aggkori és rokkantellátás, a munkanélküliség esetére való biztosítás? Lehetetlen, hogy a háborút sok iparágakban nyomon ne kövesse a legsúlyosabb gazdasági válság. Az ilyen válság tömeges munkanélküliséget, ez pedig tömegnyomort jelent. Lehetséges-e, hogy az állam tétlenül nézze ezreknek és tizezreknek családjaikkal együtt való nyomorgását? Lehetséges-e, hogy ha tétlenül nézné, ebből ne származnék legsúlyosabb válság magára az államra? Gondoskodni kell tehát már jóelőre, hogy senki se maradhaszon munka nélkül s hogy az, aki még sem juthat munkához, ne legyen az éhség és lezüllés martaléka. Ehhez tervszerű, céltudatos, *nagyarányú közmunkákra* van szükség egyfelől, másfelől pedig kielégítő biztosításra munkanélküliség esetére. Mindkettőt már most a háború alatt elő kell készíteni, hogy hatásukat azonnal megtehessék mihelyt annak szüksége bekövetkezik.

Tegyük még egy lépést előre. Sem a szülők, sem a gyermekek védelme nem lehetséges, ha nem védjük meg őket otthonukban. S ezzel feltárul előttünk *a lakásellátás problémája*. A nép erejének fokozása nem lehetséges, ha ez a nép szűk, romlott levegőjű, egészségtelen lakásokban lakik. A betegbiztosítás terhei nőnek és eredményei csökkennek, ha a biztosítottak olyan lakásokban nőnek fel és élnek, amely állandó bántalmat jelent egészségükre. Hogy pedig a népesedés és a lakásviszonyok között milyen szoros a kapcsolat, hogy a gyermekszületések számaránya mennyi-

vel magasabb a munkásrétegeknél, mint a vagyonosabb osztályoknál, hogy azonban a gyermekhalandóság is milyen óriási arányszámokban pusztít éppen a rossz lakásviszonyok következtében ugyanezekben a rétegekben, hogy tehát az egész népesedési politika mennyire szociálpolitikai probléma és milyen szoros kapcsolatban van a lakáspolitikával, az kitűnik egy éppen mostanában megjelent pompás kis szociálstatisztikai munkából¹⁾. Olcsó és egészséges lakásokat kell tehát teremteni, még pedig gyorsan és tömegesen! Az államnak és községeknek kell itt összefogniok, hogy ezt a hatalmas problémát megoldják. Az egységes szellemű intézés ezen pont és a közmunkák szükséglete között bizonyára könnyen megtalálhatja a megoldásnál a kapcsolatot.

Idetartozik, hogy nemcsak emberségesen, de szociálpolitikailag is helyesen kell megoldani a háború rokkantjainak és nyomorékjainak, özvegyeinek és árváinak a kérdését is. Vigyázni kell, hogy az előbbiek ne lehessenek bérlenomókká, az egészségesek életszínvonalának leszállítóivá és tisztességes megélhetésre kell nekik módot adni. Vagyis a járadékokat tetemesen fel kell emelni és rendes bérért, nekik való munkát kell számukra biztosítani. Az özvegyekről és árvákról való kielégítő gondoskodás pedig nemcsak etikailag legelsőrangú feladata az államnak, hanem az előbb kifejtettek szerint saját legönzőbb érdekei szerint is az. Ezek az árvák a jövő nemzedék nagyrészt-alkotják s a mostan kipusztított nemzedék helyett az állam minden reménysége csak ez a jövő nemzedék lehet.

Nem szigorúan a szociálpolitika körébe tartozik, de egész hatásával idevág a háború után való adózás és vámpolitika minden kérdése. Mert az adózás módja és a vámpolitika iránya döntő jelentőségű a népélelmezés dolgaiban. A magas agrár vámok megdrágítják a kenyeret, ellenben a szabad gabona- és húsbehozatal olcsóbbá tenné a megélhetést és emelné a népesség életszínvonalát. A közvetett adók szerepe az élelmezés kérdéseiben közismert. És ezért nem szabad megtörténnie annak, hogy az adó- és vámkérdéseket ezentúl is csak egyoldalú fináncpolitikusok intézzék, hanem ellenkezően ezeket is bele kell illeszteni az állam egységes szociálpolitikai programjába.

Mennyi teendő! És ez az itt odavetett néhány körvonal nem fantasztikus megrajzolása délibábos óhajoknak, hanem csak hevenyészett vázlata komoly szükségleteknek, még pedig elsősorban állami szükségleteknek. Nem tömegek megjutalmazásáról van szó, nem holmi ellenszolgáltatásokról, nem is arról, hogy a tömegek amúgy sem tűrnék el az eddigi bánásmód továbbfolytatását, hanem arról van szó, hogy magának az államnak, még pedig minden államnak — s minél elmaradottabb, annál inkább van szüksége a tömegekre — van szüksége »a nép erejének emelésére«. Hogy a szociálpolitikai mélyenszántás »nem bér és köszönet — mint Francke mondja — a hazáért a harcban és munkában meghozott áldozatokért, hanem az államfentartás parancsa«.

A háború a szociálpolitikát az állam legfontosabb és legsürgősebb feladatává avatta. A nagy tömegek létének vagy nem létének kérdése az állam létének kérdésévé vált. A történelemben már volt erre példa. A 19-ik század első felében, amikor az új angol nagyipar féktelen mohósággal vetette rá magát a tömegek kiszípolozására, a leromlott munkástömegek elsatnyulása az egész angol állam veszedelmévé kezdett válni. Akkor indultak meg az első nagy szociálpolitikai harcok s jöttek létre az első szociálpolitikai alkotások: a munkaidő korlátozása, a gyermek- és nőmunkások védelme. Az angol tőkésburzsoáziánál erősebbnek bizonyult az állam érdeke és a munkásság akarata.

¹⁾ Dr. Madzsar József: »A meddő Budapest.«

A háborúk pusztításai most sokszorosai a meg nem fékezett nagyipar egykori pusztításainak, a veszedelem, amely az államot most fenyegeti, sokszorosan nagyobb. A munkásság akarata ma többet jelent minden államban, mint valaha, ezt tudjuk. De vajjon az államférfiak mindenütt föl ismerik-e a veszedelmet, szűkös elfogultságaikból, megszokott kényelmük-ből ki tudják-e szabadítani magukat mindenütt? Ki tudják-e szabadítani magukat nálunk Magyarországon, ahol a legtöbbet kell e téren pótolni, ahol a legtöbb bűnt kell jóvátenni, ahol a nagypolitikusok zöme a legidegenebbül áll szemben mindezekkel a kérdésekkel s ahol a közvetlenül érdekelteknek, a tömegnek legkevésbé van beleszólása?

Az erre a kérdésre való felelet legalább annyira döntő *Magyarország jövő sorsára*, mint a fegyverek döntése a harcmezőn.

* * *

Az elmúlt hetekben volt a magyar képviselőháznak néhány olyan napja, hogy a felületes szemlélő azt vélhette volna: ime, a jövő új feladataira komolyan készül ez a törvényhozás. Sajnos azonban, csak egy kissé kellett élesebben odatekintenünk, hogy a reményt keltő biztatás husa és vére a pusztá látszat árnyképévé halaványuljon. A nemrég lefolytatott szociálpolitikai vitára gondolunk, amelyről nyugodtan megállapíthatjuk, hogy szociálpolitikának is, vitának is egy kissé túlságosan egyoldalú volt. Vitának azért volt egyoldalú, mert a munkapárti előadón és a kereskedelmi miniszteren kívül senki fia a kormányzó pártnak föl nem nyitotta a száját s így az ellenzék szónokai legfeljebb egymással vitatkozhattak volna. Szociálpolitikának pedig azért volt kissé egyoldalú, mert nagyon kevés kivétellel pusztán biztosítási ügyekkel foglalkoztak és ezzel is csak inkább azok között a szűk határok között, amelyet a meglevő biztosítási törvény tervbevett háborús toldása-foldása jelölt ki.

Nem gáncsolódní, nem lekicsinyelni akarunk. Ellenkezően. Szívesen elismerjük, hogy szinte valamennyi felszólaló egyénileg igen derekas és jóhiszemű munkát végzett, amely a magyar képviselőház általános színvonalán és eddigi alkotásain mérve, messzire kimagaslik. Ez a viszonylagos elismerés okvetlenül kijár azoknak, akik elvállalták, hogy ebben a szociálisan teljesen vak, süket és néma társaságban munkásbiztosításról beszéljenek. De ezzel a mértékkel csak addig mérhetünk, amíg egyénileg akarunk igazságot szolgáltatni, de ei kell vetnünk, mihelyt az ügyet magát nézzük. Ekkor csak egyetlen elfogadható mérték van: a feladat nagysága. Ezzel a mértékkel mérve, azt kell keresnünk: *a magyar képviselőház szociálpolitikai vitája felmagasodott-e a háború adta feladat nagyságáig?*

S erre a kérdésre, sajnos, csak határozott *nem*-mel felelhetünk.

Hiányzott az egész vitából a nagyvonalúság, az egységesség, az óriási feladathoz méltó koncepció. Fontos és kevésbé fontos részletkérdések taglalásában zilálódtott szerte az egész. Az a gondolat, hogy itt sokkal *több*ről van szó, mint egyszerű szociálpolitikai állásfoglalásról, az a gondolat, hogy a háború a szociális politikát kiemelte a teoretikusok akadémiai jelentőségű vitáinak és az uralkodó osztályok gyakorlati jelentőségű szűklátókörű ellentállásának köréből és a *legfőbb és legfontosabb államérdek* polcára ültette, — ez a vezető gondolat hiányzott az egész vitából. Hiányoznia kellett tehát szükségszerűen annak az álláspontnak is, amely a nagy feladat elé méltóan új eszmékkal és új eszközökkel járult volna.

Azonban ez a bírálatunk is csak részben illeti a parlamenti vita felszólalóit. Elvégre soha sem volt, nem is lehet ellenzéki feladat az egységes koncepcióju program részletes kidolgozása. Ez a kormánypárt és a kormány kötelessége. Hiába merülünk el azonban e párt és e kormány

szónokainak, Gratz Gusztáv előadónak és Harkányi miniszternek a beszédeibe, hiába keressük bennük a feladat nagyságának megértését és az útmutatást arra, hogyan és miként óhajt a kormány eleget tenni a feladatnak! Aránylag apró-cseprő dolgok kötötték le kizáróan az ő figyelmüket: a pénztárak közgyűlésének dolga, a bérhatár kérdése s ehhez hasonló, amik kétségtelenül jelentős dolgok s amiknek helyes megoldása minden figyelmet megérdemel. De a rossz alaprajzú, sötét, szűkhelyiségű, tetőnélküli épület rosszul záródó ablakait hiába javítgatjuk: az épület mégsem válik lakhatóvá. A kontár mesterember próbálkozásaira vall ez a kísérlet. A teremteni tudó építőművész az egységes elgondolású alaprajzon kezdi a munkát s az épületet vihartálló tetőzettel fedi be. Ezt az alaprajzot és ezt az egész művet bekoronázó tetőzetet hiába kerestük a kereskedelmi miniszter beszédében, ő csak a rosszul csukódó ablakokat meg ajtókat veszi észre és foltozgatja s javítgatja, mialatt munkájával közben ugyanannyi új rést üt, ahányat betöm, úgy hogy a szél vigan füttyülhet be továbbra is, legföljebb csak más helyen.

A nagyvonalúság, az egységesen megszerkesztett programmszerűség teljes hiánya jellemezte a miniszter és a munkapárti előadó beszédeit. Ellenzéki létükre is sokkal több egyöntetűséget és a jövőbe pillantó tervszerűséget vittek beszédükbe a többiek mind, nevezetesen Földes Béla és Szterényi József.

Különösen az előbbi adott aránylag kerek és helyes képet a tenni-valókról. Nemcsak aggkori- és rokkantbiztosítást, hanem munkanélküliség esetére való biztosítást is követelt. A pénztárak állami támogatása mellett szállt sikra. A mezőgazdasági munkások kötelező biztosítását kívánta s szólt a gyermekvédelemről is. A bányászokról azonban hallgatott, reméljük nem azért, mintha azok teljes védtelenségét az állami- és magán-bányatóke jogos kiváltságának tartaná ő is.

Szterényi József beszédének sok részével szintén egyetérthetünk. A házi cselédség és a mezőgazdasági munkásság kötelező biztosításának követelését szívesen hallottuk a szájából, bár jobban esett volna, ha annak idején, amikor még módja volt rá, egyszerűen — megcsinálta volna. Örvendünk, hogy a pénztárak autonómiáinak harca a tömegbetegségek ellen megnyerte tetszését, azt meg éppen természetesnek találjuk, hogy az anya- és csecsemővédelem fontosságát fölismerte. De azt már sehogysem értjük, hogy ugyanabban a beszédben, amelyben ezt elmondotta, hogyan rohatta fel bűnül a pénztáraknak, hogy a törvény intencióit messze meghaladó szolgáltatásokat nyújtottak, amikor a családtagok részére kórházi és szanatóriumi ápolást is adtak! Anya- és csecsemővédelmet követelni, a tömegbetegségek ellen való harcot (amelyet a családban is meg kell vívni) helyeselni, de a kivitelnél azután szűkmarkúan garasoskodni — hogyan értsük ezt? Szterényi különben ezért a kiszólásáért (vagy elszólásáért?) elvette méltó jutalmát: Harkányi miniszter kijelentette, hogy egyetért vele e tekintetben!

Igen fontos kérdésekre mutatott rá Bródy Ernő. A segélyek fölemlését nemcsak a betegségi segélyeknél, hanem a baleseti járadékosoknál is követelte. Rámutatott arra a türhetetlen barbárságra, hogy a tanoncok járadékát évi 300 korona bér alapján számítják — egész életükre! Kívánta, hogy az Országos Pénztár balesetelhárító intézkedéseket tehesen. Ezekkel a kívánságokkal azonban már kevesebb szerencséje volt a miniszternél, mint Szterényinek a fönti panasszal.

Pető Sándor is érdemes munkát végzett azzal, hogy a mezőgazdasági munkások és a bányászok pária-volta ellen tiltakozott s ugyanazt a biztosítást követelte nekik, mint a többi ipari munkásoknak. A miniszter erre is csak körülteremtettézett, de azért eléggé világos nem-mel válaszolt!

És ugyan mire mondotta rá a miniszter a boldogító igent? Először is a bérhatár felemelésére. Ez helyes. A táppénz fölemelésének szükségességére. Ez is helyes. De az már nem helyes, hogy ezt *három napos várakozási idővel* akarja egybekötni, Gratz Gusztáv előadó szíves javaslata szerint. Mert így, amit ad az egyiknek, elveszi a másiktól. Ez pedig nem szociálpolitikai eljárás, hanem — üzleti. És végeredményben vagy a tagok fognak rosszul járni (ha az orvos a 3 nap letelte előtt fogja őket félbeteg a műhelybe zavarni) vagy a pénztárak (ha a tagok a táppénz megszerzése kedvéért csak azért is ki fogják húzni a betegséget).

Nem is szólunk arról, hogy a táppénz fölemelésének tervezett mértéke nem kielégítő (Ausztriában már a háború előtt a napibér 60%-át adták), de meg hiába vártuk a táppénz eddigi húsz heti időtartamának meghosszabbítását is. Pedig a munkásbiztosítás negyedszázados multja után végre erre is rá kerülhetett volna a sor.

Hozzájárult még a gyermekágyi segélynek — sajnos távolról sem kielégítő — felemeléséhez, sőt a szoptatási segélyhez is, ha, nos, ha — a pénztárak anyagi helyzete megengedi! Hogyan? Hát a szoptatási segély olyan fényűzés, amelyre csak akkor kerül a sor, ha jut rá pénz? Hát *ilyen* anya- és csecsemővédő, *ilyen* népesedési politikát tervez a kormány háború során és háború utánra?!

Hol marad vajjon az *állam kötelezettsége* az anyákkal szemben, ha a miniszter még a pénztáraktól szolgáltatandó segélyt is attól teszi függővé, hogy van-e rá pénz vagy nincs? Ebben az állásfoglalásban nem foglaltatik-e az a vallomás, hogy a kormány még ezt a kérdést sem a jövő nemzedéknek számban és testben erőssé tétele szempontjából nézi, hanem szűklátkörű fiskális szempontokból. Pedig még ha a miniszter a pénztárak anyasági segélyéhez minden feltétel nélkül hozzá is járult volna, mit jelentene ez az egész adott föladat óriási méreteivel szemben? Semmit. A pénztárak ilyen segélye — föltéve, hogy annak mértéke teljesen kielégítő volna — legfeljebb 120 ezer nőt érintene: hát a többieket minden védelem és segély nélkül magukra hagyhatja az állam?

A miniszternek ez az egy kijelentése, kapcsolatban azzal, hogy a mezőgazdasági munkásokról, házicselédekről, bányatársládákról, rokkant és aggkori biztosításról most pedig szó ne essék, ráhengerítette a sírkövet a magyar képviselőház szociálpolitikai nagyhetére.

Néhány a korrallal haladni vágyó képviselő egyéni szorgalma s az ellenzéki pártok halk megérintettsége a jövő magaslatairól máris fujdogáló szelek friss illataitól: ez az egész! E szélnek nyilvánvalóan viharrá kell fokozódnia, hogy oda is elérhessen, ahova, úgy látszik, egyelőre a háború szele is alig-alig ért: oda, ahol most a kormányzás bölcsességét őrzik s ahol ma is úgy »kezelik« a szociálpolitikát, mint hajdan, réges-régen, három éve — a háború előtt!...

A szociálpolitikai nagyhét részletes »eredményeit« ám vitassák meg a hozzáértőbb specialisták. Egyikük sem lesz mindennel, de talán mind-egyikük meg lesz valamicskével elégedve. De, akik az egészét nézik és nem az apró részleteket, akik már megértették, hogy a mély kultúrájú szociálpolitika »az államföntartás parancsa«, akik már tudják, hogy népre és államra egyaránt sorsdöntő, miként tudják Magyarországon megoldani a háború nyomán óriási jelentőségűvé fokozott szociálpolitikai kérdéseket — akik *ezzel* a szemmel figyeltek és akik *ezt* a választ lesték, azok csak egyetlen szorongó kívánsággal fordulhatnak el a nagyhét eseményeitől: vajha ez a Ház minél előbb adná át helyét egy olyanak, amelyben végre az igazi *államérdekek* is megtalálnák szószólóikat a *népérdekek* bátor és következetes képviselőiben!

A képviselőház a munkásbiztosításról.

Irta: **Méhely Kálmán**, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének ügyvezető igazgatója.

Akik Széchenyi iskoláját követjük, akik azt szeretnék, ha a parlament idejét és figyelmét minél teljesebb mértékben az ország kulturális és közgazdasági fejlesztésének kérdései foglalnék le, csak a legnagyobb örömmel, oázisként üdvözölhetjük a képviselőháznak január 24—26. és február 1-ei üléseit, amelyeken a munkásbiztosítás kérdéseivel az összes pártok részéről egyaránt igen nagy szeretettel foglalkoztak. Azt mondják, hogy ez utoljára 10 év előtt, az 1907: XIX. t.-c. megalkotása előtt történt, ami bizony elég régen volt. Reméljük és őszintén óhajtjuk, hogy ezentúl gyakrabban, de legalább is minden évben a költségvetés tárgyalása alkalmával és legalább is ugyanily terjedelemben és ugyanily egyértelmű jóindulattal fognak a munkáskérdéssel, a dolgozó osztályoknak, a munka fejlesztésének kérdéseivel foglalkozni. Hiszen az egész állami és társadalmi életnek energiaforrása, vis vitálisa a munka, amely ha megáll, értéktelenül összeomlanak a még oly nagy vagyonok és gazdagságok. A tőke csakis a munka által gyümölcsözik, a munka csökkenésével, amit most a háborúban a munkaerő elvonása következtében sinylünk, a drágaság nő, a pénz elértéktelenedik. Tisztán kapitalisztikus szempontból is elsőrangú érdek tehát a munka ápolása, érvényesülése, határfokának növelése.

Ámde miként a kritika nélküli jószág és mindent elnéző szeretet magát minden téren megboszulja, az intézmények is csak a minél mélyebbre leszálló és minél szakszerűbb megvitatás tűzébe acélozódhatnak. Egy olyan parlament részéről, amelyben tulajdonképeni munkás és munkaadó-érdekeltség nincs képviselve, ez a mostani első fellépés csak a legteljesebb elismeréssel és köszönettel fogadható. A fölvetett eszmék irányában a jövőben hasznosabb érvényesülés azonban csak úgy várható, ha csupán a dolgok szép, derűs, vonzó oldalainak elismerése helyett a szóban lévő intézményeket és kérdéseket a közvetlen érdekeltség viaskodásához hasonló alapossággal megforgatják, minden oldalról megfigyelik, fontolgatják és csak olyan indítványokat tesznek, amelyek megoldására felelős helyzetben maguk is vállalkoznának. Mert nem hasznos és nem komoly dolog a felelőtlen ellenzéki padokból a kormány nyakába oly indítvány áradatot zúdítani, amely kívánságok teljesítésének gyakorlati keresztülvihetetlenségéről és veszélyeiről talán maguk az indítványozók is meg vannak győződve. Könnyű dolog kívánságokat fölvetni és szükségüket hangoztatni; de vajmi nehéz népszerű és tetszetős kérdések, sőt áramlatok ellen a józan reális belátást gátként szembeállítani és az ország szegénysége miatt kénytelen takarékosághoz, az igények mérsékléséhez alkalmazkodni.

Az a jóakarató egyoldalúság, amely e kérdésekben a felszólamlásokat jellemzi, arra készíti, hogy a kellő egyensúly helyreállítása érdekében a munkaadói felfogás megvilágítása szempontjából inkább az érem másik oldalának néhány részletével foglalkozzák. E végből mindenekelőtt a beszédek tartalmát kell ebből a nézőpontból röviden rekapitulálni.

Gratz Gusztáv előadó beszédét azzal kezdte, hogy »azok az intézkedések, amelyekre a kormány a 2. §-ban felhatalmazást nyer, mind olyanok, amelyek nem érintik a munkásbiztosítási törvények alapelveit, nem érintik azokat a nagy vitás kérdéseket, amelyek a munkásbiztosítási kérdés esetleges későbbi reformjával kapcsolatban kétségkívül fel fognak vetődni.« Felszólalása végén is ugyanezt a hangot ütötte meg, ellentétben 1914. április 30-iki képviselőházi beszédével, amelyben az 1907: XIX. t.-c. gyors és sürgős reformját követelte. Ma már vitathatónak tartja azt, vajjon szükség lesz-e

még a törvény organikus megváltoztatására, azt azonban nyomatékosan kijelenti, hogy a háború alatt ily reformra gondolni sem lehet.

Az előadót követő szónokok az ellenzék minden árnyalata részéről valamennyien teljes egyetértésben ugyanebben a mederben maradtak, csupán azzal a különbséggel, hogy minden később következő szónok szükségesnek találta, mintegy az előtte szólóra ráduplázva, újabb és újabb javaslatokkal és kívánságokkal előállani. Mindenki meg volt elégedve munkásbiztosításunkkal, a törvényvel, az Állami Hivatallal, az Országos Pénztárral, a Budapesti Pénztárral és az összes egyéb kapcsolatos intézményekkel. A felszólalók nem polemizáltak egymással, nem vitatták meg az újabb követelések indokoltságát, hasznát, a megoldások módját, nehézségeit és veszélyeit. Nem volt vita, hanem inkább érzelmi motívumoktól vezetett akadémikus jellegű felszólalások, új intézmények létesítésének sürgetése, anélkül, hogy bármelyik szónok is a legcsekélyebb mértékben rátért volna a megoldás eszközeire és megszivlelte volna azt az alapelvet, melyet *Földes Béla* is csak egy elejtett mondattal jelzett, de amelyhez maga is hűtlen lett, hogy t. i. »az ilyen kérdések megoldásánál mindig szem előtt kell tartani az illető ország viszonyait«. Az utánzásra méltó külföldi példák, a kívánságok, szóban és írásban könnyen átvehetők; reális megoldás azonban csak a hazai talajból gyökerezhet. A tetszetős, sőt indokolt kívánságokkal szemben őszinte és bátor reflexióiban, felelős állása tudatában ezt az önmérséklést egyedül báró *Harkányi* János kereskedelemügyi miniszter tanusította. Február 1-sei nyilatkozatának szinte rideg egyszerűségét és zárközöttségét ugyanaz a puritán felfogás jellemzi, amelyet *Teleszky* János pénzügyminiszter január 24-én azzal fejezett ki, hogy ellensége annak, ha valaki »aki közhatalmi állást foglal el, a közpénzekkel való large bánásmód által saját népszerűségét fokozza«. Vajmi könnyű dolog a tömeg előtt népszerűsködni, új ideákat és szükségleteket hangoztatni, de sokkal nagyobb bátorságot igényel őszinte nyíltsággal kijelölni azokat a határokat, amelyekig az állam pénzügyi és gazdasági viszonyai a megoldásra lehetőséget engednek. A kereskedelemügyi miniszter a záró beszédében, amelylyel e törvényjavaslatot elfogadásra juttatta, kijelentéseit egyszerűen az előadó által félhivatalosan bejelentett részletreformokra korlátozta, a mezőgazdasági munkások, házi cselédek, a rokkant- és nyugdíjbiztosítás kérdéseit pedig egyszerűen félretolta azzal, hogy ily nagy kérdések tekintetében nem helyes az incidentális megoldás, mindezek tárgyalása a legpontosabb matematikai bázist igényli, mert különben az egész biztosítás hajótörést szenved. Ilyen matematikai bázis megteremtésére pedig a mostani idő teljesen alkalmatlan.

Munkásbiztosításunk helyzetét a legderültebbnek *Szterényi* József látta. Szerinte »valahányszor itt a házban a munkásbiztosítási kérdéssel foglalkoztunk, politikai mellétekintetek és pártszempontok játszottak közbe. Valahányszor nálunk munkásbiztosításról szó volt, egy súlyosan beteg intézményről beszéltek, sőt a kormányzékéből is úgy pertraktáltatott az ügy, mintha a magyar munkásbiztosítás csőd előtt állana. Ma azonban a helyzetet úgy találjuk, hogy a magyar munkásbiztosítás pénzügyileg is, mondhatnám teljesen konszolidáltnak tekinthető. betegségélyezési részében pedig a tőkefedezeti részében 6 millió K, felosztó és kirovó részében ugyancsak 1¹/₂ millió K tartaléktőkével, vagyis kereken 10 millió K tartaléktőkével rendelkezik«. Új kívánság gyanánt sürgette a biztosítás körének kiterjesztését elsősorban a házi cselédségre, továbbá a rokkantsági és az anyasági biztosítás behozatalát, végül a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak kötelező nyugdíjbiztosítását, amely utóbbi »egyetlen egy fillér állami áldozat nélkül járna. Meg lehet oldani, csak elhatározás kell. Kötelezzük a munkaadókat arra, hogy ezzel az osztálylyal szemben teljesítsék legalább is a rájuk tartozó kötelességüket«.

Bródy Ernő beszédének túlnyomó részében az anya- és csecsemővédelem kérdésével, a tuberkulotikus és venereás betegségek elleni védekezéssel foglalkozott és szintén nem érintette munkásbiztosításunk alapelveit, mert szerinte is a reform előtt »meg kell várni a háború tanulságait; hátha ki fog derülni, hogy egyáltalában nem kell reform«.

Gróf Apponyi Albert, mint a Stefánia-Ézövetség elnöke, az általános anyasági biztosítás kötelező behozatalát indítványozta, melynek terheit: »viselniök kell mindazoknak, akik a munkaadókhoz tartoznak, akár az ipar és kereskedelem, akár a mezőgazdaság terén működjenek és legyenek *ebben a kedvező helyzetben*«.

Pető Sándor szerint az 1907: XIX. t.-c. a koalíció legértékesebb alkotása volt, nagyon meg van elégedve a mostani gyakorlattal, »melyben bizonyos kérdésekben megelőzzük Ausztriát«, egyébként pedig az előtte elhangzott új követelményeket a maga részéről is hangsúlyozván, főleg a bányamunkások helyzetével foglalkozott.

Földes Béla még tovább ment és beszédében a munkásbiztosításon túl a munkáskérdés majd minden fontosabb problémáját felölelte. Nagyon helyesen utalt arra, hogy »a bérminimum megállapítása elvi szempontból nincs teljesen klarifikálva, mert lehet e rendszernek egyik-másik irányban káros visszahatása, de kétséget nem szenved, hogy a szociálpolitikának álláspontja ma már megköveteli, hogy biztosítva legyen oly munkabér, amely a munkás *teljes* szükségleteinek kielégítésére alkalmas«. Ámde az ily irányú közigazgatási, közgazdasági és szociálpolitikai tevékenységnek alapfeltétele, hogy »bérhivatal útján mindazok az adatok, amelyek szükségesek ahhoz, hogy helyes bérmegállapítás legyen, a kormánynak és mondjuk a társadalomnak, az érdeklődőknek és a képviselőháznak is rendelkezésre álljanak«. Minthogy a bérmegállapítás is egyik része az ármegállapításnak, amíg a tényezőket nem ismerjük, addig az egész ármegállapítás tulajdonképpen kapkodás, abszolúte nem lehet megmondani, hogy miért egy pár koronával alacsonyabb vagy magasabb az ár. Megfontolandónak tartja továbbá, vajjon a Munkásügyi Panaszbizottság kiterjesztése szélesebb körre mily feltételek között volna a jövőben biztosítandó.

Aki munkát végez, a társadalomnak dolgozik, mert a társadalomnak szüksége van arra az aratóra, arra a gépészre, arra a szabóra és *azért a társadalomnak kell hogy oly jövedelmet biztosítson az illetőnek, hogy az nyugodtan folytathassa a munkáját*, amíg munkaerővel rendelkezik. Uzsora, ha a társadalom nem adja meg a jövedelmet a munkásnak, mert ez annyit jelent, hogy nem képes szükségleteit kielégíteni, már pedig ő a társadalmi berendezkedés hatása alatt határozta el magát arra, hogy szabó lesz vagy gépész; ha tudta volna, hogy nem érheti el szükségleteinek kielégítését, más, kényelmesebb, biztosabb jövedelmi forrást választott volna. A társadalomnak okvetlenül oly berendezkedésről kell gondoskodnia, hogy a munkás megélhetését megtalálja akkor is, ha beteg, akkor is, ha krízis van, ha rokkant, akkor is, ha aggkorba kerül«.

Földes Béla az egyedüli volt a szónokok közül, ki az 1907: XIX. t.-c. alapelveinek helyessége iránt némi bizalmatlanságot sejtetett. Az egész munkásbiztosításról is némi óvatossággal nyilatkozik: »maga az intézmény többé-kevésbé hódít az egész világon, azt nem lehet mondani, hogy az intézmény magában véve rossz; az jó, üdvös és nélkülözhetetlen a XX. században. De minden intézmény, pláne első meghonosítása után, reformra szorul«. Az előtte felszólalók kívánságain túlmenőleg a munkanélküliségi biztosítást, a munkások szakszervezkedésének teljes érvényesülését, a gyermekmunka védelmét és a gyári alkotmányos rendszer behozatalát sürgeti. Beszédét hatalmas akkorddal fejezi be: »Mi csak abban látjuk jövőnk biztosítását, ha a munka tekintetében is fokozatokat érhetünk el; ha a munkának meg tudjuk adni azt a helyet a gazdasági életben, a tár-

sadalomban és a politikában is, mely ezt az elemet ma már a XX. században megilleti. Mert nekünk munkatársadalomra van szükségünk, oly társadalomra, amelynek alapját a munka képezi. Ha most ezt elérjük, akkor évtizedekre kihatólag biztosítottuk azt, hogy a nemzetnek nemcsak gazdasági, hanem fizikai ereje is teljes mértékben szerepeljen».

Mindnyájan erre törekszünk, ezt kívánjuk: a munka győzedelmes érvényesülését. Csupán e célra vezető eszközök megválasztásában van közöttünk eltérés. A szabadelvű individualisztikus felfogás szerint a munka révén való érvényesülés, mint minden természeti szelekció, arisztokratikus természetű, ami a legteljesebb ellentétben áll az elvont egyenlőségi alapon álló demokratikus intézmények kollektivistikus szellemével.

Miként a fenti kivonatokból láttuk, *Gratz Gusztáv*, mint a törvényjavaslat előadója, megdicsérte az Országos Pénztárt, *Szterényi József*, az Állami Hivatalt és a Budapesti Pénztárt, *Bródy Ernő* és *Pető Sándor* mindezekon kívül az 1907. t. c. t., *Apponyi* és *Földes* pedig csupán újabb kívánalmakat terjesztettek elő. Csupa megegyezés, harmónia, szent egyetértés. Nem csoda, ha ebben a hangulatban a felszólalók szemében oly hihetetlennek, csupán rosszindulatú pártoskodásból fakadónak látszanak azok a vádak és támadások, amelyekről a háború kitöréséig a munkásbiztosítás berkei olyannyira visszhangoztak. És hogy a felszólalásokon az a nézet uralkodott, hogy miután a háborús konjunktúra segítségével munkásbiztosításunk mai rendszere szervezeten és pénzügyileg egyaránt ennyire stabilizálódott, most már a gyökeres törvényes reformról beszélni sem lehet.

Nézetem szerint ez tévedés. A felszólalók valamennyiét szemmel láthatólag kedvezően elfogulttá tette a munkásbiztosításnak ezidőszerint számlálnak tetsző pénzügyi helyzete. Amiért a megszokott milliókra rugó deficitek helyett ma bevételi többletekről, sőt az eddigi behajthatatlan adósságokból álló »tartalékolt« tőkék helyett valóságos, hamisítatlan, pénzügyben álló megtakarításokat emlegetnek, anélkül, hogy ennek reálitását és okait közelebbről vizsgálnák, ezt, szerintem optimizmussal, arra magyarázzák, hogy az első 10 év gyermekbetegségeit leküzdve munkásbiztosításunk most végre normális stabil állapotába került, ahová a törvény intendálta és föltéve, hogy a járulékok $\frac{1}{2}$ —1⁰/₀-kal emeltetnek, most már állandóan így is fog maradni. Bármennyire szívesen venném, ha ez így volna, sajnos, nem bízhatom e reménykedésekben. Mert meggyőződésem, hogy ez a mostani kedvezőbb pénzügyi helyzet csak pillanatnyi, és abból származik, hogy a háború váratlan kitörésekor az egész munkásbiztosítás felfordulása miatti félelemből a pénztári szolgáltatások terén oly reakció támadt, a kiadások annyira csökkentek, hogy a háborús jövedelemben bővelkedő munkaadók készségesebb befizetései a kiadásokat jóval felülmúlták. Az 1914. augusztus elején támadt tömegpánik azt várta, hogy most már minden gazdasági tevékenység meg fog szűnni, a pénztári szolgáltatásokat tehát a minimumra redukálták, vagy legalább is helyes szigorúsággal kezelték. A pénztári tagság előnyeinek kiaknázásában gyakorlott munkások katonáknak bevonultak, a gyárak katonai felügyelet alá helyezése által a marodizálást is szigorúbb katonai eljárás akadályozta, a gyárak új munkáseleme pedig részben tapasztalatlanságból, részben a pénztári köteles szolgáltatások nem ismerése miatt tartózkodóbb volt. A háborús drágaság és a munkabérek 40—100⁰/₀ os megnövekedése is javítólag hozzájárult, mert minél nagyobb a differencia az átlagos napi kereset és a táppénz között, az ember annál kevésbé válik hajlamossá a betegségleyezés kihasználására, annál inkább erőt vesz magán és leküzdöi gyöngeségi érzéseit. Bizonyos, hogy a táppénznek a háborús áremelkedés indokolta akár csak 20⁰/₀-kal való fölemelése is erős hullámzást fog előidézni, mert a tömeg előtt vonzó lesz az a jelszó, hogy most több segélyt kap, azt meg kell tehát próbálni.

A munkásbiztosítás kérdését háromféle különböző szempontból lehet felfogni: a biztosított munkás, a munkaadó és az állam szempontjából. A biztosított munkásnak természetes érdeke, hogy a munkásbiztosítás körzete minél szélesebbé és mélyebbé váljék, s ha a költségek oly magasra hágnának, hogy a kiadásokat a közvetlen érdekeltség már nem fedezhetné, pótolja az állam közpénzekből. Ezzel diametrálisan ellentétes a munkaadó felfogása, akit az egész munkásbiztosításhoz a saját vállalatának ridegen egoisztikus rentabilitási szempontjából egyáltalában semmi érdek sem fűzi. Amíg a világ lakosságának $\frac{9}{10}$ része éhesen megy aludni, amíg sokkal több az ember, mint a munkaalkalom, amíg a munkások futnak a vállalkozó, a munkaalkalom-teremtő után, addig a beteg vagy rokkant munkás helyébe a munkaadó mindig kap egészséges anyagot. Erre a legkirívóbb példa Amerika. E két szélsőség, e két rideg túlzás, a minél teljesebb mértékű állami vagy társadalmi kitarthatóság és a nyers egoizmus között áll az állam, a maga arany-középut felfogásával; az államnak már igenis a saját érdeke a közegészségügy fejlesztése, honvédelmi és általános állami érdekből, annál is inkább, mert a munkásbiztosítás különböző ágazatai egyúttal a szegényügynek is legjobb megoldását nyújtják. Az állam azonban ezt a helyes középutat csak akkor tartja be, ha józan önmérséklettel a biztosítottak aspirációit a reális gazdasági tehetőség határai szerint korlátozza, a munkaadókat pedig a közcél érdekében ügyesen tudja megadóztatni olyképp, hogy ne nagyon jajgassanak. A túlzás akár a munkások gondozása iránti jogos kívánságok mellőzése, akár a munkaadók kihasználása irányában egyaránt megboszulja magát. Az Országos Pénztár zaklatásaival túlzásokba ragadtatta el magát, ez okozta a legjobb vállalatok kilépését. Bármely gyár készséggel feloszlathatná vállalati pénztárát, hacsak a kerületi pénztár az ő teendőit jobban ellátná és emellett a gyár fölösleges szekaturáktól, idegen beavatkozásoktól óva és mentesítve volna.

A munkásbiztosítási intézmények fejlettsége az ország általános kulturális és gazdasági helyzetének függvénye. De ezenkívül is a legszorosabb összefüggésben áll a nemzeti psyche jellegével, a lakosság szervezkedési, fegyelmezhetőségi fokával, amelyek a germán népeknél inkább a kollektív jellegű, a latin és brit fajoknál pedig az individualisztikus megoldást indikálják. Franciaországban például nemcsak a munkaadók, de különösen a munkások részéről erős ellenállással találtak az állami munkásbiztosítási törekvések; ugyanígy Angliában is *Lloyd George* hatalmas állam-szocialisztikus reformját a tudományos és a munkáskörök mind erősebb ellenzése bukással fenyegeti.¹⁾ A németországi jellegű munkásbiztosítás teljes hatásával csakis Németországban vált be és azt sem lehet mondani, hogy e kérdés a demokrácia nagyobb vagy kisebb fokával volna kapcsolatos, mert például a legnagyobb demokrácia országa, Svájc, a kötelező betegsegélyezést több ízben elvetette.

Németország nem azért hatalmas és gazdag, mert a legfejlettebb munkásbiztosítása van, hanem azért oly kitűnők szociálpolitikai intézményei, mert a kulturális megértésen kívül elég vagyonos is arra, hogy ezeknek költségeit elviselhesse. Előbb kellettek a Kruppok, Mevissenek, Stummok, Thyssenek, Rathenauok, Siemensek, stb., akik az általános közszellemnek az amerikaias jellegű gazdagodásra irányításában világító tornyok gyanánt szolgáltak. Hiszen most is, amikor érthető jogossággal panaszkodunk a miatt, hogy a baleseti járadékokat, mondjuk, átlagban csak 1.000 K évi jövedelem után számítják és e miatt az átlagos évi járadék is csak 250 K, nem abban van a hiba és az ok, hogy a járadék csak így alacsony, hanem abban, hogy az átlagos kereset ennyire, mondjuk, a németországi alatt van. A járadékokat egyoldalúlag lehetetlenség emelni addig,

¹⁾ L. Fabian Society jelentését a Munkásügyi Szemle 1914. évf. 313., 345. és 441. old., továbbá 1916. évf. 633. old.

amíg az átlagos keresőképesség nem emelkedett. Már pedig a keresőképesség emelkedését semmiképp nem mozdítjuk elő azzal, ha a dolgozó elemeket mások számára jutó szolgáltatmányokkal erejükön felül megterheljük. A helyes szociálpolitika alapja a munkások életviszonyainak, gazdasági helyzetüknek megjavítása, a jövedelem növelése, a kereseti lehetőségek fejlesztése által, hogy az 1.000 K nőjön 3.000 K-ra, aminek megfelelően a kártérítés, a járadék is 2—3-szorosra növekedhetne. Minden baj alap oka az átlagos kereseti lehetőségek alacsonyága, az ország szegénysége. A szociálpolitika alapja tehát a reális, gyümölcsöző, a közvagyonosodást növelő gazdasági politika.

Csakis a hatalmas német közgazdaságon épülhetett fel a hatalmas német munkásbiztosítás és haladhat vele azóta párhuzamos kölcsönhatásban. Amerika közgazdasága még rohamosabb léptekkel fejlődött, noha ott semmiféle szociálpolitika nem volt. Ebből is nyilvánvaló, hogy a munkásbiztosítás semmiképpen sem a *ma* munkaadójának érdeke, hanem a jövő számára dolgozó állami és katonai érdek, amelynek költségeit azonban külön adó módjára az ipari munkaadó- és munkástársadalomra rótták ki.

A betegsegélyezésnél még megengedik, hogy a munkás is felében viselje a költségeket, a balesetbiztosítást azonban kizárólag a munkaadók számlájára írta az a szociálpolitikai közvélemény, amelyet a munkaadók oly teljesen egyoldalúlag kinőni engedtek. Amiképp még *Szterényi József* is elismerte, hogy az anyasági biztosítás nem munkaadói, hanem állami feladat, ugyanígy teljesen logikus, hogy sem a munkanélküliségi, sem a rokkantsági, sem a baleseti, de még a betegsegélyezési biztosítás sem egyoldalúan munkaadói érdek és feladat, hanem elsősorban az alkalmazottak dolga és továbbmenőleg az államé. Még azt is el lehet fogadni, hogy az állam a *risque professionelle* elve alapján a munkaadók baleseti kártérítési kötelezettségét kimondva, a munkaadókat a rizikónak biztosítási alapon közösen való fedezésére kényszeríti. Ámde a fedezetre vonatkozó szervezet dolga teljesen a munkaadók saját belügye, akár magánbiztosító vállalatokkal szerződnek, akár szakmánként közös intézményeket létesítenek, ez mind az ő joguk és dolguk, feltéve, hogy oly módszert választanak, amely a biztosítottak érdekeit az állam intencióinak megfelelően kielégíti. De olyan balesetbiztosítás, aminő a mienk, amelynél a munkaadók saját költségén fentartott intézményét a munkások kezelik, páratlan a világon. S hogy ez már 10 év óta így folyhat, ez a munkaadók tehetetlenségének, önálló gondolkodásra, önkormányzatra való képtelenségüknek legeklatásabb bizonyítéka. A magyarországi munkaadók saját belügyét, saját balesetbiztosítási intézményét a velük szemben álló munkásszakszervezeti érdekeltség intézi. Munkaadóink valóban hálásak lehetnek a magyar munkásszakszervezetek vezetőinek azon méltányos józanságukért, amelylyel e számukra idegen birtokban aránylag még ily mérséklettel gazdálkodnak. Hála és elismerés illeti továbbá az Állami Munkásbiztosítási Hivatal éber rendőrködését is, amely az esetleges könnyelműségeknek többé-kevésbé szintén gátat birtvetni.

Amikor azonban megállapítjuk azt, hogy a munkásbiztosítás csak egyoldalú állásfoglalással minősíthető munkaadói érdekeknek, ezzel egyáltalában nem akarok tápot nyújtani a munkásbiztosítás elleni agitációra. Mert azáltal, hogy az ipari munkaadók az érdekelt munkástársadalomhoz az egészségtelenebb foglalkoztatás révén közelebb állanak és a teher elviselésére is aránylag a legtehetősebbek, az említett értelmezésnek is van bizonyos létjogosultsága egészen addig a határig, amíg a közegészségügy fejlődése vagy az *önellátást* vagy pedig a munkásbiztosítás különböző ágazatainak kiépítésével az *általános népbiztosítás* határát el nem éri, amikor azután az egyoldalú ipari biztosítás helyébe a közegészségügy államosítása lép. Csupán azért kívántam hangsúlyozni ezt, mert a képviselőházban is a

munkaadói hátralékok kapcsán csupán a munkaadók hibáit emlegették, hogy sikkasztók és ellopják a munkások pénzét, előnyös tulajdonságaikról azonban, arról a gondatlan, kritika nélküli megnyugvásról, amelyvel munkásbiztosításunk zaklatásait és terheit viselik anélkül, hogy a szolgáltatások effektív értékét vizsgálnák, senki sem emlékezett meg elismerőleg. Talán igazuk is volt, mert az ilyen közönyösség nem elismerésre méltó tulajdonság. Ámde a munkások részéről is hiányolható, hogy általánosságok helyett nem irányítják kritikájukat inkább ezen fontos intézményük *közegészségügyi effektív hatásfokának* vizsgálatára. A dolgokkal való nem-törődés, ily tunya megnyugvás mellett munkásbiztosításunk egészségessé kifejlődése nem remélhető; ennek kikristályozódása csak a munkások és munkaadók érdekeinek kölcsönös felismerésétől és energikus védelmétől, szakszerű kritika érvényesítésétől, egyszóval az *intézmény folytonos tökéletesítésére irányuló erélyes érdekképviseleti harcától várható.*

Mint hallom, az 1917. évben 7 millió K balesetbiztosítási költség kerül kiadásra mindössze 10.000 gyáripari jellegű munkaadó között, tehát fejenként 700 K, ami bizony elég sok. Hát még ha a törvény 38. §-a értelmében a fokozott tartalékképzés kötelezettségét, most a 10-ik esztendőben szintén végre kell hajtani. Szerencsére az ipari termelés egyéb költség-szorulataiban most nem esik oly súlylyal latba a munkásbiztosítás költsége. Majd ha nem a háborús gyártmányok elasztikusabb teherbirású jövedelmei, hanem a békeviszonyok éles versenye a krajcároskodásnak, a fillérekre menő kalkulációnak szükségét ismét az előtérbe fogja állítani, majd akkor fog eljönni az ily irányú kritikának az ideje, amit a szónokok közül *Pető Sándor* nagyon helyesen előérez és kifejezésre is juttat azzal, hogy most kellene hamarosan legalább 4⁰/₀-ra emelni a járulékot, mert majd utóbb az érdekeltség sokkal nehezebben lesz rá kapható.

Egyelőre teljesen elegendőknek tartom azokat a reformokat, amelyeket az előadó és a kereskedelemügyi miniszter jelzett. A szükségszerűség szempontjából talán még a legközelebb áll a további feladatok között a biztosításnak *a városi cselédekre* való kiterjesztése. *A munkanélküliségi* állami biztosításról különösen nálunk ma még beszélni sem lehet. Néhány igen magas fejlettségű munkásszakszervezet és egyesület megoldotta; inkább ezeknek működése volna támogatható súlyosabb krízisek esetén, de ezekből az elszórt apró törekvésekből nem lehet az általánosításra hímet varrni. Ugyanígy *az anyasági biztosítás is* csak fokozatos behozatal mellett lehet sikeres. Egyelőre teljesen elegendő a munkásbiztosító pénztárak számára tervbe vett reform, amely, ha a Stefánia Szövetség fokozatosan megerősülő mozgalmával karöltve tényleg beválik, ha tényleg pozitív haszonnal fog járni, ha már kellő számú szakemberek, orvosnők és gondozónők lesznek kiképezve, egyszóval ha már nagyobb számban lesznek hivatott szakemberek és a talaj a társadalomban ezen áldásos akció közhasznúságának felfogására és méltánylására kellő társadalmi munka révén már elő lesz készítve, majd csak akkor lehet országos intézményekről, nagyobb szabású országos berendezésekről beszélni. Már úgy is elég sok érdemes törekvés ment nálunk tönkre, senyvedt el amiatt, mert az első felbuzdulásban az építést a háztetőnél kezdtük, nagyszabású keretet létesítettünk, amelyet az élet sohasem birt betölteni.

Ami pedig a munkásbiztosítási intézményeknek *a mezőgazdasági munkások* nagytömegű körzeteire való kiterjesztését illeti, elsősorban megállapítandónak tartom, hogy e nagy tömegek biztosításának előfeltételei (kellő számú orvos, kórház, stb.) megvannak-e. És ha igen, a biztosításnak olyképen kell történni, hogy az ipari munkásokénál egészen más viszonyok s igények szerint élő földmunkások biztosításának költségei az ipari érdekeltséget ne terheljék. Hasonlóképen nem lehet egyszerű elhatározással megcsinálni *a rokkantbiztosítást*. Súlyos probléma ez, amely-

nek megoldása igen megbízható adatgyűjtést és számításokat feltételez. Mindezek még hiányoznak. A kérdésnek azonkívül a háborúval kapcsolatos sok oly vonatkozása van, amelyeket még nem ismerhetünk.

A munkásbiztosítás tárgyalásánál nálunk mindig a német adatokat szokták citálni. A hatalmas német munkásbiztosítás szédítő magas számaival állítják szembe a mi szegényes viszonyainkkal. Nem hivatkoznak Angliára, Franciaországra, Svájcra, az északi államokra, sőt közvetlen szomszédunkra Ausztriára sem. Így vált nálunk is szálló igévé, hogy a miként a német hegemoniát a német néptanítók vívták ki, »a világháborút a német munkásbiztosítás nyeri meg«. Bármily elismeréssel és tisztelettel tartozunk is a német asszociáló képesség, takarékoság, becsületesség, alaposság és törhetetlen szívósság által harminc esztendő alatt e téren is elért minden bámulatraméltó sikerek iránt, ezt a tetszetős jelszót önteltségből fakadó túlzásnak kell minősítenünk. A németek harci kiválósága és gazdasági helytállása egész állami és társadalmi életük együttességének következménye, katonai képességeik ősi germán átöröklött és Nagy Frigyes kemény iskolájában megedzett sajátosságok, épp úgy mint nálunk is hasonló történelmi örökség a magyar katonai virtus, amely a világháborúnak épp oly meglepetése, amilyen a másik oldalról főleg a francia nemzet katonai képességeinek oly lángoló tűzű feltámadása, aminőt Verdun oroszláni védőinél bámulunk, noha az oly sok társadalmi betegségtől sorvasztott »dekadens« Franciaországban szintén jelentéktelen a munkásbiztosítás.

De azokból a sokat hangoztatott sok száz milliós végösszegekből sem lehet a munkásbiztosítás értékét megítélni. Az a körülmény, hogy a biztosítás szolgáltatásai 11'7 milliárdot már 1914-ben meghaladták és hogy a betegsegélyzésre, baleset- és rokkantjára *naponta* 2 és fél milliónál többet fizet ki, csupán ezen intézmények számszerű kiterjedtségét jelzik, de *önmagukban még nem adják meg annak értékét*. Csakis a higienisztika, a csecsemőhalandóság csökkenése, a ragályos betegségek korlátozása, az emberi élettartam meghosszabbítása, ezek az általános állami közegészségügyi nagyvonalú emelkedési tényezők adják bizonyítékát a munkásbiztosítási intézmény üdvösségének. Mert az, hogy ennyi vagy annyi millió ember tartozik a munkásbiztosítás kötelékébe, csupán azt bizonyítja, hogy a munkásbiztosítási intézmény az állami kényszer által mennyi tagot gyűjtött, akiknél a saját egyéni vagy családi ellátás helyébe a kollektív gyógyászati és betegség elleni biztosítás lépett. Amikor tehát azt mondják, hogy a német biztosítási intézmény évi budgetje 1.000 millió márka, akkor ebből először levonandó annak az önellátásnak az értéke, amit az intézményhez tartozó egyedek azelőtt saját maguk fedeztek és csak azok a társadalmi rétegek számíthatók nyereségnek, akik önellátásra intelligencia és anyagi erő hiányában nem lévén képesek, betegségek miatti korai elpusztulásuk által a nemzeti közvagyon károsodását okozták. Ma már egészen kétségen kívül áll, *hogy a munkásbiztosítás a közegészségügyi haladás mélyítésére, mind szélesebb néprétegekre való kiterjesztésére kiválóan alkalmas*. De talán sokkal érdekesebb és társadalompolitikailag hasznosabb dolog, ha a társadalmi fejlődés útja olyképp irányítható, hogy minél nagyobb társadalmi rétegek legyenek a munkásbiztosítás tömeggyógyászata helyett az önellátásra — mint Svájcban — szellemileg és anyagiilag képesek.

Azt kell tehát megállapítani, *hogy mennyivel javultak a közegészségügyi viszonyok a munkásbiztosítás országos szervezése által, mennyivel több beteget birunk ma gyógyításhoz juttatni, mennyivel csökkent a betegedési napok arányszáma, mennyi új kórház, szanatórium, stb. épült, mint előbb*. Ám még ez sem irható teljes mértékben a munkásbiztosítás javára, mert hiszen a kultúra fejlődésével az egészség ápolásának fontossága előtt mint több és több ember szeme nyílik meg, már pedig egész-

séges életmód a legjobb óvszer a betegségek ellen. *Mässigkeit und Reinlichkeit* — miként a százesztendő *Dienstreglement* a katonák számára előírja — az egészség alapfeltétele. A dán és norvég, általában a skandináv népek avagy a bolgárok magas életkora nem munkásbiztosítási intézményeik fejlettségéből, hanem józan életmódjukból származik.

A munkásbiztosítás reális fejlesztése érdekében komoly és céltudatos munkát munkásbiztosítási intézményeink közül egyedül a Budapesti Pénztárnál találunk s örömmel fogadtuk a képviselőházban *Szterényi József*nek ezt elismerő nyilatkozatát. A pénztár szociális működése példás, nem hódol jelszavaknak, nem akarja másolni a külföld intézményeit, hanem minden törekvésében a hazai viszonyokhoz és lehetőségekhez alkalmazkodik.

Mindezeket összefoglalva tehát, amikor a szónokok munkásbiztosítási intézményeinket dicsérték, ezt indokolniok kellett volna nem az Országos Pénztár 30—35 millió K-s betegsegélyezési és 7 millió K-s balesetbiztosítási bevételeik összegével, valamint a pénztár finansziális viszonyok egyéb semmitmondó tételeivel, hanem azzal, hogy *mit tettek a 10 év folyamán munkásbiztosítási intézményeink, minő új egészségügyi intézményeket létesítettek* (kórházak, szanatóriumok, erdei üdülőhelyek, gyermekszünidei telepek, baleseti kigyógyító klinikák, stb.) és az ipari lakosság egészségügyi viszonyainak megjavítása körül működésüknek mily hatása észlelhető. Majdnem 10 éves multra tekinthetvén vissza, bizonyos jelenségek már észlelhetők volnának, ha a központi felettes hatóságok figyelmüket és működésüket ezekre a leglényegesebb alapvető kérdésekre koncentrálnák és aprólékos bürokráciába merülve nem késnének el annyira, hogy az Állami Munkásbiztosítási Hivatal még csak az 1912. évről készült el a törvényesen 1 éven belül előterjesztendő jelentésével, tehát most már kezünkben kellene lenni legalább az 1915. évi összefoglalásnak, az Országos Pénztár pedig mindössze a múlt év végén tudta kiadni az 1911. évről szóló, különben igen értékes statisztikáját. Amíg nem kapunk az 1916. évről hasonló statisztikát, addig nem bírjuk megítélni, összehasonlítani, számokban kifejezni munkásbiztosításunk hasznosságát, mert ismétlem, ennek értékét az említett általános számadatokkal megadni önámítás vagy szemfényvesztés.

A kollektív jellegű, generalizáló munkásbiztosítás nagy hátránya, hogy a közegészségügy fejlesztése iránti lelki és anyagi áldozatkészséget az alapvető cél: az egészségessé tétel fokozása helyett a munkásbiztosítási intézmények, mint bürokratikus organizmusok erősítésének öncéljára fordíthatja. Új hivatalok létesülnek, nőnek, gyarapodnak, amelyekkel azonban vajmi kevéssé javul a közegészségügy. Ugyanez a panasz a kultúregyletek és mindennemű jótékonyági egyletek iránt is indokolt. Az agitáció ne a munkásbiztosítási intézmények fejlesztését szolgálja, hanem a közegészségügyet. Ha azonban a figyelem a milliós végösszegek számszerű növelésére irányíttatik, arra, hogy az intézmények minél díszesebb székházakban és minél nagyobb személyzettel dolgozzanak, ez könnyen eltéríti a figyelmet attól a kritikai érzéktől, amely a közegészségügy fejlődésének érdemi szempontjait vizsgálja. Ilyenkor a betegsegélyezés és a baleseti sérültek gondozása helyett könnyen az illető új hivatal öncélja tör előtérbe.

Ismétlem, munkásbiztosításunk mostani, aránylag kedvező finansziális helyzetét csak a háborús pénzbőség és úgy a munkások mint a munkaadók lelki diszpozíciójának más irányban való teljes elfoglaltsága indokolja. Az alapvető organikus hibák azonban e moratórium jótékony leple alatt is fennállanak és noha a háború minden centrális intézménynek kedvezett és minden gazdasági életműködést a centralizáció felé irányított, tehát ennek következtében a munkásbiztosításunk centralisztikus szervezetét is megerősíteni látszott, ez nézetem szerint semmiképp sem nevezhető stabili-

zált állapotnak, úgy hogy semmiben sem találok módosítandónak az 1907. évi XIX. t.-c.-re és munkásbiztosításunk egész szervezeti alapelveire vonatkozó azon nézeteimet, amelyeket 1914-ben kiadott „Munkásbiztosításunk” című könyvemben és futólag a Magyar Gyáripar f.é. február 1-jei számában ismertettem. Az a túlságba vitt *centralizáció*, melyet az Országos Pénztár saját szervi létérdekéből fentartandónak, sőt még továbbfejlesztendőnek tart, de amely papirosadminisztrációjával a munkásbiztosítás egészséges, autonóm kifejlődését megöli; a heterogén természetű biztosítási ágazatoknak *egyesítése*; az *egységesítés*, vagyis az a tévesen értelmezett demokráciából fakadó *egyenlőség*, mely a határszéli favágókat épp oly ellátásban kívánja részesíteni, mint a budapesti nyomdászokat; a *közös rizikó*, mely megöli az egyéni kezelés felelősségérzetét; az a *balesetbiztosítás*, mely az egész világon a legdrágább és a legcsekélyebb hatékonyságú, mely nélkülözi a balesetelhárítást és a baleseti kigyógyítást, mindezek egyenként is sokkalta súlyosabb sebei a magyar munkásbiztosítás intézményének, mint azok a részletkérdések együttvéve, melyeket a mostani törvényjavaslat kapcsán rendeletileg rendezni kívánnak. Azért is nagyon örülök annak, hogy a kormány novelláris törvénymódosítás helyett a leg-sürgősebb részletkérdések rendezésének ezt az ideiglenes jellegű módját választotta, amelynek érvényessége a háborús kivételes helyzet megszűntével automaticæ lejárván, addigra a munkásbiztosítási törvény reformjának előkészítését az a körülmény is sürgesse, hogy ellenkező esetben mindent ismét az 1907 : XIX. t.-c. alapjaira kell visszahelyezni. A törvényes reform szükségessége éppen e kivételes intézkedésben leszögezett módosításokkal vált elmulaszthatatlan kötelezettséggé. De egyúttal halaszthatlan teendővé! Az idevágó előmunkálatok máris megkezdhetők volnának, mert más dolog a törvényes reform végleges megállapítása és végrehajtása és más annak előkészítése. Már pedig a törvényrevízió alapos előkészítéséhez szükséges előtanulmányok, statisztikai vizsgálatok, felvételek és ankétszerű megbeszélések esztendőig eltarthatnak.

Mindazokról a részletkérdésekről, amelyek e rendkívüli intézkedés kapcsán rendezendők volnának, majd a vonatkozó miniszteriumi ankét alkalmával beszélhetünk. A három napos karencia és különböző egyéb adminisztratív intézkedéseken kívül a vidéki kerületi pénztárak körzetének egyes helyeken helyesebb megállapítását, a felemelt járulékok és egyéb megtakarításoknak a háború utáni nehéz idők elviselésének első tartalékául a helyi szervek javára való fentartását, stb. mind azon alkalommal lehet majd rendezni.

Újból és nyomatékosan hangsúlyozom azonban, hogy e kritikai észrevételek célja a legtávolabbról sem az, hogy ezekkel a munkásbiztosítást gyengítsem. Sőt minden anyagi és szellemi áldozattal támogatandónak tartom, föltéve, hogy a közegészségügy extenzív terjesztését és intenzív mélyítését oly határfokkal szolgálja, amelylyel az egyéni és helyi törekvések elfojtása helyett a társadalom ily irányú törekvéseit, energia rugóit életre kelteni, irányítani, összegezni és fokozni képes. Nem szabad tehát elfojtania a társadalmi önsegélyt, a munkások egyéni és egyesületi törekvéseinek felelősségteljes autonóm kifejtését. Az államszocializmus az egyéneknek ezt az önmagával szemben tartozó köteleltségteljesítését gyámkodó beavatkozásával sorvasztja, amely hátrányos visszahatása különösen a mi kényelmes, minden gondtól és önállóságtól magát szívesen megkímélő fajunknál ugyancsak nem kívánatos. Nem fejezhetem be e fejtegetéseket megfelelőbb utalással, mint azokkal a bölcs szavakkal, amelyekkel *Szterényi József* február 21-iki beszédében háborús közéletmezési politikának alapvető hibáját jellemezte: » felesleges módon centralizáltuk nem az ellenőrzést, nem az irányítást, — mert hiszen ez feltétlenül szükséges, — hanem a kezelést, az intézést, ahelyett, hogy a vármegyéket külön-külön egyedek gyanánt kezeltük volna«

Törvényhozásunk és a munkásbiztosítás.

Irta dr. **Pap Géza**, miniszteri osztálytanácsos-bíró.

A háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1916. évi IV. törvénycikk kiegészítéséről beterjesztett és a képviselőházban már letárgyalt törvényjavaslat meglegedéssel töltheti el a munkásbiztosítás fokozatos fejlesztésének barátait. Az a szellem pedig, amelyben a képviselőház a javaslatnak munkásbiztosítási rendelkezéseit tárgyalta, megnyugvást kelthet a továbbiak iránt is abban a tekintetben, hogy az a jogalkotó kivételes hatalom, amellyel a törvényhozás a kormányt felruházta, a javítás és építés, nem pedig a rombolás jellegében megy majd végbe. És bár a munkásbiztosítás nagy nemzeti és emberiségi jelentősége mellett személyi vonatkozásoknak háttérbe kell szorulni, a kételkedők megerősítése és a félrevezetettek felvilágosítása céljából ki kell emelni, hogy a fejleményeknek ez az iránya elégtételt szolgáltat azoknak, akik kezdettől fogva vallották és vallják, hogy *ipari munkásbiztosítási törvényünk alapelvei helyesek, fentartásuk és megszilárdításuk mellözhetlen, kiküszöbölésük lehetetlen, haladás és továbbépítés csak ezeken nyughodhatik.*

Ime, közel tíz év telt el, amióta az 1907. évi XIX. t.-c. életbelépett. Haliottunk azóta őszinte és műharagot, leszólást jobbról és balról, kiáltották egyfelől az »alamizsnatörvény« hirhedtségét, zokogtak másfelől az elviselhetlen bürokratizmusról, amely a szegény kisiparos munkaadóktól még azt is megköveteli, hogy írni-olvasni tudjanak, láttunk hamis összehasonlító számokat, amelyekkel jellemezték munkásbiztosításunk ügyvitelének drágaságát arról a részről, ahol a járulékok büntetlen elsikkasztásával előljártak és ahonnan a járulékhátralékok nyilvántartási és kezelési teendőinek kénytelen ellátásával a bürokratikus munka és költség tekintélyes részét okozták, harsogott felénk az adminisztráció költségein megnyilatkozott felháborodás onnan is, ahol az egyoldalú érdekek szolgálatának busás díjazását igazságosnak találják. A gyakorlati szükségesség követelményeivel szemben pusztá levegő mindez. A felelős kormányzat lelkiismeretét ezek nem zavarhatják, kötelességeinek és feladatainak irányát nem a tudományosság köpenyében jelentkező nagyképű pamfletek állapítják meg, sem a garmadában termelt titkos memorandumok egyvelege, hanem a tények tárgyilagos vizsgálata szolgálhat neki egyedül útmutatóként.

Persze, olcsó kifogást kínál a háború. Könnyű azt állítani, hogy a »nagy reformot« ez akadályozta és akadályozza. De legyünk őszinték! Nem egy nagy energia akart a háború előtt megbirkózni e feladattal, — nem cselekedte. És igazolnifogja a háborút követő időszak azt a véleményünket is, hogy ama bizonyos nagy, szerves reform a háború után sem lesz meg előbb, mint amikor reákerül a sor a munkásbiztosítás kiépítésére: a rokkantsági biztosítás létesítésére és szükségképen a mezőgazdasági munkásság szociális biztosítására is. Majd akkor és nem előbb, szembenéz a törvényhozás bizonyos szociálpolitikusok prófétai jelszavaival, majd akkor vizsgálja meg tövére a centralizáció és decentralizáció, a biztosítási ágak szervezeti egysége vagy különválasztása, az érdekelttség paritásos vagy imparitásos részvétele, vagy egy részének teljes kizárása, az önkormányzat és állami beavatkozás alapvető kérdéseit. És majd ennél a Philippinél elválík, hogy örülnünk kell-e a meglevő alapzatnak, amelyre a népjólét nagy építményét nyugodt biztonsággal reáhelyezhetjük vagy pedig egészben vagy részben rozoga alkatát miben kell kicserélni. Eljön ennek az ideje is. Addig azonban bűnös könnyelműség nélkül radikális módon nem érinthetjük munkásbiztosításunk szervezetét, hacsak ezt az élőt, a létezőt, az előnyeivel és hátrányaival ismertet nem akarjuk kockáztatni az ismeretlennek, a kigon-

doltnak, a még csak megalkotandónak bizonytalanságaiért. Ne felejtjük, a kigondolt intézmény, amely nem a meglévők szerves továbbfejlesztéséből indul ki, olyan mint a készen vásárolt ruha; sohasem teljesen megfelelő.

A munkásbiztosítás körül is abban látjuk tehát a helyesen megválasztott feladatot, ha nagyhangú jelszók és hangzatos programok helyett lépésről-lépésre, a meglévők tárgyilagos megállapítások szerint indokolt esetenkénti javítására és kiegészítésére szorítkozunk. A törvényjavaslat is ezt a célt látszik szolgálni, amit az előrebocsátottak szerint általában helyeselhetünk.

Ennek dacára sem hallgathatjuk el azonban azt az aggályunkat, hogy a javaslat óvatossága szinte kelleténél nagyobb, amikor a balesetbiztosítás bajainak orvoslásától úgyszólván elvi merevséggel elzárkózik.

Ennek a cikknek keretében, amely csak a törvény megalkotásától rendeleti úton várható intézkedésekkel foglalkozik, nem kívánjuk részletesebben tárgyalni azokat a balesetbiztosítási kérdéseket, amelyek a jelenlegi reform során nagyon helyesen és talán egy-két hivatásos uszító kivételével, közmegnyugvásra rendezhetők voltak. Csak arra mutatunk rá, hogy a meglévő viszonyok között 2.400 K-ás maximális kártalanítási alapnak és 60%-os teljes járadéknak fentartása egyáltalán nem igazságos és figyelemmel arra, hogy a balesetbiztosítási költségek lényegileg a gyári és nagyipart terhelik, a kedvező konjunktúra nagy nyereségeivel szemben teljesen indokolatlan. Joggal mutattak rá a képviselőházi tárgyalások során az inasok törvényi kártalanításának szűkkeblűségére is, amelyet a bírói gyakorlat sem orvosolhat kellőképen. Viszont el kell ismerni, hogy az 1907. évi XIX. t.-cikk 78. §-ának hiányos rendelkezései a gyakorlatban tág teret engednek az önkénynek és lehetővé teszik, hogy esetenként a kártalanítási alapot mesterkéltségekkel felfelé csavarják. Ez sem igazságos. Sajnálatos, hogy a törvényjavaslat nem vette figyelembe a gyakorlati tapasztalat eredményeit és az 1907. évi XIX. t. c. 3., 70. és 78. §-ainak megfelelő módosítására jogalapot nem biztosított.

Annál örvedetesebb azonban, amit a törvényjavaslat a betegségi biztosítás tekintetében ígér, főleg ha a felhatalmazás alapján kibocsátandó rendeletről várt intézkedéseket a kereskedelmi tárca felelős vezetőjének képviselőházi beszédéből világítjuk meg. Első sorban arra a tervezett rendelkezésre gondolunk, amely a biztosított foglalkozási ágak munkásainál elejti a *bérhatár* korlátját és e munkásokat biztosításra kötelezi, függetlenül attól, hogy mi a bérük. Annyira közelfekvő, annyira a munkásbiztosítás lényegében gyökerező ennek a rendelkezésnek helyessége, hogy szinte meglepő, miért nem volt kezdettől fogva is elfogadott szabálya a törvényes betegbiztosításnak. Hiszen a munkásosztály tagjainak bérvizonyai oly változékonyak, hogy bérhatár felállításával, amennyiben ezt törvénytisztelő lelkiismeretességgel fogantatják, ugyanazok az egyének, sőt családok majd belül, majd pedig kívül esnek a biztosításon és helyzetük éppen a válságos időszakon, amidőn a segély legszükségesebb, összeomlásnak van kitéve. Igaz, hogy bizonyos jóindulatú törvénykijátszással egyes irgalmas, vagy talán a konjunktúra esélye szerint munkásaik kedvét kereső munkaadók eddig is eszközölhettek a valóságtól eltérő oly bejelentést, amely a bérhatáron felülemelkedett munkások biztosítását lehetővé tette, azonban ez a kiegészítő eljárás törvénykijátszó módszerénél fogva mégis csak erkölcstelen, amellet pedig általános és igazságos megoldást nem nyújt. Elvben tehát arra az álláspontra kell helyezkedni, hogy a meghatározott körben foglalkozó minden munkás biztosított legyen.

Lényegesen más a helyzet a kereskedelmi alkalmazottak, az ú. n. magánhivatalnokok osztályánál. Ezeknek gazdasági helyzete állandóbb és egyenletesebb, egyéni szinten szintje rendszerint a magasabb életkor

eléréséig emelkedő irányzatú és átmeneti fokozatokkal a középosztály felsőbb rétegeibe nyulik át. Ezeknél tehát teljesen indokolt a bérhatár fenntartása, abban a mértékben, amely a gazdasági és megélhetési viszonyok szerint a betegség esetére előálló szükségletek kényszerbiztosítási fedezését teszi szükségessé. Ennél magasabb rétegek kötelező biztosításának nincs helye, mert ezek betegségük esetére is készek és képesek magukról és családjukról megfelelően gondoskodni. Itt csak az lehet vitás, hogy mely fizetési határ válassza el a biztosításra kötelezetteket a kötelezettség alól mentesektől?

E kérdésben, mondhatni, az összes érdekeltek véleménye találkozik abban, hogy az évi 2.400 K-ás fizetési határ nem megfelelő és ha csak annak az életszinvonalnak magasságáig is kívánunk emelkedni, ahol az 1907. évben az évi 2.400 K-ás kereset jelentkezett, vagyis a biztosításra kötelezettek körének minden tényleges kiterjesztése nélkül, csakis megtartani akarjuk azt az osztályt, amelyet a fennálló törvény, meghozatala idején már is biztosítandónak vélt: a képviselőházi vita során jelzett évi 3.600 K-ás fizetési határ inkább túlóvatosnak, mint messzemenőnek látszik. Bővebb statisztikai adatok bemutatása nélkül is, köztudomású tényként utalhatunk arra, hogy az utóbbi években és pedig már a háborút megelőző időktől fogva a szükségletek ára átlagban nem 33⁰/₀, hanem ennél jelentősen nagyobb százalék arányában növekedett és így a 2.400 K-ás határnak 3.600 K-ra felemelése még azt a réteget sem fogadja magába, amelyet az 1907. évi XIX. t.-c. befogadni akart, amelyet azonban a viszonyok mostohasága most már fokozottan még azzal is sújt, hogy a biztosításon kívül marad.

Mindamellet meg lehet nyugodni a kereskedelmi tárca vezetőjének bölcsességében, ha, miként kijelentette, módot adna arra, hogy a kötelezettség határának netán túlságosan szűk korlátai az önkéntes biztosítás igénybevételével tágíthatók legyenek. Az ebben a tekintetben tervezett 4.800 K-ás fizetési határ mellett a mostoha viszonyok teremtette jogfosztás sérelmei orvoslást találhatnak.

Egyébként bölcs óvatosságra figyelmeztet az orvosi kar jogos érdekeinek tiszteletben tartása is. A legnemesebben szociális gondolkozású orvosnál is érthető méltatlankodást kelthetne, ha a biztosítás túlzott kiterjesztésével bevonnának oda olyanokat is, akik gazdasági helyzetüknél fogva képesek az orvosi magánkezelés költségeit fedezni. Visszont azonban igaz, hogy az orvosi kar jogos anyagi érdekeit önmagában is védi az a tény, hogy a pénztári orvosi tömegrendelés az orvos legbecsületesebb igyekvése dacára sem lehet annyira egyéni, mint a betegnek alaposabb megfigyelését megengedő magánorvosi gyakorlat. Önként érthető tehát, hogy az anyagi tekintetben valamennyire is tehetősebb és műveltebb rétegek szívesebben veszik igénybe az ő bizalmukból megválasztott magánorvost és így ezeknek biztosítására komoly, reális szükség nincs is. Ellenben bizonyára maga az orvosi kar is szívesen látja, ha a biztosítás révén rendszeres és a pénztár által díjazott orvosi kezeléshez jutnak azok az elemek, amelyek biztosítás nélkül az ambulatoriumok és az orvosi magánjótékonyosság immel-ámmal viselt nyűgei volnának. Ezeket mérlegelve, azt hisszük, hogy az orvosi kar jogos érdekei szempontjából a 3.600 K-ás kötelezettségi határ egyáltalán nem igazságtalan, a 4.800 K-ás önkéntes biztosítási határ pedig egyáltalán nem veszélyes. Az önkéntes biztosításnak előreláthatólag különben is csak a Ferencz József kereskedelmi kórház betegápoló egységénél lesz bizonyos jelentősége, mint amely pénztár a magántisztviselők magasabb színvonalú igényeinek kielégítésére van berendezve. Az Országos Pénztár helyi szerveinél ellenben, amelyeknél inkább csak a munkásosztály igényei nyerhetnek kielégítést, az önkéntes biztosításnak nagyobb mérvű elterjedésére már az eddigi tapasztalatok szerint sem lehet számí-

tani. Mindezekhez képest joggal remélhető, hogy a szóban levő tervek megvalósulása esetén az orvosi kar érdekeinek igazságos tiszteletben tartását a munkásbiztosítás sikere érdekében nélkülözhetlen támogatásával fogja viszonzni.

A biztosítottak körének a jelenlegi gazdasági és szociális viszonyokhoz mért eme megállapításán kívül, a kibocsátandó rendeletről a *segélyeknek* ugyancsak a tapasztalatok szerint indokolt, *méltányos emelését* várjuk és pedig mind ezeknek mértéke, mind pedig időtartama tekintetében.

Ami a tulajdonképi *betegségi segélyezés időtartamát* illeti, abból kell kiindulni, hogy a betegségi biztosítás köréből ki kell zárni a rokkantság kockázatának viselését. Ezen alapszik az 1907. évi XIX. t.-cikknek ama rendelkezése, amely a betegségi biztosítás segélyei alapszabálybeli rendelkezéssel megengedhető leghosszabb tartamát legfeljebb egy évig terjeszti ki. Abból a helyes felfogásból indul ki tehát, hogy az a betegség, amelynek tartama egy esztendő meg nem halad, rokkantságnak még nem tekinthető. Elvi következetességgel tehát azt kellene szabályként felállítani, hogy a betegségi biztosítási ág egy esztendei tartamban viselje a biztosítottak betegségének kockázatát.

Bizonyára nem csak elvi, hanem emberiességi szempontból is kívánatos volna ez, mert lehetetlen leküzdeni azt a bántó, fájdalmas érzést, amely a 20 hét leteltével még beteg és a betegség hosszas tartama következtében fokozott segélyre szoruló embernek rideg elutasításánál jelentkezik. Lehetetlen ilyenkor elzárkózni attól a keserű tudattól, hogy talán akkor vontuk meg a segítő kezét, amidőn a beteg már-már a javulás útján volt és munkaköréhez visszatérni készült. A befejezetlenül abbahagyott segély esetében pedig a meghozott áldozatok is hiábavalók voltak.

Sajnos, pénzügyi szempontok talán még sem engedik meg, hogy a segélyezés tartama már most, ugrásszerűleg 20 hétről egy esztendőre felemeltessék. Lényegesen csökkentené azonban a korlátozott segélyezési időtartam hátrányos következményeit, ha az érvényben levő 20 hetet 26 hétre felemelnék.

A segélyek hatásának észszerű fokozását jelentené az is, ha a huza-mosabb betegségek esetén a *táppénzt* az átlagos napibérnek 60%-ára emelnék. Rövid tartamú betegségeknel, illetőleg a megbetegedés kezdő szakán a biztosított még bizonyos tartalékait — készletét vagy hitelét — is igénybe veheti a szükségletek fedezésének kiegészítésére. E tartalékok azonban hamarosan felemészthetők és ekkor a remény és gyógyulás látománnyaira reáborul a nélkülözés, a hanyatlás, a csüggedés és kétségbeesés sötét leple. Indokoltnak látnánk, hogy a betegség első két hetére fenntartva a jelenlegi 50%-os táppénzt, 3—26. heti tartamára 60%-os táppénz nyerjen megállapítást.

Önként érthető, hogy ennek a szabálynak elfogadása esetén azok a segélyek, amelyeket egyes pénztárak megtakarított feleslegeikből és külön alapjaikból 20 héten túl nyújtanak, kitolódának 26 héten túl következő időre.

A segélyek másik kiterjesztését az *anyasági biztosítás* terén várjuk.

Tudjuk, hogy a háború teljes erejével felszínre vetette a vérveszteség pótlására hivatott népességi, vagy közelebbről: népszaporítási probléma kérdéseit. Közönyösen nem haladhat el ezek mellett a munkásbiztosítás sem. Áldozatkészsége talán annál inkább reávilágít majd azoknak önzésére, akik e probléma égető jelentősége dacára közönyösen haladnak el a munkásbiztosítás mellett és nem tudják vagy nem akarják meglátni azt a fel nem becsülhető értéket, amelyet jelentene az anyasági biztosításnak, vagy helyesebben: az anyasági biztosítást is magában foglaló betegségi biztosításnak kiterjesztése a kereső alsóbb néprétegek egyetemére (mezőgazdasági munkásokra, házicselédre stb.).

Hisszük, hogy az ipari és kereskedelmi érdekeltség, amely fejlettebb belátással eddig is alávetette magát a szociális biztosítás mellőzhetlen terheinek, nem zárkózik el az anyasági biztosítás fejlesztésétől sem, amely végeredményben saját jelenlegi és jövőbeli munkásainak, munkatársainak létét és munkaképességét biztosítja és fejleszti.

Mi az anyasági segélyek kiterjesztését következő mértékben kívánjuk:

a) Adassék a jelenlegi 50%-os segély helyett 75%-os és pedig a jelenlegi 6 hét helyett 8 hétre,

b) adassék további 6 hétre szoptatási segély az átlagos napibér 50%-ában,

c) végül adassék gyermekágyi segély 6 hétre a nem biztosított házastársak szülése esetén és pedig a II. napibérosztálybeli átlagos napibér (1 K 50 f) 50%-ában.

Nem bocsátkozunk ezúttal annak a kérdésnek taglalásába, illetőleg annak bizonyításába, hogy az előrebocsátott anyasági segélyezést olyan szolgáltatásnak kell tekinteni, amely az anyavédelem céljainak megvalósítására mellőzhetlen. Ebben a tekintetben utalunk a Stefánia-Szövetség szakértekezletén lefolyt vita megállapításaira.¹⁾

Itt már csak azt akarjuk mérlegelés tárgyává tenni, vajjon a felemelt segélyek mily megterhelést jelentenek az érdekeltség szempontjából és hogy a termelési érdekek veszélyeztetése nélkül lehet-e ezeket a terheket az iparra és kereskedelemre róni.

Megnehezíti a számítást az a körülmény, hogy a munkások bérhatárának elejtése és a magasabb alkalmazottak fizetési határának felemelése következtében ismeretlen tényezőként áll előttünk a biztosítottak várható taglétszámemelkedése és belső tagozódásának mikénti megoszlása. Mindenesetre egyszerűbb helyzetet teremtünk azonban, ha bővebb tapasztalatok szerzéséig — főleg idevonatkozó statisztikák ezidőszerinti hiánya következtében is — egyelőre arra az álláspontra helyezkedünk, hogy mind azok, akik a bérhatár elejtése, illetőleg felemelése következtében a biztosítás körébe jutnak, a jelenleg érvényben levő napibérosztályok, illetőleg átlagos napibérek szerint legfelsőbb osztályba soroztassanak, egyebekben pedig a jelenlegi napibérosztályok és átlagos napibérek tovább is érvényben hagyassanak. Helyeselhető volna ez azért is, mert a VIII. napibérosztályra irányadó átlagos napibér (7 K 50 f) és különösen a 60%-ban javasolt táppénz (4 K 50 f) elég magas ahhoz, hogy a felsőbb munkásrétegeknek és a biztosított magánhivatalnokoknak igényeit méltányos számítás szerint kielégítse. Másrészt jogtalanság nem is történik velük, ha viszont a járulékokat ehhez a segélyhez mérten, vagyis a VIII. napibérosztályra megállapított átlagos napibér után fizetik.

Egyebekben a jelenlegi napibérosztályok és átlagos napibérek érintetlenül hagyását javasoljuk már azért is, mert a begyakorolt járulékkiróvási és segélyezési rendszer gépezetszerű működésének megváltoztatása mindig zökkenéssel, jelentékeny adminisztratív munkával és a teljes begyakorlottság bekövetkezéséig elkerülhetlen tévedésekkel és hibákkal jár, amelyekből a háborús viszonyok okozta munkaerőhiány és sok begyakorolt közeg hadbavonulása okából a rendesnél is nagyobb mértékben tartani kell.

Megnyugtathat különben a javasolt megoldás tekintetében az is, hogy táppénzünk 60%-ra emelése esetén betegségi segélyezésünk mértéke, ha nem is éri el teljesen az Ausztriában elfogadott segély maximumát, azzal mégis lépést tart.

Összehasonlításként szolgáljon az alábbi táblázat, amely egyfelől az

¹⁾ Munkásügyi Szemle 1916. évi 4. és 6–11. számai.

Ausztriában újabban elrendelt és folyó évi április hóban életbelépendő és másfelől a mi táppénzsegélyünknek 60⁰/o-ra emelése esetén nálunk várható segélyezést tünteti fel.

	Magyar- ország	Ausztria
	K	K
I. napibérosztályba sorozott napibérek	1-ig	1'25-ig
II. » » »	1-2	1'25-1'75
III. » » »	2-3	1'75-2'25
IV. » » »	3-4	2'25-2'75
V. » » »	4-5	2'75-3'25
VI. » » »	5-6	3'25-3'75
VII. » » »	6-7	3'75-4'50
VIII. » » »	7-en felül	4'50-5'50
IX. » » »	—	5'50-6'50
X. » » »	—	6'50-7'50
XI. » » »	—	7'50-en felül

	Magyar- ország	Ausztria
	K	K
I. napibérosztályban táppénz	—'60	—'60
II. » » »	—'90	—'90
III. » » »	1'50	1'20
IV. » » »	2'10	1'50
V. » » »	2'70	1'80
VI. » » »	3'30	2'10
VII. » » »	3'90	2'50
VIII. » » »	4'50	3'—
IX. » » »	—	3'60
X. » » »	—	4'20
XI. » » »	—	5'—

Meg kell azonban jegyezni, hogy jelenlegi napibérosztályozásunk érvényben hagyása esetén is elég jelentékeny belső eltolódásra kell elkészülnünk.

A bérhatár elejtése folytán ugyanis elesnek azok az indokok, amelyek az 1907. évi XIX. t.-c. 11. §-ának megalkotásánál irányadók voltak arra nézve, hogy a munkásosztályhoz tartozók biztosítási kötelezettségének és napibérosztályának megállapítása körül a munkakeresmény egyes részei között készpénzbeli és egyébkénti jellegük szerint megkülönböztetés tétesék. A munkásosztály tagjai átlagos napibérének és így napibérosztályának megállapításánál tehát jövőben nem a keresmény egyes kiemelt tényezőit, hanem az összes keresményt kell majd figyelembe venni és pedig a nem készpénzbeli járandóságokat az alapszabályokban meghatározandó készpénzegyenértékükben.

Szükséges lesz azonban az 1907. évi XIX. t.-c. 11. §-a rendelkezéseit bizonyos módosított alakban fentartani a magánhivatalnokoknál, akik jövőben is csak bérhatár korlátai között kerülnek bele a biztosításba. Ezenél ugyanis a mellékjárandóságoknak teljes mértékben számításba vétele esetén kiszorulhatnának a biztosításból olyanok, akik gazdasági helyzetük szerint odavalók, viszont a fizetésnek önkényes és célzatos átminősítésével belejuthatnának olyanok, akik a biztosításra tulajdonképpen reáutalva nincsenek. Ezekre nézve tehát az 1907. évi XIX. t.-c. 11. §-a rendelkezéseinek egyébkénti érvényben hagyásával csak azt kellene kimondani, hogy biztosítási kötelezettségük és átlagos napibérük megállapításánál mellékjárandóságaik legfeljebb az összkeresmény 25⁰/o-áig maradnak számításon kívül.

Nem is szólva arról, hogy szociális intézkedések eredményeire vonatkozó minden jövőbeli számítás kétes becsű a megszámlálhatlan társadalmi tényezők közrejátszása következtében: a megjelölt terhek jóslatszerű ki-

számítása már az itt jelzett napibérosztálybeli eltolódások folytán is megnehezül.

Mindamellet *hozzávetőleges* képet nyújtanak azok a számítások, amelyek kizárólag az Országos Pénztár adatai alapján — tehát a Ferenc József kereskedelmi kórház magánegyesületi pénztárának adatait figyelmen kívül hagyva — kimutatják, hogy az előrebocsátott segélyezések, úgyszintén általunk javaslatba nem is hozott más segélyezési kombinációk mily megterhelést jelenthetnek.¹⁾

Ezek szerint a háborút megelőző legutolsó (1913.) esztendő adatainak figyelembe vételével a javasolt segélyemelés folytán várható *új teher* kitenne és pedig:

1. A 3—26 heti 60 ⁰ / ₀ -os táppénz megállapításával	2,599.487 K-t,
2. A 8 heti és 75 ⁰ / ₀ -os gyermekági segély megállapításával	273.104 »
3. A további 6 heti 50 ⁰ / ₀ -os szoptatási segély létesítésével	271.437 »
4. Családtagok II. napibérosztályú 6 heti és 50 ⁰ / ₀ -os gyermekági segélyének bevezetésével	1,965.285 »
vagyis összesen	5,109.313 K-t.

Jelentékeny tehertöbbletről van tehát szó. Avégett, hogy a javasolt üdvös célok megvalósíthatók legyenek, hogy erre nézve a lelki készség megteremtessék azoknál is, akik az intézménynek nem maguk látják *közvetlen* hasznát, t. i. a munkaadóknál, — hozzanak áldozatot a biztosítottak is. Olyan áldozatot, amelynek megoszlása folytán egyes vállak azt nem érzik, összességükben pedig mégis nagy mértékben résztvesznek az ő javukat célzó rendszabályok bevezetésében. Nyugodjanak bele a biztosítottak abba, hogy a betegség, illetőleg keresetképtelenség első két napjára *rendes segélyként* táppénzt ne kapjanak, ami önként érthetőleg nem zárja ki azt, hogy az egyes pénztárak feleslegeikből és külön alapjukból megfelelő intézkedések alapján ne adhatnának segélyt, t. i. úgynevezett túlmenő segélyt a keresetképtelenség első két napjára is.

Teljes megnyugvással fogadhatná munkásosztályunk a kínált előnyök fejében ezt a csekély korlátozást. Meg kell szívelelni, hogy a nálunk sokkal fejlettebb német birodalomban nem is a keresetképtelenség 3., hanem csak 4. napjával kezdve jár a táppénz (Reichsversicherungsordnung 182. §.) és túlmenő segélyként az első három napra csak az alapszabályok engedélyezhetnek táppénzt oly betegségeknel, amelyek egy hétnél tovább tartottak vagy halálos kimenetelűek voltak vagy üzemi baleset következtében léptek fel, végül csak hivatali jóváhagyással megállapított egyéb betegségek esetén. (Reichsversicherungsordnung 191. §.)

Ausztriában pedig, ahol eddig és pedig mint nálunk is, csak három napot meghaladó betegség esetén, szintén a megbetegedés első napjától kezdve járt a táppénz (1888. évi március 30-iki betegségi biztosítási törvény 6. §.), a már idézett és legközelebb hatályba lépő novella (1917. évi január hó 4. napján kelt császári rendelet I. cikkének 6. §-a) ugyancsak a betegség harmadik napjával kezdődő időszakra szorítja a táppénzigényt.

Nem tételezzük fel, hogy munkásságunk vezető egyéniségei szemet hunyjanak e tények előtt és hisszük, hogy *a javasolt jogfejlesztés fejében és csakis ebben az esetben*, az első két napra járó táppénzigény megszüntetése lényeges ellenzésükkel nem találkozik.

Viszont némi kedvezményt nyerhetnének a biztosítottak oly rendelkezés megállapításával, amely a gyógykezelést mindenesetre biztosítaná

¹⁾ E számítások elkészítését az Országos Pénztár szívességének, közzétételük megengedését pedig Sarkadi Ignác igazgató úrnak hálásan köszönöm. Sajnálatomra a számítások alapjául szolgáló összes kimutatásokat technikai akadályok miatt ezúttal nem közölhetem.

részükre a táppénzsegély egész tartamára, ami esetenként 26 heti gyógykezelést jelentene.

Az első két napi táppénz megszüntetésével várható megtakarítás — miként fenn a várható terhek kiszámításánál, úgy itt is az 1913. évi adatokat tartva szem előtt, — 1,291.964 K. A felemelt segélyek tehertöbblete tehát csak 3,817.349 K volna.

Elméletben azonban ez az összeg is túl magas, mert egyrészt a szóban levő felemelt segélyek igénybevétele, másrészt pedig, az eddigi tapasztalatok alapján, az általános segélyezési igényjogosultság tekintetében is olyan korlátokat tartunk szükségeseknek, amelyeknek helyességét kifejtendő okaink alapján minden elfogulatlan egyén beláthatja.

E korlátozások a következők:

a) Az előbbieken felsorolt felemelt segélyeket csak az a tag igényelhesse a maga, illetőleg családtagjai részére, aki a betegség illetőleg szülés időpontját megelőző egy év tartama alatt összesen legalább hat hónapig vagy pedig két év tartama alatt összesen legalább tizenkét hónapig az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárnál (vagy a Ferenc József kereskedelmi kórház magánegyesületi betegsegélyző pénztárnál) betegség esetére biztosítva volt.

Ez a rendelkezés nem kívánja tehát érinteni az 1907. évi XIX. t.-c. 60. §-ának ama humánus rendelkezését, amely szerint a betegségi biztosítás segélyére vonatkozó igény a kötelezett tagoknál a foglalkozásba való belépés napjától kezdődik. Kiépítetlen munkásbiztosításunk helyzetéből következik az a sajnálatos, de emberségi okokból ki nem zárható tény, hogy az ipari és kereskedelmi érdekeltség kénytelen mezőgazdasági munkásság segélyezéséről is *minden kiegyenlítés nélkül* gondoskodni, ha az ily munkás ideig-óráig biztosításra kötelezett ipari munkába lép. Amit azonban fokozott és meg nem engedhető igazságtalanságnak tartunk, az, hogy most már a fejlettebb követelményeknek megfelelő újabb segélyekre is ez az elv nyerjen alkalmazást. Képtelenség, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. érdekeltsége 60%-os táppénzeket és magas színvonalú anyasági támogatást nyújtson olyanoknak, akiket a munkaviszony állandó jellegének hiányában ehhez az érdekeltséghez úgyszólván semmi kapcsolat nem fűz. Hisszük, hogy az iparosok és kereskedők munkásaikért és kisebb fizetésű alkalmazottaikért, mindezek pedig önmagukért meghozzák ez újabb segélyek áldozatát, amelyek végeredményben az állam egyetemes közegészségügyének és népességfentartási nagy érdekeinek válnak javára. Józan ésszel azonban nem szabad feltételezni, hogy áldozataikat egyre fokozzák és a mezőgazdákat e téren elkövetett mulasztásukért terhelő erkölcsi felelősséget saját költségükön megváltásuk azzal, hogy tág kaput nyissanak a mezőgazdasági munkásság kellő helyen ki nem elégített igényeinek. Az ipari és kereskedelmi népesség elviselheti és remélhetőleg fogja is viselni e fokozott segélyek terhét maga és az ország egyeteme javára, de bizonyára vigyázni fog arra, nehogy illetéktelen, vagyis olyan közteherrel sújtsák, amelyet viselni jogosan más érdekeltségnek volna kötelessége.

Ebből a szempontból tartjuk szükségesnek, hogy a javaslatba hozott új segélyek csak az állandó ipari és kereskedelmi jellegű munkásság és alkalmazottak javára szolgáljanak az imént meghatározott feltételek szerint.

Önként érthető azonban, hogy más álláspontra kellene helyezkedni, ha, a mire nézve eddig sajnosan nincsenek jelek, az állam az anyasági biztosítás terheit egészben, vagy bizonyos tételek tekintetében vállalná, illetőleg megtérítené. Ebben az esetben ugyanis a gyermekágyi és szoptatási segély javasolt korlátozásának célja nem volna. Elejthetőnek vélném ezt a korlátozást a felemelt táppénz tekintetében is, ha az állam a háborúból hazatérők segélyezése fejében bizonyos megtérítésben részesítené a munkásbiztosítást. E feltételek hiányában azonban minden jó szándék hajótörést

szenvedhet és a munkásbiztosítást válságból-válságba sodorhatná, ha a törvény legmesszebbmenő módon liberális intézkedése nyerne alkalmazást e felemelt, új segélyek tekintetében is. Pusztán a munkábalépés ténye ily nagy segélyekre már ne szolgálhasson jogcímül.

b) Egyáltalában újtát kell állani annak, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 7. és 141. §-ain alapuló önkéntes biztosításnak és a 60. §-on alapuló önkéntes továbbfizetésnek joga a pénztár rosszhiszemű kihasználására nyujtson módot, amit a gyakorlatban eddig elég sokszor lehetett tapasztalni. Erre nézve célravezető útnak látszik, hogy az önkéntes tagok igényjogosultsága a belépési nyilatkozat ellogadásának napjával kezdődő nyolc hét letelte után nyiljék meg, az önkéntes továbbfizetés jogosultsága pedig csak addig illesse a biztosítási kötelezettségből kilépő tagot, amíg egyéb törvényes feltételek fenforgása mellett, főfoglalkozása szerint alkalmazott marad és ebben a minőségben keresett bére a napi 16 K-t vagy havi 192 K-át vagy évi 4.800 K-t meg nem haladja. Eddig ugyanis a bírói gyakorlat az 1907. évi XIX. t.-c. 60. §-ának utolsó bekezdését úgy magyarázta, hogy a biztosításra kötelezett foglalkozásból kilépő tag a járulékoknak négy hét alatt, a további járulékoknak pedig esedékességi napon való befizetése esetén pénztári tag maradhat, minden tekintet nélkül további foglalkozására. (M. kir. állami munkásbiztosítási hivatal bírói osztályának 30. sz. elvi határozata.)

Ha mind e korlátozó rendelkezések költségcsökkentő hatását, amely az a) pontban javasolt rendelkezés elfogadása esetén elég jelentékeny is lehet, ezúttal figyelmen kívül hagyjuk és messzemenő óvatossággal megmaradunk ama fenn megállapított számítási eredménynél, amely a felemelt segélyek okozta költségföbbletet, az első két napi táppénz összegének megtakarítása után kereken 3.800.000 K-ra teszi, a jelenlegi 3⁰/₀-os járuléknak ¹/₂⁰/₀-kal való emelése esetén — ugyancsak az O. P. számításai szerint az 1913. évi előírás alapján — várható 5.472.159 K járuléktöbblet kellő fedezetet látszik nyujtani.

Határozott jóslásba bocsátkozni azonban mégis merészség volna még akkor is, ha bizonyos reményeket fűzünk azokhoz az erélyesebb és hatékonyabb intézkedésekhez, amelyeket a törvényjavaslat a járulékok beszedése tekintetében kilátásba helyez. A biztosítottak körének és napibérosztályának eltolódásaiból olyan bevételi és kiadási változások keletkezhetnek, amelyeket minden részletben áttekinteni most még nem lehet.

E mellett nagy kérdőjelként áll előttünk a háború bevégződése, amelynek eredményeit előre jósolgatni ugyan hálátlan feladat, de annyi bizonyos, hogy a háborúból hazatérők egészségi állapota nem kecsegteti a munkásbiztosítást kedvező megbetegedési arányszámokkal. Ne áltassuk tehát magunkat, hanem nagyobb pénzbeli bajok fölmerülésének bevárása nélkül tegyünk meg mindent, amit a fennálló törvényes keretek között lehet és adjuk meg a munkásbiztosítás zavartalan működéséhez szükséges anyagi eszközöket.

Mindeddig semmi jelét nem látjuk annak, hogy maga az állam a nagy idők által megteremtett rendkívüli feladatok rendkívüli terheihez legkisebb mértékben is hozzájárulni szándékoznék. Nem tartozik reánk, hogy az állam pénzügyi helyzetének szakavatott mérlegelése nélkül, odavetett bírálat tárgyává tegyük ezt a tényt. Le kell vonni azonban azt a következtetést, hogy ha az állam pénzt nem ad, adjon legalább megélhetési, létezési lehetőséget annak az intézménynek, amelynek léte és fenmaradása elsőrendű állami közérdek.

Ha nem is statisztikai adatokra támaszkodó pontos számítás, de mégis a munkásbiztosításhoz fűződő nagy közérdeket féltő aggodalom azt mondja nekünk, hogy a járulékok ¹/₂⁰/₀-os emelése nem lesz elég a felemelt segélyek és a háborús rokkantak és félig rokkantak terheinek fedezésére. Mi örülnénk leginkább, ha e feltevésünk csalódásnak bizonyulna.

Bármilyen legyen is azonban a magas miniszterium döntése a járulék nagysága tekintetében, éppen a háborús és a háborút követő állapotokra tekintettel, amidőn fiatal és női munkások és majdan rokkantak és félig rokkantak soha nem tapasztalt arányban ellepik a gyárak, műhelyek és irodák termeit, eme gyöngébb ellenálló képességű munkáselem egészségügyi védelme és a betegségi biztosítás terheinek legalább ezen a réven lehető csökkentése céljából szükségesnek tartjuk oly rendelkezés megállapítását, mint amilyent az osztrák betegségi biztosítási novellába (I. cikk, 27. §.) már is felvettek. Ez a rendelkezés ugyanis a fél felebbezési jogának fentartásával feljogosítja a pénztárt, hogy azokat a munkaadókat, akiknek üzeme az egészségügyi követelmények előírt szabályainak meg nem felel, ennek az állapotnak megszűntetéséig tartó hatálylyal a járulék 50%-áig terjedhető póttjárulék kiszabásával sújtsa, amelyre nézve munkásaik béréből levonásnak nincs helye.

Végül a pénztár anyagi érdekeinek megvédésére szolgálhatna oly rendelkezés megállapítása, a mely a pusztá bejelentéstől és járulékbeizetéstől kifejezetten megtagadná a segélyezési igényjogosultságot, ha a kötelező vagy önkéntes tagság feltételei hiányzanak. Jelenleg ugyanis, főleg a munkásbiztosításra vonatkozó hatósági jogkörök széteső sokasága következtében megtörténhetik, hogy egyik fórum (pl. a közigazgatási bíróság) a pusztá bejelentés alapján kötelezettséget ró a pénztárra, holott a másik fórum (t. i. a rendes bíróság) a pénztár járulékkövetelését biztosítási kötelezettség hiányában elutasítja.

Ezeket a szempontokat vélnénk figyelembe veendőkné am a rendelet megalkotásánál, amelynek kibocsátására a törvényjavaslat a miniszteriumot elsősorban felhatalmazni kívánja.

Szándékosan nem terjeszkedtünk ki ezúttal a biztosítási járulékok és díjak behajtására, amelynek a kapcsolatos kérdésekkel együtt a dolog természete szerint külön rendeletben kell szabályozást nyerni, már azért is, mert az előbb tárgyalt rendeletről eltérőleg, ez a rendelet, a törvényes felhatalmazáshoz képest nem csak a betegségi, hanem a balesetbiztosítási járulékokra és díjakra is kiterjed. Mellőztük itt annak a felhatalmazás alapján kibocsátandó rendeletnek tárgyalását is, amely a hadi munkások különleges biztosítási jogállását rendezni lesz hivatott.

Abban a körülhatárolt kérdésben azonban, amelyre e cikknek tartalmát szorítottuk, igyekeztünk lehetőleg tiszta képet nyújtani azokról a szempontokról, amelyek a betegségi biztosítás napirenden levő részleges és egyelőre időlegesnek szánt reformjánál az anyagi jogi rendelkezések körül felmerülhetnek. Az érdeklődő szakközönség hozzászólásának megkönnyítése céljából megszövegezett §-okban mutatjuk be az előrebocsátottakban indokolt javaslatokat és pedig lehetőleg megtartva az 1907. évi XIX. t.-c. vonatkozó §-ainak sorrendjét.

A tervezett rendelet szerintünk így szólhatna;

1. §. Az 1907. évi XIX. t.-c. 1. és 2. §-aiban betegség esetére megállapított biztosítási kötelezettség e törvény 1. §-ának 1—16. pontjaiban felsorolt vállalatoknál, üzemeknél, közintézeteknél, hivataloknál, tanintézeteknél, egyleteknél, társulatoknál, továbbá az ipartestületeknél és az e törvény szerint alakult biztosítópénztáraknál alkalmazott munkásokra, segédekre, tanoncokra, szolgálókra és cselédekre munkakeresményük összegére való tekintet nélkül kiterjed.

Tisztviselőkre, kereskedősegédekre és általában hasonló állásban levő alkalmazottakra az e törvényen alapuló betegségi biztosítási kötelezettség csak akkor terjed ki, ha alkalmaztatási viszonyukban főfoglalkozásukat gyakorolják és munkabérük évenként 3.600 K-t, illetőleg naponként 12 K-t meg nem halad.

2. §. Az 1. §. második bekezdésében, illetőleg az 1907. évi XIX. t.-c.

az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-a alapján segélyre jogosító betegség, illetőleg szülés időpontját megelőző egy év tartama alatt összesen legalább hat hónapig, vagy pedig két év tartama alatt összesen legalább tizenkét hónapig betegség esetére biztosítva volt, az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-ában felsorolt segélyeken felül, de e rendelet 7. §-ában felállított korlát figyelembe vételével igényelheti, hogy:

a) a törvény 50. §-a első bekezdésének 3. pontjában megjelölt táp-pénz a betegség harmadik hetétől kezdve és legfeljebb a huszonhatodik hét lejártáig átlagos napibérének 60°/o-ában fizetessék;

b) a törvény 50. §-a első bekezdése 4. pontjában megjelölt gyermekágyi segély a lebetegedés első napjától kezdve nyolc hétig, átlagos napibérének 75°/o-ában, ezentúl pedig hat hétig szoptatási segély átlagos napibérének 50°/o-ában fizetessék;

c) a törvény 50. §-a első bekezdésének 5. pontja esetén a biztosított tag nem biztosított házastársának szülése alkalmával gyermekágyi segély fizetessék a lebetegedés első napjától kezdve hat hétig napi 75 fillér összegben.

9. §. A 2. §-ban, illetőleg az 1907. évi XIX. t.-c. 7. és 141. §-aiban megjelölt önként biztosítottaknak segélyezési igényjogosultsága a belépési nyilatkozat elfogadásának napjával kezdődő nyolc hét letelte után nyílik meg.

Ezeknek tagsága két járulékfizetési határnap elmulasztása esetén megszűnik és újabb önkéntes tagságot csak az 1907. évi XIX. t.-c. 7. §-ában megállapított feltételek fenforgása esetén szerezhettek.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 7. §-ának a) és k) pontjaiban, úgyszintén 141. §-ának második bekezdésében megjelölt önkéntes tagok tagsága megszűnik, ha munkabérük az évi 4.800 K-t, illetőleg napi 16 K-t meghaladja.

10. §. Az a biztosításra kötelezett, aki e kötelezettségét megállapító foglalkozásából kilép, de főfoglalkozásában továbbra is alkalmazott marad, úgyszintén az, akinek biztosítási kötelezettsége a reá vonatkozó törvényes bérhatár meghaladása következtében megszűnt, orvosi vizsgálat és életkorra való tekintet nélkül továbbra is tagja maradhat a pénztárnak, ha erre irányuló szándékát a kötelező biztosítás megszűntétől számított négy héten belül a pénztárnál bejelenti és az addig esedékessé vált járulékokat befizeti. Az önkéntes továbbfizetés azonban a járulékok befizetése előtt bekövetkezett betegség, szülés vagy halál tekintetében segélyezési igényjogosultságot nem nyújt.

Önkéntes továbbfizetés alapján biztosított tagsági jogot csak az a biztosításra kötelezett tag szerezhet, aki a kötelezettség megszűntét közvetlenül megelőző egy év tartama alatt összesen legalább hat hónapig, vagy pedig két év tartama alatt összesen legalább tizenkét hónapig biztosításra kötelezett volt. E feltétel hiányában önkéntes továbbfizetés útján biztosított tag csak az lehet, aki az 1907. évi XIX. t.-c. 7. §-ában megállapított feltételeknek megfelel.

Az önként továbbfizető tag nem maradhat a pénztár biztosított tagja, ha munkabére az évi 4.800 K-t, illetőleg napi 16 K-t meghaladja. Egyebekben az önként továbbfizető biztosítottak jogaira és tagságuk megszűnésére nézve az önkéntes tagokra megállapított szabályok nyernek alkalmazást.

11. §. Biztosítási kötelezettség alá nem eső egyéneknek ilyenekként bejelentése a segélyezési igényre jogalapot abban az esetben sem nyújt, ha a járulékok befizetettek.

Legvégül még egyet: A kibocsátandó rendelet sikerének, miként minden szociálpolitikai intézkedés eredményességének mellőzhetlen feltétele az, amit kodifikálni nem lehet, de aminek a lelkekben kell élni. Ez: teljes jóhiszeműség és ügyszeretet az egész vonalon!

Törvényjavaslat a munkásbiztosítás reformjáról.

A »Munkásügyi Szemle« januári füzetében már közöltük a kormány javaslatát a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1916. évi IV. t.-c. kiegészítéséről. E javaslat 2. és 3. §§-ai vonatkoznak a munkásbiztosításra. E javaslatot ismét közöljük, hogy a képviselőházi vita egész anyaga e füzetben együtt legyen.

2. §. A minisztérium az 1907 : XIX. t.-cikkben alapuló betegségi biztosításra vonatkozólag a biztosítási kötelezettség alapjául szolgáló bérhatár, az önkéntes biztosítás feltételei, a járulékok és a tagsági igazolványi díjak behajtásának módja és beszolgáltatásának biztosítása, a pénztári közgyűlések, végül pedig a betegségi segélyek, úgyszintén az átlagos napibérek és napibérosztályok tekintetében rendeltel kivételes intézkedéseket tehet és evégből a törvénytől és a pénztári alapszabályoktól eltérő rendelkezéseket is állapíthat meg.

3. §. A minisztérium a hadiszolgáltatásokról szóló 1912 : LXVIII. törvény-cikknek, valamint a háború esetére szóló egyéb jogszabályoknak (1914 : L. t.-c., 1915 : XIII. t.-c., 1916 : VI. t.-c.) alapján személyes szolgálatot teljesítő egyéneknek betegségi és balesetbiztosítását rendeltel szabályozhatja.

A törvényjavaslat *indokolása* szerint az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegségi és balesetbiztosításáról szóló 1907 : XIX. törvény-cikknek régóta sürgetett reformja a háború és az ezáltal előidézett rendkívüli viszonyok tartama alatt nem vihető keresztül; és pedig nemcsak azért, mert a mai rendkívüli viszonyok megszűnte után kialakuló helyzet bizonytalan, de azért sem, mert a mai idők nem engedik meg azt, hogy a törvénynek maradandó módosításával, még ha az csupán törvénynovella alakjában történik is, azzal a nyugalommal és körültekintéssel foglalkozzunk, melyet a maradandónak szánt módosítás kétségkívül megkíván.

De ha a törvénynek ily irányú módosításáról egyelőre le kell is mondanunk, nem zárkozhatunk el az elől, hogy azoknak az intézkedéseknek lehetőségére, melyeknek a szükségessége éppen a rendkívüli viszonyok következtében áll elő, a törvényi jogalapot meg ne teremtsük. Ennek a követelménynek felel meg a jelen szakaszban a minisztériumnak adott felhatalmazás, mellyel természetesen a minisztérium csak annyiban kíván élni, amennyiben a viszonyok ezt tényleg mellőzhetetlenné teszik, amennyiben továbbá a teendő intézkedések úgy a munkaadók, mint az alkalmazottak óhajlásával találkoznak s a biztosító intézmény pénzügyi helyzetét nem rontják. A háborús viszonyok parancsolta intézkedések szükségképen csakis ideiglenes jellegűek lehetnek, ezért látszik helyesebbnek az 1907 : XIX. t.-c. novelláris módosítása helyett az itt követett eljárás, melynek még az az előnye is van, hogy az érvényben levő szabályok a háborús viszonyok mindenkori alakulásához képest bármikor módosíthatók.

Az érvényben levő törvényi rendelkezéseknek ideiglenes módosítására felhatalmazást nyújtó ez a szakasz szorosán körülírja különben a tárgyat is, melyre a teendő intézkedések vonatkozhatnak. Nem terjedhetnek ki azok ugyanis másra, mint egyfelől úgy a kötelező, mint az önkéntes betegségi biztosítás alapjául szolgáló bérhatárnak, másfelől a törvény értelmében nyújtandó betegségi segélyek mérvének módosítására. Miután továbbá a háborús viszonyok következtében a pénztári közgyűlések meg nem tarthatók, azoknak a feladatoknak ellátására, melyeket a törvény a betegségi biztosítás járulékok és segélyek mérvével kapcsolatban az Országos Pénztár közgyűlésének hatáskörébe utal: nevezetesen az átlagos napibérek és napibérosztályok megállapítására. Végül pedig a biztosítottak körének és a betegségi segélyek mérvének módosulásával kapcsolatban a biztosító intézmény teherviselőképességének megfelelő biztosítására.

A hadiszolgáltatásokról szóló 1912 : LXVIII. t.-c. 7. és 8. §-a tartalmaz ugyan bizonyos intézkedéseket, az e törvény alapján személyes szolgálatra köte-

lezett egyéneknek megbetegedése esetében azoknak gyógykezeléséről, keresetképtelenségüket okozó testi fogyatkozásuk vagy a szolgálat következtében beálló elhalálozásuk esetére maguknak, illetve családjuknak ellátásáról. Egyfelől annak következtében azonban, hogy a személyes szolgálat nem csupán az 1912. LXVIII. törvénycikk, hanem a háború esetére szóló más törvények alapján is igénybevehető, másfelől pedig, hogy a személyes szolgálat igénybevétele nem csupán közvetlenül a fegyveres erő céljaira és közvetlenül katonai üzemek részére, hanem más közérdekből is történik és annak gyakran magánüzemekben kell megfelelni: a személyes szolgálatra kötelezettek biztosítása tekintetében számos oly vitás kérdés merült fel, melynek megoldása immár sürgősen szükségessé vált. Erre kívánja megadni a szükséges törvényi alapot a szóban levő szakasz.

A törvényjavaslatról a képviselőház közigazgatási, igazságügyi és munkásügyi bizottsága a következő jelentést terjesztette be:

Az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegségi és balesetbiztosításáról szóló 1907 : XIX. törvénycikk reformjának keresztülvitelét a háború megakadályozta ugyan, de viszont éppen a háborúval kapcsolatos rendkívüli viszonyok számos olyan kérdést vetettek fel, amelyeknek sürgős intézkedésekkel való rendezése el nem odázható. Így többek között a pénz vásárló erejének tetemes csökkenése a biztosítás alapjául szolgáló bérhatárnak és a betegségi segélyek mérvének módosítására utal, a pénztári közgyűlések megtartása elé gördülő akadályok pedig az ezekre bízott feladatok elvégzésének biztosítását teszik kívánatossá. Az erre vonatkozó felhatalmazást tartalmazza a törvényjavaslat 2. §-a, amely a rendeleti úton eszközendő ideiglenes szabályozás kereteit megfelelően írja körül és amelyet csak annyiban véltünk kiegészítendőnek, hogy a szöveg a árulékszázalék tekintetében is kifejezetten adjon a minisztériumnak kivételes rendeleti intézkedésre felhatalmazást. E végből a 2. §-ban előforduló «napibérosztályok» szó után a következők közbeszúrását indítványozzuk: »*valamint az 1907 : XIX. törvénycikk korlátai között a járulékszázalék . . .*»

A 3. §. a háború esetére szóló, e tárgyban megalkotott, kivételes jogszabályok alapján személyes szolgálatra kötelezett egyének betegségi és balesetbiztosításának a háborúban szerzett tapasztalatok szerint sürgősen szükséges részletes szabályozására jogosítja fel a kormányt.

A törvényjavaslat tárgyalása a képviselőházban.*)

1917. február 24.

Grätz Gusztáv előadó: T. Ház! Igen gazdag, a törvényjavaslat 2. §-ának tartalma, amely a kormányt felhatalmazza arra, hogy a munkásbiztosítás ügyére vonatkozó néhány fontos és igen messzemenő intézkedést léptessen életbe. (Halljuk! Halljuk!) Azok az intézkedések, amelyekre a kormány a 2. §-ban felhatalmazást nyer, mind olyanok, amelyek nem érintik a munkásbiztosítási törvények alapelveit, nem érintik azokat a nagy vitás kérdéseket, amelyek a munkásbiztosítási kérdés esetleges későbbi reformjával kapcsolatban kétségkívül fel fog vetődni. Azt a kérdést, hogy a betegség- és a balesetbiztosítás egyesítve maradjon-e vagy elválasztassék, a javaslatban kért felhatalmazások nem érintik és nem érintik azt a kérdést sem, hogy az intézmény a centralizáció vagy a decentralizáció irányában fejlesztessék-e. De a mai törvény keretein belül lehetséges, mert az összes javításokat a felhatalmazások lehetővé teszik. Nem kétlem, hogy a kormány az ezen javaslatban foglalt jogokkal élni is fog és csak azt akarom hozzátenni, hogy a 2. §. intézkedései az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak a törvényben biztosított hatáskörét természetesen semmi irányban nem érintik. Ha

*) A képviselőházban a kormány törvényjavaslatáról hosszabb vita folyt. A beszédekből azokat a részeket közöljük, amelyek szociálpolitikai vonatkozásúak, különösen amelyek a munkásbiztosításra vonatkoznak.

a kormány a javaslatban foglalt felhatalmazásokat kellőképpen fel fogja használni, ez lényegesen hozzá fog járulni ahhoz, hogy a hibák és bajok, amelyek a munkásbiztosítási pénztár körül az elmúlt időkben észlelhetők voltak, gyökeres orvoslást nyerjenek.

Magának a munkásbiztosítási pénztár intézményének fejlődése a háború kitörése óta nem mondható kedvezőtlennek. Magától értetődik, hogy a háború alatt a munkásbiztosítási pénztárnak átlagos taglétszáma jelentékeny mértékben csökkent. Amíg 1913-ban az átlagos taglétszám 1 millió 200.000 lelket tett ki, 1915-ben az átlagos taglétszám csak 841.000-re rugott; a csökkenés tehát 30·1⁰/₀. A háború alatt az is észlelhető volt, hogy a tagok sokkal állandóbban maradtak az üzemekben, amelyeknél foglalkoztatva voltak. Így pl. a bejelentéseknek száma 1915-ben 60·1⁰/₀-kal, a kijelentések száma 41·4⁰/₀-kal volt kevesebb, mint két évvel előzőleg. Feltűnő, hogy a keresetképtelenséggel járó betegségi esetek száma nemcsak oly arányban szállt le, amely arányban az általános taglétszám csökkent, hanem sokkal erősebben, mert míg a taglétszám csökkenése csak 30·1⁰/₀-ot tett ki, a keresetképtelenséggel járó betegségi esetek száma 48·6⁰/₀-kal, a gyógykezelt keresetképes beteg tagok száma 33·2⁰/₀-kal és a gyógykezelt családtagok száma 36⁰/₀-kal csökkent. Az így kialakult helyzet visszatükröződik a pénztárak pénzügyi helyzetét feltüntető adatokban is. A betegsegélyző pénztárak jövedelme 1913-ban 34,867.000 korona volt és 1915-ben 25,159.000 koronára rugott, tehát 27·8⁰/₀-kal csökkent.

Ellenben az összes költsége a pénztárnak 35·1 millióról 24·2 millióra szállt le, vagyis 30⁰/₀-kal csökkent; a jövedelem tehát jelentéktelenebben csökkent, mint a kiadás, a pénztár pénzügyi helyzetét jelentékenyen megjavítja. 1913-ban az összes jövedelemből egy tagra 28 korona 96 fillér, az összes költségekből pedig 29·16 korona esett, tehát a jövedelem nem fedezte a segélyezési költségeket, míg 1915-ben a járulékjövedelemből egy tagra 29 korona 90 fillér esett, az összes költségekből pedig egy tagra 28 korona 77 fillér, úgy hogy a költség már fedezetet nyert a megnövekedett jövedelemben. Ugyancsak kedvező az az adat, hogy a járulék-hátralék a háborús időben nem növekedett oly mértékben, mint előzőleg, mert a hátralékszaporulat 1915-ben csak 72.693 koronát, tehát 0·7⁰/₀-ot tesz ki.

Hasonló kedvező adatokat találunk a balesetbiztosítás körében is. A biztosított tagok átlagos száma itt is lényegesen csökkent, 23·1⁰/₀-kal, az összes bejelentett balesetek száma azonban lényegesen nagyobb, 44·4⁰/₀-os csökkenést mutat fel. A baleseti járulékok behajtása is simán ment és 1916-ban már másfél millió koronát lehetett mint tartalékot elhelyezni, sőt a Beta-ágazatban, amely különösen az építőipari vállalatokat öleli fel, a tartalék 6 millió korona értékben teljes egészében van elhelyezve.

Ezek az adatok mutatják, hogy a pénztárak helyzete a háború alatt nem romlott, sőt a múlthoz képest jelenlényesen javult. Ezek az adatok kétségtelenül örvendetesek volnának, ha nem kellene a munkásbiztosítási ügy minden ismerőjének számolni azon rendkívül nagy nehézségekkel, melyek a pénztári intézmény terén a háború után fel fognak merülni, mikor a hanyatló ipari konjunktúra már magában véve rontani fogja a pénztárak helyzetét, amihez hozzá fog járulni az a körülmény, hogy a háborúból visszakerülő munkásoknál úgy a megbetegedések aránya, mint az az arány, melyben a balesetek elő fognak fordulni, lényegesen emelkedni fog. (Igaz! Úgy van!)

A 2. §. egyes intézkedései között az első vonatkozik arra, hogy a biztosítási kötelezettség alapjául szolgáló bérhatár tekintetében a kormány rendeleti úton kivételes intézkedéseket tehet. Az eddigi helyzet az volt, hogy csak azok a munkások tartoznak a munkásbiztosítási kötelezettség alá, akiknek napibére a 8 koronát, évi bére tehát a 2.400 koronát meg nem haladta. Ismeretes azonban, hogy a háború alatt a drágaság következtében, továbbá a pénz értékében beállott ingadozások következtében, de a háborús konjunktúra emelkedése folytán is a munkabérek jelentékeny módon emelkedtek, úgy, hogy mindig több és több azoknak a munkásoknak a száma, akik napi 8 koronán felüli keresettel bírnak.

Ezek abban az esetben, hogy ha a munkásbiztosítási törvénynek a bérhatárra vonatkozó intézkedése egész szigorúan vitetnék keresztül, a biztosítási kötelezettségből kiesnének, ha csak a munkás és munkaadó közt valami megegyezés nem létesül az iránt, hogy a munkabérek kisebb összegben jelentenek be és az azonfelüli összeg pótléknak számít. Természetes, hogy az az állapot, amely a munkásoknak azt a jogát, hogy a biztosítási intézménybe beletartozzanak, a munkaadó jóakarától teszi függővé, ideálisnak nem mondható. (Igaz! Úgy van!)

Ennek következtében a 2.400 koronás bérhatárnak felemelése a mai viszonyok mellett okvetlenül célszerűnek látszik, és a magam részéről azt sem tartanám bajnak, hogy ha a törvény úgy mint Németországban, minden bér munkásra kiterjesztnék tekintet nélkül bérének magasságára, (Helyeslés.) ami természetesen nem jelentené azt, hogy a biztosítás útján nyert jogainak az ő növekvő bére arányában kellene növekedniök, mert hisz ennek maximumát meg lehetne állapítani. (Helyeslés.)

A 2. §. második intézkedése arra hatalmazza fel a kormányt, hogy az önkéntes biztosítás feltételei tekintetében rendeleti úton intézkedéseket tegyen. Az önkéntes biztosítás a mi munkásbiztosítási törvényünknek egy nem egészen bevált intézkedése. Az önkéntes biztosítást igen kevés esetben és mindig csökkenő mértékben veszik igénybe. Míg 1910-ben 10.487 volt a biztosítottak száma, ez 1914-ben már csak 4.629-re rugott. Újítás itt három irányban jöhet tekintetbe.

Itt is szükség van annak a bérhatárnak felemelésére, amely határig az önkéntes biztosítás meg van engedve és mely ma a munkásoknál 1.000 koronában, a magántisztviselőknél 2.400 koronában van megállapítva. Lehetővé kell továbbá tenni, ami különösen a magántisztviselőknél lehet nagyfontosságú, az önkéntes tovább biztosítást bizonyos határig.

Végül szóba kerülhet az a lehetőség is, hogy az önkéntes biztosítás terén bizonyos szigorításokat léptessenek életbe, különösen azt, hogy az önkéntesen biztosított csak bizonyos idő múlva léphessen jogainak élvezetébe, nehogy a pénztárt megterheljék az olyan önkéntes biztosított tagok, akik csak akkor jelentkeznek tagokul, amikor már megbetegedtek.

Igen fontosnak tartom a törvényjavaslatnak azon intézkedését, amely a kormányt a járulékok és díjak behajtásának módja és a beszolgáltatás biztosítása tekintetében rendelkezésekre hatalmazza fel. A t. ház előtt kétségtelenül ismeretes az a tény, hogy ez a pont volt az, mely legkiadósabb forrása volt azon pénzügyi bajoknak, melyekkel a munkásbiztosítási pénztáraknak megteremtésük óta küzdeniök kellett. A járulékhátralék 1915-ben 10,834.000 koronát tett ki, ami igen jelentékeny összeg, ha tekintetbe vesszük, hogy a pénztárak egyévi járulékbévétele 30 millió koronára rug. Most, amikor a pénztárak a jövőben bizonytalan terhek előtt állanak, kétszeres szükség van arra, hogy fizetőképességük biztosíttassék, ehhez pedig feltétlenül szükséges a behajtások szigorítása. Az eddigi hátralékoknak kettős oka van és ezért elhárítására kettős intézkedés is kívánatos. A behajtások ki nem elégítő eredményének egyik oka az, hogy a közigazgatási hatóságok által végzett végrehajtásokra a pénztárnak semmi ingerenciája nincs. A község fegyelmi hatósága alá tartozó végrehajtó közeg jó- vagy rosszindulatától, buzgalmától vagy lelkiismeretlenségétől, erélyességétől vagy hanyagságától függ, hogy ezen hátralékok milyen mértékben folynak be.

Ha azt kívánjuk, hogy ezek a tartozások erélyesebben hajtassanak be, külön végrehajtóközegekről kell gondoskodni, amire különben egyes községek és pénztárak között kötött szabad egyezségek alapján a múltban is van példa. A másik baj e tekintetben az volt, hogy a hátralékok mindig csak tartozásként lkezeltettek, holott ezek sokkal szigorúbb elbírálás alá esnek. Ismeretes dolog, hogy a munkaadó a járulékok 50%-át levonja a munkás fizetéséből, ha tehát a járulékokat nem fizeti be, az nem pusztán adósság a pénztárral szemben, hanem jogtalan visszatartása olyan összegeknek, melyeket a munkás már befizetett. Ezt egalább is súlyos kihágásnak kellene minősíteni és pénz- és fogházbüntetéssel kellene sújtani. (Helyeslés.)

A 2. §. negyedik intézkedése felhatalmazza a kormányt arra, hogy a pénztári közgyűlések tekintetében is bizonyos rendelkezéseket állapítson meg. Itt, mint méltóztatnak tudni, oly szervezetekről van szó, amelyek a törvény létezése óta soha kellőleg funkcionálni nem tudtak. Ezek a pénztári közgyűlések valóságos kolosszusok. A budapesti pénztárnak 300 kiküldöttje van, nagyobb vidéki pénztáraknak 100—200; a legkisebb is 60 kiküldöttből áll. Az Országos Pénztárnak 700—800 kiküldöttje van.

Ez az apparátus egyfelől drága, másfelől semmiféle pozitív és eredményes munkát végezni nem tud. Ehhez járul, hogy a közgyűlés legfontosabb teendői a zárszámadások és a mérleg megállapítása, végeredményben illuzorikusak, mert az idevonatkozó határozatokat egyfelől az Országos Pénztár, másfelől az Állami Munkásbiztosítási Hivatal bármikor hatályon kívül helyezheti. Semmiféle hátrány nem származik abból, hogy ha ezek a pénztári közgyűlések a háború alatt nem fognak megtartatni, és hogy ha ez az álláspont, melyet e tekintetben az Állami Munkásbiztosítási Hivatal a háború elejétől fogva elfoglalt, utólagosan legalizáltatni fog.

Természetes azonban, hogy a közgyűlésnek fentartott jogok tekintetében diszponálni kell. A javaslat erre is különböző intézkedéseket tartalmaz, amelyek a kormányt felhatalmazzák arra, hogy a betegségi segélyek és bérosztályok tekintetében, bizonyos rendelkezéseket rendeleti úton léptethessen életbe. A mai segélyek a nyolc különböző napibérosztályban 50 fillér és 3 korona 75 fillér között váltakoznak.

A mai árviszonyoknak ezek a segélyek alig felelnek már meg, úgy, hogy az utolsó időben komolyan szóba került a táppénzeknek 20%-kal való fölemelése, ami elől nézetem szerint méltányosan elzárkózni nem lehet. (Helyeslés.)

Az az intézkedése a javaslatnak azonban, amely a segélyekre vonatkozó intézkedések megtételére hatalmazza fel a kormányt, talán ennél még nagyobb jelentőséggel bír, mert lehetővé fogja tenni egy további intézkedésnek megvalósítását, amelyről az utóbbi időben szintén sok szó esett és amelynek komoly aktualitását éppen ez a háború mutatta ki legjobban, t. i. az anyasági és csecsemőbiztosítási kérdésnek legalább is az ipari munkásnők körén belül való kielégítő megoldását. (Helyeslés.)

A háború pusztításai közül egy sem olyan fájdalmas és talán egy sem olyan nehezen helyrehozható, mint azok a pusztítások, amelyeket a háború az emberéletben okozott. Ha majd a háború után, de, amennyiben lehet, még a háború alatt meg fog indulni a regenerálási és restaurálási munka, akkor elsősorban is az emberanyagunk újjáépítése az, amelyre minden erőnket koncentrálnunk kell (Úgy van! tobbfelől), mert csak ha ezt a feladatot sikerül kellőképpen megoldani, csak akkor teremthetjük meg biztosítékait annak, hogy ennek a háborúnak más téren is súlyos veszteségeit ki fogjuk heverhetni. Azok között az eszközök között pedig, amelyek az államnak rendelkezésére állanak akkor, amikor az emberanyagunk újjászervezéséről, újjáalakításáról van szó, a legfontosabb és leghatékonyabb az anyasági és csecsemőbiztosításnak megvalósítása. (Helyeslés.)

Ennek a javaslatnak a keretében ezt a kérdést természetesen csak a munkásnőknek egy igen kis csoportjára nézve lehet megvalósítani, azokra, akik az iparban dolgoznak, vagy ipari munkások családtagjai. Körülbelül 150.000 azoknak a munkásnőknek a száma, akikre ez intézkedések kiterjednének, ami körülbelül egyhatoda az összes kereső nőknek, akiket a statisztika kimutat. Az egész kérdés csak akkor lesz megoldva, ha az összes 920.000 kereső nőre fogunk hasonló intézkedéseket kilátásba venni. De az is öröndetes, ha a háború alatt megtesszük a kellő intézkedéseket legalább arra, hogy az ipar körébe eső kereső nőkre vonatkozólag az anyasági és csecsemőbiztosítás kérdését kielégítő módon megoldjuk.

Természetes, hogy ha a segélyek felemeléséről és esetleg az anyasági és csecsemőbiztosítás megvalósításáról van szó, akkor gondoskodni kell arról is,

hogy erre a kellő fedezet meglegyen. Erre vonatkozik a 2. §-nak a bizottság indítványára felvett az a további intézkedése, amely szerint a kormány a járulék-százaléknak az 1907 : XIX. t.-c. keretén belül való megváltoztatására is felhatalmazást nyer.

Ha vizsgáljuk, hogy ez a járulékemelés mennyiben szükséges a munkás-biztosítási segélyek emeléséből és az anyasági és csecsemőbiztosítás megvalósításából eredő terheknek fedezésére, akkor e tekintetben a következő adatokat találjuk. E részben azt a számítást közöltem, amelyet az Országos Pénztárnak érdemdús elnöke, Lukács József állított össze. A terhek, amelyek előállanak, körülbelül a következők: a 20 százalékos táppénzemelés körülbelül 2 millió koronát kitevő többletköltséget fog okozni. A gyermekági segély 20 százalékos emelésére 230.000 koronára lesz szükség. A segély felemelése 50 százalékról 75 százalékra 115.000 korona többletköltséget okoz. A gyermekági segélynek hat hétről nyolc hétre való kiterjesztése, amely feltétlenül kívánatos, 75.000 korona költséget okoz.

A szoptatási segély, amelyet további hat hétre nyújtanának a betegsegélyző pénztárak a gyermekági segélyeknek megszüntetése után, 345.000 koronára tehető. Ha a gyermekági segélyt a biztosítottak hozzátartozóira is ki akarjuk terjeszteni, ez 1.800.000 korona többletköltséget okozna. Végül a temetkezési segély felemelése 275.000 korona többletköltséget tenne szükségessé. Az összes szükséglet tehát, amely a segélyeknek felemeléséből és az anyasági biztosítás megvalósításából ered, 4,8 millió koronára rugna.

Erre rendelkezésre állana fedezetül — 28 millió járulékbevétel alapul véve — a járulékok félszázalékos felemelése esetében 4 és fél millió, egyszázalékos emelés esetében pedig 9 millió korona. Egyedül a 20 százalékos táppénzemelés tehát már egy félszázalékos járulékemeléssel is teljesen fedezve volna, az anyasági és csecsemőbiztosításnak a kívánt mértékben való megvalósítása azonban ezen túlmenő költségeket is okoz, különösen ha tekintetbe vesszük azt, hogy a háború után még új terhek is fognak a pénztárakra hárulni.

Ennek következtében a dolog körülbelül úgy áll, hogy rendelkezésre áll fedezetül elsősorban a járulékoknak félszázalékos felemelése. Másodszor nézetem szerint bizonyos megtakarításokra kellene törekedni a pénztáron belül. Itt talán kombinációba jöhet az u. n. szivességi bejelentések korlátozása és egy háromnapos karenciának megvalósítása is, amely abban állana, hogy a munkás csak akkor kapna segélyt, ha betegsége több, mint három napig tart. Csak ha e megtakarítások révén nem lehetne a költségeket fedezni, csak akkor kellene nézetem szerint kombinációba venni a járuléknak még egy további félszázalékkal való felemelését, amivel azután az 1907 : XIX. t.-c. által megengedett járulék ki volna merítve.

Ezek azok az intézkedések, amelyek a 2. §-ban a munkásbiztosításra vonatkozólag a kormány részéről indítványoztatnak.

Én úgy hiszem, mindenki örömmel üdvözölheti azt, hogy ezekkel a felhatalmazásokkal megnyílik az út a munkásbiztosítási intézmény terén észlelt bajoknak lehető tág mederben való szanálására. Az a kérdés vitás ugyan, hogy a törvény intézkedéseinek gyökeres megváltoztatása nélkül mennyiben lesz lehetséges mindazokat a bajokat szanálni, amelyeket a múltban a pénztári intézmény terén észlelhattünk. Én ebben a kérdésben, amikor néhány évvel ezelőtt alkalmam volt itt véleményt mondani, azon a nézetem voltam, hogy a törvénynek bizonyos organikus megváltoztatása is feltétlenül szükséges lesz. Most azonban, mikor a háború alatt ilyen organikus reformra gondolni sem lehet, magától értetődőleg a legnagyobb örömmel látom, ha legalább a mai törvény alapján a kormány megkapja mindazt a felhatalmazást, amely az állapotok megreformálására szükséges és bizonyára senki nálam nem fog jobban örvendeni annak, ha ezek az intézkedések feleslegessé fogják tenni a törvénynek elvi, organikus reformját.

Bizonyos az is, hogy mindenki örömmel fogja fogadni azt, hogy itt ezen javaslat alapján munkások és munkaadók összefognak egy szorosán véve állami

feladat: az anyasági és csecsemőbiztosítási kérdés megoldására. (Helyeslés.) Vajha ez az eljárás azután mintául szolgálna ott is, ahol az anyasági biztosítás terén még azok a kezdetleges intézmények sem állanak fenn, amelyeket a munkásbiztosítási törvény nálunk az ipari munkásokra vonatkozólag már megteremtett és amelyeknek kiépítését ezen javaslat alapján remélhetjük. Legyen az, amit az anyasági és csecsemőbiztosítási kérdés tekintetében ezen javaslat alapján a kormány tenni fog, ne betetőzése szociális biztosítási politikánknak, hanem legalább is ebben az egy kérdésben kiinduló pontja egy új, az anyasági és csecsemőbiztosítást a maga egészében felölelő rendelkezésnek. (Helyeslés.)

A javaslatot elfogadásra ajánlom. (Élénk helyeslés a jobboldalon és a középén.)

1917. január 25.

Szterényi József: T. ház! Nem fogok az 1. §. rendelkezéséhez hozzászólni, nem fogom azt a tárgykört érinteni, melyet tisztelt barátaim oly részletesen és meggyőzően kifejtettek, hanem kizárólagosan a törvényjavaslat 2. és 3. §-ának rendelkezéseivel és ezekkel kapcsolatosan a munkásbiztosítás kérdésére kívánok foglalkozni. Előre is kérem a t. ház szíves elnézését mostani hangom gyarló voltaért. (Halljuk! Halljuk!)

T. ház! A háborús törvényalkotásnak azt a rendszerét, mely a felhatalmazásoknak oly nagy mértékben való igénybevételeből áll, mint ahogy azt tapasztaljuk, meg tudom érteni, méltányolni is tudom, mert az a szükségszerű helyezett folyománya, amennyiben a háború különféle viszonyokat teremt és ezeket a viszonyokat ismét módosítja, így tehát konkretizált, szakaszokba szedett, leszögezett intézkedésekkel a legtöbb esetben nem lehet operálni. A kormány tehát kénytelen többé-kevésbé felhatalmazásokat venni igénybe. (Igaz! Ugy van! balfelől.) De mikor ezt készséggel koncedálom, ugyancsak a mi háborús törvényalkotásunknak egy ezzel szemben fennálló súlyos, hogy úgy fejezzem ki magamat, a törvényhozás iránti tiszteletből kifogás alá eső gyakorlatot kell bíráló tárgyává tennem.

Miként ebben a javaslatban is látjuk, a törvényjavaslat indokolása nem tájékoztatja a törvényhozást a kormánynak még csak leghalványabb szándékairól sem arra nézve, hogy a kormány eme bizalmon alapuló felhatalmazásokat milyen körben kívánja érvényesíteni, mik azok a viszonyok, amelyek ilyen általános felhatalmazás kérésére utalják és mik a szándékai a felhatalmazás érvényesítése tekintetében?

Így vagyunk ezen javaslat 2. és 3. §-ának rendelkezéseivel is. Ami a szakaszokban foglaltatik, az helyes, célszerű és szükséges. (Igaz! Ugy van!) De egyáltalán nem tudtam sem a törvényjavaslat indokolásából, sem a bizottság jelentéséből tájékozást nyerni arra nézve, hogy ezt a felhatalmazást mily irányban mily mértékben és mire kívánja a kormány igénybe venni; egyedül az előadó úrnak igazán szakszerű és a kérdést megvilágító beszéde volt az, mely némi tájékozást nyújtott arra, mi az, amit a javaslat intendál, és minthogy az előadó kifejezője a kormány terveinek az előadói székben, így a magam felszólalásában is az előadó úr eszmemenetét kívánom e tekintetben követni.

Ez az első eset, t. ház, mióta a mostani t. többség uralma a képviselőházban érvényre jutott, hogy a munkásbiztosítási kérdést úgy a kormány-előterjesztés, mint a bizottsági jelentés és hozzáteszem, az előadói előterjesztés is objektíve tárgyalja. Mindeddig valahányszor itt a házban munkásbiztosítási kérdéssel foglalkoztunk, politikai melléktekintetek és pártszempontok játszottak közbe. Megelégedéssel konstatoálom, hogy ennél a javaslatnál ez végre hiányzik. (Igaz! Ugy van!)

A munkásbiztosítási kérdés meg is érdemli azt, hogy kiküszöböljünk abból minden pártszempontot (Helyeslés) és azt a nagy szociális problémát, melyet a munkásbiztosítás világszerte képez, a magasabb szempontból ítéljük meg, a maga szociális jelentőségéből és szociális kihatásából.

Az a törvény, amelyen a mostani javaslat rendeleti úton bizonyos módosításokat, kiegészítéseket kíván tenni, alapjában úgy van felépítve, hogy abból mindenrendű politika, különösen a pártpolitika, kizárva legyen. Ezért is épült fel legfőbb szervezetében a bírói függetlenségnek attributumával. A törvény a maga hatásának megítélésében nem részesült sem jó, sem rossz oldalai tekintetében abban az elfogulatlanságban, melyet az ügy maga megérdemelt volna. Innen van, hogy valahányszor nálunk munkásbiztosításról szó volt, egy súlyosan beteg intézményről beszéltek, sőt kormányzésekben is, nem a jelenlegi kormányt értem, úgy pertraktáltatott az ügy, mintha a magyar munkásbiztosítás csőd előtt állana.

Súlyos nehézségeken és válságokon ment tényleg át fiatal kora dacára a magyar munkásbiztosítás. Hiszen 1907 második felében lépett csak életbe a törvény, tehát elég fiatal még. Súlyos pénzügyi helyzet állott be, leszek bátor ezt röviden megvilágítani. De ma, midőn a kereskedelemügyi miniszter úr kiegészítéseket kíván eszközölni a törvényen, ma a helyzetet úgy találjuk, hogy a magyar munkásbiztosítás pénzügyileg is, mondhatnám, teljesen konszolidáltnak tekinthető.

Az az intézmény, amely még röviddel ezelőtt meglehetősen pénzügyi nehézségekkel küzdött, ma betegségélyezési részében másfélmillió korona befizetett tartaléktőkével rendelkezik, balesetbiztosítási részében pedig a tőkefedezeti részben hatmillió, a felosztó, kirovó részben másfélmillió korona ugyancsak befizetett tartaléktőkével, vagyis majdnem tízmillió korona befizetett tartaléktőkével rendelkezik.

Amikor ezt örömmel konstatoálom, mint az utóbbi éveknek, különösen az utolsó három évnek kedvező eredményét, legyen szabad rámutatnom arra is, mi okozta a magyar munkásbiztosítás intézményének általam előbb jelzett válságos helyzetét. Okozta elsősorban — miként az előadó úr is számokkal igazolta — az óriási, szinte példátlanul álló hátralék, amely az egész intézményt pénzügyi működésében megbénította, amely 1914. végén, tehát 8 év alatt 11,151.000 koronára szaporodott fel, egy évi járuléknak, az 1915. évének 31,33%-ára. Ha ezzel szemben viszont összehasonlítjuk a munkásbiztosítási pénztár 8 évi pénzügyi gazdálkodásának eredményét, arra a feltűnő jelenségre találunk, hogy ennek az óriási intézménynek, amely 28—30 millió korona évi járulék felett rendelkezik összes gazdálkodási hiánya a 8 év alatt nem több, mint 365.443 korona, beleértve abból az imént említett 11 millió koronából körülbelül 5 millió korona eírását.

Vagyis, ha azt az 5 millió koronát, amelyet a 11 millió korona hátralékból, mint elveszett, be nem hajtott pénzt le kellett irni, annak rendje és módja, a törvény előírása szerint behajtották volna, akkor a pénztárnak körülbelül 5 millió korona tartaléktőkéje lett volna a 8 évi gazdálkodás után, nem pedig majdnem 400.000 korona deficitje. Hozzá kell tennem ennél a leirt tételnél, hogy ez éppen körülbelül fele az egész összegnek és minthogy a munkaadók és a munkások 50%-os arányban teljesítik a betegségélyező pénztári biztosításnál a maguk befizetését, ez az 5 millió korona az az összeg, amelyet a munkaadók levontak a szegény munkások béréből fillérek alakjában és nem szolgáltatták be a pénztárba, hanem a maguk céljaira felhasználták.

Második súlyos oka a munkásbiztosító pénztár pénzügyi helyzetének, amelyben amint említettem volt, az a vitás kérdés, amely az Állami Munkásbiztosítási Hivatal és az Országos Pénztár között e tekintetben merült fel, vajjon a járulékok hat vagy hét napra fizetendők-e? Itt meg kell jegyezmem tartozó objektivitással, hogy az Állami Munkásbiztosítási Hivatal vezetése és működése minden tekintetben a legnagyobb elismerésre méltó. Egy köteles önzetlenséggel, magasabb szociálpolitikai érzékkel működő hivatal ez, amely minden intézkedésében a bírói pártatlanságot szem előtt tartva, meggyőződését követi. De mint minden emberi intézmény, ez is hibázhat. Hibázott is meggyőződésem szerint ebben a kérdésben az Állami Hivatal, amely 1911-ig vallott felfogását meg is változtatta, mert meggyőződött annak tarthatatlan voltáról, ez az intézkedés azon-

ban, amely a hét nap helyett csak hat napi fizetést engedett, a pénztáraknak ezen időszakban, 1907 második felétől 1911-ig, 16·3 millió koronával csökkentette a jövedelmét.

A félreértés az Állami Munkásbiztosítási Hivatal szempontjából is talán indokolható volt, törvénytárgyozat kérdéséből eredt, amennyiben a törvény a szolgáltatmányoknál napokról, a járulékoknál pedig hétről beszél. Innen ered a differencia, amely differenciára nézve magam, mint annak a törvénynek egyik szerény megalkotója, vállalom azt a felelősséget, amely ebből a félreértésből származhatott, amely azonban a pénztárakra nézve ezzel a kedvezőtlen pénzügyi helyzettel járt.

Egy harmadik tétele a pénzügyi helyzet romlásának abban az időben az a különös jelenség volt, hogy a m. kir. államvasutak betegsegélyező pénztára 1911-ig állandó deficitben volt, 1907-től 1911-ig 640.000 K-val, vagyis az a sajtóságos jelenség mutatkozik itt, ahogy az állam legnagyobb szociális intézményének deficitjét a munkaadók és munkások nagy szociális alkotásának kellett fedeznie. Nem az államvasut fedezte ezt a deficitet, hanem ez a munkásbiztosító pénztár öszszességének terhére esett, ami ha nem következik be, szemben az említett nem egészen 400.000 K kezelési hiánnyal, a mérlegben már itt is kezelési többletet eredményezett volna.

Ha ez a három súlyos momentum nem jön közbe a pénztár életében, akkor ma azon a másfél millió koronán kívül, amely betegsegélyezési befizetett tartaléktőke gyanánt áll a pénztár tulajdonában, kerek összegben 22 millió korona tőkével rendelkeznek az Országos Pénztár, vagyis pénzügyileg sokkal konszolidáltabb volna, mint amilyen.

Egy további oka volt a pénzügyi helyzet romlásának az államnak és a törvényhatóságoknak az a bizonyos szűkkeblűsége, — amely talán szolgálati okokból lehet megokolt, de szociális szempontból semmi esetre sem volt az — hogy a törvény 10. §-ában adott felhatalmazással élve, kivonták a biztosítás köréből az állami, a törvényhatósági és városi alkalmazottakat, akik különben a törvény alá estek volna. Már pedig ezek igen nagy kontingensét teszik a biztosítottaknak. És ha az a biztosítási szervezet akkor, amikor a törvény készült, egy nagy biztosítási körre volt alapítva, amely idők folytán redukálódott, természetes, hogy a kör ilyen szűkítése folytán a pénzügyi szervezete, a pénzügyi felépítése is az egész intézménynek bizonyos roppanásnak lesz kitéve.

De, t. ház, nem menthetem fel magát a biztosító pénztárt, az Országos Pénztárt és szerveit sem azon felelősség alól, amely a pénzügyi helyzet megromlásából előállott azáltal, hogy az a törvény intencióit messze meghaladó szolgáltatásokat nyújtott, félremagyarázva a törvény rendelkezéseit és oly szabadelvéen kezelve a szolgáltatásokat, szemben a járulékszolgáltatások konzervatív felfogásával, hogy ebből is szükségképen a pénzügyi helyzet bizonyos megromlásának kellett bekövetkezni. Hogy csak egy tételt említsek fel: a mi magyar törvényünk — egész Európában a legliberálisabb munkásbiztosítási törvény — az egyedüli, amely a családtagok kötelező gyógykezelését törvénybe iktatta.

Vargha Gyula államtitkár: Helyes is!

Szterényi József: Vargha Gyula államtitkár barátom közbeszól, hogy helyes. Igenis, annak tudatában is voltunk, hogy ebben az országban, ahol a közegészségügy olyan szomorú lábon áll, ahol az egész magyar közegészségügyre, egyetemi klinikákkal, kórházakkal, elmegyógyintézetekkel együtt, az ország nem fordít annyit, amennyit a német rokkantbiztosítás fordít a tuberkulózis elleni küzdelemre magára; oly országban, ahol a halandóság akkora mérveket ölt, mint nálunk a munkásosztály körében, igenis tudatosan s kötelességszerűleg kellett megterhelnünk a munkaadót és a munkásokat azzal a teherrel, amely a családtagok kötelező gyógykezeléséből hárul a pénztárra.

De amikor ennyire liberális a magyar törvény, akkor nem indokolt az a túlzás, amelybe másfelől a pénztárak estek, mikor a családtagok ezen gyógyítási ellátásán kívül a családtagok kötelező kórházi elhelyezését, szanatóriumba kül-

dését, fürdőre küldését is felvette a maga körébe, ami természetesen súlyos differenciákat okoz.

Én nem menthetem fel a pénztárakat az adminisztratív költségek tekintetében beállott túlzások miatt sem, melyek messze túlmentek azon a határon, amelyet mi akkor, midőn a törvényt terveztük, midőn a biztosítottak száma alapján ezt megcsináltuk, számításba vettünk. Arra mi nem is gondoltunk, hogy valaha olyan súlyos adminisztratív költségek állhassanak ott elő, mint aminőkkel a pénztár ma dolgozik. Igaz viszont, — hogy objektív maradjak — egy hibát e tekintetben maga az akkori törvényhozás követett el, midőn az eredeti törvényjavaslaton egy sarkalatos változtatást tett. Az eredeti javaslat ugyanis egy egységes munkásbiztosítást: betegségélyezést és balesetbiztosítást egyaránt úgy tervezett, hogy az terjedjen ki minden alkalmazottra különbség nélkül. A törvényhozás bölcsesége azonban akkor úgy döntött, hogy kettétagozta a biztosítást, minek következtében más a köre a betegségélyezésnek, más a balesetbiztosításnak, s ez viszont ismét súlyos megterhelésével jár a pénztárak adminisztrációjának.

De okozta még a pénzügyi helyzet romlását a gyógyszerek árának abnormis alakulása is. Mert míg Ausztriában törvényileg van biztosítva a munkásbiztosító pénztárak részére a gyógyszerekből 33% engedmény, addig Magyarországon a munkásbiztosító pénztáraknak minden egyes engedmény felett alkudoznia kell; s minthogy itt óriási költségekről van szó, lévén 1,300.000 biztosított és családtag, önként érthető, hogy ez súlyos pénzügyi helyzetet teremt.

Ezeket tartottam szükségesnek, t. ház, a multa nézve elmondani, igazolandó a bekövetkezett eseményeket és megvilágítandó azt az örvendetes változást, mely az utóbbi időben a már említett körülmények következtében beállott, minek folytán ma a magyar munkásbiztosítás meglehetősen konszolidált állapotban levőnek tekinthető és nyugodtan nézhet a jövő elé. (Helyeslés balfelől.)

Már most méltóztassék megengedni, hogy egész röviden rámutassak arra a helyzetre is, amely viszont a háború következtében támadt s amelynél fogva az a helyzet, melyben a törvényjavaslat, illetőleg az abban kívánt felhatalmazás eredetileg gyökerezett, alaposan megváltozott azáltal, hogy a legegészségesebb munkásosztálynak: a legfiatalabb férfimunkáságnak háborúba kellett vonulnia s ennek következtében a bevonulás folytán a pénztárak rizikója megnövekedett, mert hiszen kevésbé egészséges, szervezeten gyengébb munkásosztállyal van dolguk.

A háború okozta körülmény az is, hogy a tagok létszáma 405.000-rel csökkent, vagyis a biztosítottak száma 31·9%-kal kevesebb, mint a háború előtt volt.

Van egy harmadik körülmény is, amely ezzel természetesen összefügg: a pénztárak bevételeinek óriási csökkenése. Egymaga ez a járulékcsökkenés 13·15%, vagyis 9 és fél millió korona.

És végül a női alkalmazottak nagy száma, amely a háború folytán előállt. Egyedül Budapesten 20.000-rel több a nők száma, mint volt a háború előtt. És míg 1914-ben a nők csak 18·8 százalékát képezték a férfitagok számának, ma már 34·7 százalékát képezik. Már pedig tudvalevő, t. ház, hogy a női szervezet betegségekre inkább hajló és természetes körülmények folytán is olyan táppénzterhek állanak elő a pénztárra a női tagoknál, melyek a férfitagoknál nem léteznének. Most a női tagok ily felszaporodása kedvezőtlenül befolyásolja a helyzetet.

Ezek, t. ház, azok a hatások, melyek a háborúban állottak elő. Ezekhez még csak egy körülményt bátorodom felemlíteni: a magasabb bérrel bírónak kiesését a biztosításból, amennyiben a biztosítási kötelezettség csak a napi 8 korona munkabérig terjed, tehát 2.400 korona fizetésig, ma pedig a munkások nagy kontingense magasabb fizetést kap s így kiesik a biztosításból. De mint az előadó úr is említette, a munkaadók bizonyos patriarchális módon segítenek ezen, a törvény megengedett kijátszásával, amennyiben a 8 koronán felüli többletet pótlék alakjában adják, úgy hogy még sem kell az illetőknek a pénztárból kilépniök.

De a nagyobb baj — s ezt különösen figyelmébe ajánlom a kereskedelemügyi miniszter úrnak — a háború után fog bekövetkezni. Az a pénzügyi konszolidáció, melyet ma látunk, ne tévesszen meg senkit a háború utáni időre nézve. Mert ha annak idején a kormány kellő elővigyázattal a munkásbiztosítás terén nem tesz megfelelő intézkedéseket, ugyanolyan irányban, mint ma is tervezi, a pénztárak igen súlyos helyzetbe fognak jutni. Mert méltóztassék elképzelni azt a százezernyi munkást, aki vissza fog térni a harcterről, megrokkant szervezettel, — nem a hadirokkantakat értem — hanem, akik munkába állanak belső bajokkal, tüdő-, szív- és egyéb bajokkal s itt aztán pár hét múlva betegen fognak jelentkezni. Ezzel lesznek aztán majd csak megterhelve a pénztárak! Aztán ott van a rokkant munkások alkalmazása, akik a munka biztonsága tekintetében sokkal inkább lesznek balesetnek kitéve, mint az egészségesek és végre ott lesz az átmeneti időre még egy nagy nehézség: a munkanélküliség, mely esetleg a háború után be fog állani, a nyersanyag hiánya, stb. miatt, amíg a gyárak újra üzembe fognak jöhetni, hacsak a demobilizációt nem tudjuk kellő óvatossággal végrehajtani.

Ha így rövid vonásokban vázoltam az eddigi helyzetet, még rá akarok mutatni, mik volnának e téren a legsürgősebb teendők. Remélem, hogy e tekintetben megnyugtató választ fogunk a miniszter úrtól kapni, legalább az előadó úr szavai feljogosítanak arra a feltevésre, hogy ily irányban várhatók a kormányrendelkezések.

Én két csoportját képelem azon teendőknek, melyeket e felhatalmazás igénybevételével a kormánytól várhatnánk. Az egyik csoportba általános természetű intézkedések tartoznak s ezek között főleg a bérhatárra vonatkozó intézkedések. Az előadó úrral együtt én is azt hiszem, hogy a munkások biztosítási kötelezettségénél a bérhatár megállapítását el kellene ejteni. Mert hiszen napi-bérosztályok vannak és azok keretében történik a segélyezés; a magántisztviselőknél és kereskedelmi alkalmazottaknál pedig a fizetési határt nem tartom mérvadónak. Itt is tehát elejteném e határt, vagy legfeljebb egy magasabb határt állapítanék meg, nehogy pl. bankigazgatókra, stb. is kiterjedjen a kötelezettség. De itt már aztán intézkedni kellene a szolgáltatásnál beszámítandó fizetési határ dolgában. Itt a limit feltétlenül szükséges.

A második szükséges intézkedés a biztosítás körének kiterjesztése, elsősorban a házi cselédségre. Megmondom rögtön, hogy miért. Nemcsak azon tömegnél fogva, melyet azok számszerűleg alkotnak, nemcsak azon alárendelt helyzetnél fogva, melyben vannak, hanem egy speciális okból is: a nagy csecsemőhalandóságnál fogva, mely éppen a házi cselédség körében mutatkozik. Ez a halandóság éppen e körben a legnagyobb: 23·9 minden száz élve született gyermekből míg a többi osztályokban ez a szám legfeljebb 21⁰/₀-ig emelkedik.

De szükséges lesz a szolgáltatások felemelése is. A mai drágaság mellett az az 50⁰/₀-os segély, melyet a törvény megad, már nem ugyanaz az érték; ennél fogva ha segíteni akarunk a munkásosztályon, e szolgáltatásokat 20—25⁰/₀-kal fel kellene emelni.

Ezek után rátérhetek arra a speciális érdekű intézkedésre, melyet e törvényjavaslat kapcsán a t. kormány figyelmébe ajánlok. S itt utalok arra a nagyszabású beszédre, melyet az őszi időszakban gróf Apponyi Albert igen t. képviselő úr az anya és csecsemő védelmében elmondott. A legsúlyosabb nemzeti probléma előtt állunk, melyet ha kellő energiával, körültekintéssel és alaposággal meg nem oldunk, nemzeti katasztrófa következhetik be. Különösen áll ez a munkásosztályra nézve, ahol oly csecsemőhalandósági arányok mutatkoznak, melyek egyenesen megdöbbentők, oly súlyos esése a születések számának, mely oda vezetne, hogy két évtized múlva kezdődnék az a korszak, amikor abban az arányban, mint a minimális feltételek megkövetelik, már nem lesz ez országban sem elég katona, sem elég munkaerő.

T. ház! A munkások körében a szülések száma átlagban, tehát az országos pénztár körében a nőtagoknál, t. i. azoknál a nőknél, akik önszemélyükben

biztosítottak, 1913-ban még 4'04⁰/₀ volt, 1915-ben már csak 2'63⁰/₀. A családtagoknál kedvezőbb az arány: 4'8⁰/₀-kal szemben 4'3⁰/₀. A budapesti pénztárnál pedig, amely a legnagyobb az országban, a nőtagoknál 1913-ban még 5⁰/₀, 1915-ben már csak 2'3⁰/₀. A családtagoknál 5'3⁰/₀ volt 1913-ban és 3'1⁰/₀-ra csökkent 1915-ben. És míg Budapesten az összes biztosításra kötelezett iparban 16⁰/₀-kal emelkedett — az imént voltam bátor összehasonlítani az emelkedés abszolút számát — a női alkalmazottak száma, addig a szülések száma ezen munkások körében 31⁰/₀-kal csökkent. Megdöbbentő adatok a nemzet jövő fejlődése és még megdöbbentőbb adatok a gazdasági fejlődés szempontjából, mert azt a munkaerőt fogjuk nélkülözni, amelyre, bármilyen nagy konjunkturák jöjjenek, nem fogjuk alapíthatni gazdasági fejlődésünket.

Mikor itt a születések számának feltűnő csökkenését említettem, voltam bátor utalni arra, hogy ezzel szemben egy igen súlyos másik körülmény áll: a csecsemőhalandóság óriási emelkedése. T. ház! Száz élve született csecsemőre esett ipari munkásoknál 1912-ben 16'2⁰/₀, gazdasági cselédekénél 18'6⁰/₀, gazdasági munkásoknál 21⁰/₀, házi cselédekénél pedig, mint említettem, már 23'9⁰/₀.

Mielőtt ezen adatokból a konzekvenciákat levonnám, legyen szabad itt a legnagyobb elismerés hangján megemlékeznem a munkásbiztosítás körében egy akcióról, amely az anya- és csecsemővédelem körében az egész művelt külföld számára is követendő példát képezhet; arról az akcióról, amelyet a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár az Állami Munkásbiztosítási Hivatal helyeslésével, hozzájárulásával, meleg támogatásával megindított, amelyért a hivatal vezetőjének elég hálát és köszönetet itt az ország színe előtt sem mondhatok. Arról az akcióról, amelyet ez a pénztár megindított, midőn egyrészt a csecsemőhalandóság, másrészt a tuberkulózis elleni, valamint a venereás betegségek és az alkoholizmus elleni küzdelmet is működése körébe felvette és oly tekintélyes áldozatot hoz érdekében, amely követendő például szolgálhat magának az államhatalomnak is.

Nem akarom részletezni azokat az adatokat, csak egyre bátorokodom a t. ház b. figyelmét felhívni, különösen azért, hogy vidéki t. képviselőtársaimnak is figyelmébe ajánljak egy kérést, hogy felkarolják azt a mozgalmat, amelyet a gróf Apponyi Albert t. képviselőtársunk vezetése alatt álló Stefánia-szövetség az anya- és csecsemővédelem érdekében abban az irányban megindított, amely irányban t. képviselőtársaim közreműködését kérem, t. i. a védőnői hálózat kiterjesztését illetőleg. T. i. mi itt Budapesten abban a helyzetben vagyunk már, a belügyminiszter úr messzemenő előzékenysége folytán, — akitől az anya- és csecsemővédelem terén nagy horderejű intézkedéseket várunk és remélünk éppen a Stefánia-szövetség kapcsán — hogy minden születésről Budapesten másnap a Stefánia-szövetség már anyakönyvi kivonatmásolattal bír. Minden születési esetben a Stefánia-szövetség védőnői, akiknek nagy számát a budapesti pénztár segített messzemenő áldozatokkal alkalmazni, a szülő nőt meglátogatják, összes szociális viszonyait kikutatják, hatóságoknál érdekükben eljárnak, úgy hogy a múlt évben ezen akció révén 8.000 csecsemőt kezelhettünk már Budapesten a legszegényebb társadalmi osztály körében, a csecsemők ezreit megmentve a jövő nemzedék számára.

Most áttérek azokra a kérdésekre, hogy mik tehát a teendők ezen adatok után, ha nagyobb eredményt akarunk elérni a jövő nemzedék érdekében addig, míg az anyasági biztosítást az egész vonalon behoznók. Szerintem az első teendő, amint azt gróf Apponyi Albert t. képviselőtársam az imént említett beszédében körvonalazta, az anyákat megvédeni. A német birodalmi gyűlés a háború kitörésekor rögtön megalkotott egy törvényt a »Reichs-Wochenhilfe«-ről, amely szerint minden hadbanálló munkás nejeének és törvénytelen szülés esetén leányának is minden szülés után külön segély biztosítatik. Biztosít pedig egyszeri hozzájárulás gyanánt minden szülés után 25 márkát, gyermekágyi segélyként 8 hétre napi 1 márkát, kikötve, hogy abból 6 hétnek a szülés utáni időre kell esnie, külön baba- és orvosi költséget 10 márkában és külön szoptatási segélyt 12 hétre, napi fél márkában.

Ugyanezen a nyomon halad most az osztrák kormány, amely legutóbb, talán a múlt hónapban kiadott rendeletével, császári rendelettel kiterjeszti a munkásbiztosításnak eme körét az anya- és csecsemővédelemre, felemeli a gyermekágyi segélyt, meghonosítja a szoptatási segélyt és felemeli a bába- és orvosi költséget. Egyik iránya tehát a szükséges intézkedéseknek nálunk is ez lenne. Felemelése és 8 hétre való biztosítása a gyermekágyi segélynek. Az én javaslatom szerint, a napibér 75⁰/₀-ával. Itt is kikötném, t. ház, hogy ebből 6 hétnek a szülés utáni időre kell esnie. Kiterjeszteném, t. ház — és ezt kérem a t. miniszter úrtól — a gyermekágyi segélyt a biztosítottak hozzátartozóira is. Miért ne egészítenék ki ezáltal azt a szociális intézkedésünket, amelyet az imént helyeselni méltóztattak, hogy ott, ahol a jövő nemzedék bölcsője ring, ott nyújtsuk azt a támogatást, amely szükséges a jövő nemzedék megmentésére.

És, t. képviselőház, behozandónak tartom a terhességi segélyt, nem ajánlhatva elég melegen a kormány figyelmébe egy körülményt, amely a mostani törvénynek, elismerem, súlyos hibája, hogy t. i. arról a terhes nőről, aki terhessége utolsó idejében szervezetének időleges rokkantsága folytán munkába nem mehet, hacsak magzatját nem akarja veszélyeztetni, ezidőszerint senki sem gondoskodik. az a nő ezen időben semmiféle támogatásban nem részesül, minek folytán előáll rá nézve az a kényszerhelyzet, hogy magát és családját fentartandó, minden áron munkát vállal s ezzel ismét kockáztatja születendő gyermeke életét és egészségét. Ha tehát már ilyen felhatalmazást igénybe vesz a t. kormány, terjessze ki a segélyezést az ilyen terhes nők támogatására is.

Végül javaslom, t. képviselőház, a szoptatási segélynek behozatalát is, aminél megfontolás tárgyát képezheti, vajjon nem a több oldalról felvetett prémium alakjában adassék-e az, ami a magyar viszonyok között talán megfelelőbb, mint az előre biztosított segély, mert jutalmazása lehet annak az anyának, aki csecsemőjét tényleg fel is neveli.

Ezek azok a konkrét és legsürgősebb feladatok, t. képviselőház, amelyeket én a t. kormánytól ezen felhatalmazás igénybevételénél várok és amelyeket a t. kormány szives figyelmébe ajánlani bátor vagyok. Van azonban az anyasági biztosításon kívül még két sokkal fontosabb, sokkal nagyobb horderejű intézkedés, amelyet fel kell említenem s amelyek egyike a mai törvények alapján, másika pedig a törvényhozás által alkotandó új törvény alapján lenne végrehajtandó.

Az egyik ilyen messzemenő intézkedés a kötelező biztosításnak a házi cselédek nagy tömegére leendő kiterjesztése, melyről az imént már szólottam s amelylyel most bővebben foglalkozni már nem akarok, (Halljuk! Halljuk! balfelől.) a másik egy régi adósság lerovása, egy kötelesség teljesítése a mezei munkásosztállyal szemben, t. i. a kötelező betegség és baleset esetére való biztosításnak a mezőgazdasági munkásságra való kiterjesztése. (Igaz! Úgy van! Helyeslés a baloldalon.)

T. képviselőház! Már annak a törvénynek tárgyalása alkalmával, amelynek az általam jelzett irányban leendő módosítását most rendeleti úton kívánja a miniszter úr eszközölni, 1907. február 16-án a képviselőház és ugyanez évi március 9-én a főrendiház a következő határozatot hozta (Halljuk! Halljuk! Olvassa): »A képviselőház felhívja a m. kir. földművelésügyi kormányt, hogy a mezőgazdasági munkásoknak és cselédeknek betegség és baleset esetére való kötelező biztosítása iránt törvényjavaslatot készítsen és azt lehetőleg a közel jövőben terjessze a képviselőház elé.«

Sajnos, t. képviselőház, ennek a határozatnak mi már nem tehattünk eleget, azóta pedig ez a kérdés lekerült a napirendről. Pedig mindaddig, amíg a falu népének ezen kategóriáira is ki nem terjesztetik a kötelező betegsegélyezés, amíg mindazokat az előnyöket nem nyújtjuk a falu népének is, amelyeket az iparos lakosság élvez, — nem jótétemény alakjában, t. ház, mert a munkásbiztosítás nem jótékonyság, hanem szociális kötelesség — mindaddig fél munkát végzünk s a mezei munkásosztálynak joga van arra, hogy ugyanazt követelje és a

munkaadónak kötelessége, hogy ugyanazt nyújtsa, amit az ipari munkások élveznek, az ipari munkaadók nyújtanak. (Igaz! Ugy van! balfelől.)

Az állam feladata tehát az egész vonalon, hogy a munkaadó-osztályt, legyen az kereskedelmi, ipari vagy mezőgazdasági: kötelezze arra, hogy ezt a minimális szociális előnyt a maga munkásai részére biztosítsa. (Helyeslés balfelől.)

T. képviselőház! Mit használ az egész anyavédelem, ha mindössze azt a 199.000 ipari munkásnőt védjük a biztosítás révén, mikor ezekkel szemben 712.000-re rúg a mezőgazdasági munkások között a női napszamosok és családtagok száma. (Igaz! Ugy van! balfelől.) Amíg a biztosítást ezekre is ki nem terjesztjük, addig az csonka munka lesz. Így is szép és jó, de a nemzet szempontjából csonka és nem méltó azokhoz a nagy időkhöz, amelyeket ma élünk. (Igaz! Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon.)

És ha új terhekről beszélek, t. képviselőház, természetesen le kell vonnom a konzekvenciákat abban a tekintetben, hogy megjelöljem a fedezet módját. (Zaj a jobboldalon.)

Gr. Apponyi Albert: Halljuk! Halljuk!

Szterényi József: Én, t. ház, azt tartom, és az ország érdekében levőnek is azt látnám, hogy azokat a terheket, amelyek nem egyoldalú érdekeltségi viszonyból folynak, nem is az iparos-osztálynak, vagy a mezőgazdasági osztálynak külön érdekei, hanem amelyek egy nagy állami érdeket képeznek a jövő nemzeti gyarapodás szempontjából, — értem a betegágyas nők segélyezését, a terhességi és a szoptatási segélyt — mondom, ezeket a terheket az államnak kellene fedeznie. Ha azonban a t. kormány nem volna hajlandó ezt az álláspontot magáévá tenni, akkor átmenetileg legalább megoldható lenne a kérdés az érdekeltek megterhelésével is úgy, ha a miniszter úr — mint erre az előadó úr is ismételten hivatkozott — keresztülvinné a járulékok felemelését, ha felemelné azt a kulcsot, amely ma 3°/_o.

Az előadó úr félszázalékos emelést egy egyszázalékos emeléssel variálva mutatott itt be, azonban bocsásson meg nekem az én t. barátom, ez a félszázalékos emelés még negyedmunkának sem illik be, ez elhibázott lépés lenne a kormány részéről, mert ha a másik oldalon a szolgáltatásokat felemeljük, és nem emeljük fel legalább egy százalékkal a járulékokat, akkor kockáztatni fogjuk a mai konszolidált pénzügyi helyzetet; ezt pedig kockáztatni nincs érdekünkben és nem is szabad.

Ennélfogva azt javaslom, hogy méltóztassék a járulékokat 3°/_o-ról 4°/_o-ra emelni, amely esetben fél százalék a munkaadó, fél százalék a munkás terhére esnék a megosztás szerint. Hogy méltóztassék látni, mily csekély teher hárul az érdekeltségre, erre nézve kiszámítottam, hogy egy iparosra, aki 5 munkást foglalkoztat, összesen évi 40 korona többlet esik az 1°/_o-os kulcsemelésből, amelynek fele a munkaadót, fele a munkást terheli. Egy száz munkással bíró vállalatnál pedig az évi teher mindössze 900 korona, ami igazán nem játszik szerepet azzal a nagy kérdéssel szemben, amelyről itt szó van.

Nem ismeretlen előttem, t. ház, az a kérdés, amely e fél százalék és az 1°/_o körül az Állami Hivatal körében felmerült, amelynek aggálya van e tekintetben, vajjon a mostani 3°/_o nem jelent-e már 3°/_o-ot és hogy a mai törvényes helyzetből folyólag felemelheti-e a 4°/_o határon belül, vagyis egy százalék már 4°/_o százalék lenne.

Megvallom, erre a komplikált számítási kérdésre nem térnék rá, anná kevésbé, mert a 3°/_o-os álláspont szerintem nem is tartható fenn. Bátorkodom ugyanis a miniszter úr figyelmébe ajánlani, ha döntendő lesz e kérdésben, hogy az a kérdés, hogy a mai 3°/_o a 6- és 7-napos szolgáltatás, illetőleg járulékok következtében nem 3°/_o-e, az a kérdés egykönnyen nem dönthető el. Méltóztassék a miniszter úrnak számításba venni, igaz, nagy statisztikai munkát igényel azoknak a munkásoknak számát és fizetését, akik folyton üzemben vannak alkalmazva, a hét mind a hét napjára kapják a fizetésüket, ha ezeket kombinációba méltóztatik venni, akkor a mai járuléknak 3°/_o-os kiszámítása nem lesz többé tartható. De a felhatalmazás alapján méltóztassék magát ezen túltenni, és ha

4,5% jön is ki teóriában, mert csak teória marad, pénzben azért nem lesz több, mégis méltóztassék az 1% mellett dönteni nem lesz túlságos teher sem a munkaadóra, sem a munkásra.

Én eléggé ismerem Magyarország ipari osztályát, gyáriparát, tudom, ezt a terhet szívesen fogják a nagy céllal szemben vállalni, amelyről itt szó van. Azok a panaszok, amelyek a munkásbiztosítás ellen oly sokat hangoztattak, különösen kisiparoskörökben, felfújtt panaszok. Csak egy esetre méltóztassék emlékezni; mily országos mozgalom indult meg a kisipari balesetbiztosítási rettenetes megterhelhetőség tekintetében. Méltóztassék tudni, mennyit tesz Magyarország összes kisiparosságának balesetbiztosítási terhe? Háromszázezer koronát; az egész magyar kisiparos osztálynak az a része, amely balesetbiztosítás alá esik, ennyit fizet, ezért volt ez az óriási lárma, hogy mily súlyos terhet képez a munkásbiztosítási baleset ága a kisiparosokra.

Végezetül, t. ház, mondandóimnak a későbbi jövőnek, de nem távoli jövőnek fentartott két kérdést ajánlok még a t. miniszter úr figyelmébe, ismétlem, az anyasági biztosításon kívül, melylyel ma foglalkozni nem akarok. Az egyik amely nélkül véglegesen a betegsegélyezési intézményünket rendezhetni a jövőben nem fogjuk, a rokkantság esetére való biztosítás. (Halljuk!) A legnagyobb biztosítási ágazat, amely Németországban létezik, amely alá 16 millió német alattvaló esik ma már és ha a háború utáni súlyos helyzetét a betegsegélyezésnek meg akarjuk oldani, rokkantsági biztosítás nélkül helyesen és véglegesen megoldhatn, nem fogjuk.

Másik feladatunk és kötelességünk, t. ház, az, amelylyel tartozunk a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak nagy társadalmi osztályának, amely ma már egy nagy, intelligens, gazdasági és szociális hivatásának magaslatán álló társadalmi osztály. Be kell hoznunk nekünk is a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak nyugdíjbiztosítását kötelező alapon (Helyeslés.) Egyetlenegy fillér állami áldozat nélkül járna. Meg lehet oldani, csak elhatározás kell. Kötelezzük a munkaadókat arra, hogy ezzel az osztállyal szemben teljesítsék legalább is a rájuk tartozó kötelességüket. (Ugy van!)

Két idézettel végezem, t. ház, beszédemet, amely idézetek jellemzik a munkásbiztosítás jelentőségét, nemzeti, állami és gazdasági szempontból. Az egyik idézet egy francia tudósnak a német biztosításról mondott nyilatkozata, aki azt mondja, hogy »az a pénz, amelyet Németországban a munkásbiztosítási törvények végrehajtására kiadnak, ezer alakban tér vissza, családi boldogsággá lesz, egészséggé válik, emberi méltóság alakját ölti s egy erős, életképes Németországot teremt, amely örökkön-örökké fog élni.«

És hogy ez a francia mondás a franciák testén próbáltatik ki ma és hogy ebben a munkásbiztosításnak mily része van, arra nézve legyen szabad hivatkoznom egy német egyetemi tanárnak »Deutschlands Stellung in der Welt« című munkájából vett következő mondatára: »Ennek, t. i. a munkásbiztosításnak, köszönhető, hogy városaink ipari munkásságából ugyanoly képességű katonákat küldhettünk ellenségeink ellen, mint a falusi lakosságból. Ezek nemcsak testileg bizonyultak képeseknek az időjárás minden viszontagságának elviselésére, minden megerőltetés megbírására és a nélkülözés minden nyomorának bámulatos eltűrésére, hanem mindenekelőtt bámulatos módon állották meg a helyüket a nemzeti idegerő azon tömegpróbájában, amelyet a háború előidézett.

T. ház! A német birodalmi munkásbiztosító hivatal nagynevű elnöke egy előadásában nemrég Moltke tábornagnak a 66-iki háborúról mondott mondatát variálja, aki azt mondta, hogy az akkori háborút a néptanítók nyerték meg. Ő most azt mondja: a mostani háborút a néptanítók mellett a német munkásbiztosítás nyeri meg.

T. ház! Németországban 25 millió ember van baleset esetére, 18 millió betegség esetére, 16 millió rokkantság esetére biztosítva. Magyarországnak összesen 20 millió lakosságából, amely ma már sajnos, 19 millióra csökkent az utolsó két évben, 1,300.000 van a betegsegélyezésben, 960.000 a balesetbiztosításban.

Ha azt akarjuk, hogy egészséges munkásnemzedékkel bírjunk az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt, ha le akarjuk róni legelemibb kötelességünket a munkások osztályának milliói iránt, akiknek szociális helyzetéről nekünk és elsősorban a törvényhozásnak kell gondoskodnia, akkor a munkásbiztosítást fe kell karolnunk. Ajánlom ezt a tisztelt ház figyelmébe. (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Bródy Ernő: T. ház! Méltóztassék megengedni, hogy foglalkozzam az-
zal a szakasszal, amely engem nagy melegséggel tölt el, foglalkozzam a munkásbiztosítás kérdésével. (Halljuk! Halljuk! balfelől.) Engedjék meg, hogy én magam speciálisan külön örömmel adjak kifejezést afelett, hogy ez a javaslat idekerült. Ne méltóztassék szerénytelenségnek venni, ha felemlítem, hogy az indemnitási vita alkalmával bátor voltam azt a kérdést intézni a kereskedelmi miniszter úrhoz, hogy ő ezzel a törvényjavaslattal — a formáját nem mondtam meg, de a dolognak a lényege a fontos, amely a munkásbiztosítás kérdésre vonatkozik — még ezen ülészek alatt jöjjön ide. Ime a miniszter úr ennek a kérdésnek eleget tett: a törvényjavaslat itt van előttünk és a munkásbiztosításnak és az ahhoz fűződő nagy nemzeti érdekeknek kérdése ismét egy lépéssel haladt előre. Engedje meg tehát a t. képviselőház, hogy én külön örüljek ennek az alkalomnak és külön ünnepeljem azt a momentumot, amikor olyan kérdéseket, mint az anya- és csecsemővédelem kérdése, már úgyszólván félhivatalosan is az igen t. előadó úr is felvett az ő előadásába és egyáltalán magam részéről is teljesen szolidárisnak valljam magamat azokkal, amiket az igen t. előadó úr az ő igen szép és érdekes beszédében a munkásbiztosítás kérdéséről kifejtett.

Ennek kapcsán én is mindjárt rátérek arra a kérdésre, amely főleg Sztéryi József t. képviselőtársam beszédében kidomborodott, hogy tulajdonképpen a háború alatt a munkásbiztosítás jelentősége és fontossága óriási mértékben megnövekedett. Olyan feladatok várnak a munkásbiztosításra a háború alatt, de főleg a háború után, amelyek egész világosan mutatják, mily rendkívül fontos ezen intézmény életképességének biztosítása a nemzeti közérdek szempontjából. Mert ha nézem, hogy milyen feladatokat tölt be most már a háború alatt és különösen milyen feladatok várnak rá a háború után, ha nézem szerepét az anya- és csecsemővédelem terén, — majd később rá fogok térni arra, milyen rendkívül fontos szerepe van a tuberkulózis és a venereás betegségek megelőzése terén — ha látom azt, hogy pl. a lakásviszonyok terén is mennyire összefügg ez a kérdés a munkásbiztosítás kérdésével: akkor azt kell megállapítanom, hogy ennek a törvényhozásnak mindent el kell követnie abban az irányban, hogy ezt az intézményt erőssé, éppé és nagygyá tegye. (Élénk helyeslés a bal és szélsőbaloldalon.)

Talán nem fogom untatni a t. házat, ha legelső sorban az anya- és csecsemővédelem kérdésével foglalkozom, annál is inkább, mert maga ez a munkásbiztosítási törvény tulajdonképpen alapja annak, hogy ez a kérdés ma egyáltalában szóba kerülhet. Ma ez a munkásbiztosítási törvény, az 1907. évi törvény az alap, amelyből kiindulva, később azután ez az anyasági biztosítás nagyobb mértékben megvalósítható lesz.

Amikor az anya- és csecsemővédelem kérdésével foglalkozom, meg kell állapítanom, hogy itt tulajdonképpen három momentumra kell a fősúlyt fektetnünk, még pedig az anya állapotára a szülés előtt, a szülés alatt és a szülés után. Ez az a három momentum, amelyet meg kell ragadnunk és amelybe a további teendőket bele kell kapcsolnunk. A szülés előtt nagy fontossága van — már Sztéryi igen t. képviselőtársam is beszélt róla, de engedjék meg, hogy én is szóba hozzam — (Halljuk! Halljuk! balfelől.) annak a kérdésnek, hogy az az anya a terhesség utolsó idejében ne végezzen robotoló munkát. (Úgy van! balfelől.)

Nagy szükség van arra, hogy legyen egy bizonyos spácium az ő lebetegedése előtt, amikor az ő teste pihen és amikor pihenő állapotban hozza létre az ő magzatát. Ez nemcsak a humanizmus kérdése, hanem bizonyított, orvostudományilag megállapított tény az, hogy azok az anyák, akik az utolsó pillanatig dolgozva hozzák létre gyermeküket, sokkal egészségtelegebb gyermekeket hoztak napvilágra. (Úgy van! Úgy van! balfelől.) Megállapított tény az is, hogy nem a táplálás kevesbedése vagy hiánya teszi ezt, hanem maga az a tény, hogy az az anya az utolsó percig dolgozott. Ezáltal az a gyermek súlyban sokkal kisebb, koraszülés is gyakran bekövetkezik és az a kisebb gyermek már az életképesség

szempontjából is nem olyan, mintha olyan anya szülné, aki az utolsó időket nem kénytelen robotoló munkával eltölteni. (Úgy van! balfelől.)

Ez vonatkozik a szülés előtti állapotra. A szülés alatti állapotban szüksége van annak az anyának mindazokra a szerekre és eszközökre, amelyek lehetővé teszik, hogy azt a gyermeket emberhez méltó módon hozza a világra. A higiéné szempontja e legfőbb. A munkásbiztosító törvény 50. §-a e szempontból egészen kielégítő. Az megállapítja, hogy a biztosított tag kap gyermekágyi segélyt, gyógyszert, gyógyszerközöket, tehát a szükséges ellátást. Már most ezen törvény szerint a biztosított nő is kapott; hanem a kérdés most az, és ez a kérdés az igen tisztelt miniszter úrhoz, hogy ne csak a biztosított tagok kapjanak, hanem azok családtagjai is, t. i. a feleség és a hozzátartozók. Mert amint az előadó úr rámutatott, az a szám, mely a biztosított női tagokból kerül ki csekély. De ha számba vesszük a biztosítottak családtagjait is, akkor már sokkal nagyobb körzet részesíthető ezen támogatásban.

Az előadó úr beszédének az a része, mely e kérdéssel foglalkozik, benem azt a reményt kelti fel, hogy az igen tisztelt kereskedelemügyi kormány elhatározta magát s éppen arra kéri a felhatalmazást, — legalább remélem — hogy eltérhessen a mai állapottól s ezen új felhatalmazás alapján módot és eszközt nyerjen arra, hogy a hozzátartozókat is segélyben részesíthesse.

Itt Budapesten a kerületi munkásbiztosító pénztár e kérdésekben egy ankétet tartott s itt például kitűnt, hogy annak a szegény asszonynak, amikor ő ott a szülésnek isteni, magasztos, szent pillanatában vajudik, a legegyszerűbb és legtermészetesebb eszközök nincsenek a birtokában. Nincs meg pl. a szükséges szappan, nincs tiszta fehérnemű, amely arra való volna, hogy dezinficiálhasson, hogy a ragályos körülmények elimináltassanak ebből az aktusból.

Nagyfontosságú tehát a szülés alatt is ezen higiénikus szempontok megvalósítása, mert minden oly gyermek, aki megfelelő higiénikus módon és állapotban jön a világra, sokkal életképesebb s e szempontból sokkal többet jelent, mint az, aki e tulajdonokkal nem bír.

Már most fel kell említenem még a szülés utáni állapotot. (Halljuk! Halljuk!) Ugyebár a mai törvény szerint kap a biztosított tag gyermekágyi segélyt hat hétre. Igen kérem a kereskedelemügyi miniszter urat, hogy itt ne maradjon meg a biztosított nőknél, hanem terjessze ki ezt a családtagokra is. En minden további kiterjesztést a legnagyobb örömmel vennék, de ha pl. úgy kontemplálnék a segély, hogy mondjuk két héttel a szülés előtt ne kelljen az anyának munkába állnia, hat hétig a szülés után pedig gyermekágyi segélyt kapjon, akkor nagyjában eleget tennénk azon követelményeknek, melyek emberiségi és nemzetgazdasági szempontból itt támaszthatók.

Giesswein Sándor: Ez a minimum!

Bródy Ernő: Nagyon helyesen jegyzi meg t. képviselőtársam, hogy ez a minimum. Ámde, t. ház, még ez mind nem elegendő. Ma már, ha ezekről a kérdésekről van szó s ahol a szociális érzék megnyilatkozik, a szoptatási segély kérdése is előtérbe lép. Volt már alkalmam rámutatni, hogy az, vajjon az anya maga szoptat-e és mennyi ideig szoptat, mily nagyfontosságú a gyermek életképessége, megmaradása szempontjából. Az a gyermek, akit anyja, mondjuk, 9 hónapig szoptatott, valószínű, hogy megmarad; míg ellenben, aki nem is lát anyatejet vagy nagyon rövid ideig és csak olyan hamisított tejet kap, mint nálunk — fájdalom — szokás, az sokkal hamarabb költözik el ebből az árnyékvilágból s egyrészt ez a magyarázata annak a csecsemőhalandóságnak, amely nálunk oly horribilis méreteket ölt.

Már Sztéryi József t. képviselőtársam rámutatott, — de nem lehet erről a kérdéssel eleget beszélni s nem lehet eléggé hangoztatni és a köztudatba belevinni, hogy akkor csinálunk igazi nemzeti politikát, amidőn e kérdésekkel foglalkozunk, hogy ezektől függ Magyarország jövő épsége és boldogulása — hogy Németországban a háború kitörése után szoptatási segélyt is adtak. Ott a háború után a csecsemővédelem ügye következőképp alakult: a német birodalmi kormány elhatározta, hogy a hadbavonult vagy katonai szolgálat teljesítésében, vagy a kereseti foglalkozás újrakezdésében, halál, sebesülés, megbetegedés vagy hadifogságba jutás következtében akadályozott s katonai szolgálatuk megkezdése előtt bizonyos időn át biztosított egyének feleségének lebetegedése esetén birodalmi költségből fizet gyermekágyi segélyt és pedig 25 márkát egyszer s mindenkorra; a lebetegedés költségeihez további nyolc héten át napi egy márkát;

ügyszintén 10 márkáig terjedő hozzájárulást a bába- és orvosi költségekhez; végül a szoptatás tartamára a lebetegedéstől számított 12-ik hét lejártáig napi fél márkát. Alapos kilátás van arra, mondja a közlemény, hogy ez a birodalmi gyermekágyi segély, melyet a birodalmi kincstár a munkásbiztosító pénztárnak ízet, illetve megtérít, valamely alakban a háború után is fenn fog maradni.

Méltóztatik tehát látni, hogy 12 hétre ad a Németbirodalom szoptatási segélyt. Még messzebbre megy Ausztria egy csak a minap kelt, legeslegfrissebb kiadású rendeletben, abban, amelyet 1917. január 4-ikén bocsátottak ott ki s amely 9. §-ának 5. pontjában 26 heti szoptatási segély megadását teszi lehetővé. Méltóztassanak megengedni, hogy ugyancsak ebből az osztrák császári rendeletből idézzem azt az igen humánus részt, amely az I. fejezetben foglaltatik. Azt mondja ez (Olvassa): »Wöchnerinnen dürfen erst nach Verlauf von sechs Wochen nach ihrer Niederkunft zu regelmässigen gewerblichen Beschäftigungen verwendet werden.«

Tehát ez egyenesen eltiltja azt, hogy azok, akik gyermekágyban feküdtek, hat hétnél előbb munkába álljanak és megváltoztatja az ipartörvény vonatkozó rendelkezését.

Németország és Ausztria ilyen példákkal lebeg szemünk előtt. De hogy ez a kérdés mennyire kimeríthetetlen, és hogy ez minálunk is képezte már gondoskodás tárgyát, arra nézve méltóztassanak megengedni, hogy egy igen érdekes adatot idézzek. A Sztérényi-féle ipartörvénytervezet a 429. §-ában ezeket mondja (Olvassa): »Olyan nőalkalmazottaknak, akik saját csecsemőjüket szoptatják, naponként a munkaidő tartama alatt összesen egy órai idő engedélyezendő arra, hogy csecsemőjüket elláthassák s e célból a jelzett időre a telepről el is távozhassanak.«

Ez szól tehát azokról a munkásnőkről, akik dolgoznak; meg kívánja adni számukra annak lehetőségét, hogy dacára annak, hogy dolgoznak, mégis táplálhassák és szoptathassák gyermeküket. (Tovább olvassa): »Amennyiben a nőalkalmazott gyermekét a telepen kívánja szoptatni, a munkaadó e célra megfelelő, hideg időjárás esetén fűtött helyiséget tartozik kijelölni, ahol a csecsemő a munkaidő alatt is tartózkodhatik. A nőalkalmazott ezen szakaszban biztosított jogával, mely őt csecsemőjének betöltött hét hónapos koráig illeti meg, semmi irányban nem korlátozható. Köteles azonban a munkába állás alkalmával, illetőleg a gyermek születése után a szoptatásra választott időt a munkaadónak bejelenteni. A szoptatásra ezen szakasz alapján engedélyezett időre eső bér a munkabérből nem vonható le.«

Mint méltóztatnak látni, ez nagyon helyes, nagyon humánus rendelkezés. Ez lehetővé teszi azt, hogy az anya a hatheti kiméleti időn túl a munkahelyen is végezhesse anyai feladatát. Én azt hiszem, semmi akadályja nincs annak, hogy ezt az igen t. miniszter úr elrendelje és mindazoknak a munkaadóknak, akik ma nagy kereseteket tesznek zsebre, akiknek ez a háború nagy konjunktúrát jelent, örömmel kellene megragadniok az alkalmat, hogy a derék dolgozó nők számára biztosítsák, hogy emberi és anyai kötelességüket teljesíthessék. (Igaz! Ugy van! balfelől.)

Az anya- és csecsemővédelem terén, mint látjuk, igen sok feladata van a munkásbiztosításnak. Meg kell említenem, hogy a munkásbiztosító pénztárak Budapesten érintkezésbe léphetnek a Stefánia-szövetséggel, amely valóban mintaszerűen végzi feladatát. Ebben az egyesületben nem szavalnak, hanem cselekedet és egyénekenként igyekeznek e nehéz problémákat megoldani. Tauffer tanár mondta egyik előadásában, hogy mikor ezek a védőnők behozzák a maguk jelentéseit, a sok sablonos eset között nem hiányoznak a szivetrázó, a lélekemelő esetek. Amikor ilyen, mint a társadalmi egyesület áll ennek az ügynek szolgálatában, amely a legnagyobb elismerésre méltó módon teljesíti vállalt társadalmi kötelezettségét, akkor meg van adva rá a mód és alkalom, hogy a munkásbiztosítási intézménnyel kooperálva megtörténhessék mindaz a sok szép, jó és nemes dolog, ami ezen a téren feltétlenül kívánatos.

Méltóztassanak most már megengedni, hogy rátérjek a munkásbiztosítás intézményének egy másik nagy feladatára, amely már a háború előtt, de főleg a háború alatt jelentkezett. Nem más ez, mint az úgynevezett népbetegségek elleni küzdelem. A tuberkulózis és a venereás betegségek elleni küzdelem már most is a legnagyobb mértékben kell, hogy foglalkoztassa — és tényleg foglalkoztatja

is — a munkásbiztosító intézményeket. Mindent el kell követni, hogy ezeket az intézményeket e feladatuk helyes betöltéséhez segítsük.

A tuberkulózist illetőleg a háború elején az volt a nézet, hogy a tuberkulózisnak maga a háború nem árt. Akik bevonulnak, azok a friss, szabad levegőn visszanyerik a tüdejük épségét, egészségesek lesznek és tulajdonképpen alkalom adatik nekik arra, hogy szörnyű betegségeikből kiépüljenek.

Minél tovább tartott azonban a háború, annál inkább lohadt ez a remény. És amikor azután bekövetkezett a hó, a fagy, bekövetkeztek a nedves, esős napok, amikor az a tuberkulotikus beteg bekerült a lövészárokbba, akkor a baj ujjtan kitört. Ma az a helyzet, hogy a tuberkulotikus betegek száma sokkal nagyobb lett, mint amekkora volt békeidőben és maga a háború hozzájárult a tuberkulózis erősebb kifejlődéséhez.

Méltóztassanak most már megengedni, hogy reátérjek a venereás betegségekre. Köztudomású, hogy a venereás betegségek a háború alatt óriási mértékben megnövekedtek. Megnövekedett annak mind a két fajtája. A szifilisz egyrésztől, másrésztől a gonorrhéa betegségek sokkal nagyobb számban vannak jelenleg, mint ahogy az a békeidőben volt és sokkal súlyosabb veszedelmeket rejtenek magukban.

Súlyos veszedelmeket rejtenek magukban infekciózus természetüknél és annál fogva, hogy ilyen betegségben szenvedő gyermekeknek adnak létet vagy a meddőség állapotát hozzák létre. Mindent el kell tehát követni a venereás betegségek leküzdésére.

Méltóztassék megengedni, hogy ne csak általánosságban beszéljek ezekről a dolgokról, hanem konkrét adatokat hozzak fel. Itt van a kezemben dr. Hahn Dezsőnek, az Országos Munkásbiztosító Pénztár főorvosának tanulmánya erről a kérdéstről. Elmondja, hogyan él egy ilyen venerás beteg. (Olvassa): »Tessék elképzelni a proletár beteg anyának a sorsát, aki tömegszálláson lakik, ahol leány, gyermek, asszony egy szobában lakik vele. Vagy a betegnek súlyos heregyulladás van, vonszolja magát a szegény ember; vagy súlyos luesze van, vérszegény, sápadt és munkaképtelen, súlyos fejfájással, éjjel gyötrő fájdalmakkal. Amint megtudják a szálláson, hogy ebben a betegségben szenved, rögtön kiteszik. Ennek a betegségnek fertőző voltáról túlzott a felfogás a társadalom körében. A szegény ember erre hozzánk jön — t. i. az Országos Munkásbiztosító Pénztárhoz, — hogy helyezzük el a kórházba. Mi kórházi utalványt adunk neki, eljárunk a kórházban és nem tudjuk elhelyezni. Tapasztalatom az, hogy akárhány ilyen szegény fiatalember öngyilkosságának oka az, hogy heteken át vándorol kórházról kórházra és sehol sem veszik fel, lakást pedig nem kap.«

Igen, az ilyen betegnek el kell pusztulnia, mert lakásban nem türik meg, kórházban nem veszik fel. Mit csináljon? Kénytelen önmaga ellen fegyvert ragadni. Hát, t. ház, ezen az állapoton változtatni kell. Nem szabad ezeket a szegény embereket odáig jutni engedni, hogy lakás vagy kórházi ápolás híján a halálban keressenek menedéket. (Úgy van! Úgy van! a baloldalon.)

Azt hiszem, érdekli a t. házat a kérdés (Halljuk! Halljuk! a baloldalon.), hiszen annyi derék ember szenteli magát neki. Nagyon érdekes kérdés a kezelés kérdése. Méltóztatnak nagyon jól tudni, hogy sokan álszeméremből és azért is, mert a kezelés fájdalmas, nem kezeltek magukat. Az orvos feladata, hogy a beteget valósággal hipnotizálja és rábirja arra, hogy magát állandóan kezeltesse. Más betegségeknel a kezelés talán nem bir olyan óriási fontossággal; bizonyos ragályos és járványos betegségeknel a quarantainé-t kell alkalmazni; vannak azután betegségek, ahol oltással segítenek, ami szintén preventív rendszabály; de a venereás betegségeknel egyesegyedül a gyógyítás az, amely a járványokat megakadályozhatja. E kérdések kormánybiztosa, dr. Nékám egyetemi tanár igen érdekes kérdést vetett fel: a kényszerkezelés kérdését, amely Poroszországban meg is van, hogy t. i. az embereket, ha nem lehet dédelgetni és csalogatni, kényszeríteni kell arra, hogy magukat gyógyíttassák. Méltóztatnak tudni, hogy e bajok kezdő stádiumban sokkal könnyebben kezelhetők, mint később.

Későbbi stádiumban a kezelés sokkal fájdalmasabb s azonfelül ezen idő alatt a beteg sok mást inficiál. Nékám egyetemi tanár tehát felvetette a kényszerkezelés kérdését. Én ebbe a magam részéről nem szólok bele; én általában a szabadságnak a híve vagyok és nem vagyok szakértő ezekben a kérdésekben, de mint jellemző tünetet említem fel, hogy egy ilyen kiváló orvos azon gondolkodik, hogy nem volna-e célszerű a kényszerkezelés életbeléptetése.

Már most még egyet legyen szabad kiemelni: Az utóbbi időben Ehrlich tanár korszakos felfedezése folytán az embereket azzal a reménnyel lehet éltetni, hogy kigyógyulnak, a salvarsannal majdnem biztos eredményt lehet elérni. Ha a betegek tudják azt, hogy van olyan gyógyszer, amelynek segítségével meggyógyulhatnak, akkor az orvosoknak és a pénztáraknak mindent el kell követniök arra nézve, hogy ezeket az embereket a gyógyulás reményével magukhoz édesgessék: Török Lajos professzor, aki mint orvos és mint ember egyaránt kiváló, akinek nevét igazán öröm említeni, egy betegsegítő kórházban már meg is valószínűsített egy ilyen ellenőrző intézményt, minden embert, aki nem jön, felkerestet a lakásán és szelid kényszerrel igyekszik rábírni ezeket az embereket arra, hogy magukat kezeltesse. Vannak mások, akik iratoknak terjesztése által óhajtják elérni azt a célt, hogy a betegek felvilágosíttassanak és a kezeléssel még idejében gondoskodjanak.

Én mindenesetre a szóval való biztatást, a morális, etikai hatást helyesebbnek tartom, mint a nyomtatványok útján való kapacitációt. Az iskolákban azonban nyomtatvány útján és szóval is idejében foglalkozni kellene ezzel a kérdéssel, mert hiszen nagyon szomorú tapasztalat, hogy már egyes 14—15 éves gyermekek meg vannak fertőzve ilyen betegségekkel. Maguk az orvosok mondják, hogy a legszomorúbb, valóban szivettépő látvány, mikor egy ilyen 14 éves fiatal gyerek súlyos nemi betegséggel jelentkezik. Ha tehát idejében az iskola-orvosi intézmény megfelelő beállítása és fejlesztése által felvilágosítanánk a fiatalokat a várható következményekről, ha azokat eléjük tárjuk, ezzel is sokakat mentenénk meg és mindenesetre megtettünk volna a magunk részéről mindent, amit megtennünk lehet. (Helyeslés balfelől.) Végre is vannak javíthatatlan emberek és gyerekek, akiket nem lehet segíteni. Nekünk azonban mindenesetre meg kell nyugtatnunk a lelkiismeretünket, hogy mi a magunk részéről mindent elkövettünk arra, hogy a társadalmat ezen rettenetes csapástól megóvjuk. (Helyeslés balfelől.)

Méltóztassanak most már megengedni, t. ház, hogy okát és magyarázatát adjam annak, hogy tulajdonképpen miért foglalkoztam ezzel a kérdéssel ilyen hosszasan és behatóan a mostani törvényjavaslat tárgyalása alkalmával és hogy kimutassam, hogy mi a kapcsolat a betegsegélyző pénztárak intézménye és ezen betegségek leküzdése között.

Bocsánatot kérek, hogy ismét német példára hivatkozom. Németországban a katonai hatóságok a hazabocsátandó és nemi fertőzésen keresztülment és a katonai kórházakban gyógykezelés alatt állott katonákról jelentést tesznek annak a betegsegélyző pénztárnak vagy biztosító intézetnek, amelyhez az illető katona tartozik. A biztosító intézet vagy betegsegélyző pénztár által fentartott tanácsadóhely azután felügyeletet gyakorol az illető felett, hogy amíg szükségesnek mutatkozik, további kezelésben részesüljön.

Török Lajos professzor egy tanulmányában megemlíti, hogy Bissing, Belgium volt kormányzója, rendkívüli előrelátásról tett tanúságot, mikor annak a véleményének adott kifejezést, hogy a katonai hatóságok és a munkásbiztosító pénztárak közötti legszorosabb érintkezés kell hogy túl élje a háborút és kell, hogy a béke idejére is biztosíttassék a sikeres együttműködés. Az imént vázolt kapcsolatot a katonai orvosok, hatóságok és a nemi betegek számára szervezett tanácsadó-helyek között valóban a béke idejére is fenn kellene tartani.

T. képviselőház! Az én tiszteletteljes kérésem ezzel kapcsolatosan a kereskedelemügyi miniszter úrhoz az, méltóztassék intézkedni abban az irányban, hogy mindez nálunk is megtörténjék. Hogy a katonai hatóságok, a hadvezetőség lépjen érintkezésbe minálunk is a munkásbiztosító pénztárakkal, hogy amikor az a katona hazajön, ha nemi betegségben szenved, a biztosító pénztár erről értesülve legyen és megtehesse mindazokat az óvintézkedéseket, amely szükséges arra, hogy ennek a bajnak továbbterjedése megakadályoztassék és súlyosabbá fejlődésének eleje vétessék.

Németországban a Reichsversicherungsamt elnöke, dr. Kaufmann, aki a legelsőbb rangú szaktekintély, a már említett Bissingnek kezdeményezésére összeíratta ezeket az intézményeket és a meglévő betegsegélyző pénztárak közreműködésével és Kaufmann doktornak, a birodalmi biztosító hivatal elnökének bevonásával, a katonai hatóságok, a pénztárak, a biztosító intézetek és az orvosi kar képviselőinek jelenlétében alapos megbeszélés után részletesen megállapította a betegségek elleni akció vitelének módozatait.

Semmi mást nem kérek, t. képviselőház, mint hogy ezt a példát kövessük mi is. Azt hiszem, ennek nem lehet akadály, sőt bizonyára a hadvezetőség és maguk az egyes katonai hatóságok is örülni fognak ennek, mert lehet ugyan azt mondani, hogy az ilyen betegségeket tulajdonképpen a katonakórházakban kellene meggyógyítani, ez azonban lehetetlen, kivihetetlen dolog, mert, mint mindannyian tudjuk, ezek hosszadalmas betegségek, átlagos időtartama az ilyen bajnak két év, semmiképpen sem valószínű tehát, hogy a katonai kórházak, pláne a leszerelés után, még két évig ott tartásuk az illető beteg katonát. De szükség van erre az intézkedésre azért is, mert mikor a külső jelenségek elváltoznak és az úgynevezett tünetmentesség stádiuma beáll, sokan azt hiszik, hogy már teljesen megszűnt a baj, jóllehet csak lappang, csak időlegesen tünt el, később ismét kiújul és megtörténhetik, hogy egy ilyen stádiumban a beteget hazaküldik. Ez tág teret nyit az újabb fertőzés lehetőségére. Én tehát azt kérem, hogy minden oly esetben, amikor egy katona ilyen betegség ellen kezeltetik s a katonaságtól elkerül, amennyiben az a katona egyúttal betegsegélyző pénztári tag is, a pénztár értesíttessék, hogy tudomást vegyen annak a tagnak betegségéről és a maga preventív intézkedései, a maga profilaxisát szintén megtehesse ebben az ügyben.

Nagyon kérem ezért a mélyen t. kereskedelemügyi miniszter urat, méltóztassék megtenni a kezdeményezést abban az irányban, hogy a katonai hatóságok, a pénztárak, az orvosok ebben a kérdésben összejöjjenek, ankétet tartsanak, megbeszéljék a védekezés kivitelének módozatait, hogy ezáltal, amennyire lehet, útját vágjuk a rettenetes betegség továbbterjedésének. Ha ezt megtettük, akkor teljesítettük az ezen a téren reánk háruló feladatot. (Igaz! Úgy van! Helyeslés balfelől.)

T. képviselőház! Bocsánatot kérek, hogy talán egy kissé hosszasan vettem igénybe a t. ház türelmét, (Halljuk! Halljuk! balfelől.) de abban a véleményben vagyok, hogy ezekről a kérdésekről nem lehet eleget beszélni. A magyar képviselőháznak hozzá kell szoknia ahhoz, hogy ezentúl főleg szociális és gazdasági kérdésekről lesz itten szó. (Igaz! Úgy van! Helyeslés balfelől.) Azt hiszem valamennyien egyetértünk abban, hogy ez is a jövő nagy kérdései, nagy problémái közé tartozik s ma már bizonyára végét járja az a korszak, amikor az emberek csak úgy hasból nagy szónoklatokat vágtak ki s kezdődik az új korszak, amikor komoly kérdésekkel, komoly ideákkal a jövő nemzedék megóvása érdekében való komoly törekvésekkel foglalkozunk, amikor lelkiünket, szívünket adjuk oda azért, hogy e drága Magyarországot megtartsuk a maga eredeti rendeltetésének a jövő nemzedékek számára.

E szellemtől áthatva, most már legyen szabad magához a javaslatához is néhány megjegyzést tennem, melyek nem azokra a nagy elvi kérdésekre vonatkoznak, melyeket az előadó úr is említett: nem a centralizáció vagy decentralizáció kérdésére, nem az Állami Munkásbiztosítási Hivatal hatáskörének kérdésére. Hiszen az indemnitási vita alatt magam is arra kértem a t. miniszter urat, ne csináljon most reformot, mert meg kell várni a háború tanulságait; hát ha az fog kiderülni, hogy egyáltalán nem kell reform. Azok a kérdések is, amelyekről eddig szóltam, olyanok, amelyeket a háború hozott előtérbe, a reális élet kérdései, melyeken jóindulattal és szociális érzéssel, nem pedig paragrafusok gyártásával lehet segíteni.

Módosításaim közül, melyeket bátor leszek ajánlani, az első a legfontosabb. A törvényjavaslat 2. §-ának szövege szerint felhatalmaztatik a miniszter, hogy a betegségi segélyek dolgában a törvénytől és a pénztári alapszabályoktól eltérő rendelkezéseket is állapítson meg. Itt a behajtás módozatáról van szó, amelyek azokat a nagy hátralékokat idézték elő, amiről Sztérynyi t. képviselőtársam is beszélt. Már most nekem az volna a kérésem, hogy az e paragrafusban adott felhatalmazás terjesztessék ki a balesetbiztosításra is. Hiszen ez teljesen logikus. Ha megadatik ez a jog a betegségekre nézve, még inkább meg lehet adni a balesetbiztosításra nézve, ahol a járulékokat csak maguk a munkaadók fizetik, nem a munkások.

Nekem teljesen mindegy, akár kifejezetten bevesszük ezt a 2. §-ba, akár úgy, hogy a »segélyek« szó előtt kihagyjuk a »betegségi« szót. Én sohasem voltam a formák embere, engem csak a lényeg érdekel.

Majd a részletes tárgyalásnál be is fogom adni a módosítást, de már most akartam jelezni, hogy a t. miniszter úrnak ideje legyen konsziderálni a dolgot és ne mondhassa, hogy meglepetésszerűen adom be módosításomat.

Második kívánságom szintén a balesetbiztosítás keretébe tartozik. Azt óhajtom t. i., hogy az Országos Munkásbetegsegélyező Pénztár maga is tehessen balesetelhárító intézkedéseket. Ma ugyanis ilyeneket nem tehet. A törvény 183. §-a szerint ily ügyben fordulhat az iparhatósághoz, a minisztériumhoz, javaslatokat tehet, de maga nem intézkedhetik. Én tehát arra nézve fogok módosítást benyújtani, hogy a pénztár hatalmaztassék fel ily intézkedések megtételére s amennyiben a munkaadó ez intézkedéseket kifogásolja, joga legyen felebbezni az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz. Ha ez jóváhagyja az Országos Pénztár határozatát, a munkaadó köteles legyen az intézkedést végrehajtani.

Azt hiszem, ez a kérésem nagyon aktuális. Hiszen ma igen sok veszélyes üzem van, igen sok tanulatlan munkással. Hiszen a szakmunkások ma, tudjuk, nem állanak annyira rendelkezésre, hát pótolni kell őket onnan, ahonnan kapni lehet. Ezért szükséges, hogy egy feladatát lelkiismeretesen betöltő Országos Pénztár a balesetek elhárítása tekintetében először generálisan intézkedhessék, másodsor speciális, konkrét intézkedésekkel teremthessen jobb helyzetet.

Következő kérelmem a biztosítási kötelezettség megállapítására vonatkozik, E tárgyban mostan az Állami Munkásbiztosítási Hivatal működik, mint választott bíróság, aztán működik az Állami Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa, dönthet a kereskedelmi miniszter, dönthet a földművelésügyi miniszter, a királyi Kúria és a közigazgatási bíróság.

Ennyi fóruma van ennek az egyszerű kérdésnek a biztosítási kötelezettségnek megállapítására, ami bizonyára nincs a jogegység érdekében. Hisz e különböző fórumok egymással ellenkező határozatokat hozhatnak; a választott bíróság megítél a munkásnak bizonyos járadékot és azután a Kúria a végső fórumon kimondja, hogy a munkaadó nem köteles a biztosításra. Ezért kell a munkásbiztosítási kötelezettség egységes megállapítására egy fórumot megjelölni. Szerintem ez a munkásbiztosítási választott bíróság lehetne, felelősségben pedig az Állami Munkásbiztosítási Hivatal, mint választott bíróság, mert hiszen ez a választott bíróság foglalja magában a szakszerűségnek, a hozzáértésnek legtöbb elemét, ez lehet tehát leginkább hivatott arra, hogy a munkásbiztosítási kötelezettség kérdésében döntsön. Azt hiszem, annak sincs akadálya, hogy ebben a törvényjavaslatban ez a kérdés is megoldassék.

Szíves engedelmmel még egy kérdést hozok fel, amely az u. n. kórházi beutalásra vonatkozik. Az 1907. évi XIX. törvénycikknek 59. §-a állapítja meg a kórházi beutalás eseteit. T. i. az egész törvény szelleméből és rendelkezéseiből az folyik, hogy kórházba tulajdonképpen csak a munkásbiztosító pénztár beutalása alapján kerül a beteg, mert hiszen ezek a munkásbiztosító pénztárak egyezményben vannak bizonyos kórházakkal, amelyek olcsóbban látják el az ő szükségleteiket, stb., úgy, hogy abba a kórházba belekerül a beteg anélkül, hogy a pénztár tudná, s ez a pénztárra nézve megterhelést jelent. A közigazgatási bíróság egy ily kérdésben határozott és azt mondta, hogy ezek a költségek a pénztárt terhelik akkor is, ha a beteget nem a pénztár utalta be a kórházba, hanem a kórházi ápolás feltétlen szükséges volt.

Így mondja a törvény is. Most az a kérésem, hogy magát azt a kérdést, hogy a kórházi ápolásra feltétlenül szükség van-e, állapítsa meg maga a pénztár; hisz a pénztárnak megvannak a szükséges szervei, orvosi kara, tehát mindenféle címen hivatott és illetékes arra, hogy ő állapítsa ezt meg, mert ha ez nem így van, a prakszisban igen sokszor előfordulhat, hogy kórházba kerül az, akire nézve nem volna szükséges az a kórházi ápolás és a pénztárra nézve az súlyos megterhelést jelent. Kérésem tehát arra vonatkozik, hogy magának a pénztárnak adassék meg a jog és lehetőség ezen kórházi beutalás iránti intézkedésre.

Méltóztassék megengedni, hogy még egy kérdést hozzak itt szóba. (Halljuk!) Azt hiszem, nem látszom kicsinyesnek, mert igazán az ügy szeretete sarkal, annak sugallata alatt áliok és úgy vélem, nem esik terhére sem a t. háznak, sem a miniszter úrnak nem okozok vele kellemetlenséget, mert ezt igazán nem szándékozom tenni. Nagyra becsülöm a miniszter úrban azt a szociális érzéket, amelyet ismételtelen tanusított ezekben a kérdésekben. Az 1907. évi XIX. t.-c. 78. §-a vonatkozik az inasgyerekekre, az inasokra, a gyakornokokra. Megállapítja a 78. §, hogy az inasoknál a kártalanítás alapjául 300 korona szolgál. Ez nagyon kevés és teljességgel tarthatatlan, hogy a legmagasabb összeg, amely annál az inasgyereknél, aki egy balesetet szenved el, akármilyen történik is vele, a törvény alapján biztosítatik, csak 300 korona.

Annak idején, talán tíz év előtt ez megfelelő összegnek látszhatott, bár

akkor sem volt megfelelő összeg, de ma lehetetlen, hogy egy szegény inasgyerek, aki nem kap semmi fizetést, egész életén keresztül évenkénti 300 koronából tengesse életet. Én tehát azt kérem, — a t. miniszter úrra bízom az értékhatár megállapítását, de talán nem helytelen az az indítványom, — hogy legalább ezer korona állapítassék meg; ez talán méltányos és emberileg is számottevő összeg.

Ezek volnának azok a módosítások, amelyeket a 2. §-nál szándékozom előterjeszteni, vagy talán a t. miniszter úr vagy az előadó úr lesz kegyes ezeket a szövegezés szempontjából előterjeszteni, mert hiszen engem hiúsági kérdések nem bántanak, engem csak az ügy érdekel és az ügyszeretet vezet.

Amit most megjegyezni kívánok, az már nem módosítás, hanem az már tulajdonképpen a felhatalmazás keretén kívül esik, t. i. az 1907. évi XIX. t.-c. 10. §-a arról szól, hogy az állam a maga alkalmazottait, ha szolgálati rendtartásuk húsz héten át elismeri és kiutalja betegség esetén az ő fizetési járandóságukat kiveheti a munkásbiztosítási intézmény köréből. Az állam 1910-ben egy minisztertanácsi határozatával ki is vette ezeket. Most azt kérem az igen tisztelt miniszter úrtól, hogy méltóztassék ismét odahatni, hogy ezek visszakerüljenek a munkásbiztosítási pénztár tagjaiul és pedig azért, mert szolgálati rendtartásuk csak azt ismeri el, hogy húsz héten át fizetésük kijárjon, de a szükséges orvost, a szükséges gyógyellátást, a szükséges gyógyászati eszközöket és gyógyszereket nem szolgáltatja ki nekik, amit pedig a munkásbiztosítási intézmény megtesz.

És még egy igen nagy kérdést kell felemlítenem. Mig maga a szolgálati rendtartás csak az illető köztisztviselőről szól, a munkásbiztosítási intézmény gondoskodik az illető családtagjairól is. Itt van a dolog lényege. Annak a szegény kis alkalmazottnak, aki beleesik abba a keretbe, amelyben a munkásbiztosítási tagsági kötelezettség áll, megvan a maga orvosi ellátása és ha megvan az a reménysége, hogy családja el van látva orvosilag, akkor éppen a köztisztviselői kategóriának azt a legszánandóbb, legszerencsétlenebb elemét tesszük egészségi szempontból boldoggá, amely, ha magára van hagyatva, igazán nem tud magán segíteni. Mert egy szegény köztisztviselő tarthat-e orvost, fizetheti-e a patikát? Hiszen egy köztisztviselő családjában egyáltalán katasztrófa a betegség, (Ugy van! balfelől.) de nem egy szerény alkalmazott, hanem talán egy kúriai bírónak életében is, akinek életmódja és standardja krajcárra van kiszámítva. Hiszen az katasztrófa, ha ott valaki megbetegszik!

Méltóztassék már most elképzelni a helyzetet ez alacsonyabb kategóriában. Nem lehetséges az, nem engedhetjük azt; a magyar törvényhozás és kormány nem engedheti meg azt, hogy tisztviselője elpusztuljon, mert nem fizethette az orvost és a patikát! Ez embertelen eljárás volna, és miután megvan a mód arra, hogy ezen törvény 10. §-a alapján ők a munkásbiztosítás intézményének tagjai lehetnek, én azt kérem, hogy a változott időkre, a háborús állapotra és következményeire való tekintettel, azokra a szegény családtagokra tekintettel minisztertanácsi határozattal méltóztassék intézkedni az iránt, hogy a törvénynek és ezen intézménynek jótéteményeit ezek a szegény emberek is érezhesék. Ez a kérelmem volna még az igen tisztelt miniszter úrhoz. (Élénk helyeslés balfelől!)

Ezek után befejeztem hosszúra nyúlt beszédemet. (Halljuk! Halljuk!) Legnagyobb öröömre szolgál az, hogy e kérdésekkel e házban foglalkozhatom és ha látom, hogy a képviselőházban érdeklődés van e kérdések iránt. Megmondom, hogy különösen miért. Mert méltóztassék elhinni, Magyarországon nemcsak politikusok vannak, Magyarországon vannak nagy emberek a társadalomban, érző, lelkes, becsületes szívek, akik éjjelt-nappalt együvé tesznek, hogy egy ügynek szolgáljanak, dolgoznak, feláldozzák magukat, vannak orvosok, tudósok, hivatalnokok, intézmények vezetői, akik nem számítanak jutalomra, akik csak dolgoznak és elismerést nem kérve, könnyel küzdve végzik kötelességüket abban a szent tudatban, hogy annak a drága, szép országnak javáért fáradnak, hogy igyekeznek felépíteni a jövő Magyarországot, mert akkor, amikor van ebben a társadalomban egy réteg, amely a háborút arra használja ki, hogy a zsebeit megtöltse, van egy réteg, amely csak arra gondol, hogy a maga Mammonjának áldozzon és a pénz bálványát istenítse, akkor ezekre nem akarok gondolni, de gondolok a másik szektára, a nemeslelkűekre, a becsületesek és erényesek szektájára, akik egy ügyért: Magyarországot és a magyar nemzeti jövőért, az emberiség közérdekeiért, a maguk egész életének működését áldozzák és azt ezzel megszentelik. Kérem a magyar törvényhozást, hogy ezeket a jó embereket nemes munkájukban segítse. (Általános, élénk helyeslés. Taps a bal- és a szélsőbaloldalon. A szónokot számosan üdvözlök.)

1917. január 26-iki ülés.

Gr. Apponyi Albert: T. képviselőház! Rövid felszólalásommal kizárólag azokat a kérdéseket akarom érinteni, amiket már előttem maga az előadó úr említett — és beszédének ez a része valóban hálára kötelezte a képviselőházat, mert nem lehet ezeket a kérdéseket elég gyakran és elég behatóan fejtegetni — utána pedig Sztéryni József és Bródy Ernő t. képviselőtársam fejtettek ki oly szakszerűen és melegen. Az előttünk fekvő törvényjavaslatnak ebből a — hogy úgy mondjam — szociálpolitikai részéből én csak egy részletet akarok kiragadni, t. i. az anya- és csecsemővédelemre vonatkozó részt. (Halljuk! Halljuk!) Ezekről is már előbb nevezett t. képviselőtársaim Sztéryni József és Bródy Ernő, igen behatóan szólottak; mégis legyen szabad néhány vonással kiegészítenem az általuk festett képet és azokból bizonyos konkluziókat levonnom.

Az anya- és a csecsemővédelem kérdése egyáltalán minden körülmények között minden országnak, de különösen egy olyan országnak egyik legégetőbb kérdése, amelyben ezen a téren igen sötét állapotok állanak fenn. Ezeket a múlt ősszel elmondott beszédemben behatóan ismertettem. Nem akarok visszatérni, hiszen azon tény, hogy e tekintetben úgy a születési aránynak állandó csökkenése miatt, mint különösen a születési arány csökkenésével lépést nem tartó, illetve annak dacára is stacionáriusan nagyon magasan maradó csecsemőhalálozási százaléka miatt nálunk a helyzet képe kedvezőtlen, ennek a ténynek a megítélésében, gondolom, mindenki egyetért, valamint egyetértés van arra nézve is, hogy ez a kérdés beható kezelést, beható orvoslást igényel. (Úgy van!)

De ezek a bajok fokozódtak a háborús idők folytán, még pedig nemcsak abban az irányban, amelyben azok fokozása a háborúval, hogy úgy mondjam, szükségszerű összefüggésben van, hanem más irányban is. Szükségszerű okozati összefüggésben áll a háborúval a születések számának csökkenése, úgy hogy ezen a jelenségen nem volna miért megijedni, ezt nem lehetne kifogásolni, sőt szomorú erkölcsi jelenség volna, hogyha a háborús viszonyok és a házas, nős férfiak oly nagy részének távolléte nem csökkentené a születési arányszámot.

A számok e tekintetben a következők: (Halljuk! Halljuk!) 1914-ben 630.902 gyermek született, ami körülbelül megfelel a normálisnak, ami 630—650 ezer között oszcillál. Ugyanakkor 1914-ben a halálozás, nem a csecsemőhalálozás, de az egész ország lakosságában a halálozás 439.433-at tett ki. Tehát marad 194.969, körülbelül 200.000 plusz. A születések 200 ezerrel haladták túl a halálozások számát. Ez körülbelül a normális szám a mi népesedési mozgalmunkban az utolsó évtizedben.

1915-ben, az első teljesen háborús évben a születések 630 ezerről 423 ezerre csökkentek. Mondom, ez magában véve nem csodálatos, nem meglepő és nem is aggasztó jelenség. De ugyanakkor az általános polgári halálozás 461.972 volt, tehát nagyobb, mint az előző évben, mint 1914-ben, úgy hogy már ebben az esztendőben nem volt születési feleslegünk, hanem már minusz 36 ezerrel záródott le a népesedési mozgalom.

1916-ban a születések száma — ez csak hozzávetőleges szám, hiszen a kezembem nincsenek az adatok, hanem a statisztikai hivatalnak előzetes kimutatásai szerint körülbelül 290.900-re csökkent, a polgári halálozás pedig — tehát nem a harctéren elesettek száma — 360.000 volt. Itt tehát már 70.000 minuszt eredményezett ennek az esztendőnek népesedési mozgalmá.

Amire azonban különösen fel akarom hívni a t. ház figyelmét, ez az, hogy a csecsemőhalálozási százalék 1914-ben 19,7 volt, — ez is körülbelül megfelel annak a stagnáló 20% körül ingadozó arányszámnak, amely, sajnos, hazánkban létezik — 1915-ben 26,4%-ra emelkedett, 1916-ban némi javulás volt: 23% volt, ami még mindig magasabb, mint a rendes, önmagában is már nagyon magas arányszám. Itt tehát azzal a jelenséggel találkozunk, hogy a háború alatt a születési arányszámnak csökkenésével a csecsemőhalálozási arányszámnak emelkedése jár együtt. Ez az, ami nem szükséges, aminek nem kellett volna bekövetkezni Németországban ez nem következett be. Németországban ellenkezőleg, a német birodalmi kormány és az egyes német államok kormányai által mindjárt a háború kezdetétől fogva e tekintetben tett igen életbevágó intézkedések folytán eléretett az, hogy a csecsemőhalálozási arányszám a háború alatt csökkent; a német számok nincsenek most kezemnél, de láttam; megállapíthatom, mint kétségtelen tény, hogy a születési arányszám természetesen Németországban is alábbszállott. Ez az eredménye annak a rendszeres küzelemnek, amelyet e jelen-

séggel szemben a háború kitörése óta fokozottan a németországi összes tényezők folytattak, a Reichs-Wöchnerinnen-Hilfe és hasonló intézkedések útján, amelyeket fokozott mértékben léptettek életbe, amelyekről részben Sztéryny t. barátom is tegnapi beszédében beszámolt. Ezt a háborús jelenséget tehát nem lehet a háborúnak mint általános kalamitásnak kontójára könyvelni, hanem ez egyenesen a mi mulasztásunknak tudható be. (Úgy van! balfelől.)

E számok analizálása természetesen igen nagy nehézséggel jár. Semmi sem nehezebb, mint egy számadat előállításának tulajdonképeni okait kikutatni, különösen olyanénak, amelynél annyi mindentéle körülmény működik közre, mint a csecsemőhalálozás emelkedése vagy apadása. Mégis annyit, azt hiszem, meg lehet nagyjából állapítani, hogy a háborúval együttjárónál is fokozottabb csecsemőhalandósági arányszámnak mik voltak az okai. Azok az okok, amelyek működnek, ha ellenük erélyes küzdelem nem folyik: az orvoshány egyáltalában és ebből folyólag az illetékes kezelés nélkül végbemenő születéseknek nagyobb száma, kevesebb száma azoknak a gyermekeknek, csecsemőknek, akik orvosi kezelésben részesülnek. (Úgy van!) Hát az szintén talán olyan baj, amelyen kiadósan, teljesen segíteni nem lehet. De vannak más dolgok, amelyeken segíteni lehetne. Mert nem vélek tévedni, amidőn a csecsemőhalandóság terén beállott ezen, a szükségesnél sokkal nagyobb emelkedésnek egyik főokát a tejkérdésnek helytelen kezelésében keresem. (Úgy van!) Minden oldalról veszem a panaszokat orvosok és más illetékes körök részéről, hogy azok, akiknek elsősorban kell a tej, kellő mennyiségekhez hozzá nem juthatnak, holott mások, akik táplálékának kellemes és igen egészséges kiegészítése, de kiknek nem feltétlenül szükséges az élet fentartására, a tejnek bőségében vannak.

Tudom, hogy a tejkérdésnek helyes megoldása igen nagy nehézségekkel jár. A tejtermelés azon csökkenésével, amely nemcsak a háború első idejében a marha-állományval történt helytelen gazdálkodásban és tékozlásban, (Úgy van! balfelől.) hanem abban is nyert kifejezést, amit mindenki, akinek tejgazdasága van, tud, hogy erőtakarmány híján minden tejgazdaság tejhozama csökken, tehát a tejtermelés csekélyebb, mint rendesen. Ez egy okkal több, hogy azzal a lehetőleg gazdaságosan és észszerűen bánjunk és mindenáron biztosítsuk azt, hogy e rendelkezésünkre álló tejmennyiség mindenekelőtt azokhoz jusson el, akiknél az az élet fentartására szükséges. (Úgy van! balfelől.) Már pedig a szoptató anyának szüksége van tejre, mert ha nem jut kellő mennyiséghez, akkor nem tud a gyermeknek sem kellő mennyiségű anyatejet juttatni. A gyermeknek pedig szüksége van erre. Szüksége van az egy éven aluli csecsemőnek — úgy kell óhajtani — csak kivételes esetekben, mert az egy éven aluli csecsemőnek egyetlen helyes és megfelelő tápláléka az anyatej. De az egy éven felüli gyermeknek legalább a második évben is absolute szüksége van tejre; semmiféle táplálék azt kellőleg nem pótolhatja: szüksége van azonban, amint mondom, az egy éven alulinak is, azon kivételes esetekben, amelyekben anyatejhez nem tud jutni.

Már két éve, hogy felhívtam a kormány figyelmét e körülményre, annak absolute szükségességére, hogy az előállított tejmennyiségekkel szemben is ugyanaz a rekvizicionális és tejkvóta szerinti eljárás léptetessék életbe, amely egyéb élelmiszerekkel szemben jól, rosszul, de mégis elvileg és a szándék szerint folyamatban van. Figyelmeztetem arra, hogy nem helyes, ha az, aki történetesen tejet produkál és annak környezete épp oly bőségesen, épp oly korlátlanul élvezhessenek tejet és rendelkezhessenek vele, mint rendes időben, (Úgy van!) mikor ez rájuk nézve nem életszükség, holott nélkülözik azok, akikre nézve életszükséget képez.

Sajnálattal konstatalem, hogy e téren nem történt semmi. Némely dolog megtörtént, azt elismeréssel kell megállapítanom, amióta a Közélelmezési Hivatal felállítatott.

Végre megtörtént — végre — a városi kávéházi tejfogyasztásnak az a korlátozása, amelyet szintén már előbb hónapokon át sürgettem, amely mindenestre enyhített a helyzeten, de a tulajdonképeni döntő, a tulajdonképeni életbevágó intézkedés, (Úgy van! balfelől.) t. i. az országban előállított egész tejmennyiségnek rekvirálása és elsősorban ahhoz juttatása, akikre nézve fogyasztása életszükséglet, nem történt. Technikai nehézségekre hivatkoznak. Hát hiszen ez az egész szocialisztikus gazdálkodás, amelyre rá vagyunk utalva, amelyre a társadalom nem volt berendezve, igen nehéz, sok zökkenéssel, sok dögögéssel jár, sokakat kellemetlenül érint, de nem megoldhatatlan és ha egészen precizen nem

is oldatik meg, mégis a megoldásra irányuló komoly munka sokat javíthatna a helyzeten.

T. képviselőház! Én meg vagyok győződve, ámbár ezt számadatokkal nem tudom illusztrálni, de a dolog természete azt mondja, hogy ezek a számok, ez a relativ emelkedése a csecsemőhalandóságnak a háború alatt igen nagy részben a tejkérdés kezelésében történt mulasztásokra vezethető vissza (Úgy van! Úgy van! a baloldalon.) és azután arra is, hogy egyáltalán ebben a kérdésben a háború kezdetén semmiféle erélyes lépés nem történt, értem egyáltalán az anya- és csecsemőkérdést, hiszen most is a kezdetén vagyunk és mégis relativ javulást látunk 1915-ről 1916-ra, mert míg 1915-ben 26,4%-ra emelkedett a csecsemőhalandóság, addig 1916-ban 23%-ra süllyedt le. Szomorú dolog, hogy ezt a 23%-ot mint javulási tünetet kell bemutatnom, de ez a relativ javulás talán annak tulajdonítható, hogy 1915-ről 1916-ra már megindult az anya- és csecsemővédő akció és bár a kezdetén vagyunk, mégis a fővárosban és némely vidéki városban meglehetősen tevékenységet fejtett ki és a kormány részéről is e tekintetben az utolsó évben nagyobb tevékenységet tapasztaltunk.

Ezek az adatok arra intenek minket, hogy nem lehet sokat késni az anya- és csecsemővédelem terén teendő intézkedésekkel, hanem, hogy azok a leg-sürgősebb feladatot képezik, amelynek terén addig is, amíg az egész rendszert kiépíthetjük, a tapasztalat által megmutatott, esetről-esetre való és egyes különösen égető jelenségekre szorítkozó orvoslással kell operálnunk. Ezek közül kiemelem különösen éppen a terhes nőknek és a szoptató nőknek nyújtandó segélyek kérdését, azt, amivel Németországban olyan rendkívüli eredményt értek el. Gyökeres segítséget azonban ezen a téren nem tudok elképzelni más irányban, mint az általános kötelező anyasági biztosítás alapján, (Élénk helyeslés a baloldalon.) amelyet meg kell oldani az általános betegség és baleset esetére való biztosítás keretében, amely biztosítás nem maradhat meg abban a szűk körben, ahol az eddigi törvények szerint mozog, hanem népünknek abszolút joga, hogy ennek a szociális biztosításnak jótéteményeiben részesüljenek mindazok, akik a szociális biztosításra rászorulnak, tekintet nélkül arra, hogy ipari vagy gazdasági foglalkozást üznek-e, (Általános helyeslés.) és az ezzel összekötött szociális terheket viselniük kell mindazoknak, akik, hogy a rendes szójárást használjam, a munkaadó osztályhoz tartoznak, akár az ipar és kereskedelem, akár a mezőgazdaság terén működjenek és legyenek ebben a kedvező helyzetben. (Általános helyeslés.)

Tudom, hogy a belügyminiszter úr, mikor ezt a kérdést a múlt ősszel szóba hozta, igen meleg rokonszenvvel nyilatkozott az egész ügyről, de hozzátette, hogy olyan nagy dolgot, mint amilyen az általános anyasági biztosítás, azt hiszem, ezt a részletet ragadtuk ki akkor az egész betegség esérére való biztosítás köréből, ilyen nagy terhet, hogy az ország vállalhat-e, azért a kezességet nem veszi magára.

T. ház! Hogy a teher mekkora lesz, arról én hozzávetőleges számokat sem mondhatok. Az előadó úr tegnapi beszédéből azonban kivehető, hogy a biztosítási díjak megfelelő megállapításával ezt a terhet csökkenteni lehet, anélkül hogy a biztosítottakra számbavehető, nehezen elviselhető terhet rónánk. De akármit legyen, ez nem tartozik azokhoz a kérdésekhez, amelyeknél gondolkozni lehet afölött, hogy megoldhatók-e vagy sem. (Úgy van! Úgy van! a baloldalon.)

Ha ma, a háború alatt valamely döntő természetű hadművelet megújításáról van szó, akkor a pénzügyminiszter úr és a kormány nem fog előállhatni azzal, hogy nincs pénz azoknak az új ágyúknak az elkészítésére, amelyek szükségesek, mert mikor a nemzet oda jutott, oda van szorítva, hogy saját fenmaradásáért élet-halálharcot kell folytatnia, akkor ennek az élet-halálharcnak szükséges eszközeit elő kell teremteni. Nos hát, mélyen tisztelt t. képviselőház, merem ki-mondani, hogy abban a harctereken vívott élet-halálharcban hiába védekezünk sikeresen, hiába győzünk, ha elveszítjük azt a csatát, amely a népesedési mozgalom terén folytatódik. (Igaz! Úgy van! a baloldalon.) Hiába győzünk, ha a többi versenyző államokkal lépést tartó gyorsaságban nem tudjuk rekonstruálni nemzetünknek azt a megtámadott népességi tőkéjét, ha annak hézagait betölteni nem tudjuk. E tekintetben az abszolút szükséges intézkedéseket megtenni éppen olyan kételyt nem engedő kategórikus imperativusza a nemzeti lét követelményének, mint amilyen kategórikus imperativusz volna egy, mondjuk, a harctéren készülő döntő hadműveletekhez szükséges pénzügyi eszközök előállítása. Pedig, t. ház, nem tudjuk a kérdést megoldani az anyasági biztosításnak az egész vonalon való kötelező szervezése nélkül, nem tudjuk megoldani, mert mindig vissza kell térnem

arra, hogy a csecsemővédelem, a csecsemőhalálozás elleni küzdelem az anyavédelemnél kezdődik. Minden egyes szülés nemcsak annak a gyermeknek a szempontjából fontos, aki akkor születik, de minden egyes szülés megalapozza — jól vagy rosszul — a következő születeket is. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.)

Ha azt kívánjuk, hogy a magyar nők képesek legyenek a nemzetet több egészséges gyermekkel megajándékozni, akkor arról kell gondoskodni, hogy egy szülés ne pusztítsa az ő szervezetüket akként, hogy azontúl egészséges, erőteljes gyermek szülésére képtelenné vagy kevéssé képesé váljanak. Ez elemi igazság, amely elől nem lehet elzárkózni. És a nagy csecsemőhalandóságnak egyik oka azok a rendkívüli kezdetleges, rendkívüli kedvezőtlen, azok előtt, akik a részleteket ismerik, valóban fölháborító körülmények, amelyekben népünk szegényebb rétegei nagy részénél a születek lefolynak. Ha a humanizmus, az emberszeretet nem visz minket arra, hogy ezeken a bajokon feltétlenül segítsünk, akkor kell, hogy a nemzet fentartásának rideg, észszerű számításra alapuló parancsa vigyen minket arra. (Ugy van! Ugy van! a baloldalon.) Az anyasági biztosítás nélkül nem tudjuk az anyáknak nagy tömegét abba a helyzetbe hozni, hogy a születek a lehető legkedvezőbb körülmények közt történjenek s ha a születek nem történnek kedvező körülmények közt, akkor a további népszaporodásnak útját állják és akkor nem kapjuk azt a népességi egészséges, erőteljes fölösleget, amelyre szükségünk van, hogy a háború által népünkön ejtett sebeket kiheverjük.

É napokban lesz szerencsém a t. háznak átadni annak a szövetségnek, melynek élén állok, a Stefánia-szövetségnek kérvényét, (Éljenzés a baloldalon.) az anyasági biztosítás tekintetében. Gondoskodni fogok arról, hogy e kérvény, melyet egyik legkiválóbb szakemberünk készített és ruházott fel gazdagon adatokkal, minden képviselőtársam kezébe jusson. Én arra kérem t. képviselőtársaimat, legyenek szívesek azt elolvasni, megfontolás tárgyává tenni és elteni az abban vázolt helyzettel. Járuljanak hozzá, hogy teremtsük meg azt a közvéleményt, melyre szükség van e téren, mely minden tényezőtől, kormánytól, törvényhozástól és társadalomtól megköveteli, hogy a maga keretében teljesítse kötelességét, hogy e feladatot olyannak fogja fel, amely semmi feltételhez nem köthető, amelyet mindenáron meg kell oldani. Mert ismétlem, nemzetünk jövője épp úgy függ e feladat helyes megoldásától, mint a harctéri helyzet kedvező alakulásától.

Ezeket a t. ház figyelmébe ajánlva, vissza kell térnem arra, hogy a bevezetőleg elmondott hiányosságok miatt magához a törvényjavaslathoz nem járulhatok hozzá. (Élénk helyeslés és tetszés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Földes Béla: T. ház! A népességi politikának azon részletkérdése, amelyvel gróf Apponyi Albert t. barátom behatóan és lelkesedéssel foglalkozott, olyan természetű, hogy azt hiszem, e vitában lehetetlen e kérdés további tárgyalását mellőzni. Én is bátor leszek megjegyzéseim során e kérdéssel foglalkozni, de már most is fel szeretném használni azt a hangulatot, melyet e beszéd a képviselőház minden egyes tagjában keltett, arra, hogy mintegy buzdításként elmondjam azt, ami a népességi politika tekintetében a német birodalmi tanács részéről történt. (Halljuk! Halljuk!)

Mindenkinek, aki a magyar nemzet jövőjével foglalkozik, tisztában kell lennie azzal, hogy a népességi szaporodás és a népesség fizikai jólétének emelése elsősorú kérdés. Minden eredmény, amelyet elérünk a közigazgatás bármely részében, 50%-ot veszít értékében, ha a népesség állományát nem tudjuk kiegészíteni és oly fizikai, erkölcsi, szellemi és gazdasági helyzetbe juttatni, hogy képes legyen kifejteni azt az erőt, amelyre a magyar nemzetnek további haladásához szüksége van. Ezt érezték minden államban mindazok az államférfiak, akik a politikai kérdésekkel komolyan foglalkoznak. A német birodalmi tanács e kérdések tárgyalására bizottságot küldött ki. A bizottságok ugyan néha csak arra valók, hogy a kérdéseket eltemessék, de a német birodalmi tanács működése mindenkit, aki azt ismeri, megnyugtathat aziránt, hogy e bizottság komolyan fogja venni feladatát.

Ez a gondolom, 22—24 tagú bizottság már dolgozott is. E munkálkodásnak egyelőre az volt az eredménye, hogy pontos statisztikai felvétel elrendelését mondták ki, de különösen azt a kérdést karolták fel, amely tegnap itt is érintett: a nemi betegségek terjedésének megakadályozását. E betegségek visszahatása a népesség egészségére a legnagyobb veszedelem, amely a háború befejezése után fenyeget. Ezért a bizottság egy igen radikális lépésre határozta el magát. Tudjuk, hogy az állam bizonyos esetekben, ahol fontos államérdekek forognak fenn, oly ügyekben is büntetőjogi szankciót mondhat ki, melyek az-

is oldatik meg, mégis a megoldásra irányuló komoly munka sokat javíthatna a helyzeten.

T. képviselőház! Én meg vagyok győződve, ámbár ezt számadatokkal nem tudom illusztrálni, de a dolog természete azt mondja, hogy ezek a számok, ez a relativ emelkedése a csecsemőhalandóságnak a háború alatt igen nagy részben a tejkérdés kezelésében történt mulasztásokra vezethető vissza (Úgy van! Úgy van! a baloldalon.) és azután arra is, hogy egyáltalán ebben a kérdésben a háború kezdetén semmiféle erélyes lépés nem történt, értem egyáltalán az anya- és csecsemőkérdést, hiszen most is a kezdetén vagyunk és mégis relativ javulást látunk 1915-ről 1916-ra, mert míg 1915-ben 26,4%-ra emelkedett a csecsemőhalandóság, addig 1916-ban 23%-ra süllyedt le. Szomorú dolog, hogy ezt a 23%-ot mint javulási tünetet kell bemutatnom, de ez a relativ javulás talán annak tulajdonítható, hogy 1915-ről 1916-ra már megindult az anya- és csecsemővédő akció és bár a kezdetén vagyunk, mégis a fővárosban és némely vidéki városban meglehetősen tevékenységet fejtett ki és a kormány részéről is e tekintetben az utolsó évben nagyobb tevékenységet tapasztaltunk.

Ezek az adatok arra intenek minket, hogy nem lehet sokat késni az anya- és csecsemővédelem terén teendő intézkedésekkel, hanem, hogy azok a leg-sürgősebb feladatot képezik, amelynek terén addig is, amíg az egész rendszert kiépíthetjük, a tapasztalat által megmutatott, esetről-esetre való és egyes különösen égető jelenségekre szorító orvoslással kell operálnunk. Ezek közül kiemelem különösen éppen a terhes nőknek és a szoptató nőknek nyújtandó segélyek kérdését, azt, amivel Németországban olyan rendkívüli eredményt értek el. Gyökeres segítséget azonban ezen a téren nem tudok elképzelni más irányban, mint az általános kötelező anyasági biztosítás alapján, (Élénk helyeslés a baloldalon.) amelyet meg kell oldani az általános betegség és baleset esetére való biztosítás keretében, amely biztosítás nem maradhat meg abban a szűk körben, ahol az eddigi törvények szerint mozog, hanem népünknek abszolút joga, hogy ennek a szociális biztosításnak jótéteményeiben részesüljenek mindazok, akik a szociális biztosításra rászorulnak, tekintet nélkül arra, hogy ipari vagy gazdasági foglalkozást üznek-e, (Általános helyeslés.) és az ezzel összekötött szociális terheket viselniük kell mindazoknak, akik, hogy a rendes szójárást használjam, a munkaadó osztályhoz tartoznak, akár az ipar és kereskedelem, akár a mezőgazdaság terén működjenek és legyenek ebben a kedvező helyzetben. (Általános helyeslés.)

Tudom, hogy a belügyminiszter úr, mikor ezt a kérdést a múlt ősszel szóba hozta, igen meleg rokonszenvvel nyilatkozott az egész ügyről, de hozzátette, hogy olyan nagy dolgot, mint amilyen az általános anyasági biztosítás, azt hiszem, ezt a részletet ragadtuk ki akkor az egész betegség esérére való biztosítás köréből, ilyen nagy terhet, hogy az ország vállalhat-e, azért a kezességet nem veszi magára.

T. ház! Hogy a teher mekkora lesz, arról én hozzávetőleges számokat sem mondhatok. Az előadó úr tegnapi beszédéből azonban kivehető, hogy a biztosítási díjak megfelelő megállapításával ezt a terhet csökkenteni lehet, anélkül hogy a biztosítottakra számbavehető, nehezen elviselhető terhet rónánk. De akármi legyen, ez nem tartozik azokhoz a kérdésekhez, amelyeknél gondolkozni lehet afölött, hogy megoldhatók-e vagy sem. (Úgy van! Úgy van! a baloldalon.)

Ha ma, a háború alatt valamely döntő természetű hadművelet megújításáról van szó, akkor a pénzügyminiszter úr és a kormány nem fog előállhatni azzal, hogy nincs pénz azoknak az új ágyúknak az elkészítésére, amelyek szükségesek, mert mikor a nemzet oda jutott, oda van szorítva, hogy saját fenmaradásáért élet-halálharcot kell folytatnia, akkor ennek az élet-halálharcnak szükséges eszközeit elő kell teremteni. Nos hát, mélyen tisztelt t. képviselőház, merem ki-mondani, hogy abban a harctereken vívott élet-halálharcban hiába védekezünk sikeresen, hiába győzünk, ha elveszítjük azt a csatát, amely a népesedési mozgalom terén folytattatik. (Igaz! Úgy van! a baloldalon.) Hiába győzünk, ha a többi versenyző államokkal lépést tartó gyorsaságban nem tudjuk rekonstruálni nemzetünknek azt a megtámadott népességi tőkéjét, ha annak hézagait betölteni nem tudjuk. E tekintetben az abszolút szükséges intézkedéseket megtenni éppen olyan kételyt nem engedő kategórikus imperativusza a nemzeti lét követelményének, mint amilyen kategórikus imperativusz volna egy, mondjuk, a harctéren készülő döntő hadműveletekhez szükséges pénzügyi eszközök előállítása. Pedig, t. ház, nem tudjuk a kérdést megoldani az anyasági biztosításnak az egész vonalon való kötelező szervezése nélkül, nem tudjuk megoldani, mert mindig vissza kell térnem

arra, hogy a csecsemővédelem, a csecsemőhalálozás elleni küzdelem az anyavédelemnél kezdődik. Minden egyes szülés nemcsak annak a gyermeknek a szempontjából fontos, aki akkor születik, de minden egyes szülés megalapozza — jól vagy rosszul — a következő születeket is. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.)

Ha azt kívánjuk, hogy a magyar nők képesek legyenek a nemzetet több egészséges gyermekkel megajándékozni, akkor arról kell gondoskodni, hogy egy szülés ne pusztítsa az ő szervezetüket akként, hogy azontúl egészséges, erőteljes gyermek szülésére képtelenné vagy kevéssé képesekké váljanak. Ez elemi igazság, amely elől nem lehet elzárkózni. És a nagy csecsemőhalandóságnak egyik oka azok a rendkívüli kezdetleges, rendkívüli kedvezőtlen, azok előtt, akik a részleteket ismerik, valóban fölháborító körülmények, amelyekben népünk szegényebb rétegei nagy részénél a születek lefolynak. Ha a humanizmus, az emberszeretet nem visz minket arra, hogy ezeken a bajokon feltétlenül segítsünk, akkor kell, hogy a nemzet fentartásának rideg, észszerű számításra alapuló parancsa vigyen minket arra. (Ugy van! Ugy van! a baloldalon.) Az anyasági biztosítás nélkül nem tudjuk az anyáknak nagy tömegét abba a helyzetbe hozni, hogy a születek a lehető legkedvezőbb körülmények közt történjenek s ha a születek nem történnek kedvező körülmények közt, akkor a további népszaporodásnak útját állják és akkor nem kapjuk azt a népességi egészséges, erőteljes fölösleget, amelyre szükségünk van, hogy a háború által népünkön ejtett sebeket kiheverjük.

É napokban lesz szerencsém a t. háznak átadni annak a szövetségnek, melynek élén állok, a Stefánia-szövetségnek kérvényét, (Éljenzés a baloldalon.) az anyasági biztosítás tekintetében. Gondoskodni fogok arról, hogy e kérvény, melyet egyik legkiválóbb szakemberünk készített és ruházott fel gazdagon adatokkal, minden képviselőtársam kezébe jusson. Én arra kérem t. képviselőtársaimat, legyenek szivesek azt elolvasni, megfontolás tárgyává tenni és elteni az abban vázolt helyzettel. Járuljanak hozzá, hogy teremtsük meg azt a közvéleményt, melyre szükség van e téren, mely minden tényezőtől, kormánytól, törvényhozástól és társadalomtól megköveteli, hogy a maga keretében teljesítse kötelességét, hogy e feladatot olyannak fogja fel, amely semmi feltételhez nem köthető, amelyet mindenáron meg kell oldani. Mert ismétlem, nemzetünk jövője épp úgy függ e feladat helyes megoldásától, mint a harctéri helyzet kedvező alakulásától.

Ezeket a t. ház figyelmébe ajánlva, vissza kell térnem arra, hogy a bevezetőleg elmondott hiányosságok miatt magához a törvényjavaslathoz nem járulhatok hozzá. (Élénk helyeslés és tetszés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Földes Béla: T. ház! A népességi politikának azon részletkérdése, amelylyel gróf Apponyi Albert t. barátom behatóan és lelkesedéssel foglalkozott, olyan természetű, hogy azt hiszem, e vitában lehetetlen e kérdés további tárgyalását mellőzni. Én is bátor leszek megjegyzéseim során e kérdéssel foglalkozni, de már most is fel szeretném használni azt a hangulatot, melyet e beszéd a képviselőház minden egyes tagjában keltett, arra, hogy mintegy buzdításként elmondjam azt, ami a népességi politika tekintetében a német birodalmi tanács részéről történt. (Halljuk! Halljuk!)

Mindenkinek, aki a magyar nemzet jövőjével foglalkozik, tisztában kell lennie azzal, hogy a népességi szaporodás és a népesség fizikai jólétének emelése elsőrangú kérdés. Minden eredmény, amelyet elérünk a közigazgatás bármely részében, 50%-ot veszít értékében, ha a népesség állományát nem tudjuk kiegészíteni és oly fizikai, erkölcsi, szellemi és gazdasági helyzetbe juttatni, hogy képes legyen kifejteni azt az erőt, amelyre a magyar nemzetnek további haladásához szüksége van. Ezt érezték minden államban mindazok az államférfiak, akik a politikai kérdésekkel komolyan foglalkoznak. A német birodalmi tanács e kérdések tárgyalására bizottságot küldött ki. A bizottságok ugyan néha csak arra valók, hogy a kérdéseket eltemessék, de a német birodalmi tanács működése mindenkit, aki azt ismeri, megnyugtathat aziránt, hogy e bizottság komolyan fogja venni feladatát.

Ez a gondolom, 22—24 tagú bizottság már dolgozott is. E munkálkodásnak egyelőre az volt az eredménye, hogy pontos statisztikai felvétel elrendelését mondták ki, de különösen azt a kérdést karolták fel, amely tegnap itt is érintett: a nemi betegségek terjedésének megakadályozását. E betegségek visszahatása a népesség egészségére a legnagyobb veszedelem, amely a háború befejezése után fenyeget. Ezért a bizottság egy igen radikális lépésre határozta el magát. Tudjuk, hogy az állam bizonyos esetekben, ahol fontos államérdekek forognak fenn, oly ügyekben is büntetőjogi szankciót mondhat ki, melyek az-

előtt, évtizedeken vagy századokon át ezzel nem bírtak, hanem tisztán a magánjog körébe voltak utalva. Ilyen volt pl. az uzsora kérdése, melybe az állam nem avatkozott, vagy a törvényszerű progenitura kérdése. A határ tehát meglehetősen mozgó; oly ügyek, melyek ma csak magánjog szempontjából bíráltnak el, holnap már büntetőjogi szankcióval bírhatnak. A német Reichsrath bizottsága most azt a propozíciót teszi, hogy a nemi betegségeket be kell jelenteni és a bejelentés elmulasztásának büntetőjogi szankciója legyen. Ez volt az eredmény, melyet a bizottság egyelőre elért.

A népességi politika kérdésével majd később akarok, bár csak röviden, foglalkozni, most csak az előttünk levő törvényjavaslat más vonatkozásairól kívánok nyilatkozni. Az ellenzék szónokai ezt a javaslatot, mindenki el fogja ismerni, tárgyilagosan bírálták, igazságosan elismerték annak egyes jó oldalait, de rá kellett mutatniok arra is, hogy igen nagy veszélyeket rejt magában, kivált alkotmányjogi szempontból. A szociálpolitikus örül a 2. §-nak, de az alkotmányjogász megdöbben azon, amit az 1. §. tartalmaz, úgy hogy azt mondhatnám, amit a szociálpolitikai vámon nyerünk, elvesztjük az alkotmánypolitikai révén. Ezt az egész javaslatot az ő rendkívüli intézkedéseivel úgy lehetne jellemezni, hogy a kivételes intézkedésekről szól, mert itt már a kivételek a cubusra vannak emelve, úgy hogy a kivétel szabály lesz és a szabály kivétel. De nem akarok a törvényjavaslat e részeivel behatóan foglalkozni, hanem elsősorban a 2. §. érdekel.

A javaslat 2. §-ával azért akarok különösen foglalkozni, mert annak meszszebbmenő kihatása van a nemzet szociálpolitikai alakulására. Azt hiszem, senkinek sem lehet kétsége aziránt, hogy a nemzet regenerációjában a legnagyobb szerepet fogja játszani az a két erő, amely a magyar földben és a magyar munkában rejlik. Ha nem tudjuk azt az őserőt, amelyet ez a kettő rejt magában, kellően értékesíteni, akkor lehetetlen lesz elviselni azokat az óriási terheket, amelyekkel a háború hosszú tartama, de általában egész természete, egész technikai berendezése jár. Ha ellenkezőleg ezt a két erőt kellően felhasználjuk és a hatékonyságnak, a funkcionálásnak legmagasabb fokára tudjuk vinni, akkor viszont merem állítani, hogy bár a háború által okozott terhek hatásait soká nyomasztólag fogjuk érezni, de azért azok a nemzetnek — ugyan lassú — haladását veszélyeztetni nem fogják.

Kétséget nem szenved tehát, hogy a törvényhozásnak már a jövő szempontjából is foglalkoznia kell mindazokkal a kérdésekkel, amelyek a munkapolitika vagy, mondjuk, a szociálpolitika körébe tartoznak. Legyen szabad megjegyeznem, hogy annak a közigazgatási körnek az alakulása, amely nálunk elsősorban a kereskedelemügyi minisztérium hatáskörébe tartozik, a háború következtében igen furcsa szimptomákat és jelenségeket mutat. Idetartozik elsősorban az a jelenség, hogy a háború kitörése alkalmával mindannyian — nemcsak nálunk, hanem másutt is — nagyon is tartottunk attól, hogy igen nagymérvű és intenzív munkanélküliség fog bekövetkezni. Amint általában sok gazdasági jelenséget helytelenül és túlsötéten projiciáltak, mert hiszen kellemesen emlékezhetünk meg arról, hogy sok hátrány, amelyet a háború kitérésével kapcsolatba hoztak, be nem következett, úgy a munkanélküliség sem következett be és mi, akik a hadsegélyező-bizottság keretében többen foglalkoztunk a munkanélküliség kérdésével, abban a kellemes helyzetben voltunk, hogy tevékenységünket hosszú időre beszüntethettük, mert nemcsak munkanélküliség nem volt, hanem ellenkezőleg, nagy mértékben mutatkozott munkáshiány.

Egy másik jelenség, amely a háború kitörésével és folytatásával összefüggött, az, hogy a szociális érzés bizonyos erősbödést mutatott, különösen abban a tekintetben, hogy másutt is — de örömmel konstatálhatom, hogy nálunk is — az illető kormányzati szerv bizonyos intézkedéseket tett, amelyek az esetleg bekövetkező, vagy egyes iparágakban mutatkozó munkanélküliség csökkentésére irányultak. Így pl. kérelem intéztetett a gyártulajdonosokhoz, hogy munkásaikat még akkor se bocsássák el, ha netalán a megrendelések mennyisége, száma csökkent volna. Ez mindenesetre helyes és igen bölcs, belátásos szociális érzék által diktált intézkedés volt. Épp úgy helyes volt az az általános tulajdonképpen inkább a közönség részéről hangoztatott elv, amelyet azonban túlozni nem szabad, hogy t. i. a fogyasztást ne szorítsák meg, hanem hogy mindenki a lehetőségig maradjon meg szükségletkielégítésének azon a standardján, amelyet azelőtt tartott fenn, bár természetesen az, akire nézve a háborús helyzet ezt lehetetlenné teszi, kénytelen lesz arról leszállani.

Egy harmadik jelenség, amely rendkívül érdekes, de munkásokra nézve már kevésbé örvendetes, hogy azoknak az intézkedéseknek megtartását, amelyek évtizedek szociálpolitikai munkájának eredményei voltak és amelyeket a munkásvédelem műszavában lehet összefoglalni, nem lehetett a kellő szigorral venni és ellenőrizni, sőt, fájdalom, attól igen sok esetben mindenütt eltekintettek. Így elsősorban Angliában is, ahol azok évtizedek munkájának, éles és heves küzdelmeinek eredményei voltak, kénytelenek voltak azokat a helyes, filantróp, szociális intézkedéseket, amelyek a gyermekmunkára, a női és az éjjeli munkára vonatkozólag tétettek, megszüntetni, illetőleg felfüggeszteni.

Azon intézkedések köréből, amelyek a háború alatt történtek, még egykettőt óhajtának említeni, mielőtt a munkásbiztosítás kérdésére áttérnék. Ilyen elsősorban a munkabérek megállapítása. Nagyon természetes, hogy a nagy drágaság, amelynek különböző okaival itt nem foglalkozom, szükségessé tette, mint természetes következményt, a munkabérek emelését, de ezzel szemben azt is látjuk, hogy egyes vállalkozók nem vezették magukat helyes szociálpolitikai elvek által, helyes szociálpolitikai érzékben szűkölködtek és így nagy visszaságok következtek be. Örömmel konstatom, hogy kereskedelemügyi kormányzatunk két, elvi szempontból nagy jelentőségű intézkedésre szánta el magát, amelyek, remélem, ha nem is ebben az alakban, amely természetesen a háborúval függ össze, annak idején a békében is éreztetni fogják hatásukat. Értem t. i. a munkabérekre vonatkozólag kibocsátott 3.870. és 86.023. számú rendeleteket. Ezeknek rendkívül nagy elvi jelentőségük van, amennyiben arra az álláspontra helyezkednek, amelynek érvényesítését alig lehet már hosszú időre kitolni, amelytől a munkabér megállapítása tekintetében eltérni már alig lehet, hogy t. i. bizonyos minimális munkabér állapíttassék meg és hogy általában megállapíttassanak a munkabérfeltételek.

Igaz, hogy ez az intézkedés egyelőre csak a hadfelszereléssel összefüggő szűk térre szorítkozik, de éppen azért emelem ki ezt az intézkedést, mert nagyon kívánatos, hogy a további tapasztalatok alapján meggyökerezve és megerősödve útmutatásul szolgáljon abban az irányban, hogy a munkabérlétszám terén sem maradhat az állam teljesen indifferens és teljesen semleges. Igaz, hogy a bérminimum megállapítása elvi szempontból nincs teljesen klarifikálva, mert lehet e rendszernek egyik-másik irányban káros visszahatása, de kétséget nem szenved, hogy a szociálpolitikának álláspontja ma már követeli, hogy biztosítva legyen oly munkabér, amely a munkás teljes szükségleteinek kielégítésére alkalmas, hogy a munkabérek nemcsak a fizikai szükségletek fedezésére legyenek elegendők, de a kulturális szükségletekre is, sőt részben a biztosítási költségek ama részét is fedezzék, amelyet a munkásoknak kell viselniök.

Azt a kérdést lehet felvetni, hogy nem fognak-e a későbbi fejlemények oda szorítani, nem fogják-e odaszorítani a közigazgatást, a közgazdasági és szociálpolitikai tevékenységet, hogy bérhivatal útján gondoskodás történjék, elsősorban arról, hogy mindazok az adatok, amelyek szükségesek, hogy helyes bérmegállapítás legyen, a kormánynak és mondjuk, a társadalomnak, az érdeklődőknek, a képviselőháznak is rendelkezésére álljanak. Ez a kérdés roppant nagy fontossággal bír, — lesz alkalmunk ezzel foglalkozni, — az ármegállapítás terén, mert a bér megállapítása is egyik része az ármegállapításnak. Már most az árak megállapításánál mindazok a bajok, amelyek nálunk mutatkoznak a maximálás következtében részben eliminálhatók akkor, ha a kormány és a társadalom teljesen tájékoztatva van minden tényező iránt, amelytől a munkabér magassága függ. Amíg a tényezőket nem ismerjük, amelyek az ár megállapítására befolyást gyakorolnak, addig az egész maximálás tulajdonképpen kapkodás, abszolút nem lehet megmondani, hogy miért nem egy pár koronával alacsonyabb vagy magasabb az ár. Első feltétel, hogy ismerjük a tárgyat, amelyre nézve intézkedni akarunk. (Úgy van! a bal- és szélsőbaloldalon.)

És e szempontból említem fel a bérhivatalt, mert ennek első feladatául éppen azt látnám, hogy az adatok rendelkezésre álljanak a kormánynak, a társadalomnak, a képviselőknek, amely adatok szükségesek, hogy a meglehetősen homályos anyagtömegben tájékozást nyerjünk. (Helyeslés.)

A másik intézkedés, amely munkáspolitikai szempontból fontossággal bír és amelyet röviden említeni vagyok bátor, a panaszbizottság. A panaszbizottságok működésére vonatkozólag nagyon keveset tudunk és azért elsősorban azt a kérést intézném a kereskedelemügyi miniszter úrhoz, hogy legyen szíves minket kissé tájékoztatni, vajjon miként váltak be, milyen eredményei dolgoznak és

esetleg nincs-e szándékában a panaszbizottságok működését kiterjeszteni. Amint értesültem például, nagyon kívánnák azt, hogy a kereskedelmi alkalmazottak közt előforduló vitás kérdésekben is rendelkezésére álljon egy hasonló szerv. Úgy vagyok tájékoztatva, hogy a panaszbizottság működése a munkások részéről helyeslőleg fogadtatik és a működéssel egészen véve meg vannak elégedve. (Úgy van! Mozgás a baloldalon.)

Akár panaszbizottságnak nevezik, akár más néven, mindegy. Angliában munkáskamaráknak nevezik, kétséget nem szenved, hogy a társadalmi béke biztosítása szempontjából feltétlenül szükséges, hogy autoritativ közeg és paritásos, vagy semleges részrehajlatlan, amint az angol mondja, umpire bizottság működjék, amely a mérget a társadalomból a lehetőségig kiküszöbölje és azért azt a kérést intézem ezzel kapcsolatban a miniszter úrhoz, hogy azt is tegye tanulmány tárgyává, vajjon a panaszbizottságnak kiterjesztése szélesebb körre mily feltételek közt volna a jövőben biztosítható.

Most áttérek a munkásbiztosítás kérdésére. (Halljuk! Halljuk!) A munkásbiztosítás, annak keletkezése, meggyökerezése, két körülménnyel függ össze. Összefügg először azzal a körülménnyel, hogy a munka egy változó, esetleg stagnáló, mindenesetre intermittáló jövedelmi forrás. Ezt a jövedelmi forrást megtámadja a betegség, az aggkor, megtámadják a válságok, a krízisek, szóval sok mindenféle megtámadásnak van kitéve. Már most az, aki munkát végez, szinte a társadalomnak végzi, mert a társadalom szempontjából kell nézni; aki munkát végez, mondom, a társadalomnak dolgozik, mert a társadalomnak szüksége van arra az aratóra, arra a gépészre, arra a szabóra és azért a társadalomnak kell hogy oly jövedelmet biztosítson az illetőnek, hogy az nyugodtan folytathassa a munkáját, amíg munkaerővel rendelkezik. Az uzsora, ha a társadalom nem adja meg a jövedelmet a munkásnak, mert ez annyit jelent, hogy nem képes szükségleteit kielégíteni, már pedig ő a társadalmi berendezkedés hatása alatt határozta el magát arra, hogy szabó lesz, vagy gépész; ha tudta volna, hogy nem érheti el szükségleteinek kielégítését, más, kényelmesebb, biztosabb jövedelmi forrást választott volna. A társadalomnak okvetlenül oly berendezkedésről kell gondoskodnia, hogy a munkás a megélhetését megtalálja akkor is, ha beteg, akkor is, ha krízis van, ha rokkant, akkor is, ha aggkorba kerül. Ez tehát elérhető biztosítás útján.

Elérhető azon az úton is, hogy a munkásnak megadja azt a jövedelmet, hogy önmagát biztosíthassa betegség, rokkantság, baleset esetére, aggkorára; ez volna a morális dolog, morális etikája a társadalomnak: oly jövedelmet adjon, amely minden felmerülő szükségletre elég. De ha ez nem történik meg, akkor mintegy közvetítő és interimisztikus intézkedésnek kell tekintenünk, ha a társadalom tényleg a terhet magára vállalja. Ugyanis tudjuk, hogy munkás részről, szocialista részről sokszor hallani a panaszt, hogy az állam tulajdonképpen nem tesz egyebet, mint azt a terhet, amelyet azelőtt szegényügy terheként viselt, egyszerűen átruházza, vagy legalább jelentékeny részét, a munkásbiztosításra, ez tehát a munkásbiztosítás kiindulási pontja. Ezt nem szabad úgy felfogni, mint ahogy azt régebben felfogták azok, akik a legridegebb individualisztikus állásponton voltak, ahogy az angol teória említette, ez a felfogás elavult és aki ezen az állásponton van, az is elavult felfogásával és rendszerével. Ma már Anglia sincs ezen az állásponton. Anglia is bérhivatalokat állított fel, amint tudjuk, az aggkorbiztosítást, a munkanélküliség esetére való biztosítást meghozta és számos más törvényt hozott a munkásügyre vonatkozólag, tehát a non interventie teóriája csődöt mondott és ha hiányzott valami, a háború meghozta.

Már most a magyar társadalom már régebben érezte a munkásbiztosítás szükségét, amint ismeretes, Baross minisztersége idejében történt az első intézkedés, nem mintha egyáltalában nem lett volna, de inkább társadalmi úton állítottak fel ezek a betegsegélyző egyletek, melyek nagyon ritkán feleltek meg a kor igényeinek, hacsak nem voltak olyan jól szervezve, mint a munkáspénztár, amely igen kiváló intézmény.

Az első kísérlet nem volt kielégítő, de bekövetkezett azután sürgetés folytán a munkásbiztosításnak rendezése. Németországban a mostani császárnak a nagyatyja adta ki azt a nevezetes izenetet, hogy az állam köteles a munkások, a gyengék érdekeit felkarolni. Ebből indult ki a német munkásbiztosítás. A munkásbiztosításnak szervezése 1907-ben igen nehéz problémák megoldását tartalmazta. Ezek közé tartozik az is, hogy külön-külön szerveztessenek-e ezek az ágak, vagy pedig egységesen. Az ilyen kérdések megoldásánál én mindig szem előtt tartom

az illető ország viszonyait. Magyarországon a biztosítottak száma nem nagy. Tíz év után legfeljebb 2 millió, Németországban több mint 30 millió. Magyarországon sok érv szól amellett, hogy a kérdést egységesen lehet szervezni. De akárhogy történt is a megoldás, az kétségtelen, hogy minden intézmény, pláne első meghonosítása után, reformra szorul. Mi nagyon hiányoltuk a kormánynak abban az időben való működését. Nem tudom alaposan-e, de a külsőségek után ítélve jogos volt az a megjegyzés, amelyet tegnap hallottunk Sztéryi képviselőtársunk részéről, mintha a kormány kicsit fázott volna ettől az ügytől, nem tudom politikai szempontból, vagy más okból, de kétségtelen, hogy mutatkoztak bajok.

Maga az intézmény többé-kevésbé hódít az egész világon, azt nem lehet mondani, hogy az intézmény magában véve rossz; az jó, üdvös és nélkülözhetetlen a XX. században. Nem az lett volna tehát a válasz, hogy csődöt mond a pénztár, hanem az, hogy vannak hibák, melyeket ki kell küszöbölni. (Helyeslés balfelől.) Ez eddig nem történt meg. Most lépések történtek abban az irányban, hogy ez az intézmény üdvösen működjék és jobban feleljen meg feladatának. Ebben a tekintetben tulajdonképpen az indító ok — úgy veszem ki — a drágaság. A mai árak mellett, amelyek részint a pénz értékének csökkenésével összefüggnek, részint sok más körülménnyel is, a pénzbeli szolgáltatások és ellenszolgáltatások arányát másképp kell megállapítani. Én ezt magábanvéve helyesnek tartom s csak egy kérésem volna. Miután a törvényjavaslat csak a betegség esetére való biztosításról szól, terjesztessék ki az a balesetbiztosításra is. Értem azt, hogy a balesetbiztosításnak kiszámítási alapja szintén kiszélesíttessék. Itt a kiszámítási alap 2.400 K. Annak a 10 év előtti 2.400 koronának a fizetési képessége ma sokkal kisebb. Ennek a 2.400 koronának teljes munkaképtelenség esetére 60%-át kapja meg az illető; teljesen indokolt és méltányos volna tehát, hogy ez a kiszámítási alap kibővíttessék. A miniszter úr bölcs belátásával gondoskodhatik arról, hogy ez a határ mily mértékig emeltessék.

Ami a felmerült költségeket illeti, ezekre vonatkozólag is több konjekturális megjegyzést hallottunk. Én örömmel konstatom azt, hogy bár az igazgatási költségek mindenesetre igen jelentékenyek, a pénztár állapota mégis javult. Azonban azt hiszem, nem szabad túlzott optimizmusnak átengednünk magunkat. Kétséget nem szenved, hogy a háború után a költségek jelentékenyen emelkedni fognak. (Igaz! Úgy van! a baloldalon.) még pedig több okból. Ezek között az az ok is szerepel, amely éppen a szolgáltatások és ellenszolgáltatások felemeléséhez vezet, mert a fizetések is magasabbak lesznek, mert azokkal a fizetésekkel nem lehet dolgozni, amelyekkel eddig dolgoztak. Ezen a címen is emelkedni fognak a költségek. De emelkedni fognak azon a címen is, hogy nagyobb lesz a betegedési arány, mint a háború előtt. És pedig nemcsak azért, ami tegnap említettett, hogy sok ember betegséggel terhelve, legyengülve tér haza a harcterről, hanem azért is, mert a drágaság is gyengíti az emberek fizikumát. Fájdalom, nem fog többé visszatérni az az olcsó állapot, amely a háború előtt volt. A munkások nem tudják majd szükségleteiket úgy kielégíteni, mint azelőtt, ami végeredményben kifejezésre jut a nagyobb morbiditásban. Ha átlag számítom, hogy a munkásember évenként 14—16 betegedési nappal volt terhelve, akkor a háború után ez a szám emelkedni fog. Ezzel a körülménnyel számolni kell, ha a pénzügyi mérleget helyes alapra akarjuk fektetni.

Ezen terhek könnyítése céljából bátor vagyok egy körülményre utalni. Én ugyan nagyon tartózkodom attól és nem vagyok barátja annak, hogy az államot túlságosan terheljük, mert ez végre is mindig annyit jelent, hogy az állampolgárokat terheljük, mert ezt az állampolgároknak kell szolgáltatniok, de bizonyos jogos követelésekkel lehet az államhoz közeledni. Ezek közé az is tartozik, hogy az állam támogassa azokat az intézményeket, amelyek az állam érdeke szempontjából felállítandók, amennyiben a munkáspénztárt igénybe veszik olyanok, akik, mint hadirokkantak jöttek vissza, azoknak segélyezését részben az állam adja meg.

Ezzel kapcsolatban bátor vagyok arra is utalni, hogy a munkásbiztosítási ágak között egy bizonyos összefüggés, egy bizonyos kölcsönösség van, mert a szubjektum, az alany, ugyanaz, t. i. a munkás. Bárhol fogom meg a dolgot, ha a munkás megélhetését javítom, a szükségletek kielégítést könnyítem, ez visszahat a fizikai jólétre, a halandóság arányára, a betegedési arányára és ezért azt hiszem, hogy magának a munkásbiztosítási intézménynek és azoknak a feladatoknak, amelyeket maga elé tűz, érdekében állana az, hogy a munkásbiztosítási rend-

szer kiépíttessék. A kiépítés alatt azt értem, hogy, amennyiben az nem foglalja magában mindazokat a termelési ágakat, amelyek odatartoznak, azok bevonassanak. A másik az, hogy kiterjesztessék annyiban, hogy mindaz, ami a biztosítás tárgyát képezi, felkaroltassék. Értem végül azt is, hogy a béke idejére gondoskodás történjék arról, hogy a munkásbiztosítás egész szervezete működjék és — mondom — egyik a másikat kiegészítse. Hiszen a rokkantbiztosítás összefügg a betegség esetére való biztosítással, sőt annak egy része terhére esik a betegsegélyező pénztáraknak.

Nem is halasztható el — és nagyon sajnós, hogy a háború előtt nem történt már meg — a rokkantbiztosítás behozatala. A rokkantbiztosítás útján ezek a szociálpolitikai célok igen nagy erőt nyertek volna, hiszen tudjuk, milyen nagy intézményeket létesítenek a német intézetek és nálunk is az egész munkásbiztosítási ügy sokkal erősebb, szélesebb és szervezettebb alapon nyugodnék, ha a rokkant- és az agkori biztosítás behozatnék. Ennek szervezeti szempontból még az a jelentősége is van, hogy ennek a pénztári vagy munkásbiztosítási rendszernek tudvalevőleg egyik baja az volt, hogy az egyik autonóm, a másik meg állami szervezet és itt a surlódások nem voltak egészen elkerülhetők. Miután a rokkantbiztosítás csak úgy létesíthető, ha az állam is elvállalja a teher egy részét, esetleg a szervezet is át fog alakulni és az autonóm elemeknek helyes igénybevétele mellett egészben véve mégis állami szervezet lesz.

Amikor a termelési ágakat említettem, elsősorban a mezőgazdaságra is gondoltam. Tudom, hogy a mezőgazdák kissé fáznak ettől, különösen abból a szempontból, — legalább azt hangoztatják — hogy ezek a városi ipari munkások nagyobbára szocialisták, vagy legalább is sok köztük a szocialista és bizonyos funkciókat is végeznek ott, nem kívánatos tehát, hogy a munkások ezekkel összekerüljenek. Azt hiszem, nagyon könnyen lehet az illetőket megnyugtatni erre vonatkozólag, mert először is azt, hogy milyen nézetek, milyen irányok fejlődnek az emberek nagy tömegében, egyáltalában nem lehet ellenőrzés alá helyezni és tudjuk, hogy a mezőgazdasági munkások körében is nagyon radikális, sőt felforgató irányok is uralkodtak nálunk, amelyek éppen ennek következtében gyökerezhetnek meg, mert ma már bátran mondhatjuk, hogy mentől jobban emelkedik a munkásnép műveltségben, jólétben és erkölcsiségben, ha végső eredményben hódol is bizonyos ideáloknak, — hiszen minden embernek vannak bizonyos ideáljai — ha egy munkásnak van is bizonyos ideálja, hogy egyszer olyan társadalom is keletkezhetnék, amelyben a tulajdonjog, vagy az örökösödési jog másképen rendezkedik, de ennek megvalósítása tekintetében tisztában van azzal, hogy ez nem képezheti tárgyát az aktívabb és a gyakorlati programnak.

Azt hiszem, nem is kell ettől tartani, különösen háború után, hiszen a munkások felvilágosítása, tájékozottsága és viselkedése a háború alatt a tekintetben meglehetősen megnyugvást nyújt, úgy hogy tekintettel arra, hogy Magyarországon a mezőgazdaság és az ipar sok helyen és sok viszonylatban nincs olyan mereven elválasztva, mint azokban az államokban, amelyek teljes mértékben ipari államokká alakultak át, ebből a szempontból nem irtóznám a dolgoktól és miután ma fennáll ez a filantrop, ez az emberbaráti, ez a jótékonyági jelleggel bíró rendszer, amely azonban semmi esetre sem kielégítő, hiszen a mezei munkások száma óriási módon emelkedik, tudjuk, hogy azok rengeteg nagy tömegét teszik a népességnek, azt hiszem, a társadalmi béke érdekében arra is kell törekedni, — a keresztülvitel módozatairól most nem szólok — hogy azok is élvezzék a munkásbiztosítás áldását.

Ugyanígy szükség lesz — azt hiszem, ezt is a gyakorlati szempontok javadják — a munkanélküliségi biztosítás meghonosítására. Sok mindenféle feltevés, kombináció létezik a munkapiacnak a háború után való alakulására vonatkozólag de azt hiszem, ebben a tekintetben abszolúte lehetetlen egy határozott képet megalkotni. Hiszen oly ellentétek mutatkoznak itt a felfogásban, hogy egyfelől némelyek annak az optimizmusnak hódolnak, hogy óriási nagy lesz a fellendülés a termelés terén, viszont mások éppen az ellenkezőtől félnek. Nem tudjuk tehát, mikép fog alakulni a munkanélküliség a háború után, de az semmi kétséget nem szenved, hogy nagyon lényegesen összefügg ez azzal, hogy a demobilizáció miképpen fog történni. A demobilizációval és munkaközvetítéssel kapcsolatosan tehát gondoskodni lehet arról, hogy az a munkanélküliség, amennyiben bekövetkezhetnék, mégis a minimumra redukáltassék.

Ezekkel kapcsolatosan érinteni akarom a munkaközvetítés kérdését is. (Halljuk! Halljuk! balfelől.) Itt csak az a kérdésem volna a t. miniszter úrhoz, hogy, ha lehetséges, kissé gyorsabban léptesse életbe azt a tervezetet, amelynek létesítésével az előmunkálatokban régen foglalkoznak, amelyre vonatkozólag a törvény az 1916. év elején megalkottatott és amelyre feltétlenül szükség van. Szükség van különösen arra, hogy az ne későn lépjen életbe. Hiszen egy szerv, amely beállítatik bizonyos munkába, nem éri el azonnal a funkció maximumát, (Úgy van! balfelől.) tehát annak a szervnek időt kell engedni, hogy a terep-
mot tanulmányozza, hogy magát tájékoztassa, hogy mintegy kísérleteket tegyen, hogy néha még hibákat is elkövessen és ezen a réven tanulmányozzon. Ha tehát nagyon kitoljuk annak létesítését, attól kell tartani, hogy a munkaközvetítés éppen abban az időpontban, amikor reá nagy szükség lesz, még nem fogja teljesíteni a kívánt szolgáltatásokat.

A panaszbizottságokkal, amelyekről az előbb szólottam, kapcsolatba hozhatom azt a kérdést is, hogy helyes korlátok között és helyes irányban vezelve, arról is kell gondoskodni, hogy a munkásosztály lehetőleg szervezetek útján érvényesülhessen. Vannak nálunk még igen jelentékeny termelési ágak, ahol a munkások egyáltalán nincsenek szervezve, sőt ez a szervezés megakadályoztatik, ami helyes szociálpolitikai belátás szempontból vizsgálva, inkább elítélhető, mert itt is azt a félelmet, amely azelőtt a szervezetekkel szemben fennállott, azt hiszem, megcáfolták a tapasztalatok. Ha voltak hibák, ezek is kiküszöbölhetőek, ezeket vagy a helytelen felfogás, vagy talán éppen a velük szemben követett helytelen bánásmód okozta, ellenben a társadalom szempontjából is sokkal helyesebb és sokkal kívánatosabb, ha azok a szervezetek megalakulnak.

Ezeknek a szervezeteknek vezetői belátásos emberek; tudjuk hogy a külföldi szakszervezetek élén kiváló szakemberek állanak, akik a dolgokat tökéletesen ismerik. Attól tehát nem kell félni. Nem mondom, hogy ennek okvetlenül a legrövidebb időn belül be kell következnie, de nem volna helyes akadályokat gördíteni ott, ahol különösen szükség mutatkozik és ahol a szervezet hiánya az intézmény létérdekeinek kielégítését nagyon akadályozza. Ez az elv egyáltalában már a panaszbizottságban is némileg érvényre jut és a békeltető-bizottságok is ennek a törekvésnek felelnek meg. Szem előtt kell tartanunk, hogy a munkásügy terén a legtökéletesebb rendszer az, amelyet mi legjobban alkotmányos rendszernek nevezhetünk. T. i. az az alkotmányos rendszer, amely teljesen a jogok és érdekek méltánylásán alapszik és amely az érdekelt feleknek közreműködése által biztosítja magát. Szóval azt értem konstitucionális rendszer alatt hogy e fontos kérdések elintézése a munkások hozzájárulásával történjék. Ma ettől a rendszertől meglehetősen távol vagyunk. A németek hatalmas lépést tettek efelé a hazafiui segédszolgálat törvényével kapcsolatban, amelyet a munkáskörök, bár súlyos terheket ró az osztályra, mégis nagy örömmel fogadtak, mert itt megadatik a kellő biztosíték arra, hogy ez az alkotmányos rendszer lehetőleg érvényre jusson. (Helyeslés.)

Már most rátérek röviden azokra a kérdésekre, amelyek a népességi politikával függenek össze. T. i. azok a felszólalások, amelyek itt történtek és amelyek azt hiszem mindenkire mély benyomást tettek, egyetértének abban, hogy minden téren arról kell gondoskodnunk, hogy a magyar faj megerősítették és azokat a veszteségeket, amelyeket a háború okozott, mielőbb kiheverje. Hogy az anya- és csecsemőbiztosítás erre egyik leghatalmasabb tényező, az semmi kétséget nem szenved. (Helyeslés.) Mert a népességi politika terén kétféle törekvés érvényesülhet. Az a törekvés, amely erre bizonyos eszközök által, bizonyos beneficiumok által akar hatni, hogy t. i. a népesség szaporodjék, vagy arra akar hatni, hogy a létező népesség elsősorban megfelelő jólétben, erkölcsi habitusban megerősítették. Én ennek az utóbbi intézménynek adok előnyt éppen azért, mert az anya- és csecsemőbiztosításra rendkívüli súlyt fektetnek. Ami a másik irányt illeti, jóformán végig a történelmen minden országban voltak erre vonatkozó kísérletek, ezek a mesterséges eszközök azonban nem értek el sikert. Több sikerrel járt a létező emberanyag kiméltése. Egy híres német statisztikus fejtegetései szerint a létező intézményeket kell erősíteni és azok erejét kell kihasználni.

A gyermekkort nem szabad kihasználni, az agykort pedig nem szabad megfosztani azt őt megillető nyugalomtól. Szükséges azonban, hogy a férfikor, amelyben a népesség a legnagyobb fizikai és erkölcsi erőt tudja kifejteni, telje-

sen kihasználtsák a nemzet érdekében. Azért én mindezeknek az intézkedéseknek nagy jelentőséget tulajdonítok. Egy angol statisztikus megjegyzései közt, amelyeket a halandóságra vonatkozólag tett, felemlíti, hogy Angliában a halandóság tekintetében a legkedvezőbb viszonyok az angol papok között vannak. Ezt azzal a három körülménnyel hozza összefüggésbe, hogy náluk megvan az erkölcsi alap, megvan az értelmiségi alap és harmadszor a nagyobb jólét is. Ez az a három tényező, amelylyel legtöbbet érhetünk el. Arra kell törekednünk, hogy a népesség jólétét emeljük, hogy erkölcsi állapotát, intelligenciáját fokozzuk. Tehát nem direkte kell a betegségre hatni, hanem indirekte, úgy, mint az orvos, aki nem a szimptomát, a lázat, gyógyítja, hanem azokat az okokat, amelyek a lázat előidézik. Nekünk is közvetett uton kell törekednünk, hogy az embernek erőt és egészséget adjunk és így azután maguktól fognak kifejlődni mindazok a jótékony eredmények, amelyek a népességi politika méhében máris mutatkoznak.

Ebből következik az is, hogy a gyermek munkaerejét kímélni kell. A gyermekmunkára vonatkozólag már folytattunk itt vitát, amikor Hieronymi Károly ült a kereskedelmi kormányzat helyén és akkor is a kormánypárt is egyhangúlag elfogadta azt a propozíciót, hogy mielőbb törvényjavaslatot kell benyújtani a gyermekmunkára vonatkozólag. Ma már 1917-ben vagyunk és ezt a törvényjavaslatot még a magyar parlament nem látta, már pedig ez nemcsak erkölcsi szempontból, nemcsak a jövő nemzedékek szellemi fejlődése szempontjából, de a népességi politika szempontjából is nagy fontossággal bír, (Helyeslés balfelől.) mert az a szervezet, amely nagyon korán igénybe vétetik, életképességében nem lehet olyan erős és ennek következtében a súlyos munka elvégzése egyik tényezője annak, hogy nálunk az átlagos élettartam nagyon alacsony.

Ezeket a megjegyzéseimet — mert tulajdonképen csak rövid megjegyzéseket akartam a törvényjavaslatra vonatkozólag tenni és álláspontomat indokolni — azzal egészítem ki, hogy annak a kormányzati ágának, amelyre bízva van a munkásügy, rendkívüli, azt lehetne mondani, providenciális jelentősége van. Ilyen jelentősége van ezért, mert kétséget nem szenved, hogy abban a társadalomban, amely a háború után meg fog alakulni, megfelelő helyet kell biztosítani a munkának. Mi csak abban látjuk jövőnk biztosítékát, ha a munka tekintetében is fokozásokat érhetünk el; ha a munkának meg tudjuk adni azt a helyet a gazdasági életben, a társadalomban és a politikában is, amely ezt az elemet ma már a XX. században megillet. Mert nekünk munkatársadalomra van szükségünk, oly társadalomra, amelynek alapját a munka képezi. Ha mi ezt elérjük, akkor évtizedekre kihatólag biztosítottuk azt, hogy a nemzetnek nemcsak gazdasági, hanem fizikai ereje is teljes mértékben gyarapodjék. (Helyeslés balfelől.)

Ez az álláspont az, amelyet én a kérdéssel szemben elfoglalok s amelyet örömmel látnék, ha a t. túloldal is magáévá tenne és intézményekben is kifejezésre juttatna. Egyébként pedig, annak ellenére, hogy itt ilyen üdvös intézkedések történnek a munkásbiztosítás terén, — amint az ellenzék nincs abban a helyzetben, úgy én sem vagyok, hogy magát a törvényjavaslatot általánosságban elfogadhatnám. Mert a törvényjavaslat oly intézkedéseket tartalmaz, amint bevezetőleg már jeleztem, amelyek rendkívül aggályosan bolygatják meg a hatósági szervezeteket s az alkotmányjog szempontjából oly veszedelmes kihatásuak lehetnek, hogy ezt az ország és a nemzet jogainak érdekében elfogadni nem lehet, és így én a törvényjavaslatot meg nem szavazhatom. (Élénk helyeslés balfelől.)

Pető Sándor: T. ház! Méltóztassék megengedni, hogy áttérjek a törvényjavaslat 2. §-ában foglalt kérdések rövid taglalására. Eszembe jut, hogy körülbelül tíz éve annak, amikor éppen a januári hónapban az 1907. évi XIX. t.-cikk vitája volt itt a házban napirenden. Akkor a koalíció volt kormányon és körülbelül ugyanazok voltak a felszólalók, mint akik most is beszéltek. Hallottuk akkor is az előadó urat, Földes t. képviselő urat és elsősorban Sztéryni t. képviselőtársamat, aki akkor, mint szerző, képviselte ezt a javaslatot a ház előtt. Én akkor a parlament azon kis csoportjához tartoztam, amely a koalícióval szemben állott és amely akkor azon a törvényjavaslaton módosítani akart. Örömmel állapítom meg, hogy két felszólaló t. képviselőtársam, Sztéryni és Földes képviselő urak ma ugyanazt az álláspontot foglalják el fontos kérdésekben, amelyről mi egynéhányan akkor azt a törvényjavaslatot ostromoltuk.

Mi tudniillik már akkor kértük, hogy a mezőgazdasági munkások és cselédek is bevonassanak a törvény körébe. Ezt akkor a kormány részéről való fel-

szóalások elleneztek. Örülök, hogy most egy véleményen vagyunk és méltóztatnak e kiterjesztést szintén pártolni. Megállapítom egyúttal, hogy legalább az én szempontomból nézve a dolgokat, ez az 1907. évi XIX. törvénycikk a koalíciónak legértékesebb alkotása volt. Én általánosságban akkor is elfogadtam a javaslatot és akkor sem mondtam, hogy nem állott volna a kor színvonalán, eltekintve egyes fogyatkozásokról. Éppen a múlt héten volt itt alkalmam kalauzolni a bécsi biztosítási hivatal elnökét, egy bécsi szociáldemokrata képviselőt, aki az itteni munkásbiztosítási intézeteket tette tanulmányozás tárgyává. És ő is elismerte, hogy nálunk a munkásbiztosítás, különösen a családtagok ellátása tekintetében ma is sokkal jobb, mint az osztrák és hogy a budapesti pénztár vezetése és fejlődése tökéletes. Ettől ők tanulhatnak. Nekünk, akik a szociális fejlődés terén sokszor vagyunk kénytelenek kormányunkat a német és osztrák példákkal biztatni szociális alkotásokra, el kell ismernünk azt is, hogy van egy terület, amelyen bizonyos kérdésekben megelőztük Ausztriát.

Midőn e jubiláris emlékek idéződnek fel lelkemben, egyúttal meg kell állapítanom gyakorlati tapasztalataim alapján, hogy mindazon aggályok, amelyek 1907-ben a törvény meghozatalakor jobbról és balról jelentkeztek, ma már részben tárgytalanok. Pl. akkor hosszú és éles vitánk volt az igazgatóságok összeállítása tekintetében. Én pl. azok közé tartoztam, akik azt kívánták, hogy többségben legyenek a munkásigazgatósági tagok, mások a munkaadó igazgatósági tagoknak akarták megadni a többséget. A kormány és Szerényi t. képviselőtársam azon az állásponton voltak, hogy paritásban kell lenniük. Elismerem, hogy a törvényjavaslat ez intézkedése teljesen bevált. Én közvetlenül figyelemmel kísérem a budapesti munkásbiztosító pénztár működését és mondhatom, hogy szociális érzésű ember valóságos lelki gyönyörűséggel hallgathatja ennek a pénztárnak paritásos igazgatósági üléseit. Nem mondom, hogy nem fordulnak elő differenciák, heves viták is, de csak ritkán és tisztán elvi kérdésekből kifolyólag. De a munkások és a munkaadók versenyeznek egymással abban, hogy egyforma szeretettel akarnak gondoskodni a rájuk bízott munkásérdekekről. (Helyeslés balfelől.) Ez egyúttal példája lehet annak is, hogy nem kell félni az élet semmiféle vonatkozásában, tehát a parlamentben sem attól, hogy idehozzuk a munkások képviselőjét. Sehol sem tapasztaltuk, hogy ahol munkások és munkaadók szervezettel együtt működtek, ne találták volna meg a kellő harmoniát, s ha van versengés közöttük, az csak azoknak javára szól, akiknek gondozása rájuk van bízva. (Élénk helyeslés balfelől.)

S most legyen szabad tapasztalataink alapján néhány szóval hozzászólanom a jelen törvényjavaslat 2. §-ához. Itt megint azzal a hibával találkozunk, hogy a kormány nem árulja el, mit akar, mily irányban akarja az 1907-iki törvényt megváltoztatni. Ebben a tárgyban volt ankét is és ott sokkal részletesebben ismertették a kormány szándékait, mint itt. Hát méltóztatnék azt képzelni, hogy itt is ankét van. Hiszen manap, midőn százféle kérdés foglalkoztatja a törvényhozást, úgyis csak az szól hozzá minden kérdéshez, aki érdeklődik iránta és ért hozzá. (Felkiáltások: Nem mindig! Derűtség.) Mindenesetre a kormány részletezhette volna a tervezetet és így sokkal alaposabban szólhattunk volna hozzá. Így kénytelen vagyok az előadó úr előterjesztését mint félhivatalos véleményt elfogadni fejtegetéseim alapjául.

Először a bérhatárról szólok, amelyről az eddigi törvény 1. §-a azt mondja, hogy csak az biztosítatik, akinek napibére nem nagyobb 8 koronánál, vagy évi bérjövödelme 2.400 koronánál. Ma már mindenkinek egyhangú az álláspontja a tekintetben, hogy ez a rendelkezés tarthatatlan. Az előadó úrnak is az az álláspontja, hogy a bér munkásokra nézve a biztosítási kötelezettséget bérhatárra való tekintet nélkül kell megállapítani, vagyis tekintet nélkül arra, hogy a bér munkások — nem a fix fizetésűek — mennyi napi vagy hetibért kapnak.

Ezt az álláspontot teljes mértékben helyeslem, amennyiben a t. kormány ezt magáévá teszi, megint egy lépéssel meg fogjuk előzni az osztrák munkásbiztosítást. Ausztriában t. i. nem veszik fel azokat a bér munkásokat, akiknek 3.600 koronánál nagyobb évi bérük van, vagy ha csak 2.400 is, de betegség esetén legalább hat hónapra biztosítva vannak az ellátás tekintetében. A mi álláspontunk teljesen egyezik a német törvényvel, amelynek 165. §-a minden munkást, még akiktől a mi törvényünk nem is szól, belevon a biztosítás körébe és csak egyes kisebb kategóriákat, amelyek nálunk biztosítva sincsenek, von ki arra az esetre, ha azok 2.500 márka évi fizetést élveznek. Én tehát teljes mértékben egyetértek a t. előadó úrral és ebben a kérdésben is bátor vagyok hangsúlyozni azt az általunk

már 10 év előtt is hangoztatott álláspontot, hogy a mezőgazdasági munkásokat és a cselédeket is be kell vonni a biztosítás körébe, továbbá helyesnek találnám, hogy az állam ismét konszideráció tárgyává tegye, hogy az 1910. évben elfoglalt álláspontjával szemben, amely szerint az állami alkalmazottakat kivonta a munkásbiztosító pénztár köréből, — amiről Bródy Ernő t. képviselőtársam már beszélt — ne kerüljenek-e ismét vissza az állami alkalmazottak a biztosítottak körébe.

Még egyet akarnék e tekintetben a t. kormány szíves figyelmébe ajánlani és pedig a hadimunkára beosztott mindenféle kategóriájú emberek biztosítását. Mert hogyha ma a hadimunkára beosztott bármilyen kategóriájú ember, akár ipari munkás, akár más, ott beteggé válik, vagy baleset folytán munkaképtelenné, rokkanttá lesz, akkor milyen ellátásban részesül a fennálló hadiszabályok szerint, arra méltóztatik tudni, hogy az lehetetlen állapot. Jobb volna tehát, ha a biztosítás összes konzekvenciáival a hadimunkára beosztott emberekre is fennállna. Maga a törvényjavaslat szól és az előadó úrtól kezdve minden felszólaló képviselő úr beszélt a behajtás, nevezetesen a járulékok behajtásának kérdéséről. Különösen Szterényi József t. képviselőtársam mutatott rá azon szám adatokra, amelyek igazolják, hogy az elmúlt évtized alatt a munkásbiztosító pénztárak milyen rengeteg összegeket vesztek el, mint behajthatatlan követelést és ő egyúttal rámutatott arra is, hogy mik ezen behajtás lehetetlenségének és a mintegy 5 millió koronányi követelés elvesztésének okai, amely 5 millió elvesztése természetesen nagy ártalmára volt a munkásbiztosító pénztárak egyensúlyának és fejlődésének.

Sajátságos szabálylyal találkozom a munkásbiztosítási törvényben, amelylyel a jogi élet semmiféle más terén találkozni nem lehet. Hiszen erre már az előadó úr is, valamint előttem felszólalt t. képviselőtársaim is alludáltak, de mégis bátorodom a t. ház figyelmét e kérdésben rövid időre igénybe venni és itt ismét arra hivatkozhatom, hogy 10 éves gyakorlati tapasztalatom alapján beszélek. Az 1907 : XIX. t.-cikk 41. §-a szerint a munkaadó fizeti be a pénztárba a betegsegélyezés egész járulékát és levonja ennek felét a munkás béréből. A szabály tehát az, hogy a betegsegélyezési járulék felét a munkás, felét a munkaadó fizeti, aki azt a munkás béréből levonja. A jogszolgáltatás minden terén sikkasztásnak nevezik azt a cselekményt, ha valaki bizonyos, határozott célzattal és rendeltetéssel átvesz mástól egy pénzösszeget és azt nem juttatja el oda, ahova el kellene juttatnia, hanem saját céljaira fordítja. A munkaadók, amint különösen Szterényi képviselő úr statisztikai adatai igazolják, körülbelül 5 milliónyi olyan pénzt nem fizettek be a pénztárba 10 év alatt, amelyet a munkások béréből azzal a határozott célzattal vontak le, hogy azt a munkás helyett a pénztárba befizessék.

Polónyi Géza: A bíróságok kimondták, hogy ez sikkasztás!

Bródy Ernő: Nem mondták ki egyöntetűen!

Pető Sándor: Eleinte a budapesti és vidéki pénztárak, midőn a munkaadók nemcsak a saját felerészüket, hanem a munkás visszatartott felerészét sem fizették be, sikkasztás miatt feljelentést tettek s tudtommal két vidéki bíróságnál — Fehértemplom és talán Temesvárott — jogerősen megállapították, hogy ez igenis sikkasztás, ellenben az itt, úgy-e bár, leginkább számottevő budapesti bíróságok fel egészen a Kúriáig jogerősen azt állapították meg, hogy ez nem sikkasztás és ezt lényegileg azzal indokolták, hogy a törvény 41. §-a feljogosítja ugyan a munkaadót a munkás bérének levonására és kötelezi őt ezen levont berrészlet beszolgáltatására, azonban ugyanaz a törvény azt mondja tovább, hogy ha nem is vonja le a munkás béréből a munkaadó ezt a részt, a munkaadó azt minden körülmények között megfizetni köteles.

Polónyi Géza: Ez minden sikkasztott pénzre áll!

Pető Sándor: Nekem is ez a felfogásom; én csak reprodukálom a bírói ítélet indokolását. Szóval ezen indokolása után a munkaadónak ez minden körülmények között materiális kötelezettsége, akkor is, ha nem vonja le a munkás béréből. Tegnap volt itt szó arról, hogy a bíróság tekintélyét kritikával ne támadjuk és tiszteljük a bíróságot, én tehát e tiszteletnek adózom a jelen esetben és nem teszem vita tárgyává, hogy igaza van-e a bíróságnak vagy nincs; ez fait accompli, ezzel számolni kell és ha ez a bíróságok felfogása s ha igaza van a budapesti bíróságnak a 41. §. interpretációjában: a törvényhozásnak és a kormánynak megvan a módja, hogy ezt a 41. §-t megfelelően precizirozza.

Polónyi Géza: A jogegységet kellene megállapítani! A koronaügyésznek ezt kellene követelnie!

Pető Sándor: Ez is mindenesetre igen helyes ekszpediens, hogy ezt a koronaügyészségnek jogegységi kérdéssé kellene tennie, de őszintén szólva, én, bár nagyon bőven foglalkoztam annak idején ezzel a büntetőjogi kérdéssel, nem akarom ezzel untatni a t. házat, azonban magam is arra a végeredményre jutottam, hogy nem egészen világos a kérdés.

Szterényi József (tagadólag int).

Pető Sándor: Nem akarok a törvény különböző szakaszainak magyarázatába merülni, mert nemcsak az a 41. §. van a világon, hanem egyéb szakaszok is. Magam is arra a meggyőződésre jutottam, hogy kétségessé lehet tenni ezt a jogi kérdést, de ha ez nem is világos: előttünk azonban világos az, hogy a munkás tulajdonát képezi az a visszatartott pénz, — a bíróságok itt még azt is mondták, hogy semmi esetre sem képezi a pénztár tulajdonát — tehát nem a panasztemelő pénztár tulajdonát képező pénzt sikkasztották el, hanem a munkás tulajdonát képező pénzt, ennél fogva sok ága-boga van a dolognak, de mindenesetre itt van a kormány, hogy ezen segítsen.

Az előadó úrnak az az álláspontja, hogy legalább is kihágássá minősítessék az, ha a munkaadó az ilyen módon visszatartott munkáspénzeket be nem fizeti. Én ebben körülbelül szintén megnyugszom, mert az újabb igazságszolgáltatási praxis és törvényhozás szerint — igazán nem szeretem a túlzóan szigorú törvényeket és nem vagyok hajlandó szorgalmazni és sürgetni azokat — Ausztriában is kihágásnak minősítik az ily cselekményeket. Németországban pedig a munkásbiztosítási törvény 533. §-a azt fogházzal büntetendő cselekménynek minősíti, amelyhez a fogházon felül 3.000 márka büntetést is kapcsolt és azt mondja, csak enyhítő körülmények felforgása esetén mellőzhető a fogság és alkalmazható csak a pénzbüntetés.

Tehát akár bűncselekménynek minősítjük, akár kihágásnak, illetőleg akár sikkasztásnak, akár kihágásnak, mindenesetre teljesen igazunk van és lényegesen segítünk a bajokon, mert ha valaki nem fizeti ki a saját adósságát, azt még értem, de hogy valaki éveken át visszatartsa a munkás béréből a betegpénztári járulékoknak a munkásra eső részét és nem fizeti be, ezt egyszerűen magánjogi kérdésként nem lehet kezelni. (Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon.) És ha nem volt elég világos a törvény eddig, akkor világos törvényt kell létesíteni, amely a bíróság előtt se lehessen félremagyarázás, félreértés tárgya. (Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon.)

Helyesen mutatott rá Szterényi József t. képviselőtársam, hogy ez nemcsak jog kérdése, de egyúttal igen fontos szociális kérdés.

Bakonyi Samu: Ez hozza a pénztárakat krízisbe.

Pető Sándor: És amikor a munkaadók országosan szervezkednek, különösen békeidőben szervezkednek, annak hírére, hogy a járulék fel fog emeltetni, akkor én rámutatok arra, hogy ha a munkaadók, természetesen azok, akikre ez illik, ebbe a hibába nem estek volna kezdettől fogva és ha jövőre megakadályozzuk, hogy e hibába beleessenek, akkor egyik hatalmas eszközét nyertük annak, hogy ne kerüljenek abba a veszedelembe, hogy a járulékok felemeltesse nek később a törvény által kimondott percenten felül is.

A pénztár konszolidációjának, fejlődésének ez egyik feltétele és elemi igazság, amely minden vonatkozásában a munkáspénztárak mellett szól, mert senki sem emelhet kifogást az ellen, hogy a legerélyesebb eszközökkel rákényszerítsünk valakit arra, hogy a kifizetés végett reabízott pénzt fizesse oda, ahová való.

Már most, szó van a törvényjavaslat 2. §-ában és szó volt az elhangzott vitában arról is — igen részletes és magas szárnyalású beszédekben megemlített — hogy a pénztári fejlesztés fontos szempontja az, amely vonatkozik az anyákra, csecsemőkre, venereás betegekre, tüdőbetegekre, hogy e szempontból is feltétlenül szükséges a járulékok felemelése. Erre nézve az előadó úr álláspontja az, hogy elég, ha a 3°/o-ot fél százalékkal emeljük. Nézetem szerint ez kevés lesz és én szívesen látnám, ha a t. kormány a törvény 25. §-a által megadott 4°/o-ot határozná el.

Ismerem a körülményeket, amelyek kísérik a járulékemelési tendenciát, nagyon jól emlékszem a pénztár 10 éves életéből arra, hogy amikor a pénztár finansziális krízisek voltak és égető kényszerűséggel jelentkezett az emelés szükségége, milyen országos szervezkedés indult meg, hogy a járulékot ne emeljék. Már most a háború által keletkezett indokok előtt mindenkinek meg kell hajolnia arra nézve, hogy pénztári közgyűlést, amely a járulékok emelésének kérdésével foglalkozik, tartani nem lehet és így természetesen szívesen megadjuk a

kormánynak a módot, hogy a járulékokat a törvényes szabályok által előírt országos pénztári közgyűlés határozata nélkül a maga hatáskörében az új törvény alapján rendelje el.

Elvégre a kormányban több szociális érzéknek kell lennie, mint mondjuk, a munkaadók azon részében, amely a zsebükre érzékeny tömegek hangulatára utazva, szervezkedni szokott, ha egy kis megterhelés terve jelentkezik. Méltóztassék felhasználni az alkalmat a radikális segítségre, annál is inkább, mert egészen biztosra veszem, hogy a mai viszonyoknak egészen megfelel a 3·5°/_o, de ha azok a kötelezettségek bekövetkeznek, amelyekről az előadó úr és minden felszólaló beszélt, a háború után bekövetkező köteleességek teljesítésére aligha lesz elegendő a 3·5°/_o. És amit ma könnyűszerrel megtehetünk, azt talán később a legnagyobb nehézségek árán sem tudjuk elérni.

Most hozhatjuk a magyarországi pénztárakat a kellő helyzetbe, most, amikor az ipari konjunkturák oly szépen fejlődtek és ezek kihasználásánál, istenemre mondom, nem egy fél percentről volt szó a munkaadók berkeiben. Méltóztassék a 4°/_o-os járulékot megszabni, amely azután a pénztárakat a legteljesebb, legegészségesebb alapra helyezi, úgy hogy a háború után is teljesíthessék nagy szociális feladatukat. Minek bevárni a biztosan bekövetkező újabb mozgalmakat, amikor tudjuk, hogy nemcsak a 4°/_o-ot kell előbb-utóbb behozni, de félni lehet attól, hogy a 4°/_o sem lesz elegendő, mert Ausztriában 4·5°/_o a maximális határ, Németországban pedig 6°/_o, nem lehet tehát panaszkodni, hogy nálunk a járulék túl magas.

Különösen Bródy Ernő t. képviselőtársam foglalkozott a kórházi ápolás kérdésével. Ezt is gyakorlati alapon ismertem meg és bátor vagyok felhívni a t. kormány figyelmét erre éppúgy, mint bátor voltam felhívni a behajtás kérdésre is és tisztán gyakorlati alapon teszem meg észrevételeimet. Itt nem a büntető-bíróság, hanem a közigazgatási bíróság, amelynek határozatait természetesen respektálni kell, egy meglehetősen fura és, szerény nézetem szerint, a törvénnyel ellenkező helyzetet teremtett. Már most, miután a közigazgatási bíróság végső fokban döntött a kórházi ápolási kérdésben, meg kell kerülni a dolgot; ha nem volna elég tiszta és világos a dolog akár a közigazgatási bíróság, akár pedig a pénztárak álláspontja szempontjából, méltóztassék tiszta képet teremteni. Őszintén szólva, alig van kifogásom az ellen, hogy a közigazgatási bíróság álláspontját méltóztassék helyesnek elismerni, de fődolog, hogy az örökké tartó vitát, amely évenként ezer és ezer panaszra ad okot a közigazgatási bíróságnál, végre szüntessék meg.

A törvény 58. §-a szerint ily esetben a pénztár segély helyett kórházi ápolást nyújthat. Egy másik szakasz megmondja, miben áll ez a segély helyett nyújtott kórházi ápolás. Ha a pénztár utalta a beteget, négy hétig fizeti a pénztár a betegápolási költséget, azontúl pedig csak a táppénz erejéig. A kórház hatósága, a főváros és a közigazgatási bíróság a törvény ezen rendelkezése felett napi-rendre tért. A táppénz maximális értéke napi 3·75 korona, a fővárosban a kórházi ápolási díj napi 6 korona 40 fillér. Míg a pénztár négy hét után csak a táppénznek megfelelő összeget volna köteles fizetni, mindig az ápolási díjat szabják ki. Én talán helyesnek is tartanám, hogy fizessék tovább is az ápolási díjat, de a törvény ezideig másképp intézkedik.

Még érdekesebb ebből a szakszerű szempontból a másik gyakorlat. A törvény 50. §-a felsorolja, miféle segélyeket ad a pénztár és felsorolja azt is, hogy a háztartásbeli betegnek, feleségnek, gyermeknek ad orvost és gyógyszert. A közigazgatási bíróság álláspontja kivétel nélkül mindig az, hogyha a családtag bejut a kórházba, a kórházi ápolási díjat, amely elég nagy, 6 korona 40 fillér, mindig kiróják a pénztárra. Ez a közigazgatási bíróságnak az álláspontja és ezt azért teszi, mert az 50. §. felsorolja, milyen segélyeket kap a családtag, másrésről az 58. §. azt mondja, hogy segély helyett bekövetkezhetik a kórházi ápolás. Ez a budapesti pénztárnak körülbelül évi egynegyed millió koronát jelent, érdemes tehát ezzel foglalkozni.

A közigazgatási bíróság felfogása humánus és dicséretes, de jogilag nem interpretálja a törvényt helytálló módon, mert a törvény a hozzátartozó családtagnak csak orvost és gyógyszert ad, de táppénzt nem, már pedig a kórházi ápolás táppénzt, orvost és a gyógyszerekre vonatkozó segély komplexumát jelent. Ismétlem, én nem emelnék kifogást ez ellen, ha in melius, ha humánusabb irányban méltóztatik ezt a rendelkezést értelmezni és a családtagnak a kórházi ellátást biztosítani. De mindenestre méltóztassék ezzel a kérdéssel foglalkozni,

hogy tiszta képünk legyen. Mert mégis furcsa, hogy tiz év óta évről évre ezer meg ezer panasz megy a különböző hatóságok retortáján át a közigazgatási bíróság elé. Ha ez a kérdés jobbra vagy balra eldőlt, ez lényeges tehermentesítést jelent az illetékes hatóság részére és világos képet a pénztár részére. (Igaz! Ugy van! balfelől.)

Eddig többé-kevésbé letaposott úton jártam és oly kérdésekkel foglalkoztam, amelyeket részletesen kifejtettek előttem felszólalt t. képviselőtársaim. Legyen szabad most rövid időre egy eddig járatlan területre elkalandoznom, amely a legnagyobb mértékben megérdemli a kormányzat figyelmét. (Halljuk! Halljuk! balfelől.) Ezt a területet mindig szüzen, érintetlenül hagyják. Szó sem esik sem a törvényjavaslatban, sem a vitában a bányatársládákról. A bányavállalatok munkásaira az 1907. évi XIX. törvénycikk 155. §-a privilégiumot teremt, azt mondván, hogy a dohánygyáraknál létező pénztárak, továbbá a bányavállalatoknál lévő bányatársládák szervezete érintetlenül hagyatnak. A most előttünk levő javaslat is érintetlenül hagyja a bányatársládák szervezetét. Az 1907. évi törvény 155. §-a még volt oly honett, hogy az állam kezelésében lévő dohánygyárak pénztárait nézve kimondotta, hogy a dohánygyári munkások ellátása semmi tekintetben se legyen rosszabb, mint a pénztárak által biztosított munkások ellátása, tehát formailag meghagyta a dohánygyári szervezetet, lényegileg azonban rájuk parancsolta, hogy ugyanolyan ellátást adjanak nekik is, mint a betegpénztárak. A bányatársládákra vonatkozólag még ez az elvi deklaráció sem történt meg.

Nagynehezen kivívtunk egy határozati javaslatot, amely a kormányt utasította, hogy a bányáügyeket vegye revízió alá és a bányatársládákra nézve terjesszen elő mielőbb javaslatot. Eltelt tiz esztendő és sem az előbbi kormányzat, sem a mostani az ezen határozati javaslatban vállalt adósságát nem törlesztette. Hallottuk pedig a miniszterelnök úrtól egy más kérdésben tegnapelőtt, hogy az ilyen adósság kötelező még akkor is, ha az osztrák kormány helyébe másik kormány jön, tehát ezen adósság megfizetése a koalíciós uralom után következett újabb kormányokra is kötelező lett volna. Nem csinálták meg. A bányatársládák ma is abban a sivár helyzetben vannak a munkások érdekei és a szociális szempontok tekintetében, mint voltak azelőtt.

Bámulatos dolog! Én meg tudom érteni, ha valaki a történelmi emlékekhez és hagyományokhoz sokszor igszságtalanul ragaszkodik. De hogy ehhez a bányatársláda-szervezethez miért ragaszkodnak annyira, azt nem értem. Ezt egy 1854. évi császári pátens akasztotta a nyakunkra és ezt mint érintetlen örökséget vette át az alkotmányos generáció és fennáll ma is, 1917-ben. Ugyebár ez nem olyan történelmi emlék, amelyhez ebből a szempontból ragaszkodni kell.

Sokan azt mondják, hogy túlságosan nagy és hatalmas urak azok, akik a bányatársládák révén érdekelve vannak és valahányszor szó esett tiz év óta, pedig magam is hoztam szóba, a bányatörvény revíziójáról és a bányatársládákról, ezt mindig el tudták kerülni és maradt minden a régiben, amely állapotról bátor vagyok némely részlettel tájékoztatni a t. házat, hogy lássák, milyen óriási a különbség és hogy szociális gondoskodás szempontjából mennyire hátramaradtak a bányatársládák tagjai, akik a reájuk bizott nagy, nehéz, balesetekkel és életveszedelmekkel járó munka folytán jogosítva volnának még fokozott gondoskodásra igényt tartani.

Az elfogadott határozati javaslatok nem érnek semmit és félek attól, hogy még ennél a semminél is kevesebbet ér mai felszólalásom és a kormánynak ezután esetleg bekövetkező az a kijelentése, hogy mihelyt lehet, foglalkozni fog ezzel a kérdéssel. (Felkiáltások jobbfelől: A pénzügyminisztériumhoz tartozik!) Akkor én a kereskedelemügyi miniszter úr protekciójához folyamodom, legyen kegyes majd ezt a kérést a pénzügyminiszter úrnál támogatni. Minthogy azonban itt mégis pénztárakról van szó, méltóztassék megengedni, hogy rámutathassak a bányatársládáknál létező állapotokra.

Az 1907. évi pénztári törvény 41. §-a szerint a betegsegélyző járulékok felét a munkaadó, felét a munkás fizeti. A törvény 36. §-a szerint pedig a balesetbiztosítási járulék egész összegében a munkaadóra rovatik ki. Ezzel szemben az 1854. óta fennálló társládaszabályok szerint a munkás által betegsegélyezésre fizetett járuléknak csak felét fizeti a társláda. Tehát a járulékok tekintetében úgy vagyunk, hogy kétharmadot a munkás, egyharmadot a munkaadó fizet és míg a baleseteknél a munkás az 1907. évi törvény szerint semmit sem fizet, a bányatársládáknál a baleset és az ezzel kapcsolatos rokkantság és nyugbér-

ellátásra egyforma arányban fizet a munkás és a társláda. Ime tehát ebben is lényeges a különbség a pénztárak és a társládák között.

Az 1907. évi törvény, amely meghagyta a vállalati pénztárakat, a 147. §-ban megszabja azt, hogy a vállalatok kötelesek a pénztárak kezelési és mindenféle adminisztrációs költségét viselni, a bányatársládáknál ellenben nem a bányavállalat fizeti az adminisztráció költségeit, ellenkezőleg, ha megvizsgáljuk egy ilyen bányatársláda számadását, azzal az érdekes esettel találkozunk, hogy a bányatársláda nemcsak az intézménnyel járó költségeket fedezi, hanem még az illető bányavállalatnál fentartott egyházak és iskolák kiadásai is a bányatársláda számlájára iratnak. Tehát a bányavállalat mint mecénás felállít iskolákat, tart papot, tanítót, — ez nagyon szép és ennek költségét azután megfizetteti a bányatársládjával, amelynél a hozzájárulást a munkás szolgáltatja.

Így néznek ki azok a nagyszabású szociális és kulturális intézmények, amelyekkel a bányatulajdonosok az ő jobbágyaikat — mert a bányatársláda a munkást jobbágygá avatja — ellátják. Azt mondtam, hogy jobbágygá avatja: rögtön igazolom. Az a szegény munkás — mert hiszen a bányamunka nagyon korán kezdődik, apáról fiura szállnak ezek a nehéz munkaterhek — 10—15—20 éven át dolgozik és befizette a maga járulékát, amely a heti bérnek minimálisan 7—10%-át teszi ki és amelyvel bizonyos nyugbérigényre is szert tesz és a bányatársládák mindenütt egyformán fennálló szabályai szerint minden igényét, tehát a nyugbérre és a befizetett járulékokra való igényét is elveszti többek között abban az esetben, ha elhagyja a szolgálatot, vagy ha fegyelmileg elbocsátják. A bányamunkás tehát a társláda nyugbérpénztárába éveken vagy évtizedeken át befizeti a maga járulékát és mert talán jobb munkaalkalom kínálkozik, vagy mert más okból él a maga költözködési szabadságával és más munkaalkalmat keres, vagy fegyelmileg elbocsátják, — hiszen méltóztatik tudni, mit jelent az, hogy egy munkást fegyelmileg elbocsátanak, ez természetesen nem annyit jelent, mint mikor egy állami tisztviselőt fegyelmileg elbocsátanak, mert a felügyelőnek akármiféle nemtetszése, akár igaza van, akár nincs, elegendő arra, hogy a munkás elbocsáttassék — tehát, ha magyarán akarom kifejezni a dolgot, akár abban az esetben, ha szolgálatát önként elhagyja a munkás, akár abban az esetben, ha a szolgálatból elbocsátják, a társládára vonatkozó minden megszerzett igényét elveszíti.

Én azt hiszem, hogy ezeket a bányatársládákat kivéve nincs olyan intézmény, ahol hasonló rendelkezések állnának fenn. Ezt más néven nem lehet nevezni, mint vagyonelkobzásnak. Nem akarom meggyanusítani a bányatársláda vezetőit, de ilyen körülmények között élhetnek azzal a joggal is, mint a mese szerint élt az egyszeri ember, aki a munkából kidőlt szamarát világgá bocsátotta, visszaélhetnek azzal a helyzettel is, hogy amikor már megrokkann a munkás, amikor még tud dolgozni, de már alig és elérkezett ahhoz a korhatárhoz és egészségi állapotának ahhoz a határához, amikor rokkanttá válik és nyugbérre van igénye, egyszerűen elbocsátják, kiszekirozzák abból a bányavállalatból, ami nagyon könnyű, vagy — mondjuk — rosszul teljesíti a munkás a maga munkáját és komoly okot szolgáltat arra, hogy elbocsássák, ez rendben van, ez a mozgási szabadsággal öszszefér, a munkaadónak joga van a maga munkásait megválogatni, a munkásnak is joga van a munkaadóhelyét megválasztani a maga gusztusa szerint.

De ha akár a munkaadó, akár a munkás ezzel a joggal él, hogy ennek vagyonelkobzás legyen a következménye és elveszítse minden igényét a nyugbérre és minden befizetett járulékára, ennek lehet helye az államhivatalnokok részére biztosított nyugdíjpénztárnál, vagy a vasútnál, mert bizony ott igen nagy hibának kell bekövetkeznie, hogy valakit fegyelmi úton elbocsássanak, hiszen a büntetés rendszerint az szokott lenni, hogy humánus szempontból csak nyugdíjazzák, de olyan intézménnyel, ahol máról-holnapra elbocsátható a munkás, nem szabad tovább tünni ilyen jogfosztó rendelkezéseket, amelyeket a császári pátiens alapján 1854-ből örököltünk, mint jó gondos örökösök teljes épségében és érintetlenségében megőriztük az örökséget és generációk átadták az utódoknak. Én arra kérem a t. miniszter urat, — bár nem akarok alludálni arra, amire itt alludáltak — hogy hir szerint elmegy, vagy nem megy-e el az állásból . . .

Bródy Ernő: A pénzügyminiszter hatáskörébe tartozik ez az intézmény.

Pető Sándor: . . . a pénzügyminiszterek is el szoktak menni előbb vagy utóbb helyeikről, — hogy akár most, akár később a helyéről elmegy, ne hagyja

érintetlen örökség gyanánt ezt az 1854-iki császári pátens ajándékát az utódaira és kérem az igen tisztelt kereskedelemügyi miniszter urat, aki a munkás szociális intézményeknek főprotektora, sőt azt is megmutatta, hogy érzéke van ezek iránt, amint hogy érzéke van az államtitkár úrnak is, aki ősidók óta foglalkozik e nagy szociális kérdésekkel, hívják fel kellő formában az illetékes pénzügyminiszter úr figyelmét arra, hogy egyidejűleg lehetne valamit segíteni a bányatársuladákat illetőleg is.

Még megjegyezni kívánom, hogy a hatalmas magánvállalatok bányatársuladáival szemben az állami kezelésben lévő bányáknál lévő társladák kedvezőbb viszonyok közt vannak. T. i. az állam által kezelt vállalatoknál a befizetés nem olyan, mint a magánvállalatoknál, ahol a betegpénztárba kétszer annyit fizet a munkás, mint a munkaadó és a baleseti biztosításnál a felében osztozkodik; az állami vállalatoknál tudomásom szerint megfordítva van a dolog; a kétharmad és az egyharmad arány úgy áll, hogy az állam ad kétharmadot és egyharmadot ad a munkás. Tehát az állam önmagára nézve már megcsinálta a reformot, a bányatársuladák öröklött szabályait megváltoztatta és a szociális igények szempontjából helyesbítette, a munkásokat tehermentesítette és önmagára nézve súlyosabb terheket vállalt; mindezt azonban nem tudta vagy nem akarta ezideig keresztülvinni a magánvállalatoknál. Sok mindent olvas az ember a hatalmas bányavállalatokról, — nemcsak magyar vállalatokról, mert hiszen az első helyet talán az Osztrák-magyar államvasúttársaság bányái foglalják el — de úgy látszik, ezeknek immunitásuk van, ezekhez nem szabad hozzányulni, pedig ha valaha, most van itt az alkalom, hogy e téren is változás történjék, mert hiszen ezeknek a hatalmas vállalatoknak pénzügyi egyensúlyát igazán nem ingatná meg az, ha e tekintetben valamivel nagyobb terheket vállalnának el.

Egy érdekes szimptomára mutatok még rá. Ha összehasonlítom az 1907. évi XIX. t.-cikk alapján alakult pénztárakat és a bányatársuladákat, akkor azt látom, hogy a bányatársuladák alapszabályai szerint a központi igazgatást egy központi bizottság eszközli, amelynek elnökét a vállalat nevezi ki, hat ülnököt a vállalat választ és hat ülnököt a munkások; ez a tizenkét tagból álló testület igazgatja a bányatársulada dolgait. Ez egy olyan papirosra irt autonómia. Mert méltóztassék elképzelni, hogy például az Osztrák-magyar államvasúttársaság különböző bányáiból feljön egy-egy a munkások által választott ülnök ülésezni; ez maga előtt látja a vállalat vezérigazgatóját, aki egyúttal a társpénztár elnöke; ott ül hat ülnök, csupa központi tisztviselő és ott ül még az ország különböző vidékeiről jött egy-egy ülnök, akik számuknál fogva is minoritásban vannak. Természetes, hogy az ilyen szervezet nem jelent autonómiát, ott erőteljes élet igazságok és fejlődés ki nem kerülhetnek.

A munkáspénztáraknál valódi autonómiát találunk. A munkáspénztárak kívánságait, panaszait, vágyakozásait már többször meghallotta a ház és a kormány és a benyújtott törvényjavaslat bizonyítéka annak, hogy a munkáspénztárak kívánságai nem találtak süket fülekre. Miért nem találkozunk a bányamunkások panaszainak meghallgatásával is? Azért, mert mindenki csak annyi jogot tud magának megszerezni, amennyi ereje van a jogok megszerzéséhez. Egy csenevész autonómiában élő munkástömeg mindig csenevész marad intézményeiben. Ha nincs a munkástömegnek szervezete, ha nincs ereje, soha eredményeket elérni nem fog. Ha van ereje a munkásnak arra, hogy szervezkedjék és ha van az általa létesített szervezetnek ereje, akkor előbb-utóbb bizonyos, hogy jogos kívánságai érvényesülnek. Mert a kormányok is csak emberekből állanak, a politikai pártok is csak emberekből állanak, akik fel vannak ruházva az embereknek kijáró gyengeségekkel és előnyökkel. Sohasem fog egy kormány és egy politikai párt számottevő tényezőnek elismerni egy olyan szervezetet, amelynek ereje nincs. Sohasem fog valamit elérni egy olyan szervezet, amely nem tudja megmutatni a maga erejét és nem imponál a maga megjelenésével. Ezért, mikor így a szociális intézményekről beszélünk, meg kell állapítanunk egyúttal azt is, hogy nemcsak a kormány jóindulatától függ az, hogy bizonyos szociális irányzatú intézmény fejlődjék, hanem elsősorban magától az intézménytől, a szervezettől, attól, hogy az a maga erejével miképpen tud magának érvényt szerezni és miképpen tudja rákényszeríteni az uralkodó pártokat, az uralmon lévő kormányokat, hogy belátásra jussanak és megtegyék azt, amit talán maguktól megtenni nem akarnának.

A bányamunkások e téren is rosszul vannak ellátva, mert ezen szakmában csak a munkaadók azok, akik minden rendű és rangú kormánynál megtalálják a

maguk álláspontjának támogatását, megtalálták nemcsak ezen kormány alatt, hanem 1907-ben is, amikor meghagyták a bányapénztárak 1854 óta fennálló szervezetét. Azóta is elég erejük volt a munkaadóknak, hogy jogaikat, igényeiket érvényesítsék. De addig másrészt ezek a közjogi szempontból utolsó páriák, a bányamunkások hiába igyekeztek arra, hogy szervezkedjenek. Nem a háborús, hanem a háború előtti időkről beszélek; amikor szervezkedni, egyesületeket létesíteni akartak, ezzel szemben mindig az volt a minisztérium álláspontja, hogy nem engedték meg. Természetes, hogy akkor az a hangtalan pária, akinek nincs meg a külsőségekben is jelentkező ereje, így sohasem fogja kivívni azt, hogy a kormány őt tényezőnek tekintse, s míg más pénztáraknak működését megfigyeli és azt a rendkívüli nagy szociális feladatot felismerte, amely ezekben rejlik, az ilyen szervezetlen, a közjogi erő tekintetében hitványnak mutakozó bányamunkásoknak sokkal nagyobb, meg sokkal mélyebben fekvő kívánságait, panaszait sohasem vette észre. Itt megmaradt a régi patriárhális állapot s meg fog maradni valószínűleg az idők végéig.

Tudom: az én szavam is, — hogy ezt a mindennapi kifejezést használjam — bár nem vagyok a pusztában, hanem a parlamentben, mégis csak a pusztában elhangzó szó s ezek továbbra is abban a nyomorúságos helyzetben maradnak, amíg csak nem lesz oly parlament, amely ezeket az elhagyott néprétegeket is felkeresi és rajtuk segíteni iparkodik.

Én arra kérem a t. kormányt, hogy ha a nagyobb s reprezentatív módon fellépő egyéb pénztárak panaszait meghallgatta, ezekről a szegény, képviselő nélkül álló névtelenekről — mert hiszen őket a munkaadó-vezérigazgató képviseli, már pedig attól nem lehet várni, hogy szociális reformokkal jöjjön — az én gyenge szavamat meghallani méltóztassék. Mutasson egyszer a t. kormány kivételes példát arra, hogy oly rétegeket is észrevesz, amelyeknek reprezentatív ereje nincs s amelyeket csak akkor lehet észrevenni, ha különös szociális gondolkodással azon mély rétegekbe is lenyulunk, melyekre a kormány és kormányzati politika egyébként ügyelni nem szokott.

Ezen álláspontom végeredménye az, hogy a törvényjavaslatot az 1. §-ban lefektetett súlyos elvi hibák miatt el nem fogadhatom, de egyebekben a kereskedelemügyi kormánynak azon törekvését, hogy a szociális feladatokat teljesítő pénztárak helyzetén javítson, a legnagyobb örömmel fogadom. (Helyeslés balfelől.)

Balogh Jenő igazságügyminiszter: T. ház! Mielőtt beszédem tulajdoképeni tárgyára áttérnék, tekintettel arra, hogy a kormány részéről nekem jutott a szerencse e vitában elsőnek felszólalni, kötelességem reflektálni a ház minden oldalán nagy figyelemmel hallgatott azon fejtegetésekre, melyeket a mai délelőtti folyamán gróf Apponyi Albert t. képviselő úr az anya- és a csecsemővédelem tekintetében kifejtett. Bár e fejtegetések közvetlenül nem érintik tárcámat, mégis, minthogy a kormány minden tagja épp úgy, mint minden jó magyar ember teljes tudatában van annak, hogy az anya- és csecsemővédelem terén a helyesen végzett munka a nemzeti erő és nagyság, a nemzeti művelődés és gazdagodás erőforrásainak munkája, ezekenél fogva kiváló örömmel szolgál kijelenteni, hogy e kérdést a kormány is a legnagyobb megértéssel kíséri figyelemmel és azt beható tanulmányoknak tárgyává teszi. Minthogy azonban ez a kérdés jelentőségében oly nagy horderejű, természetesen nincs a kormánynak módjában ezen javaslat keretében, az anya- és csecsemővédelem tekintetében tüzetesebb előterjesztéseket tenni.

1917. február 1.

Huszár Károly (sárvári): T. ház! Még a végrehajtó hatalom kivételes intézkedéseinek egy másik részéről kell szólanom, amelyről itt e házban még nem esett szó. (Halljuk! Halljuk!) Erkölcsei kötelezettségemnek érzem, mint néppárti képviselő, az ezen parlamentben nem képviselt osztály, a munkásság érdekében szót emelni. Kötelességünk annak a munkásosztálynak sérelmeit, panaszait, bajait, amely munkásosztály saját emberei által itt még szóhoz nem juthat, e parlamentben valamennyire szóvá tenni. Hiszen meg fogjuk ezt tehetni majd abban a boldog időben is, midőn az ország minden rétege képviselve lesz e parlamentben, de most fokozott kötelességünk a munkásosztály jogai, érdekei, egészsége és bajainak orvoslása felett örködni. Az előttünk fekvő törvényjavaslatnak a munkásbiztosításra vonatkozó szakaszait mi néppárt is a legnagyobb örömmel fogadjuk, hiszen éppen mi voltunk azok, akik a szociálpolitikai törvény-

alkotásokat, a munkásvédelmet folyton forsziroztuk, követeltük és minden ilyen reformmunkát a legnagyobb erkölcsi súllyal és erővel támogattunk.

De szerettük volna, hogy a t. kereskedelemügyi kormány nem állott volna meg, hanem a munkásbiztosítást tovább fejlesztené és minden segítséget és támogatást megígérhettünk. Szeretnők ugyanis, hogy a rokkantbiztosítást teljesen kötelezővé tegye, valamint a betegbiztosítást a házi cselédekre és mezőgazdasági cselédekre is kiterjesztené. (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.) Nem lehet helyes disztinkció a munkásokra nézve, hogy az egyiket biztosítom a betegség veszélye ellen azért, mert ipari üzemben van, hogy az iparvállalatot esetleg megkíméljem perektől, de aki a házban, a család körében, a háztartásban foglalatoskodik, vagy a mezőn a cséplőgépnél, az ne részesüljön ugyanazokban az előnyökben a munkásbiztosítás révén, mint a többi. Minden modern állam ezt a munkásbiztosítást már kiépítette és nekünk is ki kell építenünk, azért méltóztassék erre nézve mielőbb törvényjavaslatot betérjeszteni.

Felhívom figyelmüket arra, ami most legjobban fáj a munkásosztálynak. A háborúban annak dacára, hogy az ipartermelés hallatlan módon fokozódott, az iparfelügyelet stagnál és az iparfelügyelet még oly tevékenységet sem fejt ki, mint a háború előtt. Csak a tegnapi napon publikálta egyik ujság, hogy az egyik író végigjárt Budapesten néhány gyárat és azt látta, hogy 14, 13, 12 éves serdületlen iskolaköteles fiúk és leányok dolgoznak a gyárakban. (Mozgás.) Tudom, hogy sokszor, amikor a családapa távol van, a szegény családokban a család minden tagjának munkálkodnia kell, hiszen a mezőgazdaságban a falusi leánygyermek ma tulajdonképpen az öreg munkáját végzi, a mezőgazdasági munka természete azonban nem rejt magában a fiatal testre nézve akkora veszélyeket, mint a textilgyár, a vasgyár, a különböző más egészségtelen gyárak, gyufagyárak stb. (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) Csak néhány adatot sorolok fel, pl. a Fehér és Gimessy gyárban husz munkás mellett 18 tanonc dolgozik, körülbelül 13—14 évesek. A Lengyel-féle gyárban 50 tanoncg gyermek dolgozik fejlett napszámosok mellett. A Lakos és Székely gyárban a hegesztő műhelyben a tűz mellett több fiatal gyermekmunkás dolgozik, a vasesztergályozó padok közt, többnyire inasgyermek, 12, 11 éves leányok dolgoznak, ami igazán szegényteljes. A Vadász Zsigmond-féle vegyészeti gyárban is ilyen a helyzet.

Az Első Magyar Gazdasági Gépgyár Váci-uti főtelepén, azonkívül a Révész-utcai gyártelepen lévő műhelyekben 100 egészen fiatal, részben iskolaköteles gyermek folytat munkát. Solymári, dunakeszii, pilisi gyermekek, olyan korban valók, amikor a törvény tiltja az alkalmaztatásukat, vidékről jönnek és reggel hét órától este hat óráig robotolnak. Ehhez járul a beutazás és visszautazás. A keresetük pedig hetenkint 12—14 korona. A 12—14 éves gyermek közül 17-en állandóan éjjeli munkával foglalatoskodnak. Este hét órakor kezdik és hajnali 5 órakor hagyják abban.

Aki azokon a vonatokon utazik, amelyeken a csepeli gyárban dolgozó munkások érkeznek, láthatja, hogy 12—13—14 éves leányok jönnek munkába és végeznek oly munkát, amely fizikumukra nézve rettenetesen káros.

Ha szükség van a municions gyárakban, a vasgyárakban és más gyárakban munkaerőre, méltóztassék bárholnan szerezni, van még elég férfi az országban, akik kávéházakban és más helyen ülnek, méltóztassék behívni őket katonai szolgálatra és polgári segédszolgálatot tessék itt is rendszeresíteni, de Magyarország gyermekeit ne tegyük tönkre idő előtt a gyárakban. Szükség lesz éppen a háború pusztításai miatt ezekre a gyermekekre. Hiszen éppen a legerősebb fizikumú munkások küzdenek kint és elesnek, itt pedig az anyák koplalnak, hogy a tejet és a legszükségesebb élelmi cikkeket nagyobb mennyiségben adhassák kiskorú gyermekeiknek és épen azért nem szabad túrni, hogy a 10—11—14 éves gyermekeket összetörje és összemorzsolja a gyár. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

A modern indusztriának úgyszólván legnagyobb baja, hogy az emberek fizikumában, életerejében a legnagyobb kárt okozza. A gyárak úgy is emberemésztő masinák. Más modern államok kötelező munkásvédő eszközökkel lépnek fel, az egészségügyi felügyelet kiépítésével a gyárakban. Ez azonban nálunk nagyon elmaradt. Egy téren nem szabad ismerni mulasztást és ez a gyermekmunkának a legminimálisabb mértékre való szorítása. (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) Meg kell tiltani a gyermekmunkát mindenütt, ahol ez a gyermekeknek fejletlen fizikumára veszélyekkel jár és nem lehet megengedni egyet, azt, hogy

éjjeli munkát kiskorú gyermekek folytassanak. (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) Nagyon kérem a kereskedelemügyi miniszter urat, méltóztassék sürgősen utasítani az iparfelügyelőket, hogy tartsanak sürgős vizsgálatot az ország összes gyáraiban, Budapesten elsősorban a Weiss Manfréd-féle gyárban méltóztassék lehetetlenné tenni, hogy ott fejletlen gyermekeket, fiúkat és leányokat az erejük meghaladó munkára kényszerítsenek. Valami úton-módon kell segítséget találni, akármiféle nehézségek vannak, azokat le kell küzdeni, mert az országnak szüksége van gyermekeire. (Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon.)

B. Harkányi János kereskedelemügyi miniszter: Ha meg méltóztatik engedni, most röviden rátérünk az előttünk fekvő törvényjavaslatra. Mindenekelőtt örömmel állapíthatom meg, hogy a második és harmadik szakaszhoz kért felhatalmazások ellen észrevétel sehonnan sem merült fel, sőt inkább az igen tisztelt túloldalról biztatást nyertem, hogy a tervezetnél tovább menjek és többet tegyek e téren. Legyen meggyőződve a t. ház, hogy a szociálpolitikai téren a haladást senki sem óhajtja inkább, mint én, azonban a kormány felelőssége tudatában bizonyos szempontokat nem téveszthet szem előtt és itt csak kellő óvatossággal lépésről-lépésre haladhat.

T. ház! Nem akartam egy állandó jellegű törvénnyel elébe vágni a munkásbiztosítás szerves reformjának. Nézetem szerint a háború lezajlását követő közeli időben erre ugyanis szükség lesz. (Igaz! Ugy van! balfelől.) már csak a vita során az ellenzék részéről hangoztatott kívánalmakra való tekintettel is.

De azért is helyesebbnek tartom a kérdésnek a törvényjavaslat mai alakjában való megoldását, mert tekintettel kellett lennünk a háború által előidézett különös viszonyokra és arra is, hogy a háborút követő állapotot senki sem ismerheti, az akkor beállandó helyzetet senki át nem tekintheti, ma tehát időszerűtlen volna e téren elébe vágni a jövőnek.

Rendelettel tartottam az e téren teendő lépéseket megvalósítandónak azért, mert általánosságban akartam csak megjelölni feladatainkat, hogy így a háború tartama alatt is alkalmazkodhassunk a változó viszonyokhoz, másrészt pedig azért is, mert ma a tervezett intézkedések finansziális hátterét sem tekinthetjük még át. Nem is volt idő az összes statisztikai adatok átvizsgálására s bár ezzel közben is foglalkoztunk, helyesebbnek látszott felhatalmazás alapján biztosítani az intézkedések lehetőségét. Ez ellen a forma ellen különben az ellenzék tisztelt szónokai sem tettek kifogást. Egyedül Szterényi József tisztelt képviselőtársam kifogásolta, hogy legalább az indokolásban nem jelöltük meg tüzetesebben és részletesebben mindazt, amit tenni szándékozunk. Legyen szabad erre megjegyeznem, hogy ettől is tartózkodtam éppen azért, hogy akciószabadságát a kormánynak ne érintsem, mert még az is, ami csak az indokolásban lett volna — hacsak nem jelzem különösen, hogy ezt csak ezidőszerint tartom így helyesnek — zsinórmértékül szolgált volna a későbbi időkre és bizonyos mértékben kötötte volna a kormányt.

Ilyen körülmények között, bár az igen tisztelt előadó úr — igaz, hogy csak félhivatalosan — már nyilatkozott e tekintetben, bátor leszek a magam részéről felhasználni az alkalmat, hogy kifejtsem azt, amit ezen a téren ezidőszerint tenni szándékozom. (Halljuk! Halljuk!)

Mindenekelőtt felvettett az ellenzék részéről — az ellenzék legtöbb szónoka, aki e tárggyal foglalkozott, említette ezt a kérdést — a bérhatár megállapítása. Ugy Szterényi József, mint Bródy Ernő és Pető Sándor képviselő urak foglalkoztak ezzel és én teljes egyetértésben vagyok az ellenzék most említett tisztelt szónokaival abban a tekintetben, hogy a közönséges munkásoknál és az iparossegédeknel a bérhatár teljes mellőzését vélem jogosultnak. (Helyeslés balfelől.) Nem akarom ugyanis a munkaadó jóakarától tenni függévé azt, hogy a napi 8 koronánál nagyobb keresetű munkás biztosítatik-e vagy sem, a közönséges munkás keresete mindenestre oly változó és bizonytalan, hogy az a biztosításra rászorul. (Helyeslés balfelől.) Gondolom, Bródy Ernő tisztelt képviselő-

társam felemlítette, hogy a német törvény is analóg rendelkezik s a maga részéről ezt a példát követendőnek tartotta.

Viszont Sztéryi József igen tisztelt képviselőtársammal ellentétben én nem helyeselhetném, ha a kötelező biztosítás a kereskedősegédekre és a tisztviselőkre nézve is a bérhatárra való minden tekintet nélkül kiterjesztetnék. A szóban levő alkalmazottak helyzete, különösen a magasabb fizetésekkel bíróké, lényegesen más és az önszegélyre való képességük is más, mint a közönséges munkásé. Ezek tekintetében nézetem szerint elég, ha a kötelező biztosítás alapjául szolgáló bérhatár felemeltetik 3.600 koronára és megadatik az önkéntes biztosítás lehetősége 4.800 koronáig. A német törvény a kötelező biztosítást ezidőszerint 2.500 márkáig rendeli, 4.000 márkáig pedig lehetőséget nyújt az önkéntes biztosításra.

Ezen bérhatárok rendeleti úton való fikszirozása már arra való tekintettel is helyes — és ezért választottuk a megoldásnak ezt a módját — mert ma senki sem tudhatja, hogy amit ma elegendőnek tartunk, elégséges lesz-e az mához egy évre is? (Igaz! Ugy van! balfelől.) Szükséges volt tehát a kormány akciószabadságát fentartani és ezért tartózkodtam attól, hogy e tekintetben akár a bizottsági jelentésben, akár a törvényjavaslat indokolásában álláspontomat kidomborítsam. Most itt a ház előtt kifejtem álláspontomat, hangsúlyozva, hogy ez csak ezidőszerinti álláspontom, s hogy azon a viszonyokhoz képest, ha azt szükségesnek fogom látni, változtatni fogok. (Helyeslés balfelől.)

Az előadó úr rámutatott a táppénz felemelésének szükségességére. Ennek a törvényben nyerendő felhatalmazás alapján a pénzügyi lehetőséghez képest én is meg kívánok felelni.

Az anyasági biztosításról Sztéryi József és Bródy Ernő képviselő urak tettek említést és különösen ékesen és meggyőzően fejtette ki e tekintetben a maga álláspontját gróf Apponyi Albert képviselő úr. A kormánynak e kérdésben tanúsítandó magatartásáról már nyilatkozott az igazságügyminiszter úr, ezért én a magam részéről csak azt kívánom jelezni, hogy ezen eszmével a legmelegebben foglalkozom (Helyeslés balfelől.) s csak röviden térek ki arra, mit kívánok e tekintetben ezen törvényjavaslat keretében tenni. (Halljuk! Halljuk!)

A most nyerendő felhatalmazás alapján az 1907. évi XIX. t.-cikkben biztosított nők javára az anyasági biztosítás szolgáltatásának felemelését illetőleg nézetem szerint a következők volnának szem előtt tartandók. (Halljuk! Halljuk!)

Az anyasági biztosítást most a következőkben nyújtjuk: szülészeti támogatás, gyógykezelés és a gyógyszerek biztosítása mellett hat hétig a napibér 50%-a, mint gyermekágyi segély. Nézetem szerint kombinációba volna vehető ennek a gyermekágyi segélynek 75%-ra való felemelése, továbbá a segélyezés tartamának lehetőleg nyolc hétre való kitolása úgy, hogy a nyolc hétből kettő a születés előtti időre essék, (Helyeslés balfelől.) továbbá amennyiben ezt az intézet pénzügyi helyzete megengedi, az is, hogy a gyermekágyi segély megszűnte után bizonyos ideig még szoptatási segélyt vagy jutalmat adjunk. Végül, amennyiben lehetséges, ezt a támogatást ki szeretném terjeszteni biztosítottak családtagjaira akik ezidőszerint készpénztámogatásban nem részesülnek. (Helyeslés.)

Azt hiszem, az elmondottakkal jelét adtam, hogy teljes tudatában vagyok annak, hogy mily nagy hordereje van ránk nézve ennek a kérdésnek, különösen a mostani háborús életben. Nézetem szerint itt határt csak a pénzügyi helyzet szabhat.

Hódy Gyula: Minél előbb kell megcsinálni.

B. Harkányi János kereskedelemügyi miniszter: Méltóztassék meggyőződve lenni, hogy én teljes tudatában vagyok annak, hogy itt sürgősen kell cselekedni és nem fogom az ügyet elodáznai. (Helyeslés.)

Azonban, hogy mindezt megtehessük, természetesen gondoskodnunk kell a kellő fedezetről is és e tekintetben a legelső eszköz, a járulékok felemelése. Pető Sándor t. képviselő úr már ab ovo a járulékoknak 4%-ra való felemelését kívánja. Bár e tekintetben ma nem kívánok határozottan nyilatkozni, mégis

azt tartom, hogy a járulékokat csak addig a határig emeljük, ameddig az szükséges, hogy fedezetet találjunk mindazokra a szolgáltatásokra, amiket felsoroltam. Azt ma még nem dönthetjük el, hogy feltétlenül szükség van-e a járulékoknak 4°/_o-ig való felemelésére és amennyiben erre nincs szükség, a 4°/_o-kal való felemelést azért sem tartanám helyesnek, mert a múltban a munkásbiztosítás országos intézményénél tapasztaltuk azt, hogy ha bővíben vélnek lenni az anyagi eszközöknek, akkor túllépik azt a határt, amelyet, nézetem szerint, be kellett volna tartani. Az ellenzéki oldalról is kifogásolta Szterényi tisztelt képviselő azt, hogy egyes segélyek tekintetében a múltban túlliberálisan jártak el és különösen olyan dolgokban, mint a fürdő- és szanatóriumsegély, messze túlmentek azon, amire az intézményt a törvénynek úgy betűje, mint szelleme kötelezi. Én ezért helyesnek vélem, hogy a járulékokat csak a szükségesség határáig emeljük és pedig annyival inkább, mert tisztában kell lennünk azzal, hogy a járulékoknak minden emelése iparunkat és a munkásosztályt is terheli. Ezért az itt kifejtett elvek szerint vélek eljárni.

Nagy fontosságot tulajdonítok annak is, hogy ezen kivetett járulékok pontosan befizetessenek, (Helyeslés.) vagyis, hogy azok behajtása kellőleg biztosíttassék. (Élénk helyeslés.) Bár erre nézve az előttünk fekvő törvényjavaslat is módot nyújt, mindazonáltal nem akarok elzárkózni az elől, hogy mint az az ellenzék részéről hangoztatott, az erre való jogosultság magában a javaslatban világosabban preciziroztassék. (Helyeslés.) Ha ilyenmő javaslat tétetik, már most jelzem, hogy azt a magam részéről készséggel elfogadom, (Helyeslés balfelől.) Elfogadom a Bródy t. képviselő úr beszédében jelzett azon javaslatot is, hogy ez a felhatalmazás kiterjesztessék a baleseti járulékok és díjak behajtására is. (Helyeslés a jobboldalon.)

A szolgáltatások felemelésével kapcsolatosan megfontolás tárgyává kívánám tenni azt is, hogy módosítsuk az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-ának 3. pontját és pedig oly értelemben, hogy a táppénzjogosultság, nem mint eddig, a keresetképtelenséggel járó betegség első napjától, hanem úgy mint Ausztriában, Németországban és más országokban, a második vagy esetleg a harmadik naptól kezdődjék.

Ez mindenesetre némi fedezetét fogja biztosítani az előbb említett szolgáltatásoknak, de erkölcsi hatással is lesz azon munkásokra, akik ma esetleg túlkönnyen szánják rá magukat, hogy kimaradjanak. Ez olyan rendszabály, amelyet nemcsak finánciális szempontból, hanem még inkább erkölcsi szempontból vélek foganatosítani. Mielőtt azonban végleges véleményt mondanék, ezt a kérdést az érdekeltséggel, úgy a munkaadók, mint a munkások érdekeltségével kívánom le tárgyalni, de ma is jelezhetem, hogy értesülésem szerint ezt a munkásság képviselői nem ellenzik.

Pető t. képviselő úr felvetette a kórházak és a pénztárak egymásközti viszonya rendezésének kérdését, úgyszintén Bródy t. képviselő úr is utalt erre a kérdésre. Én ismerem a kérdés horderejét, mindazonáltal nem kívánám a létező jogállapotot ezidőszerint megbolygatni. A kérdés megoldása hosszabb tárgyalásokat tett volna szükségessé, s én nem akarnám a többi sürgős természetű kérdésnek megoldását ezzel elodázni. Nem volna ez helyes már csak azért sem, mert finánciális hordereje a kérdésnek, ha nem is alábecsülendő, nem túlnagy.

Felvetetett több oldalról, így Bródy t. képviselő úr részéről is, a jogegység biztosításának kérdése is. Én elismerem, hogy jogosult mindaz, ami e tekintetben felhozott. Megjegyzem, hogy az ipari bíróságokról már a háború előtt készült törvényjavaslat iparkodott is már e téren némi rendet teremteni, azonban ma, anélkül hogy a biztosítási intézményén mélyreható szervezeti változásokat tegyünk, a kérdéshez nyúlni nem lehet és éppen ezért ezidőszerint ezt is mellőzendőnek tartom. Különben bizonyosan méltóztatik tudni, hogy enyhíthetünk a bajon az 1912 : LXIII. t.-c. 16. §-a alapján, amely felhatalmazza a miniszteriumot, hogy a peres és perenkívüli eljárás szabályait a rendkívüli viszonyok szükségleteihez képest módosíthassa s általában a polgári jogszolgáltatás terén rendkívüli intézkedéseket tehessen. Azt hiszem, hogy amennyiben szükségesnek mutatkozik, a

most idézett törvény alapján is intézkedhetünk és így annál inkább feleslegesnek vélem, hogy az előttünk lévő törvényjavaslat ebből a szempontból módosíttassék.

A túloldal tisztelt képviselői több kívánalmat hoztak fel, amelyeknek megvalósítása nézetem szerint is igen üdvös volna, de nem tartozik a javaslat keretébe. Ilyenek mindazon kívánalmak, amelyek a balesetbiztosításhoz fűződnek. Különösen Földes Béla igen t. képviselő úr foglalkozott a kérdéssel és a balesetbiztosítás alapjául szolgáló bérhatár felemelését is kérte. Bródy Ernő t. képviselő úr speciálisan a tanonckérdéssel foglalkozott és felhozta az e téren uralkodó anomáliát. Hát én elismerem, hogy itt volna sok tennivaló, de nem tartanám helyesnek kiragadni egyes kérdéseket a balesetbiztosítás keretéből. A balesetbiztosítás egy szerves egész, amelynek egy részéhez, ha hozzányúlunk, érintjük ezzel az intézmény más részeit is. Így például, ha kiragadnók a tanoncok balesetbiztosításának a kérdését, ez maga után vonná annak szükségességét, hogy nagyszámú más munkások balesetbiztosításának kérdését is rendezzük. Így az Országos Pénztár 1914. évi jelentése szerint a munkásságnak mintegy 80%-a áll az ezerkoronás bérhatáron és ezen alul. Ennek a kérdésnek nagy tehát a finansziális hordereje. Csak mellékesen legyen szabad megjegyezni, hogy a tanoncoknál nem 300 korona tulajdonképen az alap . . .

Bródy Ernő: Kevesebb!

B. Harkányi János kereskedelemügyi miniszter: . . . hanem hozzászámíttatik az élvezett ellátás is, úgy hogy nagy átlagban mégis 450 korona esik. Én azzal, amit mondtam, nem azt akarom jelezni, hogy nem tartom helyesnek és kívánatosnak, hogy e téren történjék valami és itt is javítsunk a munkás helyzetén, azonban csak ismételhetem, hogy kiragadni egyes kérdéseket és ezeket incidentaliter elintézni, ezt nem tartom helyesnek és ezért mellőzöm e törvényjavaslatban a balesetbiztosítás kérdését.

Bródy Ernő t. képviselő úr azon kívánalmat is hangoztatta, hogy adassék meg az Országos Pénztárnak a rendelkezési jog a baleset elhárítása tekintetében. Ehhez a magam részéről nem járulhatok hozzá, mert nem tartom az Országos Pénztárt erre alkalmas szervezetnek. Azon joga az Országos Pénztárnak megvan ma is, hogy óvórendszabályokat javaslatba hozzon, de hogy ezen túlmenő rendelkezési jogot adjunk neki, azt nem tartanám helyesnek, mert nézetem szerint ehhez kellő szakismerettel bíró kar nem áll rendelkezésére. E kar felett a kereskedelemügyi miniszter rendelkezik, illetőleg fog a jövőben rendelkezni, amennyiben az iparfelügyelők nem vonatnak el úgy, mint a jelenben a kazánvizsgálati teendők által. Amint már voltam bátor több ízben jelezni, én a kazánvizsgálat feladatától az iparfelügyelőket mentesíteni igyekszem. Törekedni fogok továbbá arra, hogy a kar egész nivóját lehetőleg emeljem. (Helyeslés a baloldalon.) és értékesítsem azt éppen a szociálpolitika terén, mely esetben, azt hiszem, hasznos szolgálatokat fog tehetni az óvórendszabályok megállapításánál is.

Szabad legyen erre nézve megjegyezni, hogy ma a háborús viszonyok közepett igen csekély számával rendelkezem az iparfelügyelőknek. Egész nyíltan bevallhatom, hogy a háború kezdetén mindnyájan abból indultunk ki, hogy a katonaság rendelkezésére kell bocsátani lehetőleg mindenkit, senki sem számolt ilyen hosszú háborúval és mindenki azt hitte, hogy a háború alatt csak katonai szolgálatot kell teljesíteni, az ipari feladatok pedig háttérbe szorulhatnak. Ha mindent előre láttunk volna, akkor az iparfelügyelőknek sokkal kisebb számát, vagy senkit sem bocsátottunk volna a katonasághoz. Ma ezeket visszanyerni rendkívül nehéz, éppen azért én ma csak azon feladatok teljesítésére szorítkozhatom, amelyeknek megoldása a csekély létszám mellett is lehetséges.

Hódy Gyula: Én azt mondtam, hogy a fölmentési ügyekben ne járjanak el az iparfelügyelők, hogy ezzel túlságosan igénybe vannak véve.

B. Harkányi János kereskedelemügyi miniszter: Itt néha ellentétes vélemények adatnak le, s az ember nem mindig lát tisztán. Felelősségem tudatában kénytelen voltam ily esetekben az iparfelügyelőket igénybe venni.

Szterényi József, Bródy Ernő és Pető Sándor t. képviselőtársaim egyaránt panasz tárgyává tették, hogy a törvény 10. §-a alapján az állami alkalmazottak kivonattak a biztosítás alól. E panasz honorálását sajnálatomra nem helyezhetem kilátásba. Ugyanis a kormánynak az a nézete, hogy az államnak kötelessége alkalmazottairól megfelelően gondoskodni. Amennyiben ez nem történik megfelelően, akkor ezt az államnak kell orvosolnia, de semmi esetre sem volna helyes az ebbeli feladatokat a munkásbiztosítás körébe átutalni. Az állam látszólag tett kivételt e tekintetben akkor, amikor az államvasuti alkalmazottakat meghagyta a biztosítás keretében, de méltóztatik tudni, hogy az államvasutat a múltban is mindig mint külön vállalatot kezelték, itt tehát nincs ellentmondás.

A törvényjavaslat nem foglalkozik azzal az eszmével sem, hogy bevonja a mezőgazdasági munkásokat, házi cselédeket, stb. a biztosítás keretébe. Ezt, úgyszintén a bányatársulások újbóli szervezését több tisztelt ellenzéki szónok tette szóvá. Az 1907: XIX. t.-c. a házi cselédeknek és a mezőgazdasági munkásoknak, mint méltóztatik tudni, lehetővé tette az önkéntes biztosítást, de elismerem, hogy ezzel nem igen éltek és hogy ezzel tulajdonképpen a kérdés nincs megoldva. Azonban ezt kivételes törvény alapján hozott rendelettel megoldani, nézetem szerint nem volna helyes. Ez egy nagy kérdés és amint már előbb is említettem, a balesetbiztosítás kérdésénél ily nagy kérdések tekintetében nem tartanám helyesnek az incidentális megoldást. (Helyeslés jobbról.)

Felhozott ellenzéki oldalról a rokkant- és nyugdíjbiztosítás kérdése is. Erre nézve is csak azt ismételhetem, hogy ez egy oly nagy feladat, amelynek megoldása ezidőszerint aligha volna lehetséges. Éppen a nyugdíj- és a rokkantbiztosítás a legalaposabb, legpontosabb matematikai házist igényli, mert különben az egész biztosítás hajótörést szenved. Ilyen matematikai bázis megteremtésére a mostani idő teljesen alkalmatlan. Különben is Földes igen t. képviselőtársunk a maga részéről ezt inkább csak mint egy a jövőben elérendő célt állított elénk. Mint ilyet, én is melegen üdvözlöm, de ezidőszerint a felhozott okokból nem kívánok vele foglalkozni. (Helyeslés jobbról.) Mellesleg megjegyzem, hogy a háború előtt már munkába vettem a kereskedelmi alkalmazottak és a magántisztviselők nyugdíjbiztosításának bevezetése céljából a statisztikai összeállítást, de ezt is megakasztotta a háború.

Mindezen kérdések különben úgy a rendelkezésre álló munkaerőnek, mint a parlamentnek olyan kocentrációját igénylik, aminek a mai időkben nézetem szerint nem felelhetünk meg. Ezzel, azt hiszem, végeztem azokkal a megjegyzésekkel, amelyek a szőnyegen levő törvényjavaslatot illették. A törvényjavaslat 3. §-ával senki sem foglalkozott, ezért úgy fogom fel, hogy ezt mindenki abszolúte szükségesnek tartja. (Úgy van! balról.) Erre ezért nem is akarok ezuttal kitérni.

Földes t. képviselő úr kérdést tett, hogy a panaszbizottságok hogyan váltak be és hogy ezt az intézményt nem akarom-e kibővíteni. Ő a maga részéről emellett emelt szót. Erre vonatkozólag ma még nem mondhatok végleges ítéletet. Csak azt jelezhetem, hogy azok a tisztviselők, akik üzemük folytatására kötelezett vállalatoknál vannak alkalmazva, szintén kérték a-rendeletnek rájuk is való kiterjesztését. Ezzel foglalkozom is, mert azt tartom, hogy tényleg mindazok számára, akik önrendelkezésükben korlátozva vannak, szükséges egy fórum, ahol sérelmeiket előadhassák. (Helyeslés.) De nemcsak azokra terjesztem ki, akik olyan vállalatoknál vannak alkalmazva, amelyek üzemük folytatására vannak kötelezve, de azokra is, akik általában mozgási szabadságukban korlátozva vannak, tehát szolgálatiállásra vannak kirendelve. (Helyeslés.) Egyébként a bányáknál ez már ma is így van. A bányáknak ugyanis csak egy része van az üzem folytatására kötelezve, másutt csak munkásosztályok létesítettek, a rendelet azonban mindkét kategóriába tartozó bányára kiterjed és ezek munkásai a panaszbizottságot igénybe vehetik.

Földes t. képviselőtársam még egy kérdést intézett hozzám, hogy nem tartanám-e helyesnek a munkafeltételek precizizozását és esetleg nem statuálnék-e külön forumot ezeknek a precizizozására. Megjegyzem, hogy ily döntő beavatko-

zást én a magam részéről csak ott tartok helyénvalónak, ahol az alkalmazottak önszegélye ki van zárva. Ide tartozik az, ha az illető olyan vállalatnál van, amely a munka folytatására van kötelezve, vagy személyes szolgálatra van ki-rendelve. Az önszegély lehetőségének hiányára való tekintettel állapítottam meg a katonai ruházati cikkek készítő munkáknál a minimális munkadíjat. A még ezután szerzendő tapasztalatok lesznek irányadók a tekintetben, hogy mennyiben haladjunk tovább ezen az ösvényen.

Bródy t. képviselő úr kérdést intézett hozzám, hogy a katonaságnál nagymérvben elterjedt veneréas betegségek tekintetében történt-e gondoskodás aziránt, hogy ezek evidenciában tartassanak és hogy módjában áll-e a pénztárnak értesülést szerezni ezekről.

Megnyugtathatom a t. képviselő urat, hogy a belügyminiszter úr erről már tárgyalt a hadvezetőséggel és megállapodásra jutott. Viszont ő, amint a beteg katonákról az értesítést veszi, azt, azokat illetőleg, akik a munkásbiztosításhoz tartoznak, tovább fogja adni a biztosító intézményhez. (Helyesítés.)

Földes képviselő úr a munkaközvetítés kérdésében a törvényhozás felhatalmazás alapján kiadandó rendelet kibocsátását sürgette. Tudatom a tisztelt házzal, hogy a rendelet már elkészült és csak napok kérdése, hogy közzétéssék. Az erdélyi munkásmenekültek munkaközvetítési ügyét kellett időközben rendezni és ez okozta a késedelmet.

A gyermekmunka kérdésében (Halljuk! Halljuk!) is több oldalról hangzot-tak el kívánalmak. Így Földes képviselő úr az 1884. évi ipartörvényünknek idevonatkozó rendelkezéseit elavultnak jelentette ki, amely nézetéhez csatlakozom. Nemcsak a gyermek-, hanem általában a fiatalok munkások és munkásnők fokozottabb védelmét illetőleg tárgyalások folytak a háború előtt. Nemzetközi egyezményt is terveztünk. Mindezeknek a háború természetesen véget vetett. Kötelességemnek fogom azonban tartani, — s ezt legyen szabad Huszár t. képviselő úrnak előbb elhangzott megjegyzéseire is válaszolnom — hogy amit a mai törvény a munkásnők, a fiatalok munkások és különösen a gyermekmunkások munkájának védelmére lehetővé tesz, az meg is történjék (Helyesítés) és fel fogom hívni az iparfelügyelőség figyelmét azon esetekre is, amelyeket ő jelzett. (Helyesítés.)

Ezzel, azt hiszem, a tárcámat érintő minden megjegyzésre megfeleltem és remélem, sikerült az elmondottakkal megnyugtatom a t. házat aziránt, hogy a kormány teljes tudatában van a szociálpolitika terén reá váró nagy és fontos feladatoknak, teljes tudatában van annak, hogy az állam közgazdaságának és jólétének legértékesebb tényezője a munkaerő és hogy amit ennek fentartására és biztosítására teszünk, az nem lukszuskiadás, hanem a nemzet érdekeit szolgáló hasznos beruházás. (Úgy van!) Felelőssége tudatában azonban a kormány mindezek ellenére sem tévesztheti szem elől, még a mai rendkívüli helyzetben sem, hogy itt a pénzügyi helyzettel is számolnia kell, annál is inkább, mert ha ingatag talajra épít, ez nem biztosíthatja ezen szociálpolitikai intézményeknek fenmaradását. Csak az erők kellő mérlegelése, már magában a célnak kitűzésében, biztosíthatja e téren a sikert.

Kérem a t. házat, hogy e javaslatot elfogadni méltóztassék. (Élénk helyeslés jobb- és balfelől.)

Bródy Ernő: T. ház! Mindannyian, akik szociálpolitikai kérdések iránt érdeklődünk, nagy meglepéssel követtük ezt a vitát, mely itt a 2. §. körül lefolyt. Főleg azért, mert e vitából hiányoznak azok a zavaró momentumok, melyek sokszor alkalmasak arra, hogy ilyen ügyet posványba vigyenek. Nagy örömmre hiányzott ebből a vitából egyfelől a politikai szenvedély, másrészt az a hivatali copf, amely minden jónak megölője s így tisztán az ügy érdemére lehetett szakszerűen gondolni s az ellenzék, amely a vitában részt vett, épp úgy, mint a miniszter úr, aki reflektált a vita anyagára, megőrizvén a határvonalat, azt hiszem, sikerült közös egyetértéssel a magyar szociálpolitika tekintetében nevezetes eredményeket elérni.

Az igen t. kereskedelemügyi miniszter úr mai beszédében azt mondta, hogy még az indokolásba sem megy bele részleteiben, mert fenn kívánja tartani magának az akció szabadságát; hiszen még a háború folyama alatt is történhetnek olyan változások, amelyekkel szemben nem óhajtja magát előre lekötöni.

Teljesen igazat adok a miniszter úrnak ezen állásfoglalásában.

A háború teljesen új helyzeteket teremt és ma, annak harmadik évében egészen más színben látunk sok dolgot, mint a háború elején. A háború alatt tünt ki, hogy a magyar betegsegítő-pénztárak intézménye mily óriási szerepre van hivatva s mily roppant jelentősége van ennek az intézménynek népesedési, közegészségügyi és nemzetgazdasági szempontból.

Nemcsak a humanizmus kérdése, hogy ezt az intézményt mennél erősebbé, nagyobbá tegyük, hanem a nemzetgazdasági politikának is nagy érdeke ez. Mert minél több erő van, annál több értéket képes a nemzet produkálni s amennyel nagyobb produktivitás jelenti a nemzet erejének megnagyobbodását is.

Az igen t. miniszter úr beszédjében legjelentősebb az a rész, amely az anyasági biztosításra s az anya- és csecsemővédelemre vonatkozik. Legyen szabad megjegyeznem, hogy itt szerintem, habár nem vagyok felelős állásban, de a magam csekély személye részéről s azt hiszem az egész ellenzék is bizonyos erkölcsi felelősség súlya alatt teszünk indítványokat és javaslatokat a mai háborús viszonyok közt. Én azt hiszem: a szociálpolitika terén ma megszűnt az a korszak, midőn utopiák birodalmában tévelygünk, lehetetlen kívánságokat akarunk propagálni. Ma igenis valamennyien a realitások, a lehetőségek álláspontjára helyezkedünk.

Ez az egyik szempont, amely az én csekélységemre vonatkozik.

A másik szempont a felelősség kérdését tekintve az, hogy akiknek érdekében és javára tulajdonképp a munkásbiztosítás intézménye fennáll, maga a munkásság, nincs ebben a házban képviselve. Ma a helyzet az, hogy akiknek érdekeről, bőréről, épségéről, egészségéről itt szó van, nem foglalnak helyet ebben a házban. Annál nagyobb felelősség terhel minket ezen osztály iránt, azon testvéreink iránt, akiknek itt nincs szószólójuk. Hogy ha mi itt ő helyettük szavunkat felemeljük, kell, hogy az erkölcsi felelősség súlya alatt cselekedjünk, kell, hogy magunkban legalább is meg legyünk győződve arról, hogy úgy teszünk, mintha az ő érdekeiket a legjobban képviselnők itten. Ez a második része annak a felelősségnek, amelynek súlya alatt, noha nem vagyok felelős állásban, én is a magam cselekedeteit irányítom.

Ebből a szempontból megállapítom, hogy az a kijelentés, amit a kormány tagjai, az igazságügyminiszter úr, a belügyminiszter úr, de főképp a kereskedelemügyi miniszter úr konkretizálva tett az anya- és csecsemővédelem kérdésében, az a magyar szociálpolitika történetében nagy eseményt jelent. A miniszter úr kijelentette, hogy szerinte a törvényes felhatalmazás alapján kiadandó rendelet alkalmával megteheti azt, hogy nyolc hétre biztosítja a gyermekágyi segélyt és pedig felosztva ezt két hétre a szülés előtt és hat hétre a szülés után. Ezzel, ha némileg megszorítva is, de mégis megvalósul az egyik legfőbb dolog, hogy t. i. a munkásosztályhoz tartozó anya nem kénytelen terhessége utolsó állapotát robotoló munkában eltölteni, hanem bizonyos spácium áll be, az a két hét, amely alatt neki nem kell dolgoznia és segélyben részesül és hogy hat hétre gyermekágyi segélyt kap. Amikor az anya- és csecsemővédelem kérdése az eszmék és ideák birodalmából így a megvalósulás stádiumába jut, én a magam részéről ezt rendkívül fontosnak tartom és meleg hálával és elismeréssel adózom érte az igen t. kereskedelemügyi miniszter úrnak.

Én most csak a miniszter úr beszédéhez tartom magam, nem csaponghatok a kérdés más terére, az ő beszédét csak abban az értelemben interpretálhatom, amennyiben az intézkedés az ő hatáskörébe tartozik. Az igen tisztelt miniszter úr beszédéből azt a reményt merítem, hogy ez a biztosítás nemcsak a biztosított női tagokra fog szólni, hanem kiterjed a biztosított tagok családtagjaira is, tehát a biztosított férfimunkás feleségére is, ami által nagyobb kör jut szintén az anya- és csecsemővédelem áldásához. Én ezt a magam részéről a legmelegebben üdvözlöm.

A miniszter úr említette beszédében a szoptatási segélyt is, amire vonatkozólag ugyan határidőt nem mondott. Hiszem, hogy az is megfelelő lesz, mert nem lehet eléggé hangsúlyozni, mily sokat jelent a gyermek épsége és megmaradása szempontjából a szoptatási segély. A gyermek annál életképesebb, minél tovább szoptathatja őt a saját anyja. Az osztrák császári rendelet egy fél évre

biztosítja ezt a segílyt. Ha mondjuk, az anya abba a helyzetbe kerülhet, hogy 9 hónapig, vagy egy félévig szoptathatja gyermekét, akkor ez a csecsemőhalandóságot rendkívül mértékben csökkentené.

A biztosítás betetőzése az volna, — nem mondom, hogy most történjék meg, ámbár ebben a dologban a gyorsaság nem boszorkányság — amint gróf Apponyi Albert az ő ragyogó ékesszólásával több ízben kiemelt, hogy t. i. az egész mezőgazdasági munkásság és a házi cselédek is biztosítás alá kerüljenek. Éppen a mezőgazdasági munkások és házi cselédek szorulnak rá leginkább az anya- és csecsemővédelemre. Már kifejtette előttem Huszár Károly t. képviselő-társam, hogy a kérdést nem döntheti el az, hogy valaki az iparban vagy a mezőgazdaságban dolgozik-e. Ha valaki anya és szegény, akkor akár az iparban, akár a mezőgazdaságban dolgozzék, mindenütt a segítségére kell sietni. (Helyeslés balfelől.)

Az igen t. miniszter úr beszédének ez volt a legkiemelkedőbb része, azért voltam bátor kissé hosszabban foglalkozni vele. A beszéd többi részében a miniszter úr azt mondta, hogy ő a felhatalmazást csak addig a határig akarja igénybevenni, amíg a jelenlegi törvényt organikus szervezetében nem érinti.

Azzal indokolta ezt, hogy reformálni akarja a betegsegélyezési és balesetbiztosítási pénztárt, de a reformot csak akkor óhajtja megvalósítani, ha a háború tanulságai és tapasztalatai rendelkezésére állanak. Ebből a szempontból a miniszter úr több kérdést, amit én figyelembe ajánlottam, nem tett magáévá, arra való hivatkozással, hogy az organizmust nem akarja megbontani. A vita folyamán igazán igyekeztünk minden oldalról tárgyilagosak és szakszerűek lenni. Azt hiszem nem bűn, ha belátom azt, hogy engem a miniszter úr ebben az irányban meggyőzött. Az én álláspontom a magam szempontjából helyes, de viszont a miniszter úr álláspontja is helyes az ő szempontjából. A háború nekünk annyi tapasztalatot és tanulságot nyújt, hogy a háborúra való hivatkozást én teljesen akceptálom, mégis lesznek oly dolgok, amelyekben nem értek egyet a miniszter úrral. Így a kórház kérdésében ajánlottam egy módosítást. Most sokszor megtörténik, hogy a betegsegélyező-pénztári tagok bekerülnek egy kórházba, anélkül, hogy a pénztár utalta volna őket oda.

Ebből anomáliák keletkeznek. A pénztárak tudni akarják, kit hova irányítanak és nem szeretik viselni azt a költséget, amely hozzájárulásuk nélkül támad. A t. miniszter úr azt mondja, hogy elismeri ez álláspontom igazát, de incidentaliter nem intézkedhetik most, mert e kérdést a belügyminiszteriummal kell meg tárgyalni. Én ezt elfogadom; tényleg e kérdést a belügyminiszterrel való tárgyalás útján kell rendezni. De hiszen én a lényeg embere vagyok, nem a formaké. Nem az a fontos, hogy valami benn legyen egy javaslatban, mert hiszen sokszor nem hajtják végre azt sem, ami benne van. Az a fontos, milyen szándék vezeti a minisztert. Ha ő elismeri álláspontom helyességét, hogy t. i. a pénztárnak joga van tudni, az ő tagja hova kerül és hogy ez az ő utalványozása alapján történjék: akkor én csak arra kérem a miniszter urat, hogy valóban oldja is meg ilyen formában a kérdést, ahhoz azonban nem ragaszkodom, hogy ez a megoldás már most bekerüljön a javaslatba.

Ami a balesetbiztosítást illeti, a miniszter úr azt mondta, hogy ez olyan szerves egész, melyet nem lehet megzavarni azzal, hogy csak az egyik részhez nyúlunk hozzá, mert akkor a másikon is kell javítani, különben az egész épület megdől. Már pedig az egésznek a reformjára ez az időpont nem alkalmas. Én nem is kívánom az egésznek reformját, mert az a módosítvány, melyet szerencsém lesz benyújtani, csak a balesetbiztosítási illetek behajtására vonatkozik. Ennek a módosítványnak elfogadására nézve semmiféle akadály nem lehet.

A t. miniszter úr felemlítette a tanonckérdést is, azt mondva, hogy ő most nem kontemplálhatja a tanoncok kártalanításának új rendezését, mert akkor a munkásoknak több más jogos kérését is most kellene teljesítenie. Ezt én elismerem, de megmondom, miért tartottam szükségesnek éppen a tanoncügy rendezését. Ma az a helyzet, hogy a törvény szerint, ha egy inasgyerek balesetet szenved, csak 300 K járadékot kaphat, mint kártérítést. De ez a 300 K csak teljes tehetetlenség esetére jár; teljes munkaképtelenség esetére csak 60%-ot kap, tehát 180 K-át.

A miniszter úr azt mondja, hogy az a 300 K maximum a különböző ellátások beszámításával felmehet 450 K-ra, de ez is csak annyit jelent, hogy ilyen esetben ennek az összegnek kapja 60%-át, tehát 270 K-át. Mert hiszen a mi judikatúránk szerint teljes tehetetlenség akkor áll be, mikor az illetőnek már nincs

meg a két karja, mikor nem tud maga enni, öltözködni, felkelni, stb. Ellenben teljes munkaképtelenség az, mikor az illető bár dolgozni nem tud ugyan, de valahogyan elvándorog az életben. Tehát egy 14–18 éves gyerek, ki egész életét teljes munkaképtelenséggel küzdi végig, 270, vagy 180 K-ból kénytelen megélni! Ez a rendkívüli ellentét a mai viszonyokkal indított arra a kérésre, hogy emeljük fel ezt a baleseti járadékot és legalább ezer korona legyen az az összeg, mely az ilyen szegény szerencsétlen gyerekeknek jut. A miniszter úr azt mondta: igazam van, de ha a tanonckérdésben igazságot akar tenni, igazságot kell tennie a munkások más kategóriái dolgában is, kikre nézve szintén nem megfelelő a mai törvény.

Ha pedig minden ily kívánalomnak eleget akar tenni, ez nagy számítási zavarokat idéz elő, ha csak az egész törvényt nem revideáljuk. Ezzel a miniszter úr engem meggyőzött, de mégis rámutatok erre a kérdésre, mint a jövő olyan kérdésére, melyet majd meg kell oldani, mert becsületes lélekkel ezt a mai állapotot soká már nem hagyhatjuk meg.

Méltóztassék most megengedni, hogy reflektáljak az igen tisztelt miniszter úrnak a balesetelhárításra vonatkozó előterjesztésem tárgyában előadott észrevételeire. (Halljuk! balfelől.) Azt kértem az igen t. miniszter úrtól, hogy mivel ma ezen balesetelhárító intézkedések és óvórendszabályok hosszú hivatalos retortán mennek keresztül és maga az a szerv, amely a szakképzettségénél és helyzeténél fogva legalkalmasabb az ilyen intézkedések megtételére: az Országos Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár csak javaslatokat tehet, de maga nem intézkedhet ezekben a kérdésekben — legyen szíves oly módosítást eszközölni ezen javaslat alkalmából, amelynek alapján azután az Országos Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár közvetlenül, általánosságban és konkrétan minden egyes esetben intézkedhetnék az ilyen balesetelhárító óvórendszabályok létesítése tekintetében.

Az igen t. miniszter úr erre azt válaszolta, hogy szerinte az Országos Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár nem alkalmas ezen intézkedések megtételére, mert kellő szakismeretekkel bíró kar nem áll rendelkezésre, — ezt mondta a miniszter úr — másrészt pedig ő ezen intézkedések megtételét tulajdonképpen az iparfelügyelők karra kívánja bízni. Ugyanakkor azonban azt mondta az igen tisztelt miniszter úr, hogy ezeket a kazánvizsgálatról fel akarja menteni, de másrésztől, éppen a háború kiszámíthatatlanságára való tekintettel adta elő azt az állapotot, hogy az iparfelügyelők karból is nagyon sokan hiányoznak s ennél fogva a hiányos felügyelet egyik oka az is, hogy ma nincsenek olyan számban azok, akik megfelelően teljesíthetnék ezeket a vizsgálatokat.

Ismét bátor vagyok kijelenteni, hogy én mindig a dolgok lényegére fektetem a súlyt; nekem nem fontos, hogy ki csinálja az intézkedéseket, csak az a fontos, hogy megtörténjenek, akár az Országos Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár, akár az iparfelügyelő csinálja, helyes, de midőn maga a miniszter úr mondja, hogy az iparfelügyelők kar nem alkalmas ennek végrehajtására, mert kevés számban van jelen, akkor mégis azt kell mondanom, hogy bizza meg azokat ezen balesetelhárító intézkedésekkel, akik rendelkezésre állanak és akiknek kell, hogy joguk legyen végrehajtani ezen intézkedéseket.

Tudomásom szerint az Országos Munkásbetegségélyező- és Balesetbiztosító Pénztár rendelkezik megfelelő szakerőkkel, hiszen van egy műszaki osztálya, melyben, tudomásom szerint, kiváló mérnökök vannak, akik a dolgokban jártasak, szakképzettek és ennél fogva alkalmasak e balesetelhárító intézkedések megtételére. De ha a miniszter úr nem tartja alkalmasoknak, nem bánom, elfogadom ezt az álláspontot, de akkor viszont kérem, hogy az iparfelügyelők kart egészítsék ki vagy hozza azt abba a helyzetbe, hogy ezen balesetelhárító intézkedéseket megtehesse.

Méltóztassék megengedni, hogy egy konkrét esettel kapcsolatban adjak nyomatékot erre vonatkozó felszólalásomnak. Tulajdonképpen interpellálni akartam ebben a kérdésben, de minthogy tudtam, hogy a 2. §. alkalmat és módot ad arra, hogy e kérdést itt most szóba hozzam, azért ezt az alkalmat használom fel, hogy azt előadjam. (Halljuk!) A legutóbbi időben, január 23-án, robbanás történt az erzsébetfalvai Emmerling-féle pirotechnikai gyárban, amely a hadsereg számára dolgozik, úgynevezett világító rakétákat gyárt. Több száz munkás dolgozik a gyárban. A munka éjjel-nappal folyik. A gyár berendezése forrásom szerint primitív s nem felel meg a követelményeknek. A munkahelyiségek szűkek, alacsonyok, a bejárat olyan szűk, hogy két ember sem fér meg egymás mellett.

De különösen nem felel meg a gyár berendezése, felszerelése olyan nagyarányú szállításnak, aminőre az a gyár a hadsereg számára vállalkozott. Január 23-án este 7 órakor az úgynevezett prësházban robbanás történt. Itt préselik tudniillik bele a világító rakéták céljaira szolgáló acélhüvelyekbe a lőport. Ebben az épületben a robbanás helyén ötvennyolcan dolgoztak. A robbanás emberpusztító hatása csak két helyiségre terjedt ki. Ebben a két szűk munkahelyiségben közel 40 munkás dolgozott, közöttük túlnyomóan nők. A robbanás megölt 11 munkásnőt, megsebesültek huszonheten. Ezek közül szerdára virradóra meghaltak a Szent István-kórházban tizenhárman.

Ábrahám Dezső: És nem hallottunk róla semmit! (Felkiáltások balfelől: A cenzura nem engedte közölni.)

Bródy Ernő: Forrásom szerint a gyár még kellő mennyiségű kötőszerről sem gondoskodott: olaj sem volt, a szomszédos juttagyárból szerezték be ezeket. Az első segélynyújtáskor a legteljesebb fejetlenség uralkodott. A lobogó lánggal égő szerencsétlen munkásnők össze-vissza futottak az utcán, úgy hogy rettenetes kínos látvány volt az a 40 munkásnő, akik közül annyian megsebesültek és huszonnyolcon meghaltak.

Íme, ilyen konkrét eset áll rendelkezésre, amely mutatja, hogy itt sürgős intézkedésekre van szükség, akár a Munkásbetegsegélyző és Baleset Pénztár, akár az iparfelügyelet révén, de mindenesetre ma már, midőn éppen ezek a hadsereg céljaira dolgozó gyárak nagyrészüket rendkívül veszélyes üzemek, ezen veszélyes üzemekben sok a tanulatlan munkás és ezek között sok női munkás van. Ha ezek még a szükséges védőszerekkel sincsenek felszerelve, akkor a veszély nagysága csak fokozódik és akkor ezen üzemekben az életveszély állandó.

Éppen ezt akartam meggátolni, midőn sürgős intézkedést kértem az igen t. miniszter úrtól, hogy legyen valamely hivatalos szerve, amely ezen balesetelhárító intézkedéseket közvetlenül megtehesse. Ma ez hosszú retortán megy keresztül. A munkásbiztosító pénztárnak javaslatot kell tennie az iparfelügyelőséghez, az iparfelügyelőségnek pedig a minisztériumhoz. Hiszen míg azokon a hivatalos retortákon az akták tömege végigmegy, az alatt az idő alatt nagyon sok oly baleset történhetik, amelyeket a maga idején tett intézkedéssel meg lehetne akadályozni.

Én tehát kérem az igen tisztelt miniszter urat, hogy vegye az általam kért intézkedések szükségességét fontolóra a figyelmébe ajánlott konkrét eset kapcsán. A miniszter úr engem mai felszólalásában meggyőzött arról, hogy nem akar az organizmusba belenyúlni, nem akarja a balesetbiztosítás egész szervezetét ilyen intézkedésekkel megváltoztatni; ezt az álláspontot elismerem és méltánylom, de találjon módot a dolog lényegének elintézésére és ilyen esetek meggátolására; találjon módot az igen tisztelt kereskedelemügyi kormányzat, hogy a balesetelhárító intézkedések kellő időben végrehajtva megvédhessék a becsületesen dolgozó szegény munkások életét és egészségét.

T. képviselőház! Méltóztassék megengedni, hogy még egy kérdésre terjeszkedjem ki, amelylyel a miniszter úr beszédében foglalkozott és ez a köztisztviselőknek, az állami alkalmazottaknak a munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító intézetben való részvételének kérdése. Volt alkalmam és szerencsém megemlíteni az általános tárgyalás folyamán, hogy az 1907: XIX. t.-c. 10. §-a megengedi, hogy a köztisztviselők, nem lévén a munkássegélyző pénztár tagjai, nem lesznek kénytelenek azokká lenni, amennyiben az állam a maga szolgálati rendtartásában 20 héten keresztül róluk gondoskodik. Ezzel az indokolással azután 1910-ben minisztertanácsi határozattal a köztisztviselőknek egy nagy rétegét vonták ki a munkásbiztosító intézmény keretéből és ma a t. miniszter úr azt mondta, hogy az állam köteles a maga alkalmazottjairól gondoskodni, az állam gondoskodik azáltal, hogy 20 héten át fizetést ad az alkalmazottaknak, nincs tehát a miniszter úr abban a helyzetben, hogy erre irányuló kéresemnek eleget tehesen.

Méltóztassék megengedni, hogy ebből a szempontból röviden megvilágítsam a kérdést, hogy mi a különbség aközött, ha a köztisztviselők ily módon a szolgálati rendtartás szerint vannak betegség esetére ellátva és aközött, ha a munkásbiztosító pénztárak gondoskodnak róluk. A szolgálati rendtartás csak arra vonatkozik, hogy az a köztisztviselő, az az állami alkalmazott betegség esetén 20 héten keresztül megkapja a fizetését, de sem orvost, sem patikát, sem gyógyszerközöket nem kap, a munkásbetegsegélyzői tagság pedig jelent neki nemcsak táppénzt, de ingyen orvosi ellátást, ingyen gyógykezelést, ingyen gyógyászati eszközöket és oly méretű kezd ez lenni, hogy már a betegek üdülés

szempontjából szanatóriumban is helyezhetők el és oda kell haladnia az intézménynek, hogy minél több ily szanatórium létesíttessék a betegek egészségének megóvása érdekében.

Méltóztassék már most a különbséget tekinteni. 3600 korona az értékhatár, ameddig a kötelező munkásbiztosító tagság jár. A 3600 korona értékbe éppen a köztisztviselők azon rétege esik, amely legjobban van rászorulva a támogatásra és amelynek tagjai nem engedhetik meg maguknak azt a luxust, hogy orvost fizessenek, patikára költsenek. Miből is tennék?

Nincs meg a szükséges élelmijök, nincs elégséges anyagi erejük. Amint az általános tárgyalás alkalmával mondtam, az ily családra nézve a betegség katasztrófát jelent. (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) Ha a családfő, a feleség, a gyermekek közül valamelyik megbetegszik, orvost kell hívni, gyógyszer kell, ez katasztrófális jelentőséggel bír. Már most ha ezek a munkásbiztosító pénztár tagjai lehetnek, akkor ez az aggodalom megszűnik.

Még egy igen fontos szempont, amelyet már megemlítettem, hogy t. i. a munkásbiztosító tagság nemcsak magára a tagra vonatkozik, hanem a hozzátartozó családtagra is, amíg a szolgálati rendtartás kiadja az illető tagnak a 20 heti fizetést minden nélkül, annak a beteg napidíjasnak vagy irodatisztnek feleségéről, gyermekéről a szolgálati rendtartás nem tud semmit. Óriási különbség ez tehát a hozzátartozók szempontjából is és minden szempontból fontos, hogy a köztisztviselők ezen kategóriái, akik legjobban szorulnak támogatásra, bevétesse a munkásbiztosító pénztár tagjai közé.

Ezt ez a javaslat nem intézi el, erről persze ebben a javaslatban nincs szó. Csak felhasználtam az alkalmat, hogy a kérdéstről beszéljek és a t. miniszter úr figyelmébe ajánljam. A vita folyamán a t. kereskedelemügyi miniszter úrban annyi szociális érzéket, annyi jóindulatot és annyi belátást tapasztaltam, hogy jogom van újra szőnyegre hozni ezt a kérdést, megvilágítani a dolgot és ha alkalom és mód van, arra kérem a t. miniszter urat, hogy részesítse ezeket a szegény tisztviselőket ennek az intézménynek áldásaiban. (Helyeslés.) Vagy, kérem, megint a dolog lényegéről beszélek, nem az a fontos, hogy a betegsegélyző pénztár tagjai legyenek, nem bánom, ha nem is lesznek tagjai, de akkor a szolgálati rendtartás részesítse őket ugyanolyan segítségben, amely megilletné őket, ha a betegsegélyző pénztár tagjai lennének. A forma engem hidegen hagy, a dolog lényege érdekel. Tessék őket ellátni gyógykezeléssel, patikával, gyógyszerrel, terjedjen az ki a családtagokra is, csak azt hiszem, hogy gyakorlatilag az államnak sokkal olcsóbb volna, ha az illetők a munkásbiztosító tagjai lennének, mert ott készen van az intézmény, a szervezet, egy új intézmény fölállítására pedig sokkal költségesebb volna.

Bocsánatot kérek a t. képviselőháztól, hogy ily sokáig időztem e kérdéseknél, (Halljuk! Halljuk!) de nem mondhatom, hogy mennyire lelkesen fekszenek ezek a dolgok és viszont nem mulaszthatom el annak megemlítését, hogy a legnagyobb örömmel tölt el a képviselőház jelenlegi magatartása e kérdésekben. Örülök, hogy ma a helyzet odaalakult, hogy itt is, ott is, minden oldalon egyformán érdeklődnek e dolog iránt, mert a munkásbetegsegélyezés és balesetbiztosítás kérdését nem lehet pártkérdéssé tenni, a munkás betegágyánál meg kell szünnie a politikának.

A szegény munkás egész életén keresztül kinlódik, az ő betegágyánál mi politikusok az ő bőrre nem csinálhatunk nagy politikát. A betegágy előtt valamennyiünknek tiszteletet, önuralmat, magunkbaszállást kell tanúsítanunk. Mondom, mélyen érzett örömmel adok kifejezést, hogy ma a magyar képviselőházban ily közvéleményt, ily közhangulatot találok ezekre a kérdésekre nézve.

Ez is, azt hiszem, a háborúnak a hatása. A háború alatt sok mindent más-kép látunk, sok minden igazság megvilágosodott előttünk és olyan kérdések, melyek azelőtt csigalassúsággal haladtak, most expressz-vonat sebességével robbognak előre a megvalósulás felé. Mindannyiunknak vannak tapasztalataink és mind-ebből az a következtetés vonható le, hogy valamennyiünknek, de különösen a magyar törvényhozásnak mindent el kell követnie a munka megbecsülésére és a munkás egészségének megvédésére. Miként már említettem, ez nemcsak a humanizmus kérdése, hanem egyúttal a népesedésnek és a közegészségnek a kérdése is. Minél több ember marad erős és egészséges ebben az országban, minél több ember végezheti hivatását és produkálhat értékeket, a nemzet annál produktívabb lesz, mert minden egészséges ember egy nemzetgazdasági előny, minden, az életnek megmentett ember egy új érték, mely a nemzet vagyonába elletározható,

melyet fel kell keresnünk és meg kell becsülnünk. Örülök, hogy ilyen kedvező hangulatot találok ezekre a kérdésekre és örülök, hogy valamennyien belátjuk, hogy a munkásbiztosító pénztárak intézménye milyen rendkívüli fontosságú már most a háború alatt és milyen rendkívüli súlya van a háború utáni időkre vonatkozólag.

Ebből a szempontból is igen köszönöm a kereskedelemügyi miniszter úrnak azt a felvilágosítását, melyet adott a venereás betegeknek a katonasággal és a pénztárakkal való kapcsolata tekintetében, mikor azt mondta, hogy a belügyminiszter úr már érintkezésbe lépett a hadvezetőséggel, mely értesíteni fogja a belügyminiszteriumot az ilyen venereás betegekről, viszont a belügyminiszterium közvetlenül a pénztárakat fogja értesíteni azokról, kik ezen intézménynek tagjai. Így lehetséges lesz a kontroll és az, hogy a betegek kellő időben kerülhessenek olyan gyógykezelés alá, mely lehetővé teszi számukra a végleges gyógyulást. A magam részéről köszönöm az igen t. kereskedelemügyi miniszter úrnak azok nevében, kik ezen kérdések iránt mint orvosok, tudósok, hivatalnokok érdeklődnek, hogy ezen felvilágosítást megadni méltóztatott.

Azt hiszem, bebizonyítottam, hogy nem vagyok akadékoskodó és hogy csak az ügy szeretete és az ügy érdeke vezérel ezekben a kérdésekben. Ezért módosításom is csak arra a térre szorítkozik, melyről az az érzésem van, hogy az igen t. miniszter úr minden nehézség nélkül elfogadhatja. Módosításom két kérdésre vonatkozik. Az egyik az, hogy ezen felhatalmazás, mely itt a törvényjavaslatban kontempláltatik, ne csak a betegsegélyezésre, hanem a balesetre is terjedjen ki. Itt ugyanis a járulékok behajtásának kérdéséről van szó, hogy ez jobban történjék, mint eddig és a törvényjavaslat eredeti szövegében csak a munkásbetegsegélyezésről van szó, a balesetről nem. Miután már az általános vita alkalmával kifejtettem, hogy semmiféle különbség a két ágazat közt nincs, tulajdonképpen nincs értelme annak, hogy a balesetbiztosítás költsége miért ne hajtassék be azon az úton, mint a betegsegélyezés költsége.

Módosításom második része arra vonatkozik, ami régi panasz és állandó rákfeneje volt az intézménynek, hogy t. i. megtörtént az, hogy a munkaadók az alkalmazottaktól levonták a járulékokat és nem szolgáltatták be a pénztárnak. Ezáltal óriási hátralékok keletkeztek, melyek megakasztották a pénztárak fejlődését. Már Sztéryi igen t. képviselőtársam is szóba hozta ezt a kérdést, de ez annyira köztudomású, hogy tulajdonképpen itt egy bűncselekménnyel, sikkasztással állunk szemben. Sőt erkölcsileg talán még súlyosabb a dolog és minősített sikkasztás esete forog fenn, amikor annak a munkaadónak van szíve a munkástól elvenni a pénzt és azt be nem szolgáltatni.

Ezt a minősített sikkasztást a judikatura eddig nem állapította meg és a jelenlegi törvény nem ad módot arra, hogy kellő szigorral kezeltesék. Második módosításom vonatkozik tehát arra, hogy az ez ellen való vétés az 1916. évi IV. t.-c. 6. §-a értelmében kihágásnak legyen minősíthető. Ez azt jelenti, hogy 6 hónapi elzárással és 2000 korona pénzbüntetéssel büntethető az a munkaadó, aki az alkalmazottól beszédett betegsegélyezési pénzt visszatartja.

Most méltóztatnék megengedni, hogy módosításaimat felolvassam. (Halljuk! Halljuk! Olvassa.) A 2. §. első sorában a »betegségi biztosításra« kifejezés helyett »munkásbiztosítás« kifejezés teendő. Ezen szakasz második sorában a »biztosítási kötelezettség« kifejezés elébe iktatandó »betegség esetére való« kifejezés. Ezen szakasz harmadik sorában a »tagsági igazolványi« szó törlendő.

Így talán kissé nehézkes a szöveg, de aki előveszi a javaslatot, rájön, hogy itt arról van szó, hogy ez a behajtási mód a balesetbiztosításra is vonatkozik. Ezzel a magyarázattal vagyok bátor ezt a módosítást elfogadásra ajánlani.

Végül új bekezdés gyanánt ajánlom (Olvassa): »Az 1916. évi IV. t.-cikknek a kihágások tekintetében rendelkező 6. §-a az előbbi bekezdésben említett járulékok és díjak befizetésére vonatkozó jogszabályok esetében is alkalmazást nyer.«

Ez az, amit voltam bátor előadni, hogy tudniillik kihágássá tétessék, mely hat hónapi elzárással és 2000 korona pénzbüntetéssel büntetendő. Ajánlom módosításaimat elfogadásra. (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Hódy Gyula: Bródy Ernő t. képviselőtársam az általános vita során azt a kérelmet terjesztette elő kellő indokolással, hogy az Országos Pénztár azzal a rendelkezési joggal ruháztassék fel, hogy a balesetek elhárítására nézve intéz-

kedést tehesse. Az igen tisztelt kereskedelemügyi miniszter úr ma délelőtti felszólalása alkalmával nem fogadhatta el Bródy Ernő t. képviselőtársamnak ezt az ajánlatát és azzal indokolta elutasító magatartását, hogy az Országos Pénztárnak van ugyan ilyen joga balesetek elhárítására vonatkozólag, de a rendelkezési jogot a pénztárnak mégsem tudná biztosítani, mert nem rendelkeznek kellő szakerőkkel. Ő, tudniillik a kereskedelemügyi miniszter úr ellenben rendelkezik ilyenekkel, nevezetesen az iparfelügyelőkkel, sajnálja azonban, hogy most a háborús viszonyok teljesen korlátozzák ezt az iparfelügyelői kart ezen kiváló működésük teljesítésében, de igyekezni fog ezeket tehermentesíteni azon nagy munkák alól, melyek különben sem őket illetik, nevezetesen a kazánvizsgálatok alól.

Ez alkalommal én az igen tisztelt miniszter úrnak egy közbeszólás alakjában azt ajánlottam, hogy a katonai felmentéseknél is méltóztassék az iparfelügyelő urakat mentesíteni, akiket talán nem szükséges a miniszter úrnak szakszempontról figyelmébe ajánlani. Ez a tisztviselőkar ugyanis teljesen agyon van terhelve munkával. A miniszter úr azt mondta, hogy sajnálja, de nagyon sok ellentétes véleményt kap a felmentési dolgokban és így kénytelen saját szakközegeit igénybe venni. Én sajnálom, hogy én vagyok kénytelen a t. miniszter úrral szemben a kamarákat védelembe venni, mert a t. miniszter úrnak, mint szakközegek a kamarák állnak rendelkezésre, épp úgy, mint a pénzügyminiszter úrnak is a pénzügyi körökhöz tartozó tisztviselők felmentése ügyében.

Az iparfelügyelői kar túlságosan van igénybe véve ezekkel a felmentésekkel. A legutóbbi napokban, nem akarom megnevezni az illetőt, keservesen panaszkodott az egyik, hogy a kereskedelemügyi minisztériumból utasítást kapván, hogy az egyik vármegyében egy felmentendőnek vagyonát és kereskedelmi helyzetét kipuhatolja, három napig tartott az út, amíg odaért a mostani mizerábilis vasúti közlekedés mellett és három napig tartott a visszajövetel. Így tehát egy felmentésből kifolyólag hat napot vett igénybe a munkája.

Ezért voltam bátor közbeszólás alakjában megjegyzést tenni, hogy méltóztassék az iparfelügyelőket felmenteni ezen teendőik alól és méltóztassék a kamarák véleményét elfogadni. Hála Istennek, kevés országnak vannak oly kiváló kamarái, mint nekünk, ahol oly kiváló szakerők összpontosulnak, hogy a t. miniszter úr nyugodt lélekkel fogadhatja el azok véleményét.

Ami a balesetek elhárítását illeti, én is kérem azt, amit Bródy t. képviselőtársam. Nekünk mindegy, milyen közegekkel, de méltóztassék lehetővé tenni, hogy a balesetek elhárításánál olyan közegek működjenek, amelyek a miniszter úrnak vagy más minisztériumának rendelkezésére állanak. Fontos kérdésnek kell, hogy tartsa a t. miniszter úr éppúgy, mint mi, hogy azoknak a szerencsétlen embereknek, akik a legnagyobb veszedelemnek vannak kitéve a gyári munkánál, kellő szakértelemmel és kellő felvilágosítással lehetővé tétessék a balesetek csökkentése, amelyek rendkívül nagy mértékben elharapódtak.

Tisztelettel ismételnem vagyok bátor félreértések kikerülése végett, hogy én az iparfelügyelői kart tartottam erre a legilletékesebbnek s ezért kértem tehermentesítését. Én kérem a t. miniszter urat, ne méltóztassék előadásomat másképpen felfogni, mint nagyrabecsülésem kifejezését az iparfelügyelői karral szemben. Újból ajánlom a t. miniszter úr figyelmébe, hogy az iparfelügyelői kart a katonai felmentésektől az említett szempontból mentesíteni méltóztassék. (Helyeslés balfelül.)

Báró Harkányi János kereskedelemügyi minister: T. Ház! Csak igen röviden kívánom megjegyezni, hogy a magam részéről mindenesetre hálásan nyugtatom azt az elismerést, melyet a szóban forgó törvényjavaslatnál kifejezni méltóztatott. Csak röviden akarom megjegyezni, hogy azokhoz a módosításokhoz, amelyeket Bródy t. képviselő úr betervezett, készséggel hozzájárulok (Helyeslés.) és a 2. §-t Bródy képviselő úr módosításaival ajánlom elfogadásra.

Legyen szabad röviden megjegyeznem azt is, hogy tudomással bírok azon súlyos balesetről, amely az Emmerling-féle gyárban az utóbbi napokban történt. Ezidőszerint erre vonatkozólag nem nyilatkozhatom, mert ez a baleset most vizsgálat tárgya és a pestvidéki kir. ügyészség ezen szerencsétlenség ügyében teljes eréllyel folytatja a nyomozást. Annyit azonban ez alkalommal is megjegyezhetek, hogy mindenesetre fokozott feladatává fogom tenni az iparfelügyelőknek, hogy iparkodjanak preventív rendszabályokkal elejét venni az ilyen szerencsétlenségeknek. (Helyeslés.)

Hódy Gyula t. képviselőtársam megjegyzésére csak annyit akarok válaszolni, hogy köszönettel tudomásul veszem azt, amit ő szíves volt előadni és hozzáteszem, hogy a magam részéről is iparkodom lehetőleg mentesíteni az iparfelügyelőket minden nem föltétlenül szükséges munka alól.

Még egy megjegyzésére akarok reflektálni Bródy t. képviselő úrnak.

A képviselő úr azt mondja, hogy ő nem a forma embere és nem kívánja a köztisztviselőknek a munkásbiztosításba való bevonását, ha módot találok arra, hogy a köztisztviselőknek más módon biztosítsam ugyanazt, ami nyújtatnék nekik, ha ők az országos munkásbiztosítás kebelébe lépnének. Erre azt jegyzem meg, hogy a t. képviselő úr is tudja, hogy ez kívül áll a kereskedelemügyi minister hatáskörén. (Ugy van! jobbfelől.)

A második szakaszt az említett módosítványokkal elfogadásra ajánlom. (Helyeslés.)

Elnök: A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom, következik a határozathozatal.

A 2. §-nál a vita során Bródy Ernő képviselő úr adott be módosítást, melyet az imént felolvasott. Gondolom, nem méltóztatik kívánni, hogy az újból felolvastassék. (Felkiáltások: Nem!)

A házszabályok értelmében először a bizottság szövegére fogom feltenni a kérdést, azután pedig a Bródy képviselő úr indítványa szerint módosuló szövegre.

Ehhez képest kérdem elsősorban, méltóztatik-e a 2. §-t a bizottság által megállapított szövegben elfogadni: igen vagy nem? (Nem!)

A Ház tehát mellőzi a 2. szakasznak bizottsági szövegét.

Kérdem most, méltóztatik-e a 2. szakaszra vonatkozólag a Bródy Ernő képviselő úr javaslata szerint módosított szöveget elfogadni: igen vagy nem? (Igen!)

A Ház elfogadta a 2. szakaszt a Bródy Ernő képviselő úr módosítványa szerint változott szöveggel.

A Munkásügyi Szemle 1916. évi tartalomjegyzékét a márciusi számhoz csatoljuk.

Augusztai Általános Biztosító megalakulása. Az „Augusztai Általános Biztosító Intézet Részvénytársaság” Kálmán Gusztáv v. b. t. t. nyug. államtitkár elnöklete mellett 2,000.000 korona alaptőkével f. hó 15-én megalakult. Az igazgatóság tagjai lettek: Kálmán Gusztáv, Simontsits Elemér, Aagi Vilmos, Bauer Frigyes, Földes Béla, maróti Fürst Bertalan, dr. Gonda Illés, Kostyál Miklós, Trebitsch Ignác, herceg Windischgraetz Lajos; a felügyelő-bizottságba: Rakovszky Iván, Bauer József, Morvai János, dr. Nyiry Ernő, Rónay Béla. Az alapszabályok-szerűen felállított jótékonyági bizottság elnökéül pedig az Augusztai Gyorssegély-Alap elnöknőjét, Lónyay Sándornét választották meg. Az új társaság az Augusztai Gyorssegély Alapnak a magyar katonák érdekében létesült hadibiztosításnak és rokkantbiztosításnak technikai keresztülvitelét vállalta magára, melynek folytatásaként működése a jövőben a népbiztosításra fog kiterjedni. Az intézet ügyvezető-igazgatójává dr. Gonda Illés neveztetett ki.

Magyar Ruggyantaárúgyár Részvénytársaság. E társaság igazgatóságának legutóbbi ülése az 1916. december 31-iki zárószámadásokat megállapította. A mérleg a nyereségelővitel és az értékesökkenési alapba utalt 250.000 korona levonása után 3,922.812.67 korona tiszta nyereséggel zárul az 1915. évi 1,920.027.07 koronával szemben. Az igazgatóság a jelenlegi viszonyok között ajánlatosnak véli, hogy igen lényeges összegeket tartalékljen és a közgyűlésnek indítványozni fogja, hogy 1,000.000 korona folyókötelezettségek ellentétele fejében, 500.000 korona az adótartaléknak 1,000.000 koronára való emelésére, 500.000 korona oly berendezések értékesökkenésére, amelyeknek értéke a háború folytán rendkívüli módon csökkent, összesen tehát 2,000.000 korona tartalékként. A fennmaradó nyereségből az alapszabályszerű jutalékok fődözése után az 1916. évben 4,500.000 koronáról 6,000.000 koronára fölemelt alaptőkére 20% = 40 korona (az 1915. évben 16½% = 33 korona) osztalék fizetését fogja javasolni és indítványozni fogja 320.000 koronának a tisztviselői nyugdíjalapba való utalását, minek folytán ezen alap 1,000.000 koronára emelkedik.

A Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság rendkívüli közgyűlése az igazgatóságnak azt a javaslatát tárgyalta és fogadta el, mely a bank alaptőkéjének az eddigi 66 millió koronáról 80 millió koronára való fölemelésére vonatkozik. Az igazgatóságnak a közgyűlésen előterjesztett írásbeli indítványa szerint az intézet üzleteinek és üzletforgalmának minden téren való nagyarányú emelkedése, az eddig is már érdekkörébe tartozott vállalatok erőteljes fejlődése, valamint az a körülmény, hogy a bank új vállalatoknak bevonásával érdekkörének hálózatát az utóbbi időben jelentékenyen kibővítette, arra indította az igazgatóságot, hogy az intézet alaptőkéjét a közgazdaság sokoldalú ágait felölelő érdekeltiségének fokozódott terjedelmével összhangba hozza. Ennél az elhatározásánál az az óhaj is vezette az igazgatóságot, hogy az intézet alaptőkéje arányba hozassék az általa kezelt megszorított idegen tőkékkel. A bank az 1913. év végén keresztül vitt legutóbbi (6 millió koronás) tőkeemelése óta tudvalevőleg erős fejlődésben van. Az intézet bank- és áruüzleti szervezetét továbbmenően kiépítette. Eddigi fiókjainak és affiliált vállalatainak fejlesztésén kívül fővárosi bankfiókjainak számát kilencre emelte. Konstantinápolyban nagyszabású bankfiókot és Sztambulban külön fiókosztályt létesített, smyrnai áruüzleti fiókját pedig bankosztálylyal egészítette ki. Affiliált intézeteinek számát az Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár Rt.-nak, az Első Nagyikindai Takarékpénztárnak és a budapesti Disconto Bank Rt.-nak érdekkörébe vonásával szaporította. Temesvári affiliált intézete, a Temesvári Bank és Kereskedelmi Rt. alaptőkéjét 3 millió koronára emelte. Az érdekkörébe tartozó iparvállalatok lépést tartva azzal a nagyarányú fejlődéssel, amelyet a háborús szükségletek előidéztek, igen nagy mértékben terjesztették ki munkásságukat és igyekeztek megfelelni az idő követelményeinek. Az igazgatósági indítványban foglaltak szerint az 1913. évi tőkeemelés óta a bank által kezelt idegen tőkék a következő képet mutatják: 1913. év végén betétek: 59,861.000 K, egyéb hitelezők: 97,902.000 K összesen 157,763.000 K; 1914. év végén betétek: 63,493.000 K, egyéb hitelezők: 109,412.000 korona, összesen 172,905.000 K; 1915. év végén betétek: 97,057.000 K, egyéb hitelezők: 154,202.000 K, összesen 251,259.000 K; 1916. év végén betétek: kb. 246,000.000 K, egyéb hitelezők: kb. 190,000.000 K, összesen kb. 436,000.000 K. Végül a közgyűlés elhatározta az alapszabályoknak a tőkeemeléssel kapcsolatban szükségessé vált módosítását.

A Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. igazgatósága február hó 22-én tartott ülésében megállapította az 1916. üzletév mérlegét, amely újabb bizonyoságul szolgál annak a minden téren fokozódó üzleti tevékenységnek, amelyet az intézet az utolsó években kifejt. Az 1916. év tiszta nyeresége 8,238.915 korona 37 fillér, tehát 1,384.911 korona 60 fillérrel több, mint az előző évben, amiből részvényenkint 34 korona = 8 és fél százalék osztalékot fizetnek, a rendes tartalékalapot 1 millió koronával gyarapítják és a jövő év számlájára 1,258.997 korona 69 fillér visznek át. A mérleg és az eredményszámok összes adatai nagyarányú fejlődés képét mutatják és az intézet banküzleti tevékenységének fokozódása tűnik ki abból a körülményből, hogy míg az áruüzlet hozama az előző év színvonalán maradt, addig a tényleges jövedelemtöbblet a banküzleti nyereségek és a tiszta kamatjövedelem fokozódásának tudható be elsősorban. A jövedelmek fokozódásával szemben a háborús viszonyoknak megfelelően a kiadások is emelkedtek. Egyedül hadi jótékonyági célokra 951.082 koronát költött a bank, úgy hogy ilyenmő költségei a háború kitörése óta az 1 és háromnegyed millió koronát meghaladják. A mérleg adatai a mai pénzhiányra megfelelően egyre fokozódó mobilitást mutatnak. Az értékpapírtárca 30 milliós gyarapodással közel 56 millió koronára emelkedett. Az affiliált vállalatok részvényei már 18 és fél millió koronát tesznek ki és így az előző évhez képest 6 millió koronával emelkedtek. Az intézeti ingatlanok 6.3 millió koronával szerepelnek a mérlegben. A szindikátusi befizetések közel 24 millió koronát, az ingatlan- és parcellázási üzletekbe befektetett tőke 7 millió koronát, a vasuti üzletek által igénybevett tőkék pedig 6 millió koronát tesznek ki, amelyek mind a bank egyre fokozódó és céltudatos terjeszkedésének tanujelei. Az intézet betétállománya 134 millió koronára emelkedéssel immár közel 231 millió koronát tesz ki. A hitelezők tétele 189 millió koronával szerepel a mérlegben; a 78 millió koronás emelkedésben befoglaltatik a Donnersmark hercegtől 10 évre kölcsönvett 30 milliós márkás kölcsön is. A fenti adatok szerint a bank 1916 végén 420 millió korona idegen tőkét kezelt.

Munkásügyi Szemle

A Földbirtok- és Telekbank tőkeemelése. A Földbirtok- és Telekbank Részvénytársaság, amely a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság érdekkörébe tartozik, tegnap tartott igazgatósági ülésén elhatározta, hogy a február 7-ére egybehívandó rendes közgyűlése elé javaslatot fog terjeszteni, mely szerint a társaság alaptőkéje a jelenlegi 5 millió koronáról 15 millió koronára emeltessék föl. Szükségessé teszi ezt a tőkeemelést az intézet üzleteinek tervbevett nagymérvű kiterjesztése és ezenfölül egy újabb üzletág bekapcsolása.

Az Agrárbank és Telepítőbank fuziója. A budapesti piac két jelentős pénzintézete, a Magyar Agrár- és Járaadékbank és a Magyar Telepítő és Parcellázó Bank fuzionál. Ez a két intézet, amely alapítása óta a mezőgazdasági érdekek szolgálatában gyümölcsöztette anyagi erőit, most ugyanezen célok szolgálatában egyesül. A Telepítő Bank nagy kiterjedésű és üzletei, amelyet az intézet vezetősége lendülettel felvirágoztatott, beolvadnak az Agrár Bankba, ahol ennek gondos üzletszelleme konzerválja azt az erőt, amely a Telepítő Bank nagyarányú fejlődését mozdította elő. Ilyképen ez a két intézet az Agrár Bank 48 millió korona alaptőkéjével, a sikernek minden reményével indulhat meg amár új célok felé, amelyek a fuzióból származnak kis amelyek a két intézet közös munkaprogramm-jába bizonyára szerencsésen illeszkednek bele. Három intézet, amely a két bank alapításában vett részt, a Magyar Általános Takarékpénztár, a Leszámitoló Bank és a Generali biztosító intézet, nem vett részt az új alakulásban és ezeknek részvénybirtokát átveszi a Jelzálogbank, amelynek jelentékeny része volt az Agrár Bank alapításában és átveszi maga az Agrár Bank. A fuzionált intézet két alelnöke lesz Madarassy-Beck Gyula báró és Barta Arnold, az elnöki állást egyelőre nem töltik be, vezérigazgatója lesz Éber Antal dr., új erőt nyer az intézet Lányi Mór személyében, aki mint ügyvezető-igazgató kerül az intézet élére.

A Hazai Bank Részvénytársaság báró Dániel Ernő v. b. t. t. elnöke alatt tartotta meg XXII. évi rendes közgyűlését, amelyen 41 részvényes jelent meg 100.948 részvény képviselésében. A közgyűlés az előterjesztett mérleget és jelentést jóváhagyta, az igazgatóságnak és a főügyelő bizottságnak a fölmentvényt megadta és elhatározta az 1916-iki üzletévre kimutatott 4.972.418-19 korona tiszta nyereségből, illetőleg az alapszabályszerű jutalékok levonása után fennmaradó összegből 200.000 darab részvény 22. számú osztalékszervényének folyó hó 19-től 16 koronával leendő beváltását, a tartalékalapnak 550.000 koronával, a banképülettartaléknak 100.000 koronával, a nyugdíjalapnak 50.000 koronával való javadalmozását, egyszersmind kiutalt a főügyelő bizottság díjazására 21.000 koronát, a tisztikar részére 75.000 koronát és elrendelte a fennmaradó 423.181-25 korona nyereségátvitelnek az 1917-iki üzletév javára való irását. Ezekután megválasztotta a közgyűlés a főügyelő bizottság tagjait három üzletév tartamára.

MEGHIVÓ.

A Salgó-Tarjáni Kőszénbánya részv.-társ.

folyó évi március hó 5. napján délelőtt 11 órakor tartja meg Budapesten V., Arany János-utca 25. sz. alatt lévő központi irodahelyiségeiben

XLIX. rendes évi közgyűlését,

melyre az igazgatóság a t. c. részvényeseket ezennel tisztelettel meghívja.
Napirend: 1. Az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentése az 1916. üzleti évről. 2. A zárszámadások előterjesztése, határozathozatal ezek és a tiszta nyereség hovafordítása felett. 3. A felmentvény megadása az igazgatóságnak és a felügyelőbizottságnak. 4. Az igazgatóság választása. Budapest, 1917. évi február hó 15-én.
Az igazgatóság.

Felkérjük azon t. c. részvényeseket, kik a közgyűlésen résztvenni akarnak, hogy részvényeiket a szelvényekkel együtt f. évi február hó 24-éig bezárólag vagy a társulat fentjelzett helyén lévő központi pénztáránál, vagy pedig Wienben a K. k. priv. allg. österr. Boden-Credit-Anstaltnál (I., Teinfaltstrasse 8.) tegyék le. Huszonöt részvény egy szavazatra jogosít. — Értesítjük egyúttal a t. c. részvényeseket, hogy alapszabályaink értelmében az évi mérleg az igazgatósági és felügyelőbizottsági jelentéssel együtt folyó évi február hó 25-től kezdve a társulat központi irodájában rendelkezésükre áll.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

A „Budapesti-Lipótvárosi Takarékpénztár Rt.” t. részvényesei az intézet házában Budapesten (V., Vilmos-császár út 36—38) folyó évi március hó 5-én, délután 1/25 órakor tartandó

XXI. évi rendes közgyűlésre

ezennel meghivatnak. *Tárgyrend*: 1. Az igazgatóság és főügyelőbizottság jelentése. 2. A mérleg, valamint a nyereség- és veszteségszámla megállapítása. 3. A nyereség hova fordítása iránti határozathozatal. 4. Az igazgatóságnak és főügyelőbizottságnak a fölmentvény megadása. 5. A főügyelőbizottság és választmány tiszteletdíjának megállapítása az 1917. üzleti évre. 6. Az igazgatóság kiegészítése és a főügyelőbizottság megválasztása. 7. Az alapszabályoknak a nyugdíjalap létesítése folytán szükségessé vált módosítása. 8. Esetleges indítványok tárgyalása.

Buda pest, 1917 január hó 30-án.

Az igazgatóság.

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

BUDAPEST Központ és váltóüzlet: V., Fürdő-utca 2.

Alapították 1841-ben. Részvénytőke és tartalékalapok: 232,000.000 kor.

Budapesti fiókok:

Buda, II. Fő-utca 4. — Szénatér, II. Széna-tér 7. — Margit-körút, II. Margit-körút 4. — Óbuda, III. Flórián-tér 3. — Belváros, IV. Károly-körút 2. — Lipótváros, V. Vilmos császár-út 74. — Szabadságtér, V. Szabadság-tér 16. — Terézváros, VI. Andrássy-út 21. — Erzsébetváros, VII. Rákóczi-út 84. — Erzsébet-körút, VII. Erzsébet körút 26. — Rákóczi-út, VII. Rákóczi-út 32. — Lövöldetér, VII. Lövölde-tér 7. — Józsefváros, VIII. József-körút 53. — Baross-utca, VIII. Baross-utca 112. Ferencváros, IX. Ferdinánd bolgár király-út 5. — Ferenc-körút, IX. Ferenc-körút 13. — Kőbánya, X. Liget-tér 2.

Vidéki és külföldi fiókok:

Arad, Andrássy-tér 14. — Belgrád, kirendeltség (a volt Szerb Nemzeti Bank helyiségében.) — Brassó, Kolostor-utca 7. — Budaörs, Kossuth Lajos-utca 93. — Erzsébetfalva, Kossuth Lajos-utca 31. — Eszék, Városháza. — Fiume, Piazza Dante 2. — Nagykanizsa, Csengery-út 4. — Nagyszében, Fő-tér 2. — Nagytétény, Fő-utca 157. — Nagyvárad, Bémer-tér 4. Rákospalota, Eötvös-utca 1. — Sopron, Várkerület 117. — Ujpest, Árpád-út 19. — Ujvidék, Kossuth-utca 4.

Affiliált intézetek és commanditek:

a) **A belföldön**: Budai általános takarékpénztár részvénytársaság, Budapest, II. Fő-utca 9. — Nemzeti pénzváltó részvénytársaság, Budapest, V. Gizella-tér 1. — Alföldi takarékpénztár Debreczenben, Debreczen. — Kassai jelzálogbank részvénytársaság, Kassa. — Erdélyi bank és takarékpénztár részvénytársaság, Kolozsvár. — Marosvásárhelyi bank és takarékpénztár r.-t., Marosvásárhely és fiókjai Szászrégen. — Borsod-miskolci hitelbank, Miskolc és fiókjai Edelény és Szendrő. — Pozsonyi általános takarékpénztár r.-t., Pozsony és fiókjai Nagyszombat. — Kereskedelmi bank részvénytársaság, Lugos. Délmagyarországi kereskedelmi és gazdasági bank r.-t., Temesvár. — May R. Miksa bank és váltóüzlete, Szeged. — Szab. bosnyák-hercegovinai agrár- és kereskedelmi bank, Sarajevo és fiókjai Brčka.

b) **A külföldön**: Rosenfeld & Co., Wien. — Banque Générale de Bulgarie, Sofia és fiókjai: Burgas, Dedeagatsch, Nisch, Philippopol, Rustschuk, Varna. — Banque de Commerce et de Dépôts, Saloniki és fiókjai Cavalla. — Transatlantic Trust Company New-York.

MAGYAR-HOLLANDI
BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPESTEN.

Központi irodái: VIII, Üllői-út 4.,
II. em. és Baross-utca 1. sz., földsz.

HOLLANDI ÉLETBIZTOSÍTÓ RÉSZV.-TÁRSASÁG
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en
Lijfrente) házában.

Üzembesorozás és Járulékkirovás

címen most jelent meg **Mihályfi Dezsőnek**, az Orsz. Pénztár titkárának könyve: **az első népiesen megírt szakkönyv**, amely 380 oldal terjedelemben lehetővé teszi hogy minden munkaadó **jogi tanács igénybevétele nélkül saját maga ismerhesse meg a balesetbiztosítást és az erre vonatkozó joggyakorlatot.** —

A könyv bolti ára fűzve 6 kor., kötve 8 kor. Postai szállításhoz a postai és csomagoló költségeikért 50 fillér fizetendő. Megrendelhető a szerzőnél: VII., Dohány-utca 73—75. és a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában: V., Falk Miksa-utca 5.

A Munkásbiztosítás Kézikönyve új kiadása.

Dr. Halász Aladár, a szociális biztosítási jog műegyetemi m. tanára és az Orsz. Pénztár ügyész-titkárának

A Munkásbiztosítás Kézikönyve

című műve új kiadásban megjelent. A mű a már bevált módszer szerint feldolgozza a magyar munkásbiztosítási jog egész anyagát, különös tekintettel a legújabb jogfejlődésre. Ára 27 ív terjedelemben, teljes vászonkötésben **10 korona.** Megrendelések a »Munkásügyi Szemle« kiadóhivatalába (V. Falk Miksa-u. 5) küldendők

„Nervoplast Örkény“

Idegerősítő és idegcsillapító. Biztosan hat ideges álmatlanságnál, főfájásnál és szívidegességnél.

„Ferglobin Örkény“

Vérképző, étvágyjavító. Biztosan hat vérszegénységnél, sápkórnál.

„Thoracin Örkény“

Kitűnően vált be a légzőszervek hurutos megbetegedéseinél. légcsőhurut, bronchitis, asztma, influenza és tuberkulózisnál.

RIETSCHEL ÉS HENNEBERG R.-t. Budapest

VIII., Práter-utca 12. Telefon: J. 23-18

Központi fűtések, gőzfűző- és mosó-, vízvezetéki, csatornázási, fürdő- és egyéb egészségi berendezések.

RÖNTGEN

készülékeket, csöveket, lemezeket, villamos- és gépgyógyászati berendezéseket azonnal szállít

„*Asklépios*“

EGRESSI ZOLTÁN

okl. mérnök szakvállalata
Budapest IX. Üllői-út 31. sz.
Telefon: 37—04.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző-gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozógépek, festékpárnák és mindennemű e szakmába vágó cikkek jutányos árban a legrövidebb idő alatt szállítanak.

Főüzlet csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53—77.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisztériumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirat Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetéseinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

Nyaralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtlenítsé lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40-49.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van ellátva, melyen a gyár védjegye látható, a mire úgy a rudakban, mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Fiai szalámigyára Budapest.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötőszere- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobb bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

HÜNGÁRIA egyesült gőzmalmok r.-t. BUDAPEST

Buzamalom, Rozsmalom.
Árpagyöngygyár, Köles»,
Borsó- és rizshántoló-
gyár, Tengerimalom.

Évi gyártási képesség 1,500.000 mm.

Pesti telep: IX, Soroksári-ut 48
Budai telep: II, Fő-utca 37.

Fényes a

'Tauril' pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

Legszebb **Pap-** Legjobb **Pap-** Legolcsóbb **Pap-** Szálloda, kórház,
lan lan lan intézet, iroda, va-
ágynemű, kárpitos árú, vas- és rézbútorgyáros lamint úri és pol-
gári lakosztályok
berendezési vállalat

Gichner János Budapest

VII., Erzsébet-körút 20. Szőnyeg, pokrócz, függöny, terítők, bútör-
szövet és vászonárúk nagy válaosztékban
jutányos áraon. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár
szállítója.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéleteseb
TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki keres-
kedésben.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocs- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselőt és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

A REMINGTON

Írógép Részvénytársaság

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 12. SZ.

A Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, és az Országos Munkásbetegse-
gélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója. A Kerületi, Vállalati és
Magánpénztárak, nemkülönbén Egyesületek és Testületek figyelmét felhívja
az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére kitünően
bevált „KARTOTHEK“-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szivesen
szolgálunk, sőt „KARTOTHEK“-rendszerét az érdeklődőknek helyszí-
nen vételkötelezettség nélkül bemutatja. Ugyanott kaphatók a legtar-
tósabbaknak elismert látható írású eredeti REMINGTON írógépek.

SEGITSEG

Fájós lábuak és ludtalpuak részére a szabadalmazott

ludtalpfűző

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kezeledelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. es Kir. szab. Déli Vasu. betegs. pénztára, a Cs. es Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

Székelly és Tsa

ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Múzeum-körut 9.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. Kábelgyár: Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. Gummigyár: Elektrotechnikai gummyanyag. Gummongyár: Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

*Bácsi! néni! ide figyelj!
palma kaucsuk sarkot
viselj!*

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG